

T Ö S

**II. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI
B İ L D İ R İ L E R İ**

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

Şubat 1971 tarihinde yapılması gereken II. Devrimci Eğitim Şûrası, o zamanki ortam yüzünden yapılamamıştı. Hazırlanan bildiri­lerden bir kısmı basılmıştı. Bunları L r araya getirip kitap halinde sunuyoruz.

T Ö B - D E R

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI

Feyzullah COŞKUN
Ergin GÜNÇE
Suphi KARAMAN
Atilla SÖNMEZ
Oya SENCER
İlhan TEKELİ

Ülkemizin İçinde Bulunduğu Genel Koşullar

Bildiri No: 1

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

15 Matbaacılık ve Ticaret
Ankara — 1971

GİRİŞ VE METOD :

I. D.E.Ş.'de ortaya konulan «Devrim İçin Eğitim» ilkesini aşmak gibi bir sorunla karşı karşıyayız. Ortaya yeni bir slogan atmak ve «Devrim İçin Eğitim ve Eylem» demek kolaydır. Fakat her kolaylık gibi bu da sorunlarımıza çözüm getirmeyecek bir yaklaşımdır. Önemli olan slogan ortaya atmak değil, somut yapı tesbitleri yapmaktır. Bu tesbitlerin yapılmasında ne kadar başarılı olursak, atacağımız eylem adımları da o kadar sağlam yere basmış olacaktır.

Eğer doğru yapı tesbitleri yapabilirsek, **kıme karşı, kiminle beraber devrim ve nasıl bir devrim** sorusuna doğru bir karşılık bulmamız kolaylaşır.

İşte bu bildiri böyle bir çabaya yönelecektir. Sosyal yapı tesbiti, son tahlilde «**hakim üretim biçimi**» tesbitidir. Hakim üretim biçimi tesbitininse yanlıgıları mümkün olduğu kadar azaltabilecek bazı metodları vardır.

Hakim üretim biçiminin yani sosyal ve ekonomik yapının tahlilinde gözönünde bulundurduğumuz ilkeler şunlar olmuştur :
a) Önce tahlili statik (duruk), o anlık olmaktan çıkarmak; bir zaman boyutu içinde görmek... Yani «nasıldı? nasıl gelişti? Şu andaki durum nedir? şu halde yarın nasıl olacak?» Sorularına cevap bulmak ... Böyle bir yöntem yorumlarımıza «dün» e değil, yarına dönük olma imkânını kazandırabilir. b) Türkiye'nin bölgesel farklılıklarına önem vererek tahlilimize **mekân boyutu**'nu da dahil etmek ... Bu yöntem bizi belli bölgelere özgü koşulları tüm Türkiye'ye yaymak ve yanlış yorum yapmak tehlikesinden kurtarabilir. c) Yapı tahlilimizi yaparken mümkün olduğu ölçüde çoğu zaman yanlış kullanılmış, çeşitli yorumlara yol açan verilerden değil de, hakim üretim biçimini hesaplamakta esas olan verilerden hareket etmek ... «Bir üretim biçiminin bir sisteme hakim olması ne demektir» sorusunu sorarak soyut, yanıltıcı bir tartışmadan kurtulmaya çalışmak.

Böylece «Hakim Üretici Biçimi» nin, yani sosyal ve ekonomik yapının tesbiti; üretim biçiminin mekândaki (bölgesel) yaygınlığı, zaman içinde gelişme hızı ve yönü ve en önemlisi ekonomik hakimiyeti tesbit için hangi malın, ne miktarda, nasıl (hangi teknoloji ile) üretilebileceğini ve hangi fiattan satılacağını «kimlerin» belirlediğinin tesbiti yoluyla gerçekleştirildi.

I. TÜRKİYE'NİN EKONOMİK YAPISI VE ÜRETİM GÜÇLERİNİN GELİŞMESİ :

A. Emperyalizm ve Türkiye :

- Türkiye'nin tüm yapısı gibi, ekonomik yapısı incelenirken de belirleyici ve biçimlendirici etkenin **Emperyalizm olgusu** olduğu gözden kaçırılmamalıdır.
- Türkiye'de Emperyalizmin iktisadi sömürüsü, askerî - stratejik varlığıyla da perçinlenmiştir. Türkiye, Sovyetler Birliği ve Avrupa sosyalist ülkeleri ile Orta Doğu ülkeleri arasında ABD için son derece önemli bir tampon ülke durumundadır. Askerî - stratejik bakımdan Türkiye ABD'nin saldırgan ve karşı devrimci politikasında Orta Doğu'da ve tüm bölgedeki ilerici ve devrimci hareketleri tehdit eden bir sıçrama tahtası durumunda, önemli bir askerî üstür.

Türkiye'nin emperyalizm açısından bu askerî stratejik öneminin ekonomik sömürü ile nasıl perçinlendiği ve emperyalizmin ekonomik yapıya hakimiyeti, ilerdeki bölümlerde ortaya çıkacaktır.

İlk yapı tesbitimiz şu olacaktır : Türkiye emperyalizmin etkisi altında çarpıtılmış bir kapitalistleşme süreci içinde bulunan bir ülkedir. Ana çelişki, emperyalizmle ve emperyalizmle bütünleşmiş, işbirlikçi kapitalizmle emekçi Türk halkı arasındadır.

— Türkiye'nin bugünkü hakim üretim biçimi, yer yer feodal kalıntılar da barındıran; ama gelişmekte olan; emperyalizmin güdümünde, «uydu» bir kapitalizmdir.

Şimdi bu tesbiti, çeşitli yönleriyle, sermaye durumunu, sanayi kesimini, tarım kesimini ayrı ayrı ele alarak yapmaya çalışacağız.

a) Sermaye durumu ve bağımlı kapitalist gelişme süreci :

Emperyalizmin etkisi altındaki bir ülkede, «sermaye» durumu, «sermaye sahiplerinin konumu ve kapitalizmin gelişmesi, emper-

yalızmin en önemli parçalarından biri olan, uluslararası malî sermaye (finans - kapital) ve buna bağımlılık olgusu dışında gözden geçirilemez. Malî sermaye, emperyalist - kapitalist sistem içinde sermaye'nin en gelişmiş biçimidir. Sanayi'i kontrol eden ve sanayi sermayesiyle bütünleşmiş malî (banka) sermayesinin, egemenliği anlamına gelir. Uluslararası bir yapıya sahiptir ve sömürülen ülkelerde de bir miktar gelişen malî sermaye, uluslararası finans kapitalin bir parçası, ama eşit haklara sahip olmayan işbirlikçi, bir parçasıdır.

Türkiye'deki sermaye birikiminin özelliklerini ortaya çıkarmak için, malî sermayenin dünyadaki gelişimine kısaca bakmakta yarar vardır.

Kapitalist gelişmenin oldukça ilerlemiş bir aşamasında, tarihi olarak XIX. yüzyılın sonlarına doğru, hakim grup finans - kapital dedikleri malî sermaye grubu olmuştur. Bu grubun hakimiyetinin milli ekonomi seviyesinde izlerini görmek de mümkündür. Fakat esas etki alanı uluslararası, yani dünya ölçeğindedir.

Daha kapitalist gelişmenin ilk aşamalarında bile, bir ülke burjuvazisi, malî sermaye hakimiyeti altında olabilir. Nitekim, bütün Alman sanayileşmesinin, büyük yatırım bankalarının denetimi altında yapıldığı herkes tarafından kabul edilmektedir. Fransa'da kısmen, Kuzey İtalya'da yine kısmen benzer bir gelişme olmuştur. Çarlık Rusya'sında 1905 Devriminden sonra meydana gelen gelişme gene aynı şemaya uymaktadır.

Daha da geri yapılı ülkelerde, örneğin «serfliğin kaldırılması» hareketinden sonraki Çarlık Rusyası'nda (1890 - 1900 gelişmesi) ve bir ölçüde Japonya'da, malî sermaye henüz hakim hale gelemediği için, işe Devlet el koymuş ve gerekli sermayeyi doğrudan doğruya devlet bütçesi sağlamıştır.

Türkiye'deki gelişme şeması, bu anlamda Doğu Avrupa - Japonya şemasına benziyor. Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra, yabancı sermayesiz, yerli özel teşebbüse dayanan sanayi gelişmesi denenmiş; başarısız kalmış; bunu devlet sermayesi ile sanayileşme ve kapitalistleşme teşebbüsü izlemiştir.

Türk sermayesinin, uluslararası malî sermaye ile bütünleşmesinin kökleri 20. yüzyılın başlarına kadar götürülebilse de, o dö-

nemlerde bir Türk mali sermayesinden söz edilemez. Yerli mali sermayeyi II. Dünya Savaşından sonra oluşturmaya başlayan iktisadi temeller şöyle özetlenebilir :

- Devletçiliğin sağladığı sermaye birikimi,
- II. Dünya Savaşı vurgunları,
- Dış yardımlar.

Bu iktisadi temeller üzerinde, Türkiye'de mali sermaye, tüümüyle dışa ve uluslararası finans - kapital'e bağımlı şekilde 3 aşamada şöyle gelişmiştir :

a) II. Dünya Savaşı vurgunları ve devlet parasının özel müteahhitlere peşkeş çekilmesi sonucu biriken özel sermayenin banka kurması ile, (meselâ Yapı Kredi Bankası örneği) giderek ve kısa zamanda bu banka iştiraklerini arttırdı. «Sana» ve «Vita» yapıcısı «Unilever» gibi şirketler kurarak emperyalizmin emrine girdi.

b) 1952 - 1965 arasında tarım ve tüketime yönelmiş sanayide birikim sayesinde Hacı Ömer Holding, Koç Holding gibi kuruluşlar banka sermayelerinin bir kısmını emperyalizmin emrine verdiler.

c) 1965'lerden sonra da halktan toplanan mevduat sayesinde bankalar iştiraklerini arttırırken, Hastaş Holding gibi kuruluşlar ortaya çıktı ve bunlar derhal emperyalizmle, işbirliği olanakları aramağa başladılar. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)'nun birçok yabancı şirket bu arada «Renault» ile ilişkisi aynı paraleldedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra devlet sermayesi, uluslararası mali sermayenin memlekete girmesi, kök salması ve oluşmakta olan milli sermayeyi uydulaştırması sürecine geniş ölçüde zemin hazırlamış ve aracı olmuştur.

Bu sebeple 1946 dan itibaren, gelişme, yalnız «özel teşebbüsçü» değil, aynı zamanda «yabancı sermayeye yönelmiş özel teşebbüsçüdür». Aynı sebeple de bununla sağlanan gelişme, uluslararası mali sermayenin egemenliğine açık bir gelişmedir. Nitekim 1950 lerde, bu yönde gelişme ilk hızını alacak, 1960 ların ortalarından itibaren de yeni bir canlılık kazanacaktır. Mantar gibi biten «Holding» ler, çoğalan, gelişen ve bütün yurt yüzeyine yayılan banka-

lar, bu gelişme yönünün gelecek bakımından önemli olabileceğini, gelecekte bütün sanayileşme gayretinin, gittikçe yabancı çıkarlarla kenetlenen bu mali sermaye'nin kontrolü altına geçeceğini göstermektedir.

b) Sanayi'de üretim güçlerinin gelişmesi ve dışa bağımlılık :

Geçmişe bakacak olursak, Osmanlı Devleti Sanayii, 16. yüzyıl sonlarına kadar küçük el sanatları ve imalâthaneler çerçevesinde bir gelişme gösterdikten sonra, 17. yüzyıldan itibaren Batı'daki kapitalistleşme ve endüstrileşme süreci ve Osmanlı Devleti iç pazarlarının sömürgeci devletlere açılması sonucunda duraklamış, 18 ve 19. yüzyıllar boyunca da süratle gerilemiştir.

Cumhuriyet dönemindeki bütün sanayileşme gayreti bir yerli burjuva - kapitalist sınıf yaratma şeklinde özetlenebilir. Devletçilik politikası bu yönde yapılan gayretlerin en tutarlısı ve nisbî olarak başarılı olanıdır. Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra yerli bir sermayedar sınıf yaratma çabası bir tarafa bırakılmış ve Batı sermayesinin desteği olmadan bu sınıfın güçlü bir şekilde doğamayaacağı ve sanayileşmeyi gerçekleştiremeyeceği kabul edilmiştir.

DP döneminin son yıllarında da ticaret yollarının tıkanması sonucu ve enflasyoncu vurguncu olanaklarından yararlanmak amacıyla birçok sanayi tesisleri kurulmuştur. 1962 den sonraki «planlı» denen dönemde de, yurdun özellikle belli bölgelerinde irili ufaklı fabrikalar işletmeye açılmış ve Türkiye'nin hızla sanayileşmekte olduğu ileri sürülmüştür. Türkiye bugün sanayileşmekte ve sanayileşme hızı son 10 yıl içinde artmış görünmektedir. Bunun ne türden bir sanayileşme olduğunun yorumuna geçmeden önce kapitalistleşmeyi de gösterecek bazı somut verileri kısaca gözden geçirmeye çalışalım.

1950'lerde, bazı devlet fabrikaları hariç tutulursa, Türkiye sanayii, hakim karakter olarak; küçük üretim ünitelerinde üretim aracı sahibinin az sayıda işçi istihdam ederek, düşük bir teknolojik düzeyde faaliyet gösterdiği bir yapıdaydı. 1950'ler Türkiye sanayiinin, küçük üretim birimlerinden büyük üretim birimlerine geçiş sürecinin başlangıcı olmuştur. 1950'lerden günümüze uzanan bu süreç boyunca, Türkiye sanayii, emperyalizmin çarpıtmasıyla, tüketim malları üreten; gerek ham madde gerekse de yarı mamul madde yönünden dışa bağımlı bir gelişim göstermiştir.

1963 yılına ait olmakla birlikte, elimizdeki veriler, sanayimizdeki tekелci yapıyı; üretim, sermaye ve işgücü yoğunlaşmasını yansıtmaktadır.

1963 sanayi sayımına göre, 10 işçiden daha fazla işçi çalıştıran işyerleri tüm işyerlerinin % 1,7'sini meydana getirmekte, buna karşılık mal ve hizmetlerin % 64'ü bu kesimden sağlanmakta, çalışanlarınca % 55,5'i bu kesimde istihdam edilmektedir.

10'dan fazla işçi çalıştıran işyerleri içinde, büyük sermaye egemendir. Bu egemenlik gittikçe güçlenmektedir. 1963'de 100'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinin oranı % 19'a, bu işletmelerin payı da % 78'e çıkmıştır.

Uluslararası malî sermaye, Türkiye ticaret ve sanayi burjuvazisinin kendi malî oligarşisini kurmasına, bu dışa bağımlılığın sürdürülmesi kaydıyla destek olmuştur. 1970 yılına geldiğimizde, sanayi sermayesinin gittikçe artan bir kısmının artık onu kullanan sanayicilere ait olmadığını görürüz. Bankaların, kaynaklarının gittikçe artan bir bölümünü sanayi alanlarına yatırması, kurulan holdinglerin çok büyük bir sermayeyi kontrol imkânını vermesi, «hal-ka açık anonim şirket» hisse senetlerinin sağladığı sermaye, bu olgunun gerçekleşmesini sağlayan unsurlar, yöntemlerdir.

Tekelci yapının zaman içinde güçlenmesinin bir göstergesi de, kurulan anonim şirketlerin yıllara göre dağılımıdır. Örneğin 1961 yılında kurulan şirketlerin % 2'si anonim şirket biçiminde iken, 1968 de kurulan şirketlerin % 12'sini bu türden şirketler meydana getirmektedir. Gene 1961 yılında kurulan anonim şirketlerin sermaye toplamı, aynı yıl içinde kurulan bütün şirketlerin sermaye toplamlarının % 15'ini teşkil etmekteyken, bu oran 1968'de % 73'e yükselmiştir.

Sanayide son gelişmeler, yapının ne yönde değiştiğini göstermektedir.

Etibank gibi kamu kuruluşları bile emperyalizm ile işbirliğine giriyorlar. Petrol ve madencilik alanında bu gidiş daha net görülüyor.

Bugün inşaat kesiminde tekelleşme devam edecektir. Özellikle malzemede tekelleşme gerçekleşmiş gibidir. Turizmin bir kurtarıcı olarak görülmesi —işbirlikçi burjuvazi en kolay kâr yollarını

dener— inşaatın da ona göre şekillenmesine yolaçacak; küçük inşaatçının önce şehir konutları yapımından koğulması, yerini büyük konut şirketlerinin alması süreci hızlanacak; büyük kamu ve özel inşaatlarda, bir yönden tekelleşme, diğer yandan yabancı sermayenin oynadığı rol gittikçe büyüyecektir.

Mal ulaştırmasında tekelleşme (karayolu ulaşımı) ilk görülen olaydır. Büyük şehirlerarası, özellikle uzun mesafe insan taşımada da tekelleşme eğilimleri gözlenmektedir. Demiryolu ulaşımı zaten devlet tekelinde; deniz ulaştırma ve hava ulaştırmaları da, yurt içi bakımdan devlet tekelinde, yurt dışı ulaştırması bakımından geniş ölçüde emperyalizmin denetimindedir. Bir süre sonra, özel teşebbüsün uzak mesafe deniz ve hava ulaştırmasına girmesi beklenmelidir. Nitekim Hür Holding, şimdiden Türkiye-Almanya hava ulaştırmasına girmiştir. Zamanla, özel teşebbüsün, deniz uzun mesafe ulaştırması ile yurt içi hava ulaştırması alanlarına girebilmek için üst yapıyı (kanunî yasakları) zorlaması beklenebilir. Bununla ve imalât sanayii ile ilgili olarak, taşıt imalâtçılığı, deniz taşıtları hariç, zaten yabancı sermaye ve işbirlikçi burjuvazinin ortaklığındaki montaj sanayiinin elindedir. Deniz taşıt sigortacılığı (LLOYD) yoluyla emperyalizmin kontrolunda olduğu için, deniz taşıtlarının yapı malzemesi, tonajları ve diğer nitelikleri doğrudan doğruya emperyalizmin kontroluna girmiş bulunmaktadır.

Günümüzde, Türk ekonomisi bakımından, en önemli sorunlardan biri de Ortak Pazar'dır. 1947'lerde başlayan, emperyalizmle yeneden işbirliğinin gelişmesi, Türkiye'yi iki şıkla karşı karşıya bırakmıştır :

a — Ya Ortak Pazar'a girmeyip kısa devrede ödemeler dengesi problemlerinin büsbütün çıkmaza girmesine yol açmak;

b — Yada Ortak Pazar'a girip Türkiye'nin kısa ve uzun devreli kalkınma sorunlarını bir çıkmaza sokmak...

Böylece emperyalizm Türkiye'yi tam bir çıkmasın içine itmiştir. İktidardaki sınıflar koalisyonunun en güçlü unsuru olan işbirlikçi burjuvazi ise, zaten gerçek (bağımsız) bir sanayi kurma peşinde ve yeteneğinde olmadığı için, Ortak Pazar'a girişe alkış tutmuştur. Ortak Pazar'a girmekle el emeği ihracı hızlanacak ve emperyalizmin halkımızı sömürme oranı da gittikçe yükselecektir. Diğer yandan, yerli sanayi kurulamayacağı için, işsizlik daha yaygın hal alacak ve emperyalizm halkımıza, bugün olduğu gibi adeta bir velinimet olarak gözükecektir.

Ortak Pazar, asıl gümrük indirimi yoluyla değil, miktar kısıtlamalarını ortadan kaldıracığı için yerli imalatı daha kundağında boğacaktır. Çünkü Türkiye'de gümrük vergileri, yerli ürünleri koruma amacıyla değil kamu gelirlerini artırma amacıyla konulmuştur. Bugünkü durumda, kotalar kaldırılırsa, hiçbir gümrük duvarı yerli ürünleri koruyamaz. Ortak Pazar kotaları kaldıracağı için yerli ürünler korunamayacaktır.

Özetle Türkiye'de bütün görünüşüne rağmen, gerçek, bağımsız bir sanayileşme yoktur. Bugünkü sanayileşme, sanayiın ve ekonominin tümünün gelecekteki gelişme olanaklarını ipotek altına sokmaktadır. Bu sanayi, tamamen tüketim maddeleri üretimine yönelmiş, hafif sanayi türündendir.

Devletçilik döneminin sonlarına doğru, sanayiın, ağır sanayie öncelik vererek planlanması kabul edilmişken, II. Dünya Savaşından sonra, yabancı sermaye kalkınmanın «gerekli unsuru» olarak resmen kabul edilmiş ve bütün öncelik tüketim sanayiine verilmiştir. Çünkü yabancı sermayenin ağır sanayie öncelik veren bir sanayileşme politikasını desteklemeyeceği açıktır. Ağır sanayie öncelik veren bir sanayileşme, kısa sayılabilecek bir sürede ülkeyi iktisadi bağımsızlığa götürebilir. Ülke yalnız ihtiyacı olan makine, traktör, alet, ilaç ve kimyevi maddeleri üretmekle kalmaz, yavaş yavaş kendi ihtiyacı olan teknikleri de üretmeye başlar. Böylece tam bağımsızlığa götüren yola girmiş olur. Bu ise, ne yabancı sermayenin ne de kaderini ona bağlamış olan işbirlikçi «sözde yerli» kapitalistin işine gelir.

Ağır sanayiın varlığı, yalnız iktisadi ve teknik bağımsızlığı sağlamakla kalmamaktadır. Bağımsız bir savunma politikasına sahip olmayı ve dolayısıyla da bağımsız bir dış politikayı mümkün kılmaktadır. Türkiye'de, vaktiyle az çok var olan harp sanayiinin, dış yardıma ve dış sermayeye dayanarak kalkınma dönemine girdiğimiz anda birdenbire ortadan kalkması ve bunun sorumlusunun bugün bile bilinmemesi bir tesadüf değildir. Bütün bu kararlar birbirleriyle tam olarak tutarlıdır. Bağımsızlık iddiasından vazgeçmiş bir şehir ve köy burjuvazisinin hakim olduğu hükümetlerin politikası sonucudur.

Sanayiın tüketim malları üretimine yönelmesi, ülkeyi başka bir çıkmaza sokmaktadır. Bu türken üretimle, Türkiye'deki burju-

vazi, ülkenin gelişmesi konusunda hiçbir görev ve sorumluluk duygusu taşımadığını göstermektedir. Çünkü, bu şekilde ürettiği malların büyük ölçüde tüketicisi kendisidir. Bu üretime öncelik vererek, devamlı olarak tüketimini teşvik etmekte, yani tasarruf eğiliminin yükselmesini engellemektedir. Burjuvazinin tasarruflarının az olması demek, bir anlamda, gelecekteki sermaye birikiminin hızının düşük olmasının kabul edilmesi demek ve yabancı sermayenin bu açığı kapatarak ülkeyi geliştirmesi, yani gittikçe daha fazla bağımlılaştırması demektir. Ayrıca bu tüketim sanayiini çalıştırabilmek için de kapitalist Batı'nın tüketim alışkanlıklarını, âdetlerini, dolayısıyla ideolojisini kopye etmek gerekmektedir. Bu noktada, yerli burjuvazimizin zengin kültür ve gelenek mirasımızı bile satmaya, paraya çevirmeye hazır olduğunu, aslında bugün bunu bilfiil yapmakta bulunduğunu görmekteyiz.

Bütün bu sakatlıklarına rağmen, gerçekleştirilen sanayileşmenin hızı hiç kimseyi tatmin etmemektedir. Bu sanayileşme, artan ve şehirleşen nüfusun çok büyük bir kısmına iş yaratamamaktadır. Sayısı bilinmeyen, fakat herhalde milyonlarla saymak gereken, çalışma yaşında insan, açık veya gizli şekilde işsizdir. Yarım milyondan fazla seçme işçi yabancı ülkelerde üretim yapmaktadır. En az bir o kadarı da kişisel kurtuluş umudunu el kapısına bağlamıştır. Demek ki sağlanan yanlış, çarpık sanayileşme, işçi sınıfına asgari geliri, hayatını devam ettirebilmek için gerekli geliri vermekten acizdir.

Nihayet böyle bir sanayileşme, kaçınılmaz bir şekilde, ithal malı teknikleri aynen kullanmakta, teknik bakımdan bağımlılığı arttırmaktadır. Ayrıca da sakat yapısı gereği en basit ve ilkel teknikleri kullandığı için, bağımlı bile olsa, teknik bilgi gelişmesini engellemektedir. Teknik elemandan, mühendisten istenen, sadece yabancı makineyi, mamulü, tanımak, onu işletebilmektir. Çok zaman, montaj işi için bile, makina parçalarıyla birlikte yabancı montajcılar gelmektedir. Biraz ileri sayılabilecek bir teknik iş söz konusu oldu mu, hemen yabancı teknisyenler ve firmalar işe koşulmaktadır. Keban Barajı ve İstanbul Köprüsü bunun örneğidir.

c) TÜRKİYE'DE TARIMSAL YAPI VE TARIMDA ÜRETİM GÜÇLERİNİN GELİŞMESİ :

Bugün Türkiye'de, tarım kesiminde üretim güçlerinin gelişmişlik seviyesini tesbit için, gelişme sürecinin hızını, yönünü, eğilimlerini ve bölgesel farklılaşmaları gözönünde bulundurmak gerekir.

Ancak böyle bir yaklaşım bizi statik tahlillerden, gelişmeyi ve değişmeyi hesaba katmayan soyutlamalardan, mahalli özellik ve görünümleri yapının bütününe yansıtma hatasından kurtaracaktır.

Tarım kesimi Türkiye için özel bir önem taşımaktadır. Ülkemiz tarım ülkesi niteliğini koruyor. Faal nüfusun çoğunluğu tarımcı, tüm nüfusun 1970'de, % 61'i kırsal bölgelerde yaşıyor.

Türkiye'de tarım kesiminin durumunu, üretim güçlerinin gelişmesini yansıtan çeşitli ölçülere göre ele aldığımızda, gözlenen olay, üretim güçlerinin 1950, hele 1960'dan sonra hızla geliştiği, bu gelişmenin Doğu bölgelerinde daha geç başladığı; emek-yoğun işletmelerden sermaye yoğun işletmelere geçme sürecinin hızlandığı, pazara dönük tarımın yaygınlaştığı, kısaca kapitalizm öncesi ilişkilerin tasfiye olarak emperyalizme bağımlı bir kapitalistleşmeye yönelmenin söz konusu olduğudur.

Cumhuriyetten 1950'lere doğru :

Cumhuriyet hükümetinin Osmanlı Devletinden devraldığı tarımsal yapı, bütün toprakların ancak % 5,5 - % 6'sının işlenebildiği; Batı, Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde, Kurtuluş Savaşı sonrasında azınlıklara ait toprakların boş kaldığı veya bölgedeki büyük toprak sahiplerinin eline geçtiği; feodal ilişkilerin Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde aşiret bağımlılıkları içinde, diğer bölgelerdeyse ağalık kurumu içinde yaşadığı, verimin son derece düşük, tarım teknolojisinin ilkel olduğu bir yapıdır. Tekellerde toplanmış büyük topraklar hakim durumdaysa da, bu tekelleşme kapitalist bir toprak tekelleşmesi değildir. 1913'e ait yaklaşık verilere göre, 50 bin aile (çiftçi ailelerin % 5'i) ekilebilir toprakların % 65'ini kontrol etmektedir.

Cumhuriyet hükümetinden çözüm bekleyen sorunların en önemlilerinden biri de tarım sorunu olmuştur. Üretimi arttırmak, sefil durumda bulunan tarımcı halkı kalkındırmak, feodal yapıyı yıkmak için bazı tedbirlere gidilmiş, makineli tarımı teşvik edici kararlar alınmış, hazine topraklarından topraksız ve az topraklı çiftçiye toprak dağıtılmak istenmiş, Ziraat Bankası kredileri artırılmıştır. Ancak, Kurtuluş Savaşının sınıfsal yapısına, büyük toprak sahiplerinin iktidar ortaklığına bağlı olarak, toprakta mülkiyet ilişkilerine köklü biçimde dokunulamamış, bir toprak reformu-

na gidilememiştir. 1923-1936 yılları arasında, büyük mülkiyetin daha da büyüdüğü görülür.

1927-1950 arasındaki 22 yıllık dönem, tarımda kapitalistleşmenin ölçütlerine göre ele alındığında varılan sonuç, bu dönemin —Türkiye'nin çeşitli bölgelerine göre değişen hız ve biçimde— tarımda pazara dönük üretimin güçlendiği, yer yer kapitalist tarıma geçildiği, tarım teknolojisinin bir azınlığın tekelinde olarak geliştiği bir dönem olduğudur. Basit meta üretimi gittikçe yaygınlık kazanmakta, kapalı köy birimleri pazara açılmakta ve tefeci-tüccar sermayesinin egemenliği artmaktadır. Tarımsal yapıda, niteliksel diyebileceğimiz ilk önemli gelişme ve değişme 1946 ve sonrası dönemlerde gerçekleşmiştir.

Marshall Yardımı (1948) Sonrası Yapıda, Üretim Güçlerinde Gelişme :

1948'lere kadarki birikim, yine aynı tarihlerde tüm ekonomik yapıda gözlenen değişme, sermaye birikimi, —ağır da olsa— endüstrileşme, emperyalizmin etkisi altındaki çarpık kapitalistleşme sürecine paralel olarak, 1948-50'lerden sonra tarım kesimindeki değişimin hızlanmasına yol açmıştır.

İstatistik verileri ve kapitalistleşme ölçülerini zaman boyutu içinde ele alacak olursak, bu gelişmeyi izleme imkânı elimizde geçmektedir.

Kırsal nüfus, oransal olarak gittikçe daha büyük bir hızla düşmekte, 1927'de % 75,8 olan kırsal nüfus, 1950'de ancak % 74,9'a düşmüşken, 1955'de % 71'e, 1965'deyse % 65,5'e inmektedir. (1970 sayımı tahmini % 60). Bu durum, köyle şehir, tarımla endüstri arasındaki iş bölümünün artışının göstergesi olmak yanında, aynı zamanda pazar için üretimin artması, kırsal bölgelerin pazara açılmaları ve tarımın kapitalistleşmesinin de göstergesidir. Yine kırsal nüfustaki düşüşün, mülksüzleşmenin doğurduğu şehirlere göç olayının da belirtisi olduğunu varsayabiliriz.

Tarımda kapitalistleşmeyi, mülksüzleşmeyi getirecek en önemli faktörlerden biri makineli tarıma geçiş ve tarım teknolojisindeki ilerleme olduğuna göre, konuyla ilgili verilere bakarsak, gördüğümüz tablo şudur : Cumhuriyetten sonra, makineli tarımı teşvik edici kanunlarla birlikte, tarımsal makineler az sayıda da olsa ülkeye

girmiş, ancak 1939'lara doğru, iç ve dış nedenlerle makinelerin çoğunluğu işlemez hale gelmiş ve ilk makineleşme denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Oysa 1945'den bu yana durum değişecektir. 1945'de traktör sayısı 1156 iken, 1950'de 16585, 1955'de 40282, 1965'de 54668, 1967'de 74982, 1969'daysa 96407'yi bulmuştur. Görüldüğü gibi en büyük sıçrama 1945 - 1955 ve 1965 - 1969 yılları arasındadır. Aynı şekilde, traktörle işlenen toprakların, işlenen tüm topraklara oranı 1945'de % 1'den, 1967'de % 24'e çıkmış, 1969'da % 47'yi bulmuştur.

Makineli tarıma geçiş, tarımda kapitalizm öncesi yapının çözümlenmesini en fazla hızlandıran ve kapitalizm öncesi yapıyı, ilişkileri tümüyle değiştirmeye yönelen bir olgudur. Ortakçılık, yarıcılık gibi feodal sayılabilecek ilişkileri çözmekte, mülksüzleşmeyi ve toprakların belli ellerde toplanmasını hızlandırmaktadır.

Kapitalist pazara dönük üretimin bir göstergesi de tarım ürünlerinin türlerinde gözlenen değişimdir. Endüstri bitkilerinin tarımda ağırlık kazanması tarımın pazara dönük olmasına yol açtığı gibi, tarımda kapitalizmin gelişmesi için gerekli ilk sermaye birikimini de sağlayacaktır. 1927 - 1945 — 1955 - 1969 gibi dönemleri alacak olursak, 1945 - 1955 döneminden sonra çok hızlanan bir şekilde, endüstri bitkilerinin ekim ve üretimindeki artış kesindir. Aynı dönemler için, tahıl ekim ve üretimindeki artışla karşılaştırıldığında, bu hız daha iyi ortaya çıkmaktadır. Örneğin 1951 - 1969 arasında tahıl ve baklagiller üretimindeki artış % 59'ken, aynı dönem için endüstri bitkileri ve yağlı tohumlar üretimindeki artış % 135'dir.

Pazara, açılma imkânlarında artış, 1956 - 1960 yılları arasında belirgin bir durum göstermektedir. 1956'da 24459 km. olan devlet yolları, 1966'da 34502 km'ye çıkmış, motorlu taşıt aracı sayısı aynı dönemde 76361'den 193816'ya ulaşmıştır. Kendine yeten ekonomiden pazara dönük ekonomiye geçişin gerektirdiği imkânlardaki bu gelişme, tarımda üretim güçlerinin gelişmesini, yapının değişmesini hızlandırmıştır.

Tarımda kapitalist bir yapıya geçişin, eski mülkiyet ilişkilerinin yıkılışının en kesin ölçütlerinden olan toprakların tekellerde toplanmasının sonucu mülksüzleşme olgusuna bakılırsa, 1913'ün yaklaşık verilerine göre % 8 olan hiç topraksız aile oranının 1950'de

% 14,5, 1967'de % 29,8'e yükseldiği görülüyor. 1950-1967 verilerinin karşılaştırılması, orta ve küçük toprakların gittikçe bölündüğünü, yer yer toprakların tekellerde toplanmasının hızlandığını ve büyük mülkiyet grubundaki toprakların arttığını gösteriyor. Tarım işçisi köylü aile sayısındaki artış da aynı olguyu vurguluyor. 1950 yılında 251.303 tarım işçisi aile sayılırken, 1967'de 1.175.223 aile aynı durumdadır.

Kullandığımız ölçütler, tarım kesimindeki gelişmeyi ve kapitalistleşme sürecini ortaya koyarken, bu gelişmenin 1923'den bu yana özellikle iki dönemde 1948-1955 ve 1965-1970 dönemlerinde hız kazandığını da gösteriyor.

Son Duruma Göre Bölgesel Farklılıklar :

1965-1967 dönemine ait son veriler; teker teker ve il birimi esas alınarak 67 ile göre gözden geçirildiğinde, tarımda kapitalizmin gelişmişlik seviyesi açısından Türkiye'nin 3 farklı bölgeye ayrıldığını ortaya koyuyor : 1 — Çoğunluğu Marmara - Ege - Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde bulunan 27 ili içeren, tarımda kapitalizmin gelişmiş olduğu, sermaye-yoğun kapitalist işletmelerin bulunduğu, küçük üreticiliği de içinde barındıran, ancak gelişme doğrultusunun tekelleşme ile birlikte, büyük kapitalist işletmelere doğru ve hızlı olduğu bölge (İzmir, Aydın, Muğla, Antalya, İçel, Adana, Kayseri, Gaziantep, Hatay, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Ankara, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Manisa, Denizli, Amasya, Nevşehir, Artvin, Rize). 2 — Basit meta üretiminin hakim bulunduğu, 27 ili içeren, pazara açılmış tarımla birlikte, kapitalizmin daha ilkel bir düzeyde bulunduğu orta ve küçük mülkiyet bölgesi (Bilecik, Burdur, Konya, Kırşehir, Afyon, Isparta, Niğde, Zonguldak, Samsun, Yozgat, Tokat, Erzincan, Kars, Bitlis, Muş, Elâzığ, Uşak, Kütahya, Kastamonu, Çorum, Çankırı, Ordu, Giresun, Trabzon, Van, Maraş, Malatya). 3 — Kapitalistleşme sürecine yeni girmiş, feodal toprak sahiplerinin kapitalist pazara dönük üretime, makineli tarıma, sermaye-yoğun tarıma ve ürün türlerini değiştirmeğe yöneldikleri, feodal ilişkilerin kalıntıları olarak yaşadığı, pazarla ilişkileri gevşek olan genellikle Doğu ve Güney Doğu'da 13 ili içeren bölge (Sinop, Sivas, Gümüşhane, Bingöl, Tunceli, Erzurum, Adıyaman, Hakkâri, Ağrı, Urfa, Diyarbakır, Mardin, Şiirt). (Son dört il hızla kapitalist tarıma geçmektedir.)

Tarımda üretim güçlerinin gelişmesi olgusunun, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türkiye'nin tümünde aynı hız ve özellikleri gösterdiğini söyleyemeyiz. Bölgesel farklılıklar kesindir. Batı'da ve Akdeniz şeridinde çok daha erken hatta 1870'lerdeki pamuk ekimiyle başlamış olan kapitalistleşme sürecine, Doğu ancak yeni girmektedir. Karadeniz ve Orta Anadolu gibi küçük ve orta mülkiyet bölgelerinde, özellikle son yıllarda toprak tekelleşmesi ve mülksüzleşme, yaygın bir şekilde gerçekleşmektedir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'nun, yukarıda 3. gruba koyduğumuz illerinden bazılarında (son dört ilde) kapitalistleşme süreci son derece hızlıdır. Bu bölgelerde tarımda kapitalistleşme olgusu klâsik göstergeler çerçevesinde gerçekleşmemekte, büyük işletmeler makineli tarıma, sermaye-yoğun tarıma geçerek kapitalistleşirken (Junkers tipi) köylü yağınları, eskiden ekip biçtikleri topraklar üzerinde, bir süre gizli işsizler olarak yaşamaya ve yer yer feodal yapının kalıntısı ilişkileri sürdürmeğe devam etmektedirler. Ancak, son birkaç yıldır buralarda da topraktan kopma ve merkezlere yada tarım işçisi olarak başka bölgelere göç etme eğilimi hızlanmıştır. Özel durumları ve sebep olduğu tartışmalar yüzünden Doğu ve Güney Doğu bölgelerinin 13 ili üzerinde daha etraflı durmak gerekir. Bu illerde, büyük işletmeler, özellikle 1956-60 sonrasında makineleşmeye, ileri tarım teknolojisine geçişe, pazarlama imkânlarında artışa ve 1940 sonralarının ürünü olan ilkel sermaye birikimine bağlı olarak, kapitalist işletmelere dönüşmektedirler. Buralarda önce büyük toprakların bölünmesi sonra da tekelleşmesi olguları, yani klâsik kapitalistleşme sürecinden çok, büyük işletmelerin doğrudan doğruya kapitalistleşmesi söz konusudur. Bu değişme boyunca feodal ilişkiler hızla çözülmekte, feodal ilişkiler içindeki ortakçı köylü makineli tarıma geçilince topraktan kopma zorunda kalmakta, ürün türündeki değişmelere bağlı olarak da tarım işçisine dönüşmektedir. Örneğin Diyarbakır ve Mardin'de 100 haneli köylerin 1956'lardan bu yana 10-20 haneye kadar düştüğü görülmektedir. Yine üretim güçlerinin gelişmesine, pazarın genişlemesine ve kırsal yapının pazara hemen hemen tümüyle bağlanmasına paralel olarak, bu ilişkiler de —ağır da olsa— çözüme yolundadır. Bizce, özel bir bölgenin, hem de 1960'lardan sonra nisbi olarak en hızlı değişen ve gelişen bir bölgenin özellikleri, gelişme dinamiği gözünde bulundurulmadan, Türkiye'nin tümüne yaygınlaştırılmaz.

Yine tarımda yapı değişikliği açısından özellik gösteren diğer bölgeler de Karadeniz, Marmara ve Orta Anadolu'nun kuzey kesimleridir. Buralarda 1950 - 1967 arasında küçük mülkiyetin yutulması ve toprak tekelleşmesinin gerçekleşmesi olgusu hız kazanmıştır. Toprak çoğunlukla tefeci tüccarların elinde birikmekte ve küçük köylü hızla mülksüzleşmektedir.

Daha önceki dönemlerde kapitalist tarıma geçmiş bölgelerse, şimdilik belli bir doygunlukta görülüyor. Ege, Akdeniz gibi bölgelerde, tarımda kapitalistleşme çeşitli göstergelere göre en üst seviyede görünüyorsa da kapitalistleşme hızı, yani 1950 - 1967 arası değişme ve gelişme hızı, nisbi bir düşüklük göstermektedir. Bu durum, en ileri tarım bölgesi olan Batı Anadolu tarımının bir bunalmının eşiğinde olduğunu düşündürmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, dış taleple çok sıkı şekilde bağlantı halinde olan bu bölgede, teknik ilerlemeye engel olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Ya bu işletmeler daha büyük işletmeler tarafından yutulacak veya değişen dış talebe uyarak ve daha büyük ölçüde sömürülerek, gittikçe geri kalan bir üretim tekniğiyle varlığını sürdürmeğe devam edecektir.

Sonuç :

Türkiye'de tarım üretim güçleri 1950, özellikle de 1960 - 65'den bu yana hızla gelişmektedir. Bunun sonucunda feodal yapı ve ilişkiler yer yer yıkılmış olup, Doğu ve Güney Doğu gibi, halen kalıntılar halinde yaşadığı bölgelerde de, 1960'lardan sonra tasfiye olma yoluna girmiştir.

Üretim güçlerinin gelişmesi, kapitalistleşme, bölgelere göre, gerek bugün varılan seviye, gerekse hız bakımından farklılık göstermektedir. Gelişmeye en geç başlamış bölgelerde, kapitalistleşme nisbi olarak hızlı görünüyor. Buna karşılık, gelişmeye, pazara açılmaya, sermaye - yoğun tarıma daha önce başlamış bölgelerde «hız» azalmış durumda.

Önümüzdeki dönemde, endüstri bitkileri, meyve ve sebzelikler, ihracata dönük ürünlerin üretildiği topraklarda tekelleşme olgusu aynı hızı korudukça, büyük «plantasyon» biçimi çiftlikler artacak, mülksüzleşme ve tarımda kapitalist gelişme hızlanacaktır. Bu yapı değişikliğinin en önemli sonucu, şüphesiz ki köylülük içindeki sınıflaşmanın keskinleşmesi, belirginleşmesi olacaktır.

Tarımda kapitalistleşme ve piyasaya dönük ürünlerin yetiştirilmesi süreci de, sanayileşmede gördüğümüz gibi dış ilişkilere ve emperyalizme bağlı olmuştur. Türkiye'nin geleneksel tarımsal ihrac ürünlerinin türleri, ekiliş yerleri ve miktarları açıkça dışa bağlıdır.

Türkiye'nin görece olarak dışa bağımlılığının azaldığı devletçilik döneminde ekilmeye başlayan piyasaya dönük ürünler (şeker pancarı, çay) dışa bağımlılık dönemine giren (pamuk, tütün vb.) ürünlerden farklı özelliklere sahiptir. Şeker pancarı, çay gibi devlet eliyle piyasaya sokulan ürünler, kırsal alandaki iş imkânını arttırmak gibi iç politik seçmeleri gerçekleştirilmede bir araçken, diğer ürün türlerindeki gelişme bütünüyle dış hedeflere bağımlı kalmaktadır.

Diğer sektörlerde olduğu gibi, neyin, hangi teknolojiyle, hangi fiyata üretileceğini ve pazarlanacağını, emperyalist-kapitalist mekanizmanın belirlediği açıktır.

Bölgesel, geleceğe dönük ve gelişme hızını hesaba katan tahlimimize göre, ekonomik karar mekanizması da böylece belirlendikten sonra, Türkiye'de tarımda **hakim** üretim biçiminin gelişmekte bulunan, emperyalizmin etkisi altında bir kapitalizm olduğunu söyleyebiliriz.

TÜRKİYE'nin temel yapısını, emperyalizmin güdümünde, feodal kalıntıları da barındıran, çarpıtılmış bir kapitalist yapı olarak özetleyebiliriz. Kapitalistleşme süreci, mevcut şartlar altında, bağımlılaştırmayı da birlikte getirmektedir.

- Bu gün Türkiye'nin nüfusu 35 milyonu aşmış bulunuyor. Bu gidişle 1993'de 70 milyon olacak.
- Şehirleşme hızla gelişiyor. Bugün nüfusun % 39'u şehirlerde yaşıyor.
- Gizli ve açık işsizlik büyüyor. 600 bin işçi dış ülkelerde çalışıyor.
- Bölgeler arası sosyal ve ekonomik dengesizlik, endekslere göre, İstanbul 377 ile ifade edilirse Bingöl 35 ile ifade edilecek kadar belirgin.

- İlkokula devam etmesi gereken nüfusun ancak % 44'ü okula gidebiliyor.
- Hâlâ ailelerin beşte biri gelirden % 4 oranında pay alırken, bir diğer beşte bir % 61 oranında pay alıyor.
- Olaylar, hareketler, ekonomik ve sosyal bunalımlar birbirini izliyor.
- Ve egemen sınıflar, değişmekte olan yapı karşısında, yönetmekten aciz kalmış durumdadılar.

Tesbit etmeye ve gelişme doğrultusunu göstermeye çalıştığımız bu ekonomik yapı nasıl bir sınıflaşmaya, ne türden üretim ilişkilerine yol açıyor? Öğretmenin, kendi konumunu ve diğer sınıflar karşısındaki durumunu belirleyebilmesi için sınıfsal yapının, yukardaki temel üzerinde saptırılmadan ve gerçeklerden korkmadan ortaya konması gerekir.

TÜRKİYE'DE ÜRETİM İLİŞKİLERİ - SINIFSAI YAPI

Türkiye'de sınıfsal yapıyı incelerken köy ve şehir kesimlerini ayrı ayrı ele almanın konuya açıklık getirmesi bakımından yararı olabilir :

KÖYLÜLÜK içinde sınıflar :

Feodal dönemde tek sınıf özelliği gösteren köylülük, kapitalizme geçiş dönemlerinde ve kapitalist üretim biçimine geçildiğinde, kendi içinde sınıflaşarak bu özelliğini kaybeder.

Türkiye'nin tümünü ele aldığımızda, köylülüğün, «Köy veya toprak burjuvazisi», «Doğu'nun yeni kapitalistleşen toprak ağaları», «Zengin köylüler», «Orta köylüler» (Bu iki tabakayı köy küçük burjuvazisi olarak niteleyebiliriz), «küçük köylü», «yarı proleter yoksul köylüler ve tarım proletaryası» sınıflarına ve tabakalarına ayrıldığını görürüz.

İnceleme kolaylığı ve tarımda kapitalistleşmenin şu andaki seviye ve durumu açısından tarım proletaryası ve yarı proleter köylüleri tek bir grupta ele alacak olursak, bunların sürekli yada mevsimlik işçi durumunda oldukları ortaya çıkar. Yarı proleter yada

yoksul köylülerin çok yetersiz ve ailelerini geçindiremeyen bir miktar toprakları ve basit üretim araçları vardır. 1950'de yarı proleterleri de içerdiğini sandığımız 251303 tarım işçisi aile tesbit edilmişken, 1967'de bu sayı 1.175.223'e çıkmıştır. 1913'de % 8, 1950'de % 14,5 olan hiç topraksız aile oranınının 1967'de % 28,9'a çıktığını görüyoruz. Böylece tarım proletaryası ve yarı proleter yoksul köylüler, tarımdaki kapitalist gelişmeye bağlı olarak gittikçe üretim araçlarından ve topraktan kopan; sayıca artan bir sınıf meydana getiriyor.

Objektif şartları yüzünden bu sınıfa çok yaklaşan **Küçük köylüler**, Türkiye'de köylülük içindeki en kabarık gruplardan biridir. Bunlar elindeki toprakla kendisini kıt kanaat geçindirebilen, tefeciye - tüccara sürekli olarak borçlanan, elinde bir birikim yaratamayan, ailenin bazı fertlerinin şehirde çalışmaya gittiği ve son dönemlerde toprakları sürekli olarak büyük topraklar yada tefeci tarafından yutulan, mülksüzleşen bir tabaka meydana getirmektedirler. Son yılların köylü hareketleri bu mülksüzleşme sürecini kanıtlar niteliktedir. 1967 başında 1970'in sonuna kadar geçen dönemde tesbit edilen 137 köylü hareketinin % 70'i, yoksul ve topraksız köylünün toprakları ve diğer kaynakları işgal hareketleridir.

Köy Küçük Burjuvazisi, yani Orta köylülük ve Zenginleşmekte olan bir kesim, Türkiye'de barındırdığı köylü nüfus bakımından küçük köylüden sonra en kalabalık kesim olarak görünüyor. Köy küçük burjuvazisi küçük üreticiler olarak, bu dönemde tefeci - tüccar sömürüsüne maruzdur. Az da olsa emek kiralamakta kendisi de topraklarında çalışmaktadır. Zengin köylü, yer yer tefeciliği de birlikte yürüterek ilkel bir sermaye birikimini sağlama yolundadır. Bunlar giderek büyük toprak burjuvazisine katılıp, bu sınıfın en alt tabakalarını meydana getirebilirler. Öte yandan miras hukuku, nüfus artışı, toprak yetersizliği, özellikle orta köylülüğün topraklarının bölünmesine yol açmaktadır. Bu bölünme, işletmelerin küçülmesi ve tefeci - tüccar sömürüsü orta köylülüğü içinde bulunduğumuz dönemde güç bir duruma sokarak huzursuzlaştırmakta, gelişmekte olan kapitalist yapı içinde ikili bir duruma getirmektedir.

Köy burjuvazisine gelince, kendi içinde kapitalist çiftçilere ve topraklarını yavaş yavaş kapitalist işletmelere dönüştüren ve ser-

maye-yoğun tarıma geçmekte olan büyük toprak sahiplerine bölünen bu sınıf tüm tarımcı nüfusun % 3, % 4 kadarını kapsamaktadır. Türkiye'nin bugünkü kapitalistleşme süreci içinde, egemen ittifakın en önemli unsurlarından biridir.

Büyük tartışmalara konu olan feodal kalıntılar'dan ancak çeşitli yapısal özelliklere sahip Doğu ve Güney Doğu bölgeleri çerçevesinde söz edilebilir. Bu ilişkiler, gerçekte «feodal» den de daha karmaşık ilişkililerdir. Aşiret bağımlılıkları, göçebe örgütlenmesi, kan bağı gibi ilkel toplumlardaki ilişkilere yaklaşan yönleri de vardır. Üretim güçlerinin gelişmesiyle birlikte, bu ilişkililerde de önemli değişiklikler gözlenmektedir. Bu türden ilişkilerin hızla çözülme yolunda olduğu, istatistik veriler yanında, kalıntıların en fazla bulunduğu varsayılan bölgelerde yapılan araştırmalarla da ortaya çıkmaktadır. Bu kalıntılar bütün yapıya damga vurabilecek yaygınlıkta, güçte değildir ve tasfiye olma yolundadır. Tahlillerimizi ileriye dönük yaptığımız ölçüde, bu kalıntıların hakim üretim biçimini belirleyemeyecekleri ortaya çıkar.

Kırsal bölgedeki bir öğretmen, bulunduğu bölgenin yapı özelliğine göre, yukarda sözünü ettiğimiz sınıf ve tabakaların bir kısmıyla karşılaşmaktadır.

Feodal ilişkilerin ve yapının, kalıntılar halinde de olsa yaşadığı Doğu bölgelerinde ağalar, şeyhler, tefeci ve tüccarlar, feodal yapının tüm egemen unsurları öğretmenin karşısında bulunacak, buna karşılık serflik, bağımlılık ilişkilerinden yeni çıkmaya başlayan, mülksüzleşen, fakir köylüler, son tahlilde öğretmenin yanında olacaklardır.

Küçük üreticiliğin, küçük mülkiyetin hakim olduğu bölgelerde, zengin köylü, yer yer orta köylü, tefeci tüccar, gerici güçler olarak öğretmenin karşısında yer alırken, gittikçe fakirleşen, mülksüzleşen küçük köylü, yarı proleter yoksul köylüler öğretmene yakın sınıflar olacaklardır.

Tarımın kapitalistleştiği büyük kapitalist işletmeler bölgelerinde tarım burjuvazisi ve çevresindeki bağımlı (kâhya vb.) kişiler öğretmenin karşısında yer alacaklar, tarım proletaryası, topraksız köylü, yarı proleter köylüler öğretmenin müttefiki olacaklardır.

Öğretmenin, bulunduğu bölgenin sınıfsal yapısını, yukardaki ipuçlarından ve yapı tahlillerinden hareketle değerlendirmesi, sömürülen halka yaklaşabilmesinin ve zaman zaman sömürülen halkı bile öğretmene karşı şartlayan sömürücü sınıfları tecrit edebilmesinin temel şartıdır.

Şehir kesiminde sınıflar : (Köy dışı sınıflar)

Şehir kesiminde sınıflar, kırsal kesiminden daha farklı bir yapı ve ayrılaşma gösteriyor.

Önce BURJUVAZİ'den söz edebiliriz. Türkiye'de burjuvazi, bağımlı işbirlikçi niteliğiyle belirleniyor. Büyük mali, endüstriyel, ticari burjuvaziden, son dönemlerde gelişen Anadolu burjuvazisine kadar bir zincirin halkalarını meydana getiriyor. Meselâ Vehbi Koç'un Aygaz'ını düşünecek olursak, zincirin bir ucu uluslararası finans - kapitalin, emperyalizmin kontrolündeki büyük petrol şirketlerine bağlanırken, öteki ucunda Anadolu kasabasındaki Aygaz bayilikleri yer alıyor. Dışa bağımlılık, emperyalizme bağımlılık, ister doğrudan ister dolaylı olsun, bu iki tabaka için de söz konusudur. Büyük mali ve endüstriyel burjuvazi ile Anadolu'nun yeni gelişmekte olan aracı burjuvazisi arasında temel bir çelişki yoktur. Bazı partilerin kuruluşunda yansıyan yüzeydeki çelişki, sömürüden daha fazla pay alma kavgasından başka birşey değildir.

Şehir - Kasaba KÜÇÜK BURJUVAZİSİ, Türkiye'de Orta sınıflar adı da verilen en kalabalık kitleyi meydana getirmektedir. Bu sınıfın içinde, küçük esnaf, zenaatkâr, küçük aracıları bir kesim; bürokrat ve teknokratları, yani aydın, asker, memurları bir diğer kesim olarak ayırmak mümkündür. Emperyalizm ve kapitalizm karşısındaki durumları, bu ilk kesimin ideoloji, tavır ve geleceğe bakışını farklılaştırmaktadır.

Bürokrat - teknokrat kitlenin emperyalizm ve kapitalizmle çelişkisi daha belirgin ve açıktır. Emperyalist - kapitalist gelişme içinde, bu kesim fakirleştiği, ekonomik kriz içine düştüğü oranda daha ilerici konumlar kazanabilmekte, içindeki bazı tabakalar, burjuvazinin oyunuyla ekonomik imkânlarla kavuşturulduğu ve sömürüden dolaylı pay alır hale getirildiği ölçüde de tutucu ve burjuvazi yandaşı olabilmektedir.

Küçük esnaf, zenaatkârlar ise, bugüne kadar Türkiye'de, emperyalizmin desteklediği geri ideolojilerin taşıyıcısı olmuşlardır.

Yalnız, bunların sınıfsal konumlarını da, son kertede, kapitalistleşme ve yoksullaşma süreci belirleyecek, yoksullaştıkları oranda kapitalizmle ve emperyalizmle çelişkileri belirginleşecek ve hareketlilikleri artacaktır.

İŞÇİ SINIFI üzerinde biraz daha etraflı durmakta yarar vardır. Sanayide üretim güçlerinin gelişmesi, sanayileşme hızının artması, işçi sınıfını özellikle 1960'dan bu yana niteliksel ve niceliksel bakımdan geliştirmiştir. İşçi sınıfı sayıca artmış, örgütlenmesi hızlanmış, yoğunlaşmış, mücadele metodları edinmiş, egemen sınıfları ciddi korku ve kuşuklara sürüklemiş ve devrimci mücadelenin öncüsü olmaya namzet olduğunu göstermiştir.

İşçi sınıfının niceliksel gelişmesini bir zaman boyutu içinde kısaca gözden geçirmek istersek, 1923'lerde 60-70 bin kadar, 1950'de sadece imalat sanayiinde 230 bini aşkın, 1963'de yine aynı sanayi kolunda 410 bin işçi bulunduğunu söyleyebiliriz. Diğer sanayi kolları da hesaba katıldığında 1963'de 630 binden fazla, 1969'da ise 1,5 milyon işçi vardır.

Sigortalı veya sendikalı işçi sayısı da bu konuda bir göstergedir. 1950'de 76 bin olan sendikalı işçi sayısı, 1960'da 280 bin'e, 1969'da 1 milyon 170 bine çıkmıştır. Bu gelişme aynı zamanda işçi örgütlenmesinin de belirli bir güce ulaştığının belirtisidir.

İşçi sınıfı, niceliksel gelişmesi yanında sınıf bilinci kazanma, örgütlenme bakımında da gittikçe gelişiyor. 1970 yılının 15-16 Haziran olayları, son 10 yıllık, özellikle de 4 yıllık birikimin bir sonucudur. İstanbul ve Kocaeli'nin 113 işyerinin işçileri, 15-16 Haziranda mevcut Grev ve Sendika Kanununu değiştirerek, işçi hareketini kendi çerçeveleri içine hapsedmek isteyen egemen sınıflara karşı, bütün engellere rağmen, Türkiye işçi sınıfının en önemli hareketlerinden birini gerçekleştirmişler ve Cumhuriyet tarihinde ilk defa, işçi sınıfına karşı sıkı yönetim ilân edilmiştir.

İşçi sınıfının son 20 yıllık niteliksel ve niceliksel gelişmesi, hele bu gelişmenin son 4-5 yıldır kazandığı hız, gelecekte gelişmenin daha da hızlı olacağını ve işçi sınıfının gerçek örgütü oluşturduğu, güçlendirildiği oranda bu sınıfın, özünde olan «öncü güç» niteliğini kazanacağını ortaya koyuyor.

Sınıfsal yapıyı en kısa olarak, «sömüren egemen sınıflar (köy ve şehir burjuvazisi, tefeci tüccarlar, feodal nitelikte toprak sahip

leri)» ve «sömürülen emekçi sınıflar (köy ve şehir işçi sınıfı, küçük köylüler küçük burjuvazinin bazı kesimleri)» biçiminde özetlersek, böyle bir sınıfsal yapı içinde öğretmenin yerinin ne olacağı sorusunu sorabiliriz.

Türkiye'de öğretmen halktan çıkmış halkın aydınıdır. Yeri emekçi halkın içindedir. Onu halktan koparmak isteyenlerse, bilinçsiz kitle ve kişileri de bu amaçla kullanan, sömürücü sınıflardır.

Bu gerçeği öğretmenlerimizin dikkate alması ve kendilerini halktan koparmak isteyen güçleri iyice tanıyarak, sınıfsal yapı içine oturtarak teşhis ederek, halka teşhir etmesi gerekir.

SIYASAL YAPI GELİŞMELERİ

Yukarda tesbit ve tahliline çalışılan üretim güçleri ve üretim ilişkileri, tarihsel süreç içinde siyasal yapıyı belirlemiş, belli yönlerde değişmesini sağlamıştır.

Meşrutiyet hareketleriyle başlayan, 1908 II. Meşrutiyet'inde belirginleşen mutlakçılığa son verme eğilimleri, belli bir alt-yapı gelişmesini yansıtıyordu. Kurtuluş Savaşı, küçük burjuvazinin ordu-bürokrat kesiminin öncülüğünde, yer yer büyük toprak sahiplerinin ve Anadolu eşrafının desteğinde yürütülen anti-emperyalist bir savaştır.

Cumhuriyet, mutlakçılığa son veren, birçok burjuva devlet kurumlarını, kuvvetler ayrımını getirmiş bir devrimdir. Anti-emperyalist küçük burjuvazinin ve bürokratların ilerici tutumları, kemaalist ideoloji, feodal yapıyı yer yer sarsarak, darbeler vurarak, daha ileri bir düzen olan kapitalizme geçişin temellerini atmıştır. Ancak 1923 sonrası iktidarların aynı zamanda büyük toprak sahiplerini ve eşrafı barındıran yapısı, toprak reformu gibi en temel dönüşümlerin gerçekleştirilebilmesini engellerken, kalkınma, sanayileşme, «özel teşebbüs» e bağlanarak, Kurtuluş Savaşının anti-emperyalist niteliğine rağmen, yeniden emperyalizmin ağı içine düşülmüştür. İzmir İktisat Kongresinde (1923) seçilen «özel teşebbüsçü» kalkınma yolunun, emperyalizmin gelişmişlik çağında, ülkeyi yeniden emperyalizmle bütünleşmeye götürmesi doğaldır.

II. Dünya Savaşı yıllarında, Türkiye egemen sınıfları, Almanya'yı desteklemekle birlikte, çarpışan emperyalist ülkeler safında

yanına almaya çabalamaktan, tutucu, gerici, feodal ideolojileri canlı tutmaya, güçlendirmeye çalışmaktan, son aylarda belirginleşen faşizan tedbir ve uygulamalara kadar gider...

Bugünkü sözde burjuva demokrasisi biçimsel ve kısıtlıdır. Bir yanıyla liberal görünümlü, fakat öbür yanıyla, dayandığı sınıf ve tabakaların niteliği yüzünden, faşizan eğilimlidir. Örgütlü bir emekçi mücadelesinin yokluğunda, zaten sınırlı olan, sınırlandırılmakta olan demokratik hakların karşı devrimci egemen güçler tarafından kısıtlanması ihtimâli çok güçlenmiştir.

Faşizmi geriletecek asıl güç, **halkın anti-faşist ortak cephesi** olacak, bu cephenin oluşturulmasında ve yönetilmesinde öğretmenlere, aydın, bürokrat ve teknokratlara büyük görevler düşecektir.

Hedefimiz ve Görevlerimiz :

Türkiye'nin tablosunu çizdiğimiz ve gelişme doğrultusunu göstermeye çalıştığımız sosyal ve ekonomik yapısı içinde acil görevlerimiz nelerdir? Hedefimiz nedir?

Hedefimiz ve öğretmenler olarak yerimiz bellidir : **Emperyalizmin ve onun ortağı sömürgeci sınıfların egemenliğine son verilmesi ve daha ileri bir düzene geçebilmek üzere emekçi halk sınıf ve tabakalarının siyasal iktidarı alması yolunda, işçi sınıfı öncülüğünde halk kitleleriyle birlikte yürümek.**

Bugünkü görevlerimizin başlıcaları ise şunlardır :

İşçi sınıfının ve köylülüğün örgütlenmesi yolunda «devrim için eğitim» yapmak... Yani bu örgütlenme için gerekli bilinci götürmek, yeni kuşakları bu hedef için ve bu bilinçle yetiştirmek...

Kitleler içinde ve genç kuşaklar arasında anti-emperyalist bilinci yaymak ve güçlendirmek.

Daha ileri demokratik haklar, tavizler elde edebilmek üzere, mevcut burjuva iktidarlarını zorlamak; mevcut hakların elden alınma tehlikesi belirdiğinde faşizme karşı ortak bir cephe kurulmasına çalışmak ve bu cepheye örgütsel ve kişisel tüm gücümüzle katılmak.

Çevremizdeki yapıyı doğru ve iyi tahlil etmek; bu yapı içinde,

halka, sömürülen sınıflara yaklaşma olanağını, taktiklerini saptamak; aradaki tutucu güçleri tecrit etmenin doğru yollarını bulmak...

Soyut devrimcilik, ilericilik tartışmalarının ötesine geçerek şu doğruları bilmek ve bu doğrular çevresinde tüm devrimcilerin, ilericilerin çelikleşmiş ORTAK CEPHE'sini kurmak zorundayız.

- Feodal kalıntılar emperyalizmin bir geri müfrezesidir. Türkiye'deki dayanaklarından biridir, fakat asıl dayanağı işbirlikçi ticaret ve sanayi burjuvazisidir.
- Herkim ki feodal kalıntılar gibi gerici unsurların bir an önce tasfiyesine çalışır, o İLERİCİ bir hareket yapıyor demektir. Bütün ilericiler, reformcular, devrimciler, bunu desteklemelidirler. Herkim ki emperyalizme ve ona kenetlenmiş işbirlikçi burjuvaziye karşı bir eyleme girer, yabancı hakimiyetini Türkiye'den kovmaya yönelen eyleme girer, o DEVRİMCİ bir hareket yapıyor demektir. Bütün ilericiler, bütün devrimciler onun yanında olmalıdır.

Aydınlık, halktan yana, sömürünün sona erdiği bir düzenin kuruluşuna giden yolda ÖĞRETMEN bütün ilerici, bütün devrimci hareketlerin yanında bu büyük savaşın erlerinden biri olarak yer alacaktır.

Doğan AVCIOĞLU
Korkut BORATAV
Seyhan ERDOĞDU
Ali Rıza KAYAALP
Yalçın KUÇUK
Taner TIMUR

İLERİ BİR TOPLUM YARATMAK

BİLDİRİ NO : 2

(Genel Kurul'da tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı No : 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

İLERİ BİR TOPLUM YARATMAK

A. Milli Kurtuluş Savaşı ve Sonuçları

Elli yıl önce Avrupa emperyalizmine karşı başarı ile yürüttüğümüz Milli Kurtuluş Savaşı, aşağıda saydığımız nedenlerle, nihai bir zafere ulaşamamıştır. Bu yüzden, bugün, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kapitalizmine de hâkim olan Amerikan emperyalizminin sultası altında ikinci bir Kurtuluş Savaşı'nın objektif koşulları içinde bulunuyoruz. Birinci Kurtuluş Savaşımızın ve takip eden dönemin sınıfsal yapısı ve ideolojisi ile ilgili temel niteliklerini saptamak, bugünkü devrimci mücadelemiz için de aydınlatıcı ve yol gösterici olacaktır.

1 — Milli Kurtuluş Savaşımız, batı emperyalizminin komprador nitelikteki bir burjuvazi ile işbirliği yaparak sömürdüğü işçiler ve doğrudan üreticiler öncülüğünde yapılmamıştır. Bu durum o dönemde Anadolu'da egemen üretim biçiminden doğan bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Gerçekten 1920 lerin Anadolu'sunda tarımda yarı feodal üretimin ve küçük üretimin, sanayide ise küçük emtia üretiminin çok yaygın olduğunu görüyoruz. Tarımdaki toprak ağası-yoksul köylü çelişkisine ilâveten tefeci-tüccar sermaye de yoksul ve orta köylülerin kanını emmektedir. Bütün bu sınıflar ise ithalât ve ihracatı kontrol eden büyük ticaret burjuvazisi ile batı emperyalizmine bağlanmaktadır. Kapitalizmin en objektif belirtisi olan ulusal pazar gelişmemiştir. Tarımsal üretimin büyük bir kısmı üreticilerin kendi ihtiyaçlarına gitmektedir. Esasen bunların pazarlanması olanağını sağlayacak ne bir ulaştırma şebekesi, ne de gerekli ulaştırma araçları mevcuttur. Kurtuluş Savaşı yıllarında, Anadolu'da 2365 km. si yabancı şirketlerin kontrolünde olmak üzere 4232 km. demiryolu ve 3026 km. si yeniden yapılması gereken derecede kötü 9711 km. kara yolu mevcuttur. Bütün motorlú araçların sayısı 100'ü

geçmemektedir. Ulaştırma daha çok develerle yapılmaktadır. Bu yüzdendir ki, İzmir İktisat Kongresinde şikâyetlerin konusu olduğu gibi, Anadolu'da buğdaylar çürürken, İstanbul yabancı ülkelerden un ithal etmektedir. Kısaca, Anadolu'da pazar üretimi bir miktar gelişmiş olmakla ve yer yer kapitalist ilişkiler de filizlenmekle beraber, henüz kapitalizm egemen üretim biçimi haline gelmemiştir.

2 — Bu durum Kurtuluş Savaşı'nın hangi sınıflar öncülüğünde yapılabileceğinin ve gerçekte de yapıldığının maddi temelini vermektedir. Bu sınıflar, örgütleyici bir rol oynayan asker, sivil aydın zümre ile ittifaka giden büyük toprak sahipleri ile genellikle «eşraf» olarak isimlendirilen Anadolu burjuvazisi ve küçük burjuvazisidir. Bu koalisyon yer yer baskı ve şiddet yöntemleri de kullanarak yoksul sınıfları peşinden sürüklemiştir. Bu yöntemler zaman zaman, islâmı karşıdevrimci bir yönde kullanan işbirlikçi İstanbul Hükümetinin de tahrikleri ile, iç isyanlara yol açmıştır. Bu yüzden, Milli Kurtuluş Savaşımız hem bir antiemperyalist savaş, hem de bazı bölgelerde bir iç savaş niteliği kazanmıştır.

3 — Milli Kurtuluş Savaşımızın cereyan ettiği Anadolu'nun coğrafi konumu da gerek savaşın gelişimini gerekse sonucunu etkilemiştir. Ekim ihtilâlinde sonra Rusya'da sosyalist rejimin inşasına başlanınca, tekelci kapitalizmin bütün stratejisi Sovyetler Birliğini kuşatmak ve boğmak amacına yönelmişti. Bu yüzden bir yandan Kafkaslarda, Ermenistan, Gürcistan, Azerbeycan gibi tampon devletler kurulurken, öbür yandan da Yunan orduları Anadolu'ya sevk edilerek Kurtuluş Savaşımız boğulmak istenmiştir. Bu durum Kurtuluş Savaşımızı, Sovyetler Birliği ile doğal bir ittifak koşullarına sokmuştur. 1920 yaz aylarında Moskova'da toplanan üçüncü Enternasyonal'de Lenin'in onaylattığı karar sureti de bu ittifakın ideolojik temelini teşkil etmiştir. Bu karara göre, Üçüncü Enternasyonal, burjuvazi öncülüğünde de olsa Milli Kurtuluş savaşlarını destekliyecekti.

4 — Kurtuluş Savaşı, milliyetçi ideolojinin ağır bastığı eklektik bir ideoloji ile yürütülmüştür. İşbirlikçi İstanbul Hükümetine karşı yer yer dinci ideoloji de devrimci amaçlarla

kullanılmıştır. Hilâfet ve Saltanata karşı cephe alınmadığı gibi, başta ATATÜRK olmak üzere Kurtuluş Savaşını yürütenlerin «katli vaciptir» diye fetva veren Şeyhülislama, Ankara Müftüsünün karşı fetvası ile cevap verilmiştir. Kapitalist öncesi üretim ilişkilerinden kaynak alan bu ideolojik karışıklık, Atatürk'ü çok ihtiyatlı bir tutuma sürüklemiştir. Bu dönemde Atatürk, Büyük Nutuk'unda belirttiği gibi, Türkiye Cumhuriyetine temel teşkil eden fikirlerini «Millî sır» gibi saklamıştır. Bunun dışında, Kurtuluş Savaşımızda Sosyalist Rusya'nın etkisi ile antiemperyalist ve antikapitalist şiarlar da sık sık kullanılmıştır. Halkçılık şiarı da başlangıçta, ilerici bir biçimde ortaya atılmakla beraber, daha sonra «sınıfsız bir toplum» fikri ile sınıf kavgasına karşı bir araç olarak kullanılmıştır.

5 — Millî Kurtuluş Savaşı, askeri zaferlerden sonra, Lozan Andlaşması ile sonuçlanmıştır. Bu anlaşma (Musul anlaşmazlığı ve Hatay dışında) Türkiye'nin bugünkü sınırlarını çiziyor ve Türkiye'yi emperyalizme bağliyan yarı-sömürge bağlarını koparıyordu. Ancak gümrük duvarlarımız 5 yıl için 1916 seviyesinde dondurulduğu, yabancı şirketlerin imtiyazları 7 yıl garanti edildiği için bu kopuşun da kademeli olduğunu belirtmemiz gerekir. Bununla beraber, Kurtuluş Savaşımızın cereyan ettiği koşullar gözönünde bulundurlursa yine de Lozanın hiç kuşkusuz büyük bir zafer olduğunu teslim etmek zorunludur.

6 — Lozan'ı izleyen yıllarda, bir burjuva devrimi programı çerçevesi içinde ele alabileceğimiz eylemlere girişilmiştir. Saltanat ve Hilâfet esasına dayanan feodal siyaset kurumları ilga edilerek Cumhuriyet rejimi kurulmuş ve Medenî Kanunla da kapitalist üretim biçimine özgü hukukî çerçeve gerçekleştirilmiştir. Eğitim, kıyafet, harf reformlarını da bu program içinde düşünmek gerekir. Ancak, tekelci kapitalizm çağında, geri bırakılmış ülkelerde devrimci bir burjuvazi bulunamıyacağı ve Türkiye'de de bulunmadığı için, getirilen üst yapı kurumları, üretim ilişkilerinin ilerisinde kalmıştır. «Batılılaşma» adı verilen sürecin, sunî görünümü buradan kaynak almaktadır.

7 — Atatürk döneminde izlenen iktisat politikası iki dev-

rede incelenebilir. Buhran yıllarına kadar, İzmir İktisat Kongresine hakim olan ve İş Bankası, Teşviki Sanayi Kanunu gibi uygulamaları somutlaşan liberal siyaset uygulanmış ve başarılı olmamıştır. Bu dönemde önemli bir sermaye birikimi olmamış ve devlet öncülüğü ile girişilen demiryolu siyaseti dışında alt-yapı inşasına gidilmemiştir.

8 — Buhran yıllarında güdülen devletçilik politikası ise, yükü vergi politikası ve tekel gelirleri kanalıyla daha çok orta ve yoksul sınıfların sırtına yüklenmekle beraber, nisbeten başarılı olmuş ve çeşitli sanayi dallarında devlet işletmeleri kurulmuştur. Bu oluşum bir yandan tarımda endüstriyel bitki üretimini artırmış, öte yandan da ticarî sermaye birikimini hızlandırmıştır.

9 — Rejîm bakımından, Atatürk dönemi tek parti çerçevesinde küçük burjuva kökenli asker-sivil aydınlar, büyük toprak sahipleri ve Anadolu eşrafı ittifakına dayanmıştır. Egemen sınıfların (işbirlikçi eğilimleri yüzünden) kapitalizmi geliştirmekteki güçsüzlükleri, devlet kapitalizmine yol açmış; ancak bu da özel kapitalizm lehine kullanılmıştır. Bunun dışında asker-sivil kadroda da burjuvalaşma eğilimleri yaratmış ve bunlardan bir çoğu ticaret hayatına atılarak siyasi güçlerini iktisadî hayatta kullanmışlardır.

10 — Savaş yıllarında, savaş ekonomisinin gerekleri Milli Korunma Kanunu uygulamasına yol açmış; bu ise enflasyonist bir politika ile bir arada yürütüldüğü için gerek ticaret burjuvazisinin gerekse, toprak ağalarının palazlanmasına yol açmıştır. Buna karşı iktidar koalisyonundaki küçük burjuvazinin almak istediği tedbirler (Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu) etkili olamamış ve savaş sonunda egemen sınıflar, uluslararası konjonktürün de yardımı ile iktidarı tam kontrolleri altına alma savaşına girmişlerdir.

11 — 1945'lerden itibaren Doğu Akdenizde İngiliz emperyalizminin yerini alan Amerikan emperyalizmi yardım ve kredi politikası ile sahneye çıkınca, egemen sınıflarda doğal bir ittifak bulmuştur. Bu dönemde emperyalizmin «az gelişmiş»

denilen ülkelere sunduğu ideoloji eskisi gibi «medeniyet götürme» değil, «batılı demokrasi» ve «parlemantarizm» dir. Ancak bu «çok partili» demokrasilerde sol partilere yer yoktur. Nitekim Türkiye'de de bu yıllarda T.C.K.'nun 141 ve 142. defalarca tadil edilerek ağırlaştırılmış ve kurulan sol partiler kapatılmıştır.

12 — Egemen sınıflar öncülüğünde işçi ve köylü kitlelerini de peşinden sürükliyen D.P. 1950 de iktidara gelmiş ve Amerikan kredilerinin de yardımı ile Türkiye'de kapitalizmi bir miktar geliştirmiştir. Güttüğü politika, sınıfsal açıdan daha çok, büyük toprak sahiplerinin lehine olmuştur. Ancak ilk yıllarda(özellikle 1954'e kadar) yapılan yatırımlar ve izlenen fiyat politikası orta ve küçük köylülerle işçileri de bir dereceye kadar tatmin etmiştir.

13 — D.P. Amerikan emperyalizmi ile işbirliğini NATO'ya girerek ve A.B.D. ile ikili anlaşmalara giderek askeri düzeyde de pekiştirmiş ve Millî Kurtuluş Savaşı'nın amacı olan «tam bağımsızlık» ilkesinden esaslı tavizler vermiştir. Yabancı Sermaye Kanunu, Petrol Kanunu gibi kanunlar da, ekonomik düzeyde, yarı sömürge durumundaki ülkelere özgü tavizleri içermektedir. Esasen yabancı sermayeyi Türkiye'ye davet eden adımlar daha 1946'da atılmağa başlanmıştı.

14 — 1954 den itibaren D.P., çıkarları çelişen sınıfların hepsini birden tatmin edebilmenin olanaksızlığı sonucu olarak, şiddetli bir enflasyonist politikaya sürüklenmiş ve bütün yükü ücretli sınıf ve zümrelere yüklenen bir politikanın yürütücüsü durumuna düşmüştür. Bunun yarattığı tepki ve şikâyetleri de Meclisten büyük bir hızla geçirdiği antidemokratik kanunların doğurduğu terör havası ile bastırmağa çalışmıştır. Buna ilâveten lâik ilkeden de büyük tavizler vermiş ve huzursuzlukların kaynağı olarak gördüğü asker-sivil aydınlara karşı mukaddesatçı düşüncüyü seferber etmiştir.

15 — Gerek iktisadî çıkmaz, gerekse açıkça faşizme dönüşme eğilimi gösteren anti-demokratik gidiş, küçük burjuva kökenli aydınlardan ve liberal basının desteğini sağlayan Türk Silahlı Kuvvetlerini harekete geçirmiş ve 27 Mayıs hareketi başarılmıştır.

16 — 27 Mayıs hareketi bir küçük burjuva hareketidir. Programını ve bu program içinde yer alan tutucu ve ilerici

yönlerini böyle bir temel çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. 27 Mayıs hareketinin bildirilerle kamu oyuna açıkladığı ilk program, uluslararası ilişkilerimizi veri olarak alan, bunlara «bağlılık» ifade eden; fakat, burjuva demokratik hak ve hürriyetleri teminat altına almayı vadeden bir programdır. Ancak, sınıfsal kökenleri, 27 Mayısçıları kısa sürede huzursuzluk nedenlerini daha temelde aramağa ve egemen sınıflarla çatışmalara itmıştır. Böylece, 27 Mayısçılar, bir yandan emperyalizmle ilişkilerimize karşı çıkmaz, hatta bunları pekiştiren ikili anlaşmalar imzalarırken, öte yandan da «köklü reformlar» dan söz etmeğe başlamışlardır. Bu tutum egemen sınıfları ürkütmüş ve bazı M.B.K. üyelerinin ırkçı bir ideoloji, faşizan bir rejim hazırlığı olarak kullanmaları da, kendilerinin işini kolaylaştırmıştır. Böylece 1961 Anayasası kabul edilerek yeniden çok partili hayata geçilmiş ve egemen sınıflar bir koalisyon halinde iktidara gelmişlerdir.

Şurasını ilâve etmek gerekir ki, bir takım çelişkiler içinde gelişen 27 Mayıs hareketi siyasi hayatımızda burjuva demokratik hak ve hürriyetlerin sınırını genişletmiş ve olumlu bir rol oynamıştır. Ayrıca 27 Mayısçıların radikal bir harekete girişmelerinde, o dönemde hemen tamamen burjuva ve küçük burjuva ideolojisinin etki alanında bulunan Üniversitelerden ve aydınlardan da bir yardım görmediğini kaydetmek gerekir. Ancak yine de temel nedenin, hareketin sınıfsal niteliğinden ileri geldiğini ve tutarsızlıkların bu çerçeve içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtelim.

17 — 1961 Anayasası demokratik hak ve hürriyetleri teminat altına almış ve daha sonraki gelişmelerin hukuki ortamını sağlamıştır. 1961 seçimlerinden itibaren, egemen sınıflar (koalisyon Hükümetleri şeklinde, yada tek parti kanalıyla) tekrar iktidarı kontrolleri altına almışlarsa da, bu dönemde sömürülen sınıfların çıkarlarını temsil eden fikir akımları da yayılmağa başlamıştır. Bu akımlar örgütlenme düzeyinde de yeni gelişmelere yol açmışlardır. Amerikan emperyalizminin uluslararası ilişkilerdeki (özellikle Vietnam Savaşını düşünelim) yerinin daha net bir şekilde anlaşılması da bu süreci hızlandırmıştır.

18 — Koalisyon ve A.P. Hükümetleri, bazı ayrılıklarına rağmen, vergi, kredi ve yatırım politikalarıyla egemen sınıflar çıkarlarını temsil eden bir politika izlemişlerdir. Bu politika, Menderes Hükümetinin hızlı enflasyonundan kısmen kaçınılmakla beraber, yine de paranın değerinin düşmesi ve dış ticaret dengesinin büsbütün bozulması sonucunu doğurmuştur. Ayrıca dış borçların ulaştığı boyutlar da, Düyun-u Umumiye İdaresinin modern koşullara uydurulmuş şekli olan Konsorsiyum İdaresine (kısaca batı emperyalizmine) karşı bizi iyice bağımlı kılmıştır. Yoksul ve orta sınıfların sırtından yürütülen vergi politikası ve enflasyonist iktisat politikası, özel teşebbüs olarak da ancak dışa bağlı bir montaj ve ambalaj sanayii doğurmuştur. Bu politikanın sonucu, Menderes politikasının sonucu gibi, devalüasyon, vergi artışları ve hayat pahalılığı olmuştur. Son yirmi beş yılımızı, ana hatları ile incelemek nasıl bir kısır döngü içinde olduğumuzu kesin şekilde ortaya koymaktadır.

19 — Milli Kurtuluş Savaşımızdan bugüne kadar gelen dönemle ilgili olarak saptadığımız noktalar ışığında şunları söyleyebiliriz. Türkiye'nin ileri bir toplum düzenine geçişi, ancak iç ve dış sömürüden kurtulması ile mümkündür. Bu ise bir sınıf sorunudur ve siyasi iktidarın sınıfsal niteliği ile ilgilidir. Siyasi iktidara memleket nüfusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden işçiler ve yoksul köylüler ağırlıklarını koymadıkça, Türkiye'yi ileri bir toplum düzenine getirmek mümkün olamayacaktır.

B. Toprak Reformu ve Sanayileşme

1) Toprak reformu bir teknik ve ekonomik tedbirler dizisi değil; siyasi iktidara yönelmiş devrimci mücadelenin bir unsurudur. Bu açıdan toprak reformuna bakışta, üretim artışını sağlayacak optimal (en iyi) işletme ve örgütlenme biçimi değil; tarımdaki sınıf ve tabakalarla ittifak; devrimci hareketin dost ve düşmanını ayırması meseleleri ön plânda yer almalıdır. Son tahlilde, doğru bir sınıf çizgisi izleyerek tarımdaki üretim ilişkilerini değiştirmek, salt ekonomik ölçüler açısından da en etkin olan yoldur.

2) Bu nedenle Türkiye tarımının sınıf tablosundan hareket etmeliyiz :

- a) Toprak ağası
- b) Tefeci - tüccar
- c) Büyük kapitalist çiftçi
- ç) Zengin köylü
- d) Orta köylü
- e) Yoksul köylü ve yarı-proleterler
- f) Yarıcı - ortakçı
- g) Tarım proletaryası

Bu tabloya bakarken, tarımda üretim ve sömürme ilişkilerinin içiçe girmiş olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. Örneğin, tefeci sermayesinin kaynağı; toprak ağası, kapitalist çiftçi, zengin köylü olabileceği gibi; tarımsal yapıya «dıştan» gelen ticaret sermayesi tefecilikle kaynaşmış ta olabilir.

3) Toprak reformu; tarımda yarı-feodal üretim ilişkilerini, feodal kalıntıları, tefeci-tüccar sömürsünü ve hatta ülkemizde üretim tekniği açısından değilse bile siyasi ve sosyal fonksiyonu açısından gerici bir rol oynayan büyük kapitalist toprak mülkiyetini tasfiyeyi hedef alan bir reformdur. Toprak proleterleri, ortakçılar, yarı proleterler ve yoksul köylüler, orta köylüler toprak reformu bayrağı etrafında toplanacaklardır. Zengin köylü ise, tefeci-tüccar sömürsüyle kaynaştığı oranda toprak reformunun hedeflerindedir. Tüccar sömürsüne karşı çıktığı ve emekçi niteliği ağır bastığı oranda zengin köylü, toprak reformuna yönelmiş hareketin müttefiki olabilir. Hem sömüren, hem de sömürülen bir unsur olması, zengin köylünün çelişkili niteliğinin ve devrime karşı sallantılı tavrının başlıca nedenidir. Zengin köylü-kapitalist çiftçi ayrımını, (dönüm kriterlerinin yanısıra) toprak sahibi ve ailesinin bilfiil toprakta çalışması açısından yapabiliriz.

4) Yarı-feodal mülkiyet ilişkilerinin tasfiyesi, tefeci borçlarının ilgası, devletin - gerekirse kooperatifler yoluyla - tarım ürünlerinin tek alıcısı olması toprak reformunun başta gelen hedefleridir. Büyük kapitalist çiftçilere bırakılan azami sınırı aşan topraklar mahalli özelliklere göre ya dağıtılmalı (topraksız ve yoksul köylülüğün ağır bastığı bölgelerde) veya

devlet çiftliklerine dönüştürülmelidir. (Örneğin zengin ve orta köylülerle kuşatılmış ve işgücü ihtiyacını uzak bölgelerden gelen mevsimlik işçilerle karşılayan çiftliklerde). Zengin köylü - mevsimlik işçi ilişkisinin kanunlarla düzenlenmesi de reform programına alınmalıdır.

5) Toprak reformu, sınıf kriterlerine dayanır; bütün Türkiye için geçerli olma iddiası taşıyan dönüm kriterlerine değil... Toprak reformu programının - yukarıda özetlenen - sınıf muhtevası ve köylük bölgelerde sınıf ve tabakaları ayıracak temel kriterler bütün Türkiye'yi kapsayacak biçimde ve merkezi olarak saptandıktan sonra, işçi sınıfı partisinin (devrimci siyasi örgütün) öncülüğünde hareket eden, fakat esas olarak toprak proleterleri, yarıcı, ortakçı, yoksul ve orta köylü unsurlarından oluşan devrimci köylü komiteleri tarafından icra edilir. Mahalli komiteler merkezden saptanan sınıf kriterlerini kendi yörelerinde teşhis etmek ve reformu bu teşhise dayanarak uygulamak görevindedir.

6) Daha ileri üretim ilişkileri - aşağıda da açıklanacağı gibi - köylük bölgelerde uygulanacak doğru devrimci siyasetin bir sonucu olarak ve tedricen gerçekleşir. Toprak reformu programı, devrimci hareketin köylük bölgelerdeki yakın hedeflerini içerir ve bu yüzden bir kooperatifleşme programı olamaz. Ancak işçi sınıfı partisi (devrimci siyasi örgüt) köylük bölgelerdeki uzak hedeflerini saptayan ve - yukardaki anlayışla - toprak reformunun sınırlarını aşan bir kooperatifleşme programına da sahiptir.

7) Devrimci bir iktidar için sanayileşme sorununun çözümü, geniş ölçüde, tarımda sanayiye ürün fazlasını aktarabilecek mekanizmaların kurulabilmesine bağlıdır. Toprak reformu sonucunda kurulacak yapı, eskiden toprak ağaları, büyük kapitalist çiftçiler, tefeçi - tüccar sermayesi tarafından el konan ürün fazlasının köylü yığınlarıyla devlet arasında paylaşılması imkânını getirir. Kalkınma için gerekli fazlanın devlete aktarılması, küçük üreticiliğin yaygınlaştığı tarımsal bir yapıda devletle köylülük arasındaki mübadele ilişkileri vasıtasıyla olur. Tek alıcı olarak ürün piyasalarına giren devletin fiyat politikası bu bakımdan stratejik bir önem taşır.

Bugün tamamen sömürücü sınıfların ve emperyalizmin hizmetinde çalışan Tarış (Üzüm - İncir), Fiskobirlik (fındık), Tekel İdaresi (tütün), T.M.O. (hububat), Türkiye Şeker Fabrikaları (pancar) gibi kuruluşlar yeniden ve demokratik bir biçimde örgütlenmeli; ancak bu kuruluşların geçmişten intikal eden tecrübelerinden de azamî biçimde yararlanılmalıdır. Örneğin, pancarda Türkiye Şeker Fabrikalarının denemesini göz önünde tutan bu kuruluşlar, neyin, ne kadar ve nasıl üreteceğini planlayabilirler, üreticiye gerekli araç ve malzeme-yi sağlayabilirler ve ürünlerin tamamını satın alıp iç ve dış piyasaya akıtabilirler. Alım - dağıtım - ihracat tekeli elinde tutan bu kuruluşlar, etkin biçimde örgütlenebildikleri ve ticarî kredi alanını terkederek yalnızca tarım kredisine yönelmiş bir Ziraat Bankası gerekli desteği getirebildiği takdirde, tefeci - tüccar sömürsünün yeniden doğma ve gelişme olanakları zayıflayacaktır.

8) Ancak toprak meselesinin nihai çözümü, küçük mülkiyete dayanan bir reform - sonrası yapısından daha ileri üretim ilişkilerine geçişle mümkün olacaktır. Devrimci bir iktidar altında dahi küçük üreticilik, kendi bünyesinde yeni sınıflaşma tohumları taşır; eski sömürme biçimlerinin yeniden doğmasına müsait bir ortam meydana getirir. Ayrıca tarımsal ürün fazlasının sanayiye aktarılması için gereken mekanizmaların kurulması sorunu küçük üreticilik yapısı içinde daima çıkmazlarla karşılaşabilir. Örneğin piyasa kuvvetleri, yani meta üretiminin kanunları, fiyat tesbiti, üretimin planlanması konularında devletin hareket serbestisini daima kısıtlayabilir. Bu bakımdan, sağ ve sol sapmalara düşmeden, halkın yaratıcı ve devrimci gücüne dayanılarak izlenen doğru politikalarla gerçekleşen kooperatif ve kısmen devlet çiftliklerinden oluşan, büyük işletmelere dayanan bir tarımsal yapı nihai olarak zorunludur. Kooperatif ve devlet mülkiyetine dayanan büyük işletme her türlü sömürü ilişkilerini yok edeceği gibi, hızlı bir kalkınmanın temellerini de sağlayacaktır. Ekonomik açıdan, büyük işletme yapısı, tarımı sermaye birikiminin kaynağı haline getirecektir. Toplam tarım üretiminden bağımsız olarak pazarlanacak tarım üretimi önceden planlanabilecektir. Büyük işletme yapısı içerisinde kooperatif

yöneticileri, üretimi plana uygun biçimde, tüketim ve yatırım arasında paylaştırmakta güçlük çekmeyeceklerdir. Saptanan yatırım fonlarının bir kısmı kooperatif içinde kullanılabilir, geri kalanı sınaî yatırımlara aktarılabilir; yada planlanan biçimde ihraç edilebilecektir. Kooperatif çiftlik yapısı, sanayileşme hamlesinin temeli olabilecektir.

Büyük işletme yapısı içinde, bugün 90 - 250 gün civarında kalan yıllık çalışma süresini 200 - 250 güne çıkarmak ve az istihdam koşullarını ortadan kaldırmak mümkündür. Bu insan gücü tarım dışında da inşaat, sulama, kara ve demiryolu yapım, madencilik, ormancılık vb. gibi işlerde kullanılabilir ve sermaye birikimine büyük katkıda bulunabilir. Keza, büyük kooperatif çiftlik yapısı içinde, ufak sınaî işletmeler de kurulabilir. Teknik bilgi de böyle bir yapı içinde çok daha iyi kullanılabilir. Bir tarım uzmanı 5000 hektarlık 10 çiftliğin sorunlarına gerekli teknik bilgiyi getirebilir, ama 10 hektarlık 5000 işletmeye aynı bilgiyi ulaştırma imkânları çok daha sınırlıdır. İşte, kooperatif çiftliklere ve devlet çiftliklerine dayanan büyük işletme yapısı bu nedenlerle köy kent farklılaşmasını geniş ölçüde azaltmanın, köylüyü ekonomik ve sosyal inzivadan kurtarmanın ön şartlarını oluşturur.

9) Görüldüğü gibi, toprak meselesi, hızlı sanayileşme çabasının dışında düşünülemez. Sanayi, üç kesimde toplanabilir: İlk kesimde makina imal eden mekinaların yapımı yer almaktadır. Traktör yapmak için ilk önce traktör yapımında kullanılacak makinalara sahip olmak gereklidir. İlk kesimde üretilen bu makina yapan makinalar sayesinde ikinci kesimde traktör, dokuma tezgahı vb. gibi üretim araçları yapılabilmektedir. Üçüncü kesimde ise, traktör, dokuma tezgahı vb. gibi üretim araçları sayesinde tüketim malları üretilecektir.

İşletmecilik ve üretim tekniği açısından kooperatifleşme, makinalı tarıma dayanmalıdır. Ancak, toprak meselesini dar bir «ekonomist» mantıkla ele alamayacağımız için, kooperatifleşmeye geçişi, üretim güçlerinin makinalı tarımı sağlayacak (makina yapan makinalar kesiminin kurulduğu) gelişme düzeyine gelmesi anına kadar ertelemek önerilemez. Farklı bir ifadeyle, büyük üretim kooperatiflerinin ekonomik temeli

ni teşkil edecek olan ağır sanayi daha gelişmeden kooperatifleşmeye yönelme zorunluluğu ortaya çıkabilecektir. Bu dönemde sanayi önemli ölçüde insan gücü çekemeyeceği için amaç kooperatif yapısı içinde emeği yoğun bir şekilde kullanarak üretimi pazarlanan ürün miktarını artırmaktır. Tarımda emeğin yoğun bir biçimde kullanılmasıyla üretimi artırma olanakları vardır. Büyük kooperatif işletme yapısı içinde bu olanaklar en iyi biçimde değerlendirilebilir. Sanayileşmenin bu ilk dönemde mevcut makina parkı etkili bir biçimde kullanılmak şartıyla önemli tarım makinaları ithaline gidilmeksizin ihtiyaç geniş ölçüde karşılanabilir; zira tarım makinaları toprağın değil emeğin verimini artıran, emeğin yerine geçen araçlardır.

Böyle bir politikayla, insan gücünün tarımda tutulması, üretimin artırılması ve bunun büyük kısmının ağır sanayi temelinde kurulmasında kullanılması mümkün olabilir. Bu süre zarfında birinci kesim sanayi, tarım ve öteki sanayi kesimlerini makina yapan makinalarla besleme durumuna gelecektir. Sanayi tarıma her türlü makina ve kimyevi maddeyi geniş ölçüde sağlayabilecektir. Öte yandan ikinci ve üçüncü kesim sanayiın gelişmesiyle sanayiın insan gücü ihtiyacı artacaktır. Tarım, sanayiın işgücü deposu olacaktır. Bu dönemde artık tarımın büyük ölçüde makinalaşması söz konusudur. Makina artık, tarımdaki insan gücünü serbest bırakıp sanayiye aktarmak amacıyla, yani emeğin verimini yükseltmek için gereklidir. Verimli tarım yapan büyük üretim birimlerinin çerçevesinde bazı belirli sanayilerin de temellerinin atılabileceği göz önünde tutulursa, kent hayatının nimetlerinden çoğunu tarım kesimine götürmek kolaylaşacak; köy ve köylülük sorunlarının çözümü yolunda büyük adımlar atılabilecektir.

C. İleri Bir Toplum Düzeni Yaratılması ve Eğitim

Yukarıda belirtildiği gibi Birinci Millî Kurtuluş savaşımızın ciddi ve en son bilimsel verilere göre yepyeni bir analiz ışığında tarım ve toprak sorunlarının hızla çözümlenmesi ve bir an önce sanayileşmeye geçilmesi amacını gerçekleştirecek insan gücünün nasıl yetiştirilmesi gerektiği, millî eğitimimizin en başta gelen sorunudur. Türkiye'deki eğitim düzenine bu açıdan kısaca bakalım!

1 — İlk, orta, mesleki, teknik ve yüksek öğretim temel yapısı bakımından, özellikle I. Beş Yıllık Kalkınma Planında yer yer üretici insan yetiştirme kayıtlarına rağmen, gerek programların içerdiği konular ve gerekse bu konuların işlenilişi ve uygulanılışı bakımından milli eğitimimiz kesinlikle tüketici bir niteliktedir, hayattan kopuk bir yoldadır.

2 — Bugünkü haliyle tüketici insan yetiştiren eğitim programları yüklüdür, bu yüklü ve gereksiz olan programlara ayrılan süre kısadır. Verilmek istenen bilgiler çok ve çeşitlidir, hayat için çoğu anlamsızdır. Bu bilgilerin genellikle ekonomik ve sosyal alanda pratik bir değeri de yoktur. Böylesine bilgilerle yetişen insanlar, ekonomik ve pratik hayatta üretici, yaratıcı elemanlar olamamaktadır. Dahası böylesine bilgilerle hayata atılan gençler kendilerine uygun bir iş bulamamakta yada girdikleri işlerde başarılı olamamaktadırlar.

3 — Orta ve yüksek dereceli okullardan mezun olanların yaptıkları işler incelendiğinde, bu işlerin ya çalışanların yetiştiği okullarda okutulanlarla genellikle bir ilgisi bulunmadığı yada o işi yapanın geçirdiği öğretim sürelerinden çok daha kısa bir öğretim süresi gerektirdiği görülmektedir. Onbir yıllık bir öğrenimden sonra bir lise mezunu yüksek öğrenime geçme olanağı bulamamışsa, belli bir iş ve uzmanlık eğitimi görmediği için, çalışma olanağı bulamamakta, üretime hiç bir katkısı olmamaktadır.

4 — Bu hale göre, bugünkü eğitim genellikle ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara cevap vermekten uzak, soyut, pahalı, uzun bir eğitimidir. Özellikle yüksek öğretim gerektiğinden fazla uzundur ve daha da uzatılmak istenilmektedir. Eğitim üretici güçlerin içinde bulunduğu gelişmişlik aşamasının ihtiyaçlarına cevap veremez haldedir.

a) İlköğretimin ilk üç yıllık döneminde okuma yazma öğretilmektedir. İki yıllık ikinci dönemde öğretilen sosyal bilgiler ve fen bilgileri genellikle soyut, hayattan kopuk, pratik değeri olmayan, karmaşık bilgilerdir. Orta öğretim derecesindeki hemen bütün okullarda da durum değişmemektedir. Programlar son derece çeşitli bilgilerle tıka basa dolu-

dur, öğretilen bilgiler soyuttur, öğretim skolastik karakterdedir, iş eğitimi ilkesine hemen hemen hiç yer verilmemektedir. Eğitim ekonomik ve sosyal hayattan kopuktur. Teknik öğretim de yetersizdir. İçinde yaşadığımız çağın ve toplumun teknolojik gelişme yönüne, hızına göre biçimlenmediği, programlanmadığı için bu eğitimden geçenler de ya çoğunlukla yetişme alanlarının dışına itilmekte yada yabancı ülkelerin kalifiye işçi taleplerine konu olmaktadır.

b) Mesleki okullardan özellikle öğretmen, tarım, sağlık okullarına gereken önem verilmezken, son yıllarda bir devlet memurluğu sınıfı sayılan din görevlilerini yetiştiren İmam-hatip okullarına, Yüksek İslâm Enstitülerine alabildiğine ağırlık verilmektedir. Oysa orta, mesleki ve teknik öğretimin Türkiye toplumunun toprak ve tarım sorunlarını bir an önce çözümlüyüp, sanayileşmeye hızla geçişi sağlayacak niteliğe bürünmesi gerekmektedir.

Devrim İçin Eğitimin amacı, daha ileri bir üretim biçimine geçişin koşullarını oluşturmak, üretici eğitimin olanaklarını yaratmak olduğuna göre, Devrim İçin Eğitimin programı da içinde bulunduğumuz geçiş döneminin geçmişten miras alınan tutum ve davranışların çoğunu ortadan kaldırarak yerine yenilerini koymayı hedeflemelidir.

Kalkınma planlarının genel felsefesi üretim güçlerini geliştirmeyi, üretimi artırmayı hedef olarak almamışsa, eğitim programlarının olumlu sonuçlar vermesini bekleyemeyiz.

Tarım ve endüstri alanları için insan gücünün yetiştirilmesi soyutluktan kurtulup teoriyi eyleme, uygulamaya geçirmeyi, işe girişmeyi yani maddi üretim için eyleme atılmayı amaçlamalıdır. İnsan, doğanın özelliklerini, yasalarını, kendisi ile doğa, insanla insan arasındaki diyalektik ilişkiyi kavramalıdır. Uygulamaya dönüşmeyen eğitimin ve bilginin bir değeri yoktur. Bu tip eğitim ve bilgi sadece bir süs, bir lüktür.

Eğitimi ekonominin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde geliştirmenin en etken yolu uygulamadır, eğitimle ekonomi arasında, hayat arasında bağ kurmaktır. Eğitimin her kademesinde bu bağ kurulmalıdır. Az gelişmiş denilen ülkelerin

bu durumdan kurtulmaları için teknolojiyi mutlaka kendi olanakları ile yaratmaları ve politeknik bir eğitimi gerçekleştirmeleri şarttır.

Şu halde, ancak ihtiyaç oranında ve teknolojik gelişmenin ihtiyaçlarına göre uzman yetiştirecek olan yüksek öğretim ayrı tutulursa, ilköğretim basamağından başlayarak tüm eğitim kurumlarında bilgi, yetenek ve becerilerin aynı ölçüde geliştirilmesini esas alan yoğun eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Bu tip programları uygulayacak eğitim kurumları bugünkü biçim ve özlerini değiştirmiş, politeknik nitelikli eğitim kurumları haline dönüşmüş olmalıdır.

Özellikle yüksek öğretim öncesi eğitimin politeknikleştirilmesi hızla sanayileşmek, kalkınmak zorunda olan ülkemiz için hayati bir sorundur. Gerçekte mesleki ve teknik eğitim genel öğretim sisteminin bölünmez bir parçasıdır. Eğitimin sistemi öyle olmalıdır ki eğitimin hangi basamağından ayrılırsa ayrılсын insan hayat için, toplum için belli bir görevi yapabilmelidir.

Politeknik nitelikli eğitim kurumlarında teorik ve uygulamalı derslerle, tabii bilimler ve sosyal ekonomi dersleri birbirlerini tamamlamalıdır. Böylece tek taraflı yetişmiş kişiler yerine, üretim için gerekli bilgi ve becerileri kazanmış ama aynı zamanda da toplumsal görevler için yetişmiş genel bilgi ve kültür sahibi insanlar sağlanmış olacaktır.

İlköğretimin ilk üç yıllık basamağında okuma-yazmayı, basit matematik kurallarını ve hayat bilgilerini öğrendikten sonra öğrenciler buldukları bölgenin özelliklerine, sosyo-ekonomik durumuna uygun teknik ve uygulamalı derslere başlamalıdır. Bir yandan işe yarar bir insan olmak niteliği kazandıran eğitim yeteneği olanları daha ileri bir öğretime hazırlamalıdır. Eğitim toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek (yani tarım, sağlık, yapı, makina, motor vb.) alanlarda çalışacak insanı yetiştirmeyi amaç edinmelidir. Yüksek uzmanlık alanlarına geçecek kimseler bu tip insanların arasından çıkmalıdır. Böylesine bir eğitim sisteminde hiç bir kimse zıyan edilmeyecek, tam tersine herkes işe yarar bir hale getiri-

lecek, yükselmek isteyenlere bu olanak sağlanmış olacaktır.

İşçi yardımcısı, işçi ve usta kursları bu programın çerçevesi içinde düşünölmeli, her hangi bir nedenle eğitime devam edemeyecek olanlar bu kısa süreli kurslardan geçirilerek üretime katılmalıdır.

Ancak işçilerin teknolojik uygulamalarda giderek öлке yönetiminde söz sahibi olmaları sağlanmalı ve öğretime devam etmek isteyenlere olanak yaratılmalı, gece eğitimi yapan yüksek okullar ve işçi üniversiteleri açılmalıdır.

Hayattan kopuk bilgi yerine hayat için bilgi, işe yaramaz insan yerine işe yarar insan, toplumun ihtiyaçlarına yabancı eğitim yerine toplum için eğitim, politeknik bir eğitimle mümkündür.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI

Aziz AYSEL
Memduh AYTÖR
Fakir BAYKURT
Necati CEBE
Cemil ÇAKIR
Ergün GÜNÇE
Veli KASIMOĞLU
Mübeccel KIRAY
Hüseyin ÖZTÜRK
Tahsin SARAÇ
Mümtaz SOYSAL

Bu Günkü Eğitim Sisteminin Eleştirisi ve Öneriler

Bildiri No: 3

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

*1; Matbaacılık ve Ticaret
Ankara — 1971*

BUGÜNKÜ EĞİTİM DÜZENİMİZİN TANIMI, ELEŞTİRİSİ VE BAŞLICA ÖNERİLER

GİRİŞ:

Eğitim bir yanıyla, bireylerin düşünce ve davranışlarını istenen yönde değiştirmeyi amaçlayan toplumsal bir süreçtir. Geçmiş toplumlarda olduğu gibi günümüz toplumlarında da egemen güç olarak devleti elinde tutan sınıflar, eğitimden insana istenen biçimi verme aracı olarak yararlanmaktadırlar. Bir başka deyişle, bir toplumda eğitimin öz ve biçimini o toplumda politik gücü, yani devleti elinde tutan sınıf yada sınıflar belirlemektedir. Hiç bir düzen, duygu, düşünce ve davranışta kendisine ters düşen insan tipini kendi eliyle yetistirmeye yanaşmaz. Belli bir düzenin sürüp gitmesinde çıkarı olanlar, mevcut düzenin dayanağı olan dünya görüşüne ters düşen bir eğitim teori ve pratiğine izin vermezler; tersine böylesi bir yol izleme eğilimi olanlara karşı kıvаса bir savaş açarlar. Öğretmen kıyımı bu savaşa ülkemizde verilen addır.

Eğitim - Bilgi - Üretim - Sivasal iktidar ilişkilerini doğru saptamak gerekir. Bir kere, siyasal iktidarda üretici bir sınıf bulunmadıkça üretime dönük bir eğitim de düşünülemez. Bugün Türkiye'de işbirlikçi burjuvazinin egemen olduğu bir gericiiler koalisyonu iktidarda bulunmaktadır. İşbirlikçi burjuvazi üretici değil, aracı bir sınıftır. Bu bakımdan da kurduğu eğitim düzeni üretici bileşileri değil, kuru ansiklopedik bilgileri aktarma temeline dayanmaktadır.

Eğitimi, bilgi eğitimi ve bilim eğitimi olarak iki ana döneme ayırabiliriz. Bilgi eğitimi, mevcut biliminin aktarılmasıdır, ilk ve orta öğretimin programlarını kapsar. Bilim ise bilginin geliştirilmesi, insan bileşisinin artırılması ve bir senteze varılması sürecidir. Bu görev de üniversite, yüksek okul ve enstitülere verilir. Oysa bugün Türkiye'de bilgi döneminde üretici bilgilere ağırlık verilmediği gibi, üniversitelerde de bilimsel araştırma, inceleme ve yeni bilgilere yönelme cabalarına ağırlık verilmiş değildir.

Bugünkü eğitim düzenimiz, tipik bir geri ülke eğitim düzeninin tüm bozukluk ve hastalıklarını içermektedir:

1. Bugünkü eğitim düzenimiz ulusal öz'den yoksundur :

Ekonomik bağımlılığın kaçınılmaz bir sonucu olarak eğitim düzenimiz de dışa bağımlı hale gelmiştir. Bugün dünya ulusları arasında bağımlılar, bağımsızlar ve yarı bağımlılar diye bir sınıflama yapmak mümkündür. Türkiye, 1919 da bir ulusal kurtuluş savaşı verdiği, bundan zaferle çıktığı halde bünyesindeki feodal ilişkileri arıtamadığı için, kurtuluş savaşından sonra temel niteliği bakımından dışa bağılı olmaya mahkûm bir işbirlikçi burjuvazi yarattığı için ve dış ilişkilerinde Mustafa Kemal'in «Tam bağımsızlık» ilkesinden saptığı için, «Yeni sömürgeciliğin ağları» içine düşmüştür. Bundan dolayı bugün «yarı bağımlı» ülkeler arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin bağımlı bulunduğu yabancı güç ABD'nin öncülük yaptığı emperyalizmdir. Öteki kapitalist ülkelerin de Türkiye üzerinde emperyalist etkileri vardır. Ama ABD başta gelmektedir. ABD, Türkiye'nin ekonomisine, politikasına, savunmasına, eğitimine, kültürüne ya doğrudan doğruya, yada dolaylı olarak karışabilmektedir. Bu karışma kredi, teknik yardım, uzman, paktlar ve çeşitli proje uygulamalarıyla olmaktadır. Bunların çoğu hükümetler arası ikili anlaşmalara dayandırılmaktadır.

Türk eğitim ve kültürü üzerindeki ABD etkileri, konuyu ayırtıcıları ile bilmeyen bir Türk yurttaşına anlatıldığı zaman çok etkili yaratmaktadır. Daha 1924'te bir rapor vermek üzere Türkiye'ye gelen Columbia Üniversitesi Pedagoji Profesörü John Dewey, bizim köy eğitimini, Türkiye temelli tarımda kalacak, endüstrileşmeye yönelmeyecek biçimde düzenlememizi öğütlemiştir. Böylesi bir tutum, elbette endüstrileşmiş ABD'nin çıkarlarına uygundur. ABD bizim ancak hafif metal ve montaj endüstrisine kadar çıkmamıza razıdır. Bu yüzden 1949 - 1965 yılları arasında bize 1386 tarım bursuna karşılık yalnızca 164 endüstri bursu vermiştir. Türkiye tarımı kalacak, hem de kuru tarımı; niyet bu. Bu isteği açıkça ifade eden Amerikalı uzmanlar da çıkmıştır. John Dewey'nin raporu ancak Atatürk'ün ölümünden sonra, 1939 da basılmıştır. Türk eğitiminde Amerikalı akımlar, 2. Dünya Savaşından sonra Marshall Planı ve Truman Doktrini uygulamalarıyla canlanmışlardır. Her alanda olduğu gibi milli eğitimde de kilit noktalarına, ABD'de «staj görmüş», orada yoğun kurslarla beyinleri vıkanmış elemanlar getirilmiştir. Bununla da kalmamış, önce İCA adıyla Ankara'ya go-

lip yerleşen Amerikan Yardım Örgütü, bu kilit noktalara çok sayıda uzman yerleştirmiştir. Amerikalı uzmanların yönetim ve denetiminde sadece eğitim alanında 20 den fazla proje uygulanmıştır. Bu projeler içinde bir ülke eğitiminin ulusallığını ortadan kaldırarak kadar önemlileri vardır.

Türk eğitiminin planlanması okul programlarının geliştirilmesi, ticaret öğretimi, mesleki teknik öğretim, halk eğitimi, tarım eğitimi, öğretmen yetiştirme, beslenme eğitimi, radyo ile eğitim ve barış gönüllüleri projesi bu projelerin başlıcalarındandır. Türk eğitiminde bu tip projeler uygulanacaksa bu projeleri en iyi kendi eğitimcilerimiz uygular ancak.

Ulusal eğitimde, eğitim planlamasına, öğretmen yetiştirilmesine ve programların geliştirilmesine kadar yabancıların karışması akıl alacak işlerden değildir. Bu yüzden, örneğin okul programlarımız toplumun gerçek ihtiyaçlarından ve ulusal çıkarılara uygunluktan alabildiğine uzaklaşmıştır. 1962 yılında Amerikalı uzmanlarla geliştirilen, 1968 yılında aynı uzmanlarca bir kez daha gözden geçirilen ilkökul müfredat programını bir örnek olarak ele alalım. Eski programdan bağımsızlık, devletçilik, laiklik, devrimcilik, Fransız devrimi, reform hareketleri, halkın aydınlatılması, ulusal ekonomi, devletin vatandaşlara karşı görevleri... gibi konular çıkarılmış; yenisine UNESCO, NATO günü, demokrasi, dinsel bayramlar... gibi konular eklenmiştir. Amerika ile ilgili konular da genişletilmiştir. Böylece Türk toplumunun muhtaç olduğu, uyanık, üretici, bağımsızlıktan yana, devrimci insan yetiştirme yerine, Amerika'ya bağlı, toplum ve ülke çıkarlarının farkında olmayan, geleneklere bağlı ve genel olarak tüketici insanlar yetiştirilmesi amacına yönelmiştir. Türkiye'nin bir tüketim toplumu haline getirilmesi, ABD'nin ticaret, ekonomi ve politika çıkarları için çok elverişlidir. Buna, Amerika kaynaklı filmler, fotoromanlar, vur kır edebiyatı da eklendiğinde, tasarlanan ve uygulanan planın ciddiliği daha iyi ortaya çıkar.

Türkiye'nin bütün ilkokullarında uygulanan ve süttozu, yağ, peynir, un gibi maddelerle desteklenen beslenme projesinin yıkıcı etkileri daha da fazladır. Beş milyondan fazla ilkökul öğrencisi, ABD'nin üretim artışı bayat gıda maddeleriyle beslenirken, çok sayıda zehirlenme olaylarıyla karşılaşmıştır. Eğitim ve kültür etkilerinin derinliği de hesaba katılırsa bu projelerin yarattığı ma-

nevi zehirlenmenin görülen maddi zehirlenmelerden daha feci olduğu anlaşılır. «Beslenme maddelerimizi bile bize ABD veriyor» kanısının sürekli olarak beş milyondan fazla öğrenciye kazandırılması, ulusal kimliğin bozulmasına yol açar. Bütün bu etkilemelerin genel amacı, ABD'nin ekonomi ve politika alanındaki çıkarıcı girişimlerine kitlelerin kafasına uygun bir ortam hazırlamaktır; Türk eğitimindeki ABD projeleri bunu fazlasıyla gerçekleştirmektedir.

Bu afetle savaştan öğretmenlere karşı, çoğunluğu henüz bilinçlenmemiş ve alfabetik olan halk kışkırtılmakta, sık sık «Amerika gitsin de Rusya mı gelsin?» sorusu ortaya atılmaktadır. Oysa ki Türkiye öğretmenleri ulusal bağımsızlığı vazgeçilmez bir ilke olarak benimsemişlerdir. Ayrıca öğretmenler, eğitim ve kültürde içe kapanıklığı da savunmuyorlar. Elbet dış ilişkiler yoluyla, yardımlaşma ve etkileşme kaçınılmaz derecede gerekli ve faydalıdır. Ancak, bu ilişkiler tek yanlı olmaktan çok, karşılıklı olmalı ve baskı biçimine dönüşmesi mutlaka önlenmelidir.

Alman ve Belçika uzmanlarının, özellikle mesleki teknik öğretimin kurulmasındaki etkileri de Türk eğitimine zararlı olmuştur. Özellikle Türk tarımının ihtiyaçlarıyla ilgili kurulmadan, alabildiğine işbölümüne dayalı ve Türkiye ihtiyaçlarından hayli yukarı düzeyde bulunan ve bir «politeknik» nitelikten yoksun olan mesleki teknik öğretim kurumları, buralardan yetişen «kalifiye» işçi ve teknikerlerin yurt dışına, özellikle Almanya ve Belçika'ya işçi olarak gitmesine yol açmıştır. Bir teknik okul öğrencisinin yıllık gideri 73.000 TL. dir. Sanat Enstitüsü bitirenlerin % 62'si bugün yurt dışında işçi olarak çalışmaktadır. İçeride kalanların da çoğu polislik, garsonluk, otel kâtipliği ve ilkökul öğretmenliği gibi işlere dağılmışlardır. Büyük şehirlerdeki tamirhanelerde bile sanat enstitüsü mezunlarına çok seyrek olarak rastlanmaktadır. Halbuki bunlar teknik alanlarda çalıştırılmak üzere yetiştirilmişlerdir. Yukarıda söylediğimiz nedenlerden ötürü bugün toplum, bu okullara öğrenci vermemektedir.

2. Bugünkü eğitimimizin planlaması bozuktur :

Eğitim, kısaca insanın bugünkü ve yarınki yaşamında kullanacağı bilgiler, hünerler, tavır ve alışkanlıklar bakımından yetiştirilmesi biçiminde tanımlanabilir. Okulların görevi bu yetişkinliği

sağlamaktır. Eğitimin planlanması da insanın ve toplumun bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarına göre yapılmalıdır.

Türk toplumu ve bu toplumun büyük bölümü, dışardan ve içerdan sömürülmektedir. Ülke geri bırakılmıştır. Gelir düşük, geçim zordur. Ama bu sorunları çözme olanağı vardır. Türkiye'nin kaynakları zengindir. Nüfusu yeterlidir ve kalkınma özlemiyle doludur. İyi planlanmış bir seferberliği uygulamaya yanaşmıyorlar. Kapitalist kalkınma planlarının eğitime yansımaları, ülkemiz koşullarına uymayan girişimlerden ibarettir. Bugün Türk Eğitimi; ne tip insan yetiştireceğiz, bu insan neler bilecek, her seviye ve daldan kaç adama ihtiyacımız var; bugün tarımda çalışmakta olan % 72 nüfus kaç yıl içinde % 35'e inecek, kaç yıl sonra bugün sanayide çalışan % 13 nüfus ne zaman % 40'a -50'ye çıkacak gibi sorular doğru olarak cevaplandırılmadan adeta müzmin bir körlük içinde, rasgele çalıştırılmaktadır. Plan program iddiaları birer «laf»tan ibarettir.

Türkiye, tarımda ilerlemek, ulusal ağır endüstrisini kurmak, böylece sömürüden ve geri bırakılmışlıktan kurtulmak ihtiyacında olan bir ülkedir. Genel olarak eğitim görmüş her insanın sürekli olarak yenilenen, hayata karşı devrimci tavır ve davranışlı, yaratıcı, üretken, yılmaz bir hale getirilmesi gerekir. Ancak ilköğretimden sonra orta ve yüksek eğitim kurumlarından geçerek bu nitelikte yetiştirilmiş insanlar, tarımda ilerlemeyi, yeni teknikleri kullanmayı; üretimi arttırmayı başarabilir. Ulusal ağır endüstrinin kurulması, iyi yetişmiş yüksek seviyeli elemanlarla, orta seviyeli ustalarla ve gene orta seviyede eğitim görmüş işçilerle sağlanacaktır. Böyle bir eğitim, kuşkusuz biraz pahalıdır. Fakat kaçınılmaz bir zorunluluktur. Çünkü eski bilgi ve hünerlerle yetişmiş, yada hiç yetiştirilmemiş insanlarla yeni bir hayat kurulamaz.

Türkiye'nin eğitime ayırdığı para yetersizdir; bu para artırılabilir. Bütçede artış genellikle % 20, eğitim harcamalarındaki artış ise % 2,9'dur. Nüfus artışı da bu kadardır. Sadece dış ticaretin devletleştirilmesi, petrol ve maden işletmeciliğinin yabancı tekelardan ve yerli özel girişimcilerden kurtarılmasıyla ordunun ve eğitimin tüm giderleri kolayca arttırılabilir ve karşılanabilir. Kaldı ki, bugünkü 3 milyardan fazla olan eğitim bütçesini daha iyi kullanmak da mümkündür. Nüfusun % 72'si tarımda çalışıyor ama 72 tane imam hatip okuluna karşılık, 20 tane bile tarım okulu yok.

Genel eğitim giderleri içinde tarım eğitimine yapılan harcama sadece % 3'tür. Yüksek öğretime devam eden her 100 öğrenciden 64'ü sosyal bilimler ve edebiyat, 20'si fen ve teknik, 11'i sağlık ve sadece 5'i tarım için eğitim görmektedir. Lise sayısını artırıyoruz. Orta okullar köylere kadar gidiyor. Ama bunlar hep klâsik eğitim yapıyorlar. Öğrencilerimiz genellikle ya bir şey öğrenmiyor, yada gereksiz bilgiler öğreniyor.

Hükümet tarım orta okulları ve tarım liseleri açmaya yanaşmıyor. Tarımda çok insan çalıştığı halde, yiyecek buğdayını dışarıdan alan bir ülkede tarım eğitimine ancak çok ağır bir kasıtle boş verilebilir. İlk ve orta okullarda tarım dersi okutuluyor denebilir. Fakat öğretmenlerin istediği kara tahta başında uyduruk bir ders değildir. Böyle uyduruk çabalarla tarım geliştirilemez. Tarım geliştirilip tüketim fazlası ürün değeri, sermaye olarak kullanılmadıkça ulusal endüstri kurulamaz. Ulusal emek ve sermaye sağlanmadan dış borçla kurulan endüstri, ulusal bağımsızlığın düşmanıdır.

Bugün Türk tarımını geliştirmenin iki temel çaresinden biri ciddi bir toprak reformu ve kooperatifleşme ise, ikincisi eğitilmiş tarım elemanlarının hazırlanmasıdır. Teknik okullar ve teknik bilim kurumları da, ülkenin ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli ve çoğaltılmalıdır. Bunda hareket noktası, tarımı makineleştirme olmalı; Amerikan tekniği için füze barutu, takviyeli beton metodları peşinde koşan bilimsel çalışmalar, başlangıç için gereksiz bir lüksür. O zaman yetiştirilen insan içerde kalmaz, 30 yıllık sanat enstitüleri denememizin gösterdiği gibi, bunların da dışarıya gitmeleri önlenemez. Dışarıya beyin ve emek gücü kaçırmanın kuşkusuz başka nedenleri de vardır, fakat üzerinde durduğumuz nokta, Türk eğitiminde temel yanlışlıktır. Doğru planlanmış bir eğitimle yetiştirilmiş insanlar, özellikle yüksek yetenekli insanlar dışarıya kaçırılmaz. Türkiye gazetelerinde, dışarıya giden lise birincileri, doktorlar, mühendisler, bilginlerle ilgili çok haber çıkar. Kape Kennedy'de çalışan çok Türk vardır. Arna 50 bin işçinin fabrikalarda, yarım milyon insanın tarlalarda uğraştığı çay işletmeciliği için bir tek çay okulumuz yoktur. Güzellik enstitülerimiz, moda bilgisi veren resmî okullarımız vardır ama halkımızın beslenme sorunlarını ele alan okullar ve enstitüler yoktur. Kuşkusuz bunlar ciddi yanlışlıklar ve aksaklıklardır. Eğitim sorunlarımız öğretmenin eğitim planlamasına katılmasıyla, eğitim planlamasındaki yabancı öğelerin temizlenmesiyle çözümlenebilir.

3. Bugünkü eğitimimiz eşitsizlik içinde ve sınırlı bir eğitimidir :

Bugünkü eğitim, ulusun bütün çocuklarına eşit gelişme olanakları vermek gibi bir ilkedен hareket etmiş değildir. İktidarlar gerçi bir fırsat eşitliği sözü ederler, fakat bu sadece sözde kahr. Parasız ve zorunlu ilköğretim ile bir dereceye kadar yaygın hale getirilmeye çalışılan klâsik ortaöğretim, sadece, eğitilecek çocuklara egemen sınıfların çıkarlarına yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak içindir. Emekçi sınıfın ve onun bireylerinin bugünkü ve yarınki çıkarları doğrultusunda gerçekten parasız ve eşit bir eğitim yoktur. Parasız olduğu söylenen ilköğretimin bina yapımına köylüler para ve iş güçleriyle katılırlar, öğrenci giderleri de ana babalar tarafından karşılanır. Şehir okullarının yapımını devlet üzerine almıştır ve devlet şehir ve kasaba okullarının işletme giderlerini de karşılamaktadır.

Eşitsizlik bugün Türk eğitiminin karakteristiği sayılabilir. Bu eşitsizlik, köyle şehir arasında, yurdun geri bırakılmış doğusu ile, bir dereceye kadar gelişmiş batısı arasında, kadınlar ve erkekler arasında açıkça görülmektedir.

Türkiye'de köy nüfusu % 76'dır. (Tarımda çalışan % 72). Buna karşılık, ilk okullarda okuyan öğrencilerin % 59'u, ortaokullarda okuyan öğrencilerin % 30'u, liselerde okuyan öğrencilerin % 20'si, üniversite ve yüksek okullarda okuyan öğrencilerin % 17'si köylü, ama ekonomik durumu iyi olan köylü çocuklarıdır. Nüfusun sadece % 0,67'sini meydana getiren özel sektörcü kesimin çocukları ise ilkokullarda % 15, ortaokullarda % 31, liselerde % 33, üniversitelerde % 33 arasındadır.

Yüksek öğretimde, Ankara Üniversitesinde yapılan bir araştırma şu sonucu vermiştir : Öğrencilerin % 53,6'sı memur ve subay çocuğu, % 16,1'i tüccar ve esnaf çocuğu, % 15,5'i varlıklı köylü çocuğu, % 6,3'ü serbest meslek sahiplerinin çocuğu, (buraya kadar % 91,5 ediyor) % 5,7 işçi çocuğu, % 2,8 mesleksiz kişilerin çocuklarıdır.

40 yaşın üstündeki erkek nüfusunun % 72'si hiç öğrenim görmemiş. % 25'i ilk öğrenim, % 2'si orta öğrenim ve % 1'inden azı yüksek öğrenim görmüştür. Üniversite öğreniminden yararlanma babanın öğrenim durumundan bağımsız olsaydı, bu dört öğrenim kategorisine dahil babaların çocukları üniversitede yukarıda belir-

tilen oranlarda yer alabilecekti. Oysa Hacettepe Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre, sözü edilen dört ayrı öğrenim kategorisinden gelen öğrencilerin, öğrenci nüfusuna oranları sırayla % 11, % 23, % 29 ve % 35'tir. Demek ki üniversiteden yararlanma babasının öğrenim düzeyine büyük ölçüde bağlıdır. Gene aynı araştırmaya göre, babaları yüksek öğrenim görmüş olanlar üniversiteye yalnız çokca girmekle kalmamakta, aynı zamanda gözde bölümlere girmektedirler.

1964'te yayınlanan istatistiklere göre Devlet üniversite öncesi eğitim için öğrenci başına Ankara'da 106 lira, İstanbul'da 86 lira harcarken, Siirt ve Mardin'de sadece 24 lira harcamaktadır. Urfa ve Adıyaman illerinde bu harcama 22 liraya kadar düşmektedir.

Ayrıca köy ilkokullarında öğretimin süresi yılda 170, şehirlerde 201 gün olarak ayarlanmıştır. Köy çocukları nerdeyse beş yılda bir yıl kadar daha az bir eğitim görmektedir. Şehir ilkokullarında her sınıfın bir öğretmeni vardır. Köylerde iki, üç, dört hatta beş sınıf tek öğretmenle yönetilmektedir. Şehirlerin, eylülde okullar açılır açılmaz, öğretmeni hazırır. Köy okullarının öğretmenleri kasım sonuna kadar tamamlanmaz. Gerçekten geç yapılan bu tamamlama da ortaokuldan takıntılı öğrencileri, öğretmen vekili olarak atamakla yapılır.

Kadın kesiminde ise, durum genellikle kadınların, özellikle ise köy kadınlarının son derece aleyhindedir. Ankara köylerinde kadınların % 73'ü, Aydın köylerinde % 69'u, Samsun köylerinde % 87'si, Ordu köylerinde % 90'ı, Urfa köylerinde % 97'si, Siirt köylerinde % 97,5'i okuma yazma bile bilmemektedir. İlkokul üstü kadın eğitimi ise, daha çok ev ekonomisine yönelmiş olup, ekonomi, sosyoloji, felsefe gibi bilgilerden yoksundur.

Türkiye'de öğretmenler, eşitsizlik konusunda titizlikle durmaktadır. Çünkü ekonomide, politikada rol alanlar, eğitim ve özellikle yüksek eğitim görmüşler arasından seçilmektedir. Anayasada seçilme hakkını öğrenim derecesiyle sınırlıyan ilkeler vardır. Görüldüğü üzere, yüksek öğrenimin tabanı çok dardır ve işçilerle köylüleri çok az ölçüde içermektedir. Türkiye'de gerçekten halkçı bir toplum düzeni kurulabileceği zaman, ilk iş, köylü ve işçi çocuklarının eğitim acısını gidermek olacak. bundan dolayı da işçi köylü çocuklarına, eşitlik bir yana, öncelikler bile tanınacaktır.

4. Bugünkü eğitim düzenimizde yüksek öğretim bir çıkmaza sokulmuştur :

Ülkenin ihtiyacı olan kaliteli yönetici, uzman, teknisyen ve bilim adamı yetiştirmekle görevli olan yüksek öğretim gerçekten de tam bir çıkmaz içindedir. Daha önceki öğretim düzeylerindeki aksaklıkların ve eksikliklerin bütün sonuçlarını ve yansımalarını daha da belirgin olarak, yüksek öğretim düzeyinde bulmak mümkündür.

Yüksek öğretimde, ülkenin gereksinimleri ve kalkınma amaçları bakımından tam bir düzensizlik görülmektedir. İyi belirlenmiş amaçlar yüzünden, yüksek eğitimi bitirenlerle ülkenin gereksinimleri arasında derin bir tutarsızlık vardır. Ayrıca Türkiye'deki yüksek öğretim kurumları tam bir statü karışıklığı içindedir. Üniversite ve yüksek okul ayırımı bilimsel temellere dayandırılmamıştır. Üniversiteler, anayasadaki özerklik ilkesine uygun bir biçimde, belirli bir yönetim benzerliğine kavuşturulmamış, özerk olmayan yada ayrıcalıklı üniversiteler yaratılmıştır.

Türk eğitimindeki sosyal eşitsizlikler yüksek eğitime de yansımıştır. Hattâ denebilir ki yüksek öğretim doğrudan doğruya egemen sınıfların tekeli altına girmeye yönelmiştir. Genel giriş sınavlarının sonuçları bunu göstermektedir. Yine genel giriş sınavlarının ortaya koyduğu bir başka gerçek, yani eğitimdeki bölgeler arasındaki eşitsizlik, yüksek eğitimin yayılmasında da kendini göstermektedir. Üç büyük kent dışında üniversite ve yüksek okul kurma çabaları başarılı olamamıştır.

Yüksek öğretimdeki eğitim yöntemleri ilkel kalmış; araştırmaya, deneye, laboratuvar çalışmalarına dönük bir öğretim düzeni kurulamamıştır. Yüksek öğretim kurumlarının programları da henüz batı kurumlarının taklit edilmesinden kurtulmuş değildir. Türkiye'nin kendi gereksinmelerine özgü konuların seçilmesi ve uygun yaklaşımların geliştirilmesi işi başarıyla yürütülmemektedir.

Yüksek öğretimde öğretim üyesi —öğrenci ilişkileri gereken yakınlığı ve kaynaşmayı sağlayacak biçimde düzenlenmemiştir. Öğrenciler, henüz, özerk bir düşünme ve çalışma ortamında aranan serbestliğe kavuşabilmiş değildir. Gizli ve açık güvenlik örgütlerinin yüksek öğretim kurumları içindeki çalışmaları devam etmektedir. Öğretim üyesi yetiştirilmesi, öğretim üyeleri arasında yeni düşüncelere ve yeni kuşaklara olanak tanıyacak tam anlamıyla açık bir çalışma düzeninin kurulması çabaları yetersizdir.

Yüksek öğretimdeki başarısızlığın en açık belirtisi, son yıllarda bir «Yüksek özel okullar» sorununun ortaya çıkması ve Türkiye'nin başlıca davalarından biri haline gelmesidir. Çünkü özel yüksek okullar yoluyla yüksek öğrenim, ticaret konusu olmuş ve sömürünün kucağına itilmiştir.

Eğitimi bir ticaret konusu haline sokan özel yüksek okulları, daha doğrusu bütün özel okul sistemini, Anayasada özel okullar için belirli bir ölçü koyan hükme, yada bilim ve sanatı serbestçe öğretme özgürlüğüne dayandırmak mümkün değildir. 50. maddeyle «halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamayı devletin başta gelen ödevlerinden» sayan bir anayasa, eğitimin bir kâr amacı haline gelmesine müsaade edemez. Hangi düzeyde olursa olsun, özel öğretim, ancak kâr amacı gütmeyen kuruluşlarca yürütülebilir. Yüksek öğretim düzeyinde ise üniversitelerin eğitim alanı içine giren bütün konuların eğitimi ancak devletçe kurulabilecek olan üniversitelerde yapılabilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi 12 Ocak 1971 tarihinde yaptığı toplantıda 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki özel yüksek okullarla ilgili bütün maddeleri iptal etmiştir. Böylece özel yüksek okulların Anayasaya aykırı olduğu ortaya çıkmıştır.

Özel yüksek okulların bir çığ gibi büyümesi ve çoğalması devletçe şimdiye kadar izlenmiş olan yüksek öğretim politikasındaki başarısızlıkların bir sonucu olduğu kadar, Türkiye'deki egemen sınıfların kendi değerlerine ve amaçlarına yatkın bir eğitim düzeni kurma çabalarının da bir sonucudur. Üniversitelerdeki ve devlet yüksek okullarındaki eğitimin kendi değerleriyle ve amaçlarıyla çatışır insanlar yetiştirme yoluna girebileceğini gören egemen çevreler, bir «özel eğitim sektörü» yaratarak Türkiye'deki eğitim düzeni bakımından da «karşı-ağırlık» yaratma politikasına sapmışlardır.

Türkiye'deki özel yüksek okullar sorununu «devlet eliyle kişi zengin etme» ve «egemen sınıfı devlet eliyle ekonomik bakımdan güçlendirme» politikasından soyutlayarak düşünmek mümkün değildir. Konunun asıl tüzücü olan yönü, bu sömürü mekanizmasının, çoğu zaman sanıldığı gibi, yalnız varlıklı sınıfların çocukları aleyhine işlememesidir. Özel okullarda okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğu, daha önceki öğretim düzeyinin aksaklıkları dolayısıyla

üniversitelere girme olanağı bulamayan ve güçlkle elde ettikleri olanakları özel okullarda okumak için kullanan öğrencilerdir.

Özel okulların durumunu düzenliyen Özel Öğretim Kurumları Kanunu bu kurumları birer kazanç unsuru olarak düşünmekte, özellikle resmi kuruluşlarla bunlar arasında denklik sağlamak bakımından gereken tedbirleri getirmemektedir. Bu yüzden şimdiki özel okullar düzeni, 1915 tarihli Osmanlı «Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi» nin kurmuş olduğu düzenden de geridir.

Özel Öğretim Kurumları Kanununun gerektirdiği tüzük ve yönetmeliklerin büyük kısmı çıkarılmış değildir. Bunun sonucu olarak bu eksik kanunun gerektirdiği denetim mekanizması bile kurulmuş sayılamaz. Böyle bir durum, özel yüksek okullar sorununun bütün toplum hayatı ve özellikle eğitim düzeni bakımından yarattığı sakıncaları daha da arttırmaktadır.

Özel okullar gerçeğinin Türk eğitim hayatı bakımından yarattığı en büyük sakınca, mevcut eğitim kuruluşları üzerindeki baskıyı azaltır görünmesi ve sorunların çözümlenmesi yönündeki istekleri erteleyici bir etki göstermesidir. Devlet, öğrenim gereksinmelerini karşılayamadığı insanlara bu yolu göstermekle kendi sorumluluklarından sıyrılmış olmaktadır.

Özel yüksek okullar sorununun çözüm yolu, genellikle söylenildiği gibi, bu okulların devletleştirilmesi değildir. Devletleştirme, haksız kazanç temeline dayanarak yükselmiş olan kuruluşları kamu parasıyla satın almak, sömürüyü ödüllendirmek olur. Herhalde en iyi çözüm, büyük öğrenim talebini karşılayabilecek olanakları üniversitelere ve devletin elindeki başka yüksek öğretim kurumlarına sağlamaktır.

5. Bugünkü eğitim düzenimizde teknik öğretim yozlaştırılmış ve emperyalizmin hizmetine sunulmuştur :

Teknolojik düzeye ve sanayinin gereklerine uygun nitelikte ve sayıda insan gücüne teknik bilgi ve beceri teknik öğretimle verilmektedir. Bu bakımdan, teknik öğretim bir teknoloji ve sanayileşme sorunudur. Türkiye'de sanayileşme biçimi ve nitelikleri teknik öğretime de yansımaya başlamıştır. Ülkemizin dışa bağı ve bağımlı sanayileşmesi teknik elemanların istihdamında da değişmelere, daha doğrusu yozlaşmalara neden olmaktadır.

Teknik güç içinde üretim sürecinin gerektirdiği kademeleşme ve kadrolaşma henüz sağlanmamıştır. İşçiden başlıyan ve en üst karar çevresini de içeren bir çerçevede, eleman dağılımında istihdam piramidi ters bir gelişme göstermektedir. Araştırmacı ve uzman nitelikte teknik kadrolarda yığılmalar bu ters gelişmenin belirgin bir görüntüsüdür.

Teknik güç, eğitim sürecince, ülke sorunlarından ve koşullarından koparılmasına ek olarak, çalışma alanında da yozlaştırılmaktadır. Yabancı ülkelerden sermaye ve teknoloji ithali yanında teknik hizmet ithal edilmekte ve özellikle araştırma konularında yabancı firmalara ve kişilere öncelik tanınmaktadır. Bu uygulama ile elemanlarımızın gelişmesi engellenmekte ve yozlaşma kaçınılmaz olmaktadır. Bugün ülkemizde çağdaş bilim ve teknolojiden yararlanma, bağımlılık, kısırlaşma ve topyekûn yozlaşma ile özdeş olmaktadır. Bugünkü uygulamanın nitelikli yerli teknik elemana ihtiyacı ortadan kaldırdığı bir gerçektir. Özel yüksek okulların geçerliliğinin temel nedenlerinin biri de budur.

Özel kesimde çalışan teknik elemanlar, bir tüketim alanında, serbest piyasanın arz ve talep ilişkilerinin etkisinde ve denetiminde «ticaret erbabı» haline dönüştürülmektedir.

Kamu kuruluşlarında karar safhası dahil projelendirme ve uygulama safhalarının tümünde teknik elemanların katkısı en aza indirgenmiştir. Araştırma ve denetim olanakları ellerinden alınan teknik elemanlar, yönetimden de uzaklaştırılmaktadırlar. Yozlaşmaya paralel bir yabancılaşma da söz konusudur. Yüksek öğretim kurumlarının yetiştirdiği eleman ve uzmanlar, çalışma olanağı sağlayacak ekonomik ve teknolojik bir ortam yaratılmadığı için, gelişmiş kapitalist ülkelere göç etmektedirler.

Teknik eleman istihdamında ihtisas ayırımı henüz gerçekleşmemiştir. Yüksek öğretim görmüş elemanlar, uzmanlığı dışında ve daha az bilgi ve beceri ile yapılabilecek alanlarda çalışma zorunda bırakılmaktadır. Öğretim döneminden sonra çalışma alanında uzmanlaşma, üretim sürecinden kopuk çalışması nedeniyle, çok sınırlı bir alanda olmaktadır.

Böylece ülkemizin toplumsal yapısı tekelci sermayeye açık bir pazarın gereklerine uygun bir biçimde oluşturulmaktadır. Toplumumuz her kesimi ile hiç bir değer yaratmayan uğraşı alanların-

da topyekûn bir yozlaşma ve kısırlaşma sürecine sokulmuştur. Kentleşme olayı bu dışa bağılılığı, tüketici özelliği ve gelir dağılımındaki farklılaşmayı açık bir biçimde yansıtmaktadır. Oluşturulmakta ve yaygınlaştırılmakta olan sanayileşmenin neden olduğu yabancılaşıma ve yozlaşmaya karşı savaşmak, teknik ordunun kaçınılmaz görevidir. Ve bu savaşı başlatmak ve sürdürmek sorumluluğunu da taşımaktadır.

Sahte sanayileşmede, çirkin şehirleşmede, işçilerin ve köylülerin ve tüm emekçi yığınlarının geri bırakılmasında ve sömürülmesinde, teknik gücün yozlaştırılmasında ve dışa dönük teknik üretimde çağdaş sömürgeciliğin ve onun yerli ortaklarının çıkarları vardır. Onlar, halk için bozuk olandan, düzensiz olandan yanadırlar. Bu nedenlerle eğitim ve öğretim, teknik gücün varolma savaşının alanlarından birisidir. Eğitim alanında direniş, diğer örgütlerle öngörülecek devrimci güç birliği ile tekelci sermayenin emperyalizmine karşı sürdürülecek çok yönlü savaşın bir parçasıdır.

Devrim için teknik öğretimi, kurulu düzenin öğretiminden, biliminden ve bilim adamlarından beklemek yanlıştır. Öğretim kurumları içinde, sosyo-ekonomik sorunların bilincinde devrimci güçlerin örgütlü ve etkin çabaları söz konusudur. Halk için teknik öğretim istemek, halkın çıkarına dönük bir sanayileşmeyi öngörmek demektir. Eğitimde fırsat eşitliği, gerçek anlamda sanayileşmeyle olur. Sanayileşme olmadan fırsat eşitliğinin sağlanması olanağı yoktur.

Öğretim üyelerinin ve öğrencilerin yapısı değiştirecek yönde, etkin bir güç olarak üretici yığınlarla yaygın ilişkiler kurması, eylem içinde bilinçlenmesi ve yığınlara bilinç götürmesi, devrim açısından, temel görevleridir. Teknik eleman örgütleri de aynı görev ve sorumluluklarla yükümlüdürler. Toplumsal yapı değişikliği sürecinin hızlandırılması yolunda en önemli sorun, üretici güçlerin örgütlenmesi ve eyleme geçmesidir. Bu eylemler üretim sürecinin değişik kesimlerinde yer alan elemanların örgütleri aracılığıyla kesintisiz olarak sürdürülmelidir.

6. Bugünkü eğitim düzenimizde bilgiler egemen sınıflar yararına olarak sınırlanmıştır :

Bu sınırlama dikkatle yapılmıştır ve sürdürülmesi için titizlik gösterilmektedir. Özellikle işçi ve köylülerin bilinçlenerek uyan-

masına yarayacak bilgiler, programlara sokulmamıştır. Mustafa Kemal gününde sokulanlar da ABD uzmanlarının etkisiyle 1950'den sonra çıkarılmıştır. Bunların örneklerini, Türk eğitimi üzerindeki emperyalist etkileri incelerken gördük. Amaç, devrimci tavır ve davranışlı insan yerine, tutucu, itaatli, her zaman evet diyen, hayır demeyen insan yetiştirmektir. Bu yanıyla Türk eğitimi bir cins «kulluk eğitimi» dir. Öğretmen okullarında, kız enstitülerinde, meslek okullarında felsefe, mantık, sosyoloji, ekonomi, politika bilgileri ya hiç verilmez yada çok az verilir.

Köy kadınlarına öğretilmek istenen sepet örücülüğü ve halı dokuyuculuğudur. Yüksek okul ve üniversitelerde özel sektörcü, kapitalist ekonomi bilgileri verilir. Marks'ın adı sadece eleştirilerek geçer. Buna karşılık Nietzsche, Adam Smith, J. S. Mill, bol bol söz konusu edilir. Gençlerimiz geçerli bilgileri okullar dışında ve çok kere yasaklanmış kitaplardan elde etmektedir. Eğitimin amacı, egemen sınıflara ve onların dış ortaklarına «emir kulu» yada «ücretli köle» yetiştirmek olmuştur. Siyasal iktidarlar bunu sağlamak için, Türkiye'yi emperyalistlerden birinci sefer kurtarmış olan Kemal Atatürk'ün sözlerine bile sınır koymaktadırlar. Hastalıkların mikroptan ileri geldiğini, yağmurun bir fizik olayı olduğunu söyleyen öğretmenler baskı altına alınmakta ve işten çıkarılmaktadır.

7. Bugünkü eğitimin kalitesi düşüktür :

Teori bilen pratikten, pratik bilen teoriden yoksundur. El ile kafa birlikte etkinlik gösterme yüceltisine çıkarılmamaktadır. Genel olarak öğretmen ve donatım eksikliği ile sınıfların kalabalık oluşu, ikili, hattâ üçlü öğretim yapılması yüzünden verim de çok düşük olmaktadır. Liselerin verimi, köy çocuklarına doğru gidildikçe düşmektedir. Doğu şehirleri ve kırsal bölgelerdeki ortaokul ve lise mezunlarından, üniversite giriş sınavlarını kazananlar da azdır. İlköğretimden yukarı doğru, bu duruma yol açan yaygın nedenler vardır :

a) Sınıfların kalabalık oluşu genel bir problemdir. İlköğretimde 70 kişilik sınıflar, ortaöğretimde 50'den yukarı sınıflar çoktur.

b) Bunu önlemek için ikili üçlü öğretime gidilmekte, bu da derslerin dakika olarak tutarını ve günlük ders sayısını azaltmaktadır.

c) Laboratuvar, işlik, kitaplık gibi öğrenim yerleri okulların çoğunda eksiktir. Levhalar, haritalar, göze kulağa hitap eden araçlar yapılmamıştır. Laboratuvar olan okullarda bunların işlediği de görülmez. Çünkü gerekli malzeme sağlanmaz. Kimi okullarda bunları çalıştıracak öğretmen de yoktur.

ç) Öğretmen eksikliği başlıca nedenlerden biridir. Özellikle fen dersi öğretmeni kıtır. Liselerde kimya, fizik, matematik, yabancı dil ve felsefe öğretmenleri açığı yüksektir.

d) İlkokul öğretmenlerinin ortaokullarda, ortaokul öğretmenlerinin liselerde ders verir olması öğretimin kalite ve verimini iki uçlu olarak düşürmektedir. İlkokulda haftada 30 saat ders okutan öğretmen, ortaokulda da 8 saat ders yüklenince her iki okul için de yararlı olamamaktadır. Aynı eleştiri, lisede ders veren ortaokul öğretmenleri için de geçerlidir.

e) Fen dersleri öğretmenlerinin yetişkinliği de tam değildir. Bu dallarda yeni öğretmen yetiştirilecek yerde, az yetişkin öğretmenlere birer ay yaz kursu ile lise dersleri verdirilmesi verimi düşürmektedir.

f) Öğretmenlerin meslek içi yetiştirilmesi genel olarak aksatılıyor. Okuldan çıktığı gibi kalan ve sınıflara girip çıkan öğretmen sayısı çoktur.

g) Okul yöneticileri ve Bakanlıktaki yöneticiler genellikle iktidardaki partinin görüşlerini benimseyen öğretmenler arasından seçilmektedir. Yöneticiliğin objektif yeterlikleri ve yetişkinliği aranmıyor. Bu da verimi düşürücü bir etken olarak göze çarpıyor.

ğ) Eğitime ayrılan pay, genel bütçe içinde azdır ve gittikçe azalmaktadır. Genel bütçe artışı % 20 civarında iken, nüfus ve öğrenim artışı da olduğu halde eğitim harcamalarındaki artış % 2,9 da kalmaktadır. Az harcama ile yüksek verim ve kalite elde edilemiyor.

h) Eğitim üzerindeki dış etkiler ve planlama bozukluğu, bilgi sınırlaması da dersleri ilgi çekmez hale sokmakta ve kalite ile verimi düşürmektedir.

ı) Öğretmenlerin baskı altında ve bakımsız oluşları, maaşlarının azlığı eğitimin verimini ve kalitesini düşürmektedir.

8. Bugünkü eğitimin gelişim doğrultusu ahrete dönüktür :

1967-68 öğretim yılında tüm orta dereceli mesleki ve teknik okullarımızdaki toplam öğrenci sayısı 202.160 idi. Bu öğrenci kitlesinin % 14'ü imam hatip, % 4'ü sağlık, yalnızca % 2'si ise tarım okulu öğrencisiydi. Söz konusu ders yılında her tarım okulu öğrencisine 6, her sağlık okulu öğrencisine 4 imam hatipli düşmekteydi. Milli Eğitim Bakanlığı yıllarında «her il ve ilçede bir imam hatip okulu» sloganını dilinden düşürmeyen İlhami Ertem'in 1970 yılı yazında Tarım Bakanı olarak düzenlediği bir basın toplantısında tam bir rahatlıkla «bir tarım ülkesi olduğumuz halde kendimize yetecek kadar buğday üretemediğimizden» yakınması gerçekten düşündürücüdür.

Yetişkinler eğitiminin genel doğrultusu da mesleki ve teknik eğitimin izlediği yönden farklı değildir. 1960-61 öğretim yılında okuma yazma öğrenmek amacıyla halk dershanelerine devam edenlerin sayısı 280.317 iken 1965-66 ders yılında 43.048'e düşmüştür. Birinci beş yıllık kalkınma döneminde halk dershanelerine devam eden yetişkin öğrenci sayısı % 84'lük bir azalış gösterirken, çocuk öğrencileri de kapsayan izinli Kur'an kurslarındaki öğrenci sayısı % 96'lük bir artışla 27.677'den 54.117'ye yükselmiştir.

Kendi çocuklarını yabancı kolejlerde, çeşitli yabancı okullarda okuturken yoksul halk çocukları için görülmemiş bir hevesle habire din okulları açmaları, politika cambazlarının dindar olmalarıyla değil, halk kitlelerini uyutma istemleriyle açıklanabilir. Kendilerine sorarsanız sanki halk iş, ekmek, yol, ışık, ilaç istemiyormuş gibi, azıcık olsun kızarmadan «ne yapalım halk istiyor» derler.

Kısacası bugünkü eğitim düzenimiz çağ dışı, ilkel, tutucu ve şeriatçı bir nitelik göstermektedir. Mesleki ve teknik okullar yerine imam hatip okulları ve Kur'an kursları açılmaktadır. Sosyo-ekonomik etkenler bir yana itilerek, halk birtakım hurafelerle, sahte ve yanlış değer yargularıyla afyonlanmaktadır.

SONUÇ :

Bir üst yapı kurumu olan eğitim, bütün toplumlarda sınıfsal bir nitelik göstermektedir. Siyasal iktidara sahip olan sınıflar, her zaman, eğitimi kendi çıkarlarına uygun bir biçimde kullanmışlardır. İktidardaki sınıf veya sınıfların sürdürmek istedik-

leri sosyo-ekonomik düzene göre bir eğitim düzeni ortaya çıkmıştır ve çıkmaktadır.

Bugün yurdumuzda dışa bağlı ve işbirlikçi burjuvazi siyasal iktidara sahiptir. Bunun doğal bir sonucu olarak eğitimimize de genellikle dışa bağımlı ve işbirlikçi bir nitelik kazandırılmıştır.

Biz bildirimizde bu acı gerçeği ve bunun doğurduğu sonuçları ortaya koymaya çalıştık.

Bu sonuçları bir kez daha vurgulayalım :

1 — Bugünkü eğitim düzenimiz ulusal öz'den yoksundur.

Ekonomik ve siyasal yönden ABD emperyalizmine bağımlılık ve uyduluk eğitimimizi yozlaştırmış, emperyalizmin ve onun uşaklarının yaz-boz tahtası yapmıştır.

2 — Bugünkü eğitim düzenimizin planlaması bozuktur, hatırdır. Üretim biçimini ve ilişkilerini belirleyen mevcut kapitalist ekonomi düzenindeki plansızlık, keşmekeşlik ve soygunculuk eğitim düzenimize de aynen yansımıştır.

3 — Bugünkü eğitim düzenimiz eşitsizlikler içindedir ve hakim sınıfların yararına olarak sınırlandırılmış bir nitelik taşımaktadır. Kapitalist ekonominin getirmiş olduğu eşitsizlikler ve eğitimin burjuva-sınıf karakteri somut bir biçimde eğitim düzenimizde belirlenmektedir.

4 — Bugünkü eğitim düzenimizde yüksek öğretim tam bir çıkmaz içindedir. Yurdumuzun ihtiyacı olan kaliteli yönetici, uzman, teknisyen ve bilim adamı yetiştirmek görevini yerine getirememektedir. Araştırma, inceleme ve bilim yapma yerine, özel okullar yoluyla ticaret yapan bir kurum haline getirilmiştir.

5 — Bugünkü eğitim düzenimizde bilgiler egemen sınıfların yararına olarak sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma burjuva sınıfının lehine, işçi ve köylü sınıfının aleyhine yapılmıştır. Ve karşı devrimci bir sınırlamadır.

6 — Bugünkü eğitim düzenimizin kalitesi düşüktür. Bu kalite düşüklüğü hem öğretmen, öğrenci, araç-gereç, yöntem ve ders kitapları bakımından; hem de eğiteceğimiz insanların nitelikleri bakımından dikkat çekicidir.

Yetersiz ve bozuk bir öğretim ortamında, emek ve para bakımından büyük israflar olmaktadır. Üretici, yaratıcı ve düşünen insan yerine tüketici ve robot insanlar yetiştirilmek istenmektedir.

ÖNERİLER :

1 — Eğitim sorunu bir siyasal iktidar sorunudur. Eğitim sorununun tam ve eksiksiz çözümlenmesi emekçi sınıfların, işçi ve köylü sınıfının öncülüğünde, siyasal iktidarı elde etmesine bağlıdır. Öğretmenler emekçi sınıfların iktidara gelmesine yardım etmekle yükümlüdürler. Çünkü, bugün bir çıkmaz içinde bulunan Türk eğitiminin sorunları ancak böyle bir düzende çözümlenebilir. Ancak böyle bir düzende Türk eğitimini üzerindeki emperyalist etkiler temizlenebilir. Kalkınma özlemlerimize uygun ve halk çocuklarının yetişme olanaklarına kavuşacağı, kaliteli, bilgi ve hünerlerin sınırlandırılmadığı, işe ve üretime yönelmiş yaratıcı, eleştirici, devrimci, güzel sanatlardan tat alır, kültürel etkinliklere katılabilir insanların yetiştirileceği bir eğitim planlaması ve uygulaması ancak böyle bir düzende gerçekleşebilir.

2 — Bütün olanaksızlıklara rağmen, mevcut koşullar içinde eğitimimize ulusal bir öz kazandırmak için mücadele etmek ve halkçı, yerel, devrimci bir eğitim düzeni kurma konusunda elimizden gelen çabayı göstermek zorundayız.

3 — Toplumumuzun ve çağımızın gerçeklerine uygun ve devrimci bir düzeni amaçlayan, halka dönük, toplumcu ve gerçekçi bir eğitim planlamasına ihtiyaç vardır. Böyle bir planlamanın yapılmasında öğretmenlerimiz mutlaka görev almalıdırlar.

4 — Mevcut eğitim düzenimizdeki eşitsizlikler giderilmeli ve hakim sınıfların yararına yapılan sınırlamalar kaldırılmalıdır. Bunun için her öğretmen elinden gelen çabayı göstermekle yükümlüdür.

5 — Yüksek öğrenim kurumları, yurdumuzun sorunlarıyla, dertleriyle ilgilenen ve kalkınma çabamıza yardımcı araştırmalar yapan bilimsel, halka dönük kurumlar haline getirilmelidir.

6 — Tüm eğitim basamakları, özellikle özel yüksek okullar ve kâr amacına yönelmiş bulunan diğer özel okullar ticaret kurumu olmaktan çıkarılmalıdır. Tüm eğitim masrafları (Okul, kitap, araç vs.) devlet tarafından sağlanmalıdır.

7 — Tüm eğitim basamaklarından bilgi ve bilim alanlarına konulan karşı devrimci sınırlamalar kalkmalıdır.

8 — Eğitimimizdeki mevcut kalite düşüklüğü, çeşitli yönle-riyle, giderilmelidir. Bunun için de eğitime genel bütçeden ihtiya-çı karşılayacak oranda ödenek ayrılmalıdır. Ülkenin kalkınmasın-da ve eğitimin finansmanında büyük yararı olduğu kesinlikle ka-nıtlanan üretime dönük ve sosyal bakımdan yararlı iş ilkesini esas tutan bir eğitim düzeni kurulmalıdır.

9 — Müfredat programları yabancılar tarafından değil kendi eğitimcilerimiz tarafından hazırlanmalı, yurdumuzun ve çağımızın gerçeklerine uygun olmalı ve devrimci bir nitelik taşınmalıdır.

10 — Eğitimde siyasi baskılara kesinlikle son verilmelidir. Eği-tim yöneticileri, nitelikleri belirtmek şartıyla, öğretmenler tarafın-dan seçilmelidir.

11 — Yurt dışı eğitim ve uzmanlık için sadece kapitalist ülke-lere değil, sosyalist ülkelere de eleman gönderilmelidir. Gönderilecek elemanların seçimi, yabancı ülke uzmanlarına asla bırakılmamalıdır.

12 — Bütün eğitim basamaklarında anadili öğretimine önem veril-melidir. Yabancı dil öğretimi, anadilinden üstün tutulmamalıdır. Herhangi bir yabancı dil, okullarımızda ancak yardımcı bir dil olarak öğretilmelidir. Bu gerekçeyle, asistanlık sınavından yaban-cı dil kalkmalıdır.

13 — Üniversiteye giriş sınavları değiştirilmeli; yalnız biletveli değil, yeteneği ölçen bir sistem getirilmelidir. İmam hatip okulu dışında, bütün laik orta öğretim kurumu mezunları üniversiteye girebilmelidir.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI

Doğan ERDOĞAN
Çetin ÖZEK
Doğan ÖZGÜDEN
Faruk PEKİN

DÜNYA'DA EĞİTİM AKIMLARI

BİLDİRİ NO : 5

(Genel Kurul'da tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı No : 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

DÜNYADA EĞİTİM AKIMLARI

1. ANA KAVRAMLAR :

Dünyanın çeşitli ülkelerinde eğitim sistemlerinin incelenmesi, her şeyden önce, bu ülkelerin ekonomik ve sosyal yapıları, temel yönelişleri ve ideolojik temelleriyle yakından ilgilidir. Eğitim kurumları, üst yapı kurumları olduğundan, değişik toplum tiplerindeki eğitim kurumlarının niteliğini saptayabilmek, sorunlarına çözümlü bulabilmek için bu ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarını tarihsel süreç içinde ve bugünüyle ortaya koymak gerekir.

Bu esastan hareketle, Türkiye'nin eğitim sorunlarına «devrimci» bir açıdan yaklaşmak çabasında olan Devrimci Eğitim Şurası'nın amaçlarının da doğru olarak saptanması ve görüşlerin bu temel amaçlar içinde yerine oturtulması gerekecektir. Bu bakımdan, işlenecek konuya yaklaşım ölçüsü olarak, «eğitim» ve «devrim» kavramları üzerinde durmak gerekir. «Devrim İçin Eğitim» görüşü, I. DEŞ'nin temel görüşü olduğuna göre, II. DEŞ'nde tartışılacak konuların da, bu ana çerçeve içinde düşünülmesi ve işlenilmesi zorunlu olacaktır. Günümüzde, özellikle «Devrim» kavramının kargaşalığa uğratılmak istendiği bu dönemde, «devrim» kavramını bilimsel olarak yerine oturtmak ve bu açıdan «devrimci eğitim» in niteliklerini saptamak ve «Devrim için Eğitim» modelini belirlemek zorundayız.

DEVİRİM NEDİR?..

Basit bir nicelik artışına yada eksilişine nicel değişiklik, bir nitel durumdan başka bir nitel duruma geçişe ise, nitel değişiklik denir. Nicel değişiklikler ile nitel değişiklikler arasında zorunlu bir bağ vardır ve bütün bu gelişmelerin itici gücü, zıtların mücadelesidir. Bu diyalektik materyalist açıklama

maya göre devrim, bir nitelik sıçramasıdır ve nicel değişiklik olan evrimin kaçınılmaz sonucudur. Yalnız nicel değişiklik olan evrim'le yetinmek reformizmdir, nitel sıçramanın nicel değişikliklerle hazırlandığı gerçeğini reddetmek de maceracılıktır.

Tarihi materyalist tanımına göre devrim, belli bir üretim biçimi içinde yeni üretim güçlerinin ortaya çıkışı ile mevcut üretim ilişkilerinin geri dönülmez biçimde yıkılması ve yeni üretim ilişkilerinin kurulması demek olan üretim biçimi değişikliğidir. «Devrim» sözcüğünü çeşitli aldatmacalara yol vermeyecek biçimde bu anlamda kullanmak zorundayız.

Devrimci kimdir? Çağımızın devrimcisi, genel anlamda, bilimsel sosyalizmi benimseyen, devrimci mücadele içinde işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve donanmış gücünün önderliğini kabul eden, sosyalizmin mutlak zaferini amaçlayan ve bu yolda her türlü mücadeleyi veren kişidir. Türkiye'de devrimcinin bugün önündeki somut görev, başta işçi sınıfı ve yoksul köylüler olmak üzere, çıkarları emperyalizm ile çelişen bütün sınıf ve tabakaları, bütün anti-faşist güçleri en geniş yığınlar halinde DEVRİMCİ HALK CEPHESİ'nde toplamak, işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve donanmış gücünün önderliğinde DEVRİMCİ İŞÇİ - KÖYLÜ İKTİDARI'nın kurmasıdır.

DEVRİMCİNİN GÖREVİ DEVRİM YAPMAKTIR ve devrimci çalışma ancak devrimci düşünceye sahip kişiler tarafından yapılır.

EĞİTİM NEDİR?...

Eğitimi okullarda yada benzeri kurumlarda gerçekleştirilmeye çalışılan öğretimden ibaret saymamak gerekir. Eğitim yalnız öğretim olmak ile kalmaz, toplumların ve kişilerin bütün yaşamını kapsar. Eğitim genel anlamda, toplumun belirli bir kültür içinde oluşumunu, toplumun ortak amaçlar etrafında birleşmesini sağlayan bir araçtır.

Eğitimde uygulanan yöntemler, biçimler, aktarılan ideolojilere göre biçimlenirler. Toplumun içinde bulunduğu aşamala-

ra göre, çeşitli isimler alırlar. Eğitim alanı ve araçları da, değişiktir. Eğitim araçları, aile, okul, her türlü siyasi aydınlatmalar, bütün kitle haberleşme araçlarını kapsar.

Emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin egemen bulunduğu bir toplumdaki resmi eğitimin amacı, egemen sınıfların temel değerlerini, yani egemen sınıfların ideolojisini, bu sınıfların çıkarlarına uygun hüner ve beceriyi, başta genç kuşaklar olmak üzere, toplumun bütün insanlarına aktarmak, egemen sınıf ideolojisine göre kişiler biçimlendirmektir.

DOĞRU İLKE: «DEVİRİM İÇİN EĞİTİM» DİR.

«Devrim İçin Eğitim» kavramıyla «devrimci eğitim» kavramını birbirinden ayırmak ve bu iki eğitim kavramını toplumsal yapı türlerine göre ayrı ayrı yerine oturtmak gerekir. «Devrim İçin Eğitim», özellikle, toplumsal yapısı, üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin çelişmesi yönünden, belirtilen anlamda «devrim» zorunluluğu içinde bulunan toplumlarda, başta işçi ve köylü kitleleri olmak üzere yığınları devrimci bir çizgide geliştirip demokratik halk iktidarlarını kuracak ve giderek işçi sınıfı iktidarlarına yöneltecek eğitim anlamına alınmak gerekir.

Hemen belirtelim ki, HALK demekle, işçi sınıfını ve onun dostlarını anlamaktayız. Yani işçi sınıfı ile birlikte başta yarı işçiler ve yoksul köylüler olmak üzere, toplumda emperyalistlere, işbirlikçi kapitalistlere, toprak ağalarına ve onlara bağlı unsurlara karşı çıkan bütün sınıf ve tabakalar «halk»tır. Halk kavramı kesintisiz devrim süreci içinde değişikliğe uğrayacaktır. İşçi sınıfı ve onun dostları dışında kalan bütün sınıf ve tabakalar HALK DÜŞMANLARI'dır.

Emperyalizme bağımlı geri bıraktırmış ülkelerde devrimci EĞİTİMCİNİN GÖREVİ, halk düşmanlarını yoketmeye ve demokratik halk iktidarlarını kurmaya yönelik bir eğitim çabasında olmaktadır. «Devrim İçin Eğitim» işçi ve köylülerin devrimci mücadelesi ile iç içe olacaktır. Unutmayalım ki, «son çözümlenmede, devrimci aydınla devrimci olmayan yada karşı-devrimci olan aydını birbirinden ayıran çizgi, aydının işçiler-

le ve köylülerle kaynaşmak isteyip istemediği ve gerçekte bunu yapıp yapmadığıdır.»

Resmî eğitim sistemi, halk düşmanlarının elindeki devlet aygıtına bağlı olduğundan, ülke çapında «devrimci eğitim!» ancak demokratik halk iktidarlarının gerçekleştirilmesi ile birlikte anlam kazanacak ve KESİNTİSİZ DEVRİM süreci içinde işlevi olacaktır. «Eğitimde devrim» kavramı da temeli olmayan eve tavan yapmayı düşleyenlerin ortaya atabileceği soyut, geçersiz bir kavramdır. Bütün bu nedenlerden ötürü biz, II. DEŞ boyunca tartışılacak olan kavramlardan en doğrusu olarak «DEVİRİM İÇİN EĞİTİM»'i kabul ediyoruz.

İKİ AYRI DÜNYA GÖRÜŞÜ

Eğitim, her şeyden önce, siyasal iktidardaki egemen sınıf vada sınıfların ideolojisi, onların dünya görüşü ile ilişkili olduğundan, çeşitli dünya görüşlerini açmak gerekir.

İnsanların bilgi edinme sürecinde şu iki dünya görüşü her zaman varlığını sürdürmüştür: 1. Metafizik-idealist görüş, 2. Diyalektik materyalist görüş.

Metafizik görüş, dünyayı hep hareketsiz, durağan, dondurulmuş olarak kabul etmiştir. Oysa dünyamızdaki her şey hareket halindedir. Diyalektik görüş ise, şeylerin gelişmelerini içten, bir şeyin diğer şeylerle ilişkileri açısından, bir hareket ve değişme süreci içinde inceler. Metafizik görüş dünyanın karmaşık yapısını anlatamaz, yetersizdir. Bunu ancak diyalektik başarabilir, çünkü diyalektik evrensel ilişkileri kapsar.

Metafizik yöntemi kullanıp doğa-üstü güçlerin dünyayı yarattığını kabul edenler, yani ruhun maddeyi yarattığını, düşüncelerin dışında bir dünya olmadığını ve şeyleri yaratanların düşünceler olduğunu iddia edenler, kaba, canlı maddeyi, düşünceyi, toplumsal olayları birbirinden ayırıp ele alanlar **idealizmi** savunur. Bu bilime aykırı, gerici bir görüştür. Diyalektik yöntemi kullanıp, tabiatın, maddenin esas olduğunu, bilincin ikinci planda kaldığını, dünyanın ve kanunlarının bilinebileceğini kabul edenler, **materyalizmi** savunur. Bu bilimsel, ilerici ve devrimci bir görüştür.

Kapitalist ve geri bıraktırlmış toplumlara idealist, sosyalist toplumlara ise bilimsel sosyalist dünya görüşü hakimdir. Bilimsel sosyalizmin teorik temeli, diyalektik materyalizm ve tarihi materyalizmden oluşur.

«... Doğa olaylarına yaklaşışı, onları inceleme ve anlama yöntemleri d i y a l e k t i k, doğa olaylarını yorumlayışı, bu olayları kavrayışı ve teorisi m a t e r y a l i s t olduğundan, bu dünya görüşü, diyalektik materyalizm adını alır.»

«Tarihi materyalizm, diyalektik materyalizm ilkelerinin toplum hayatının incelenmesinde kullanılması, diyalektik materyalizm ilkelerinin de toplum hayatındaki olaylara, toplum ve toplum tarihi üzerindeki çalışmalara uygulanmasıdır.»

Yukarıdaki iki ayrı dünya görüşü en genel biçimde toplumların eğitimlerinde yansımaktadır. Eğitim sistemlerinin özünde bu iki ayrı dünya görüşü yatmaktadır. Bugün bu iki görüş arasında dünya çapında bir mücadele vardır. **Burjuva ideolojisi ve proletarya ideolojisi** arasındaki bu çatışma, her gün proletarya ideolojisinin lehine çözümlenmektedir.

BİLİMSEL SOSYALİZMİN BİLGİ TEORİSİ

Bilgi meselesi, insanın toplumsal tabiatından ve tarihi gelişiminden ayrı incelenemez. **Bilgi sosyal pratiğe, üretim ve sınıf mücadelesine bağlıdır.**

Günlük yaşamımızda birçok uğraşlarımız vardır. Bu uğraşlarda birtakım olguları, nesnelere arasındaki dış ilişkileri gözden kaçıramayız. İster istemez onların izlenimleri kafamızda. Bu algılamaya biz **bilginin algı aşaması, deriz.** Sonra algılama yoluyla kafamızda izlenim yaratan nesnelere düşünmeye, onların çelişmelerini, çeşitli süreçlerin iç çelişmelerini araştırmaya, bunların yasalarını aramaya başlarız. Böylelikle, rasyonel (akli) bilgiye varır, soyutlama yapmaya çalışır, birtakım genel kavramlar ve teoriler ortaya atarız. Kavram ve algı, hem nicelik, hem de nitelik açılarından farklıdır. **Teori, gerçekleştirmek istediğiniz şeyler hakkında genel bilgidir.** Buna da, **bilginin usa vurma ve yargı aşaması deriz.**

Bundan sonra «rasyonel» bilginin pratik yoluyla doğrulanması, tanıtlanması gelir. **Pratik**, yaşadığımız günlük hayatta gerçekleştirme olayıdır. İnsan bilgisinin doğruluğu, sosyal pratikte (maddi üretim sürecinde, sınıfsal mücadelelerde, bilimsel deneylerde) ortaya çıkar.

«Pratik yoluyla gerçeği bulmak ve yine pratik yoluyla gerçeği doğrulamak ve geliştirmek. Algı bilgisinden başlamak ve onu aktif olarak rasyonel (aklı) bilgiye dönüştürmek; sonra rasyonel bilgiden başlamak ve öznel ve nesnel dünyayı değiştirmek için aktif olarak devrimci pratiği yönlendirmek. Pratik, bilgi, yine pratik ve yine bilgi. Bu biçim sonsuza kadar devri olarak tekrarlanır ve her devirde pratiğin ve bilginin içeriği daha yüksek bir düzeye yükselir. Diyalektik materyalist bilgi teorisinin esası ve bilme ve yapmanın diyalektik - materyalist birliği teorisi işte budur.»

Pratik, gerçeğin tek ölçütüdür. Bilgi pratik ile başlar, pratik yoluyla teoriye ulaşır. Ve yine ardından pratiğe döner. Teorisiz pratiğin de sapmalara yolaçaacağı ortadadır. Teoriye oturtulmamış eylemler yenilgiye mahkumdur. «Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olmaz.» **TEORİ - PRATİK BİRLİĞİ**, bilimsel sosyalizmin en önemli temellerinden biridir.

Diyalektik - materyalist bilgi teorisinin karşısına metafizik idealist bilgi teorisini çıkarırlar. Metafizik - idealist bilgi teorisi, burjuvazinin bilgi teorisidir ve kapitalist sistemin ve sömürünün devamını amaçlar.

Bilgi sınıflar üstü yada politika dışı değildir. Bilgi ile politikayı karşı karşıya koymak, burjuvazinin geliştirmeye çalıştığı bir düşüncedir. Bilgi ile politika arasında, sınıf mücadelesi, üretim ve sosyal pratik arasında kopmaz bir bağ vardır. Politika ile bilgi arasındaki ilişkide, politika önce gelir. «Tarafsızlık», «objektiflik» gibi kavramlar, burjuva objektivizmidir ve sosyal - demokratlar ve revizyonistler tarafından kitlelerin gerçekleri görmelerini engellemek için uydurulmuşlardır. **Gerçeğin de bir sınıfsal karakteri vardır.** Ve bu pratik içinde ortaya çıkar ve doğrulanır:

«... Bilgi kazanmak isteyen, gerçeği değiştirme pratiğine katılmalıdır. Armudun tadını bilmek isteyen, armudu yiye-

rek değiştirmelidir. Atomun yapısını ve özelliklerini bilmek isteyen, atomun yapısını değiştirmek için fiziksel ve kimyasal deneyler yapmalıdır. Devrimin teorisini ve yöntemlerini öğrenmek isteyen, devrime katılmalıdır.»

Bilginin gerçek kaynağının bu biçimde ortaya konusu, eğitim sistemlerini de etkileyecektir. Entellektüel eğitim yada kitap ve okulla eğitim yerine iş içinde eğitim, üretim içinde eğitim, sosyal pratik içinde eğitim sistemi ön kazanacaktır. İş içinde eğitim, üretim içinde, sınıf mücadelesi içinde eğitim, sosyal pratik içinde eğitim, bilimsel sosyalizmin bilgi teorisinin bir sonucudur.

ALT YAPI VE ÜST YAPI

Eğitim meselesinde açıklığa kavuşabilmek için alt yapı ve üst yapıdan ne anladığımızı ortaya koymamız gerekir. Toplumsal üretim sırasında insanlar iradelerinden bağımsız olarak üretim ilişkileri kurarlar, bu üretim ilişkileri maddi üretim güçlerinin gelişmesinin belirli bir aşamasına tekabül eder. Bunlar bütün toplumun **ekonomik yapısını**, yani gerçek temelini meydana getirirler. Bu temel üstünde yükselen ve egemen üretim ilişkilerini yansıtan toplumsal düşünceler (siyasi, hukuki, felsefi, dini) kurumlar ve örgütler (devlet, dini kurumlar, siyasi partiler, eğitim kurumları...) toplumun **üst yapısını** oluştururlar.

«Toplumun maddi hayatı, yalnız tek tek bireylerin bilincinden değil, genel olarak, insan bilincinden ve iradesinden bağımsız olarak var olan objektif bir gerçektir... Toplumun manevi hayatı, toplumun objektif gerçeğinin bir yansımasıdır.»

İktisadi yapı, her türlü toplumsal ilişkilerin, düşüncelerin ve kurumların temelidir. «Maddi hayatın üretim biçimi genel olarak, sosyal, politik ve entellektüel hayat sürecini belirler.» Bilimsel sosyalizm toplumsal düşüncelerin önemini ve özellikle rini inkâr etmez, ama onların maddi hayatın ürünleri olduğu gerçeğini de ortaya koyar. Üst yapı maddi temel ile doğar, onunla birlikte gelişir ve onun ardından ortadan kalkar. Üst yapı aktiftir. Üst yapıdaki değişiklikler alt yapıdaki değişimleri

hızlandırabilir veya yavaşlatabilir. Toplumsal düşüncelerin güçlü olmaları, onların maddi kökeninden gelir. Maddî hayat üst yapıyı belirlediği için «İnsanların varlıklarını belirleyen bilinçleri değil, tersine bilinçlerini belirleyen sosyal varlıklarıdır.»

Üretim güçleri üretim biçiminin en hareketli unsurudur ve sürekli olarak değişir. Üretim ilişkileri ise, belli ölçüde nicel değişikliklere uğramalarına rağmen, nitel değişimlere uğramayınca sürekli olarak üretim güçlerini izleyemezler. Bu nedenle, mevcut üretim ilişkilerinin zamanla üretim güçlerinin gelişmelerine engel olmaları kaçınılmazdır. Örneğin, feodal toplumda, toprağın sahibi durumunda bulunan senyörün mülkiyet hakkı ve köylünün senyöre kişisel bağlılığına dayanan ilişkiler, o dönemin üretim güçlerine uygun düşerken, endüstri büyük bir hızla gelişmeye başlayınca üretim güçlerini engeller olmuştur. Çünkü endüstri hem kişi olarak özgür, hem de üretim araçlarından yoksun emekçilere gereksinme duymuştur.

Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişme ancak DEVRİM yoluyla kesin olarak çözümlenir. Böylece üretim güçlerinin geçmiş ve gelecek gelişimini yansıtan yeni üretim ilişkilerinin ortaya çıkmasıyla yeni bir üretim biçimi meydana gelir. Bu sonuç, toplumsal gelişmenin temel yasasını oluşturur.

Özetlersek, insanların kafalarında kendilerini yönlendiren düşünceler vardır. Bu düşünceler, insanların içinde yaşadıkları maddî hayat koşullarından doğarlar. Bu maddî hayat koşulları, insanların o toplumda işgal ettikleri yeri, yani ait oldukları sınıfları belirler. Tarihin güdücüsü, iktisadî koşulların belirlediği sınıflar arasındaki mücadelelerdir. Toplumsal gelişmenin temelinde üretim güçleri ve üretim ilişkileri arasındaki çelişmenin keskinleştiği sınıf mücadeleleri yatar.

Sınıflı toplumlarda gerçek bir kültürel birlik olamaz. İki ayrı dünya görüşü, burjuva ideolojisi ve proletarya ideolojisi varlığını sürdürmektedir. İdeoloji üst yapıya hakim olan inanç ve düşünceler bütünüdür. İdeolojiler maddî hayat temeli üzerinde yükselir ve durağan degillerdir. Yeni üretim güçlerinin yükselmesi ile birlikte oluşur, eski üretim biçimi yıkılırken gelişir. Belli bir üretim biçiminin kurulmasından sonra onun yerleş-

mesine ve korunmasına hizmet eder. Ama «tarafsız ideoloji» yada «halk ideolojisi» gibi sosyal - demokrat savları da gerçek değildir, yalandır. Siyasal iktidarı elinde tutan egemen sınıf, kendi ideolojisini, örneğin burjuva ideolojisini bütün sınıflara benimsetmek için elinden geleni yapar ve toplumu etkiler.

Eğitim sistemi de bir üst yapı kurumudur ve iktisadi yapı tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle, mevcut üretim ilişkileri içinde «eğitimde devrim» gibi düşünceler ortaya atmak, özde mevcut eğitime teslim olmaktan başka bir şey değildir. Eğitim kurumları ve eğitim ile aktarılan düşünceler, iktisadi yapıdan ve toplumdaki sınıflar mücadelesinden ayrı ele alınmaz. Eğitimde köklü değişiklikler, ancak siyasi iktidarı elinde tutan sömürücü sınıfların iktidardan uzaklaştırılması ile mümkündür. EĞİTİM ve DEVRİM böylesine bir ilişki içindedirler.

EĞİTİM VE DEVLET

Eğitim meselesinde önemli olan, eğitimin KİME hizmet edeceği ve NİÇİN eğitim yapılacağıdır. Bu iki sorunun karşılığını, eğitim sistemlerini oluşturan ve uygulayan DEVLET yapısını açıklamakla bulmak mümkündür.

Devlet, sınıf egemenliği örgütüdür. Hakim sınıfların baskı örgütüdür. Devletin özü, biçimden önce gelir ve onu belirler. Devlet sınıf çıkarlarını yansıtan ilkelere göre örgütlenmiştir. Son tahlilde devletin gücü, siyasi ideolojilerin gücünden, yani iktisadi temelin yansımaları olan kurumların gücünden başka bir şey değildir. Sınıflı toplumlarda devlet üst yapının örgütleyicisidir. Örneğin, sınıfsal eğitimi de devlet düzenler. Devleti «sınıflar üstü» gösteren, «halk devleti», «refah devleti» gibi görüşler ortaya atan bütün sosyal - demokrat ve revizyonist görüşler yutturmacadır, aslında bu bir burjuva görüşüdür.

Emperyalizm döneminde burjuva devletin görevi, kapitalizmin çökmesini geciktirmektedir. Bunu gerçekleştirmede burjuva ideolojisi geniş bir şekilde kullanılır. Devlet bütün **militer** ve **bürokrat** güçleriyle sömürünün devamını sağlamaya çalışır.

Eğitim, devlet mekanizmasına sahip iktidarlarca sistemleştirilir, ve uygulanır. Sınıflı toplumlarda eğitim bir sınıf m¼cadesi olayıdır. Eğitim, «İnsani» isteklerden değil, sınıf m¼cadesinin gereksinmelerinden doğar. Eğitimin sınıfsal karakterinin inkar edilmesi, yalnızca aldatmacadır. Her sınıf kendi egemenliğinin s¼rd¼r¼lmesini sağlamak için eğitim yapılmasını ister.

Demek ki, eğitim devlet mekanizmasını elinde tutan egemen sınıflara hizmet eder ve onların egemenliğini s¼rd¼rmek için yapılır. Sınıflı toplumlarda egemen sınıflar bilgi tekeli ellerinde tutmuşlar, egemen sınıf çocuklarına h¼kmetme ve s¼m¼rme oğretilmiş, s¼m¼r¼len sınıfların çocukları eğitimin dışında bırakılmışlardır. Siyasal iktidarı elinde tutan her sınıf, gen¼ nesli kendi d¼nya g¼r¼ř¼ne g¼re, kendi politik çizgisine g¼re egemenliğini per¼inlemek ve s¼rd¼rmek için eğitir. İki ayrı d¼nya g¼r¼ř¼ eğitimde tam anlamıyla yansır.

Bir ¼lkede yaratılmak istenen insan modelinin nasıl olması gerektiğini saptayan, eğitim mekanizmasını elinde tutan egemen sınıflardır. Egemen sınıflar, ama¼lanan insan modelini çizirken, bu modeli kendi sınıfsal çıkarlarına g¼re belirlemektedirler. Egemen sınıf siyasal iktidara da sahip olduğu i¼indir ki, eğitim sisteminin kendi sınıfsal çıkarlarına uygun bi¼imde olupuş işlenmesini sağlayabilmektedir. Bu bakımdan, belirli toplumsal yapıların belirli bir eğitim sistemine yola¼tıđı kesin olarak ortadadır. Eğitilmiş insan, belirli bir ¼retimi ger¼ekleřtirecek ve ¼retim de belirli ama¼lara y¼nelik olacaktır. Egemen sınıf çıkarlarına y¼nelik bir ¼retim için gerekli olan insan modeli yaratılmak istenecektir. Bu a¼ıdandır ki, eğitim sistemini d¼zenden, d¼zene egemen sınıf ve tabakaların sınıfsal çıkar y¼neliřlerinden ve siyasal iktidarın bu y¼neliřlere uygun tutumundan bağımsız, soyut bir b¼t¼n olarak d¼ř¼nmek ¼ok b¼y¼k aldanmalara yola¼acak bir hayalcilik olur.

Siyasal iktidar, okul oğrenimini ve planlamasını tek başına ve kendi sınıfsal niteliğine g¼re ¼izecek ve saptayacaktır. Bu saptama, yukarıda belirtildiği gibi, siyasal iktidarın sınıfsal y¼neliřleri paralelinde olmak durumunda ve zorundadır. Bu a¼ı-

dan, okul öğretiminin programlanmasında devrimci bir nitelik, ancak siyasi iktidarın devrimci sınıf ve tabakaların elinde bulunmasına, diğer bir deyişle, halk iktidarlarının yada işçi sınıfı iktidarlarının varlığına bağlıdır.

Devrimci iktidarlar, bütün düzeni devrimci bir çizgide dönüştürebilecek ve giderek bir «yeni insan» modelini de yaratacaktır. Buna karşılık, emperyalist ve emperyalizme bağımlı ülkelerin insan modeli, kapitalist ve işbirlikçi düzenden yana, onunla kaynaşmaya hazır, başkaldırmayan, robotlaşmış bir insan tipidir. Bütün bu okul öğretim sistemi, bu ana çerçeve içinde şartlandırmaya yönelik nitelik taşıyacaktır.

Okul dışı eğitim açısından da, egemen sınıflar, aynı amaçlar etrafında belirli bir şartlandırmayı gerçekleştirmek yönündedirler. Her türlü propaganda aracının, kitle haberleşme araçlarının yığınları aynı sınıfsal yönelişler yönünde biçimlendirme çabaları kendini gösterir. Bu tür şartlandırmanın devrimcilik açısından ölçüsü de, belirtildiği gibi, devletin devrimci sınıfın elinde olup olmamasına bağlıdır. Propaganda araçlarını kullanan güçlerin sınıfsal niteliği, şartlandırmanın yönelişini de belirler. Özellikle geri bırakılmış, emperyalizme bağımlı ülkelerde basın, radyo, sinema, televizyon ve benzeri kitle haberleşme araçlarını elinde bulunduran işbirlikçi sınıflar elbette ki bu araçları kendilerinden yana bir biçimlendirme içinde kullanırlar. Buna rağmen, okul dışı eğitimin devrimcilerce etkilenmesi, devrimci güçlerin yığınları devrimci çizgide eğitmeleri söz konusudur ve «devrim için eğitim» in esas geçerli olduğu alan da budur.

Bu ana kavramlardan sonra dünya çapında çeşitli ülkelerdeki eğitim sistemlerini en genel biçimde açıklamak mümkündür.

II. EMPERYALİST VE EMPERYALİZME BAĞIMLI ÜLKELERDE EĞİTİM

a) Emperyalist ülkelerde eğitim :

Kapitalist sistemde üretim ilişkilerinin temelini üretim

araçları üzerindeki kapitalist mülkiyet oluşturur. Kapitalist üretimin amacı kârdır. Kapitalizmin özgül çelişmesi kapitalist burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişmedir. Bu sınıf mücadelesi bütün kapitalist toplumlara damgasını vurur. Kapitalizm bugün son dönemi olan emperyalizm çağını yaşamaktadır. Bu dönemde tekelci kapitalist ülkeler ve tekelci kapitalist büyük şirketler arasında acımasız bir mücadele vardır. Bütün bunlar tekelci kapitalizmi daha saldırgan ve savaşçı yapmaktadır.

Kapitalist topluma hakim olan burjuvazinin, işçi sınıfının gelişmesini, bilinçlenmesini, örgütlenmesini, yani sınıf mücadelesini önlemek istemesi, geri bıraktıkları ülkeleri daha fazla sömürmek ve bu sömürüyü sürdürmek çabasında olması, kendileri için büyük tehlike olarak gördükleri bağımsızlık savaşlarını ve sosyalizmin gelişmesini engellemek istemesi, emperyalizmin bütün eğitim sistemini de etkilemektedir.

Emperyalist ülkelerin eğitim sistemlerinin ayrıntılı analizine girmeyeceğiz. Öz olarak, emperyalist ülkelerde eğitim şu özellikleri taşır :

1) Kapitalist toplumda eğitim tamamen egemen sınıf olan burjuvazinin elindedir. Toplumun burjuva ideolojisi ile biçimlendirmek amaçlanır. Eğitim burjuvazinin çıkarlarını yansıtır. Burjuva diktatörlüğünün sağlamlaştırılmasına, ülke içinde ve dünya çapında emperyalist sömürünün ve kapitalist toplumun gelişimine ve korunmasına hizmet eder.

2) Tekelci kapitalizmin eğitimi, bütün kitle haberleşme araçlarını kullanarak burjuva ideolojisinin yaygınlaşmasını amaçlar. Bu anlamda her gün biraz daha gelişen devrimci mücadelelere saldırılır, «anti - komünizm» yutturma ideolojisi yaratılmaya çalışılır. «Anti - komünizm», emperyalizmin «ihraç metaı»dır ve geri bıraktırmış ülkelerin daha fazla sömürülmesine hizmet eder.

3) Kapitalist toplumdaki eğitimde bütün «tarafsız» görünme çabalarına rağmen, tarafsız kültür, tarafsız bilim, tarafsız tarih, tarafsız edebiyat yoktur. Hepsi de burjuvazinin çıkarları doğrultusunda biçimlenmiştir. Bu matematik, endüstri bilimle-

ri, doğal bilimlerde daha az belirgindir. Ama sosyal bilimlerde, özellikle sosyoloji, tarih ve hukukta bütün açıklığıyla ortadadır. Okullarda verilen kültür, egemen sınıf kültürüdür.

4) Emperyalist ülkelerde eğitim, eşitsizlik ve sömürü üzerine kurulmuştur. Özellikle yüksek eğitim yapma şansı olanlar, işçi ve köylü çocukları değil, sömürücülerin çocuklarıdır. Kapitalist ülkelerde öğretmenler, eğitimciler bile, sırtlarından para kazanılacak sömürü araçlarıdır. Eğitim, okul, tatlı kâr alanlarıdır.

5) Kapitalist toplumlarda eğitim, tüketici toplumun bütün burjuva erdemleri, zenginliğe, ünvanlara, düzene saygı, kişisel rahatlık, kişisel çıkar... çocuklara küçük yaştan itibaren öğretilir. Kapitalist eğitim bireycilik ve kişisel hırs üzerine temellendirilir. «Orman Kanunu» bütün yan etkileriyle birlikte kafalara şırınga edilir.

6) Emperyalizmin eğitimi, ulusal hakları, aynı ülke sınırları içinde yaşayan halkların kültürünü boğazlamaya çalıştığı için ırkçıdır, şovendir. Faşizmin emrindedir. Emperyalizmin eğitimi, emperyalist sömürü ve ezilen ülkelerdeki çıkarlar üstüne kurulu olduğundan, saldırgandır, savaşçıdır. Özellikle genç nesiller sürekli olarak, oyuncak silâhlardan başlayarak savaş araçları ile, savaş filmleriyle eğitilmektedir.

b. Emperyalizme bağımlı ülkelerde eğitim :

Genel olarak bu ülkeler, sınıflandırmanın da belirttiği gibi, emperyalizme bağımlıdır. Bu bağımlılığın derecesi ülkeden ülkeye değişebilir. Bu ülkelerin siyasal iktidarlarına, emperyalistler, işbirlikçi burjuvazi, feodal kalıntılar yada bizzat feodaller, büyük bürokratlar hakimdir. Bu ülkeler, emperyalist ülkelerin ucuz hammadde kaynağı ve ürünlerin zorla sokulduğu pazarlar olarak emperyalist ülkelerin daha fazla gelişmeleri ve kapitalist sistemin devamının sağlanabilmesi için sömürülmektedirler.

Emperyalizm, dış yardım, kredi, borç, yabancı sermaye, dış ticaret, askeri anlaşmalar gibi yollarla bu sömürüyü gerçekleştirilmektedir. Sömürünün devamı için emperyalizm kendine bağ-

lı durumdaki ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarını tekelci sistemin ihtiyaçlarına göre düzenlemeye ve o ülkelerin başına kendinden yana satılık iktidarlar getirmeye çalışır. Emperyalizme ve uşaklarına karşı gelişen devrimci hareketleri önleyecek ve yokedecek her tedbiri alır, gerektiğinde en saldırgan ve vahşice yollara başvurur. Emperyalizm bütün kitle haberleşme araçlarını ve dinleri kullanarak bu ülkelerde sömürüyü gizleyecek karşı - devrimci ideolojiyi yaymaya çalışır, emperyalizme her karşı çıkanı «komünist» olarak damgalar. Halklararası çatışmalar yaratarak «böl ve yönet» politikasını gerçekleştirir...

Bağımlı ülkelerin devrimci mücadele açısından umut kırıcı görünen yapısına rağmen, bu ülkelerde devrimci kıvılcımlar artmakta, emperyalizme ve ona bağlı unsurlara karşı halklar, halk savaşlarını da başlatarak mücadeleye girmektedirler. Bağımlı ülkelerde devrimci mücadelenin subjektif koşullarını yaratmada eğitimin büyük önemi vardır. Aşağıda sıralayacağımız özelliklerine rağmen, bu ülkelerde devrimci kadrolar, pratik içinde kitlelere devrimci eğitim vermeğe çalışmaktadırlar. Bağımlı ülkelerde devlet eliyle yürütülen eğitimin özelliklerini en genel biçimde şöyle sıralayabiliriz:

1) Bu ülkelerde eğitim, emperyalistlerin, işbirlikçi burjuvazinin, feodallerin, emperyalizmden yana çalışan büyük bürokratların emrindedir. Eğitim egemen sınıfların çıkarlarına göre hazırlanır ve emperyalizmden yana işleyen sömürü düzeninin devamına hizmet eder. Eğitim en genel biçimiyle emperyalist eğitimin özelliklerini yansıtır. Zaman zaman ortaya atılan bütün biçimsel «devrimci» laflara rağmen, eğitim, idealist dünya görüşüne göre biçimlendirilir. Genel anlamda eğitimin, emperyalist ülkelerin çıkarlarına, büyük tekelci şirketlerin çıkarlarına göre amaçlandırılmış, planlanmış ve biçimlendirilmiştir. Eğitimde amaçlanan sömürüye yatkın, düzeni kabul eden ve başkaldırmayan insan yetiştirmektir.

2) Bağımlı ülkelerde eğitimde büyük eşitsizlik vardır. Bölgearası, sınıflarası, halklararası eğitim eşitsizliği çok belirgindir. Eğitimde ırk, dil ayrımı, sınıf farklılaşması yaygındır. Bu ülkelerde halkların kendi kültürleri sürekli olarak yokedil-

meye çalışılır. Eğitim sömürücü sınıflara açıktır, sömürülen sınıf ve tabakalara, özellikle işçi ve köylülere kapalıdır. Okullarda emperyalizmin emrinde çalışabilecek, sömürüyü gerçekleştirmede kullanılacak satılık kişiler yetiştirilmeye çalışılır. Eğitilenler ile eğitilmeyenler birbirlerine yabancılaştırılır.

3) Bağımlı ülkelerde eğitim, emperyalist eğitim ve emperyalizmin hakim olduğu kitle haberleşme araçları (basın, sinema, radyo, televizyon...) tarafından koşullandırılır. Dini eğitim yaygındır. Eğitim, özellikle okullar, tatlı kâr alanı haline getirilmişlerdir. Paralı özel eğitim yaygınlaştırılmıştır.

4) Bu ülkelerde eğitim olanakları yetersizdir. Bu ülkelerde okur - yazar oranı kapitalist ve sosyalist ülkelere nazaran çok düşüktür. İşbirlikçi siyasal iktidarlar, kendi koydukları esaslar dahilinde bile olsa, halkın eğitilmesinden korktuklarından, eğitime para ayırmazlar. Bu toplumlara eğitim yoluyla kişilere, düzene saygı, sömürüye karşı çıkmamak, bireycilik gibi emperyalizmin işine yarayabilecek değer yargıları kazandırılmaya çalışılır. «Orman kanunu» bütün yan etkileriyle birlikte kafalara sırına edilir. Eğitim yolu ile devrimci düşünceler sindirilmeye çalışılır.

5) Bu ülkelerde eğitim tamamen emperyalist eğitimin emrindedir ve taklitçi eğitimidir. Ülkenin sorunlarından kopuk, kendi yaptığı işi bile düşünmeyen robot teknokrat ve bürokrat yetiştirmeğe yöneliktir. Bağımlı ülkelerdeki eğitim kişileri bilinçli olarak emperyalist ülkelere «beyin göçü» ne hazırlayan eğitimidir.

6) Bu ülkelerde eğitim günlük hayattan kopuktur. Kültür alanında emperyalizmin her türlü etkisine açık olduğundan, yaratıcı kültürel ürünleri ortaya koyamaz. Bağımlı ülkelerdeki yabancı okullar ve yabancı eğitim kurumları, o ülkenin kültürünü fazlasıyla etkiler. Kültür kurumlarının birçoğu emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin yönetimindeki vakıf gibi kurumlardır. Yeni bilimsel bulgulara açık değildir, bilimsel çalışmalar emperyalistler tarafından çeşitli yollarla engellenmekte ya da onların yatırımları ile bizzat onların denetimine girmektedir.

III. SOSYALİST ÜLKELERDE EĞİTİM

Dünyadaki ülkeleri genel başlıklar altında toplamak, muhtemelen ki, çok güçtür. Sosyalist ülkelerde eğitim başlığı altında genel olarak daha çok sosyalizmin objektif ve subjektif temellerinin ve sosyalist eğitimin ne olduğunu incelemek yerinde olacaktır.

Sosyalist Toplum ve Sınıfsız Toplum :

Bilimsel sosyalizm, sınıfların ortaya çıkışından beri insanların özledikleri, sömürünün ve sınıf mücadelesinin olmadığı bir toplumu gerçekleştirebilmek yolunda pratik içinde :

«1. Üretim ilişkilerinin esas ögesinin üretim araçları mülkiyeti olduğunu;

2. Üretim tarzının gelişmesinin iç diyalektiğine dayanılmadığı takdirde üretim ilişkilerinin değiştirilemeyeceğini;

3. Bu değişiklikten zarara uğrayan sınıfların direncini yenebilecek tek gücün proletaryanın ve müttefiklerinin siyasi sınıf mücadelesi olduğunu» göstermiştir .

Demek ki, sosyalizmin başarısı için sosyalizmin kuruluşunun objektif ve subjektif şartlarının yerine getirilmesi gerekir. İşçi sınıfının sınıf mücadelesi, iktisadi, siyasi, ideolojik alanlarda yürütülür.

Kapitalizmden sosyalizme geçişin belli objektif şartları yerine getirilmeden, toplumun objektif kanunlarına uymadan sosyalizme geçiş mümkün değildir. Objektif şartların yanında kitlelerin bilinçli eylemini sağlayacak subjektif şartların da yaratılması gerekir. Proletarya iktidarı, tarihi bakımdan kendi iktisadi temelinden önce gelmek ve kendi maddi temelini yaratmak zorunda olduğu için, subjektif faktörler, dolayısıyla eğitim büyük bir önem taşır.

Sosyalizmin kuruluşunda proleter devlete eğitime ve kültür alanında, politik çalışmada büyük görevler düşer. Yeni düşüncelerin ve bilimin geniş yığınlar arasında yayılması, proleter ideolojisinin burjuva ideolojisine galip gelmesi meselesinin üstünde önemle durulur. Sosyalist ekonomik temelin hizme-

tinde sosyalist bir politika vardır. Sosyalist dönemde politika ve politik çalışma, ekonomi ve ekonomik çalışma ile iç içedir.

Kapitalist üretim ilişkilerinin değişmesi ile birlikte burjuva ideolojisinin objektif temelleri de ortadan kalkmış demektir. Ortaya çıkan yeni maddi temelle birlikte sosyalist bilinç de artar. Sosyalist toplumda objektif ve subjektif koşullar arasında çelişme olmadığından, gelişmenin temposunu artırmada eğitimin, politik çalışmanın rolü büyüktür.

Proleter devrim ile birlikte burjuvazi devletten uzaklaştırılmış, kapitalist mülkiyet yokedilmiştir. Ama burjuvazi ideoloji ve kültür alanında direnir. Onların gerici dünya görüşleri kitleler arasında taraflar kazanabilir. Bu yolda tekelci kapitalizm, geliştirilmiş kitle haberleşme araçlarını (radyo, televizyon, basın...) kullanır. Özellikle entellektüellerde kapitalizmi geri getirmek düşüncesi yerleşebilir. Bu nedenlerden dolayı, proletarya, alt yapıda olduğu gibi, üst yapıda da tam bir egemenlik kurmalıdır.

Sosyalist toplum, bilimin ve bilinçli proletaryanın elinde sosyalizmin üst evresine, yani sınıfsız topluma dönüşecektir. Sosyalizmin ilkesi «herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre» ilkesidir. Sınıfsız toplumun ilkesi ise, «herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre» ilkesidir. Sınıfsız toplumda artık kafa emeği ile kol emeği arasında bir çelişme kalmayacak, çalışma her türlü yabancılaşmanın ve zorlamanın dışında bir ihtiyaç haline gelecektir. Toplumda devlet iktidarı olmayacak, toplum sınıfsız toplum olacak, şehir ve köy, ve tarım ile sanayi arasında zıtlık yok olacaktır. Kişiler özgür olarak yeteneklerini sınırsızca geliştirebileceklerdir. Sınıfsız topluma geçişte işgünü 6, daha sonra 5 saate indirilecek, böylece herkese eğitim için daha fazla vakit ayrılmış olacaktır. Demek ki, sosyalist toplumdan sınıfsız topluma geçişin subjektif şartlarını oluşturmada eğitime en büyük görev düşmektedir. Bugün dünyada henüz sınıfsız bir toplum kurulmamıştır. Ana sosyalist ülkeler sınıfsız topluma yönelik bir eğitim politikasını gündemlerine almışlardır.

Küçük burjuva radikallerinin yönetimindeki ülkelerde :

Bugün emperyalist kampa bağlı olmayan, ama sosyalist de

olmayan çeşitli ülkeler vardır. Bu ülkeler, işçi sınıfının ideolojik, politik örgütsel ve donanmış gücünün önderliğinde değil de, küçük burjuva radikallerinin elinde milli kurtuluş mücadelesi vererek bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Ancak gerekli tedbirleri almadıklarından ve bilimsel sosyalizmin ışığında devrimci bir çizgide ilerleyemediklerinden, sosyalist topluma geçişin ön şartlarını yaratmış olmaktan bile uzaktırlar. Fakat yine de bu ülkelerdeki eğitim, emperyalizmin etkisine fazla açık değildir.

Mısır, Cezayir, Libya, Sudan, Brazzavil Kongosu gibi ülkelerde eğitim, daha çok, küçük burjuva radikallerinin koydukları esaslar içinde okur - yazar sayısını artırmaya, cahilliği ortadan kaldırmaya, laik eğitim vermeye ve teknik adam yetiştirmeye yönelik, «reformist» uygulamalardır.

Sosyalist ülkelerde :

Genel anlamda sosyalist ülkeler başlığı altında inceleyebileceğimiz ülkeler şunlardır : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Arnavutluk Halk Cumhuriyeti, Macaristan Halk Cumhuriyeti, Romanya Halk Cumhuriyeti, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, Polonya Halk Cumhuriyeti, Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti, Mogolistan Halk Cumhuriyeti, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, Almanya Demokratik Cumhuriyeti ve Küba Cumhuriyeti.

Sosyalist ülkelerde eğitim, muhakkak ki, diyalektik bir süreç içinde incelenmelidir. Sosyalist ülkeler, kapitalist ülkeler gibi çökmekte olan ülkeler olmadığından, sürekli gelişmekte, yeni boyutlara ulaşmaktadırlar. Eğitim de, toplumun gelişimine uygun bir şekilde sürekli olarak gelişmekte, değişmekte ve daha mükemmel bir duruma gelmektedir. Gerçekte sosyalist ülkelerin eğitimi, devrimci iktidarlar kurulmazdan önce sosyalist partilerin kuruluşuna değin uzanır. Sosyalist partilerin ideolojik iç eğitimi, parti dışı devrimci kitlelerin eğitimi, halk savaşı sırasında halk ordusunun eğitimi, gerillaların kırsal alanda uygulamaya çalıştıkları gerilla eğitimi, Çin'de örneğini gördüğümüz kurtarılmış bölgelerdeki halk eğitimi, ikti-

darın ele geçirilmesi ile birlikte uygulanan eğitim, sosyalist toplumun gelişmesi sürecindeki eğitim, Çin Halk Cumhuriyeti'nde olduğu gibi, Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında gerçekleştirilen eğitim, yeni insan amaçlayan eğitimi; gerçekte, diyalektik ilişkiler içinde incelenmek gerekir.

Şu anda içinde buldukları toplumsal yapıdan, çok amaçlanan yapıyı da göz önüne alırsak, aralarında bazı farklılıklar olmasına rağmen sosyalist ülkelerde eğitim şu özelliklere sahiptir:

1. Sosyalist eğitim amacı, proletarya iktidarını sağlamlaştırmak, kapitalizmi geri getirmek isteyen akımları önlemek, sosyalizmin üst aşamasını gerçekleştirmek ve YENİ İNSAN'ı yaratmaktır.

2. Sosyalist eğitim, proletarya ideolojisinin yaygınlaşmasını, burjuva ideolojisinin geri dönmemesine yıkılmasını amaçlar. Bu anlamda burjuva ideolojisine ve onların proletarya arasındaki değişik uzantılarına, oportunistlere, revizyonistlere... eski eğitim yöntemlerine karşı kesin bir mücadele sürdürülür. Silahlı düşman yok edilip iktidara gelindikten sonra silâhsız kalan düşmanlara karşı ideolojik mücadele sürdürülür. İdeolojik ve politik çalışma, en büyük önemi taşır.

3. Sosyalist toplumun kuruluşu, kendiliğinden meydana gelen bir oluşum değildir. İşçilerin bilinçli ve amaca uygun çalışmalarının bir sonucudur. Sosyalizmin kuruluşunda insan unsuru çok önemlidir. İşçilerin bilinci ne kadar yükselmişse, sosyalist toplum da o denli hızlı ve sağlam kurulur. Bu nedenle, sosyalist toplumda sınıf bilincinin artırılması, eğitimin her aracı da kullanılarak gerçekleştirilir. Okullardaki öğrencilerin sınıfsal dökümü proletaryadan yanadır.

4. Sosyalizmin amacı insandır. Sosyalist eğitim giderek YENİ İNSAN'ı yaratmayı amaçlar. Yeni insanın yaratılmasının objektif temelleri, sağlam bir sosyalist ekonominin kurulması, toplumsal ilişkilerin geliştirilmesidir. Ama yalnız bu yeterli değildir. Yeni insan sübjektif temellerle, yani eğitim ile tam olarak biçimlenir. Kollektif çalışma, eleştiri ve özeleştiri,

kitle eleştirisi ilkeleri, bu biçimlendirmeye yönelik çalışmalar da en etkili biçimde uygulanır.

5. Sosyalist eğitim kişiler arasında başlangıçtaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlar. Gerekğinde, aynı eşitsizliklere sahip kişiler için farklı eğitim yöntemleri uygular. Çok milletli sosyalist toplumlarda milliyetlerin kendi kültürlerini, dillerini geliştirmelerine en büyük olanak tanınır. Proleter yurtseverliği ve proleter enternasyonalizmi ilkeleri bütün eğitimde yansır.

6. Eğitim çalışmaları, sınıf mücadelesi ile, partinin politikası ile, üretim ile, bilimsel çalışmalarla, sosyalist toplum kuruculuğunun somut ödevleriyle, genel anlamda tüm sosyal pratik ile iç içedir. Teori ve pratiğin diyalektik materyalist birliği, üretim içinde eğitim, iş içinde eğitim, bütün eğitime damgasını vurur. İdeolojik ve politik çalışmalar, genel anlamda eğitim, gerçeğe dayanır. Sosyalist eğitim, insanın yalnızca sağduyusuna değil, aynı zamanda bedeni yapısına, duygu ve koşullarına da biçim verir.

Sosyalist toplumlar, gelişen toplumlardır ve eğitim sistemlerinde hatalar gördüklerinde derhal bu hataları düzeltme yoluna gitmişlerdir. Sosyalist ülkelerde politik çalışmaya ağırlık vermeden, ekonomik gelişimin yalnızca bireysel maddi teşvik unsurları ile güçlendirilmesine çalışmak, yeniden canlandırılmak istenen burjuva ideolojisine karşı tutarlı ideolojik mücadele vermemek, sürekli olarak kötü sonuçlara yolaçmıştır. Polonya, Macaristan, Çekoslovakya ve Sovyetler Birliği'ndeki bazı olaylar, yeterince ideolojik ve politik çalışmayı gerçekleştirmemenin sonuçlarıdır.

Bu yüzden, sosyalist ülkeler, SÜREKLİ EĞİTİM ilkesinin gerçekleştirilmesine büyük ağırlık vermektedirler. Ekonomik gelişimde ideolojik ve politik çalışmaya ağırlık verilmesi meselesini biraz daha açabilmek için Büyük Proleter Kültür Devrimi'ni kısaca incelemek yararlı olacaktır.

Kültür Devrimi'nin hazırlanışı, 1957'lere değin uzanır. Başkan Mao'nun Halk İçindeki Çalışmaların Doğru Ele Alınması Üzerine adlı çalışmasında, proletarya diktatörlüğü döneminde

de sınıf mücadelesinin devam edebileceği konusundaki görüşü, Kültür Devrimi'nin temellerini atmıştır. Gerçekte Büyük Proleter Kültür Devrimi, öz olarak proletarya diktatörlüğünün sağlanması, kapitalizme geri dönüş umutlarının engellenmesi, sosyalizmin kuruluşu yolunda zorunlu olarak ve zamanında yapılmış bir politik harekettir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nde eğitim, 1958 yılından beri ayrıntılı bir biçimde tartışılmaktadır. 1958'e kadar eğitim, daha çok «kitaptan öğrenme» sistemi içinde gerçekleştirilmiştir. O dönemin birçok partili ve öğretim üyesi, yüksek öğretimi yalnızca ileri teknokrat yetiştirmek biçiminde anlamıştır. Böylelikle kısa zamanda üniversiteler, akademik olarak ileri seviyede olan, fakat ideolojik ve politik çalışma konusunda çok geride bulunan karyeristlerle dolmuştur. Akademik görevler o kadar ağır basmıştır ki, öğrenciler politik çalışmaya vakit bulamamışlardır. Entellektüeller arasında ayrıca revizyonist görüşler gelişmeye başlamıştır.

Bütün bu hatalı gelişimleri önlemek için 1958'lerde yarı iş - yarı öğretim sisteminin deneyleri yapılmıştır. Öğrenciler fabrikalara ve kırsal bölgelere gitmişler, bazı okullarda öğrenciler ufak üretim birimleri kurarken, bazı fabrikalarda da işçiler kendilerine okullar kurmuşlardır. Bu denemeler geliştirilirken, Başkan Mao, 1962'de sosyalist eğitim kampanyasını başlatıp şunları söylemiştir:

«Sosyalist toplum oldukça uzun tarihsel bir dönemi kapsar. Sosyalizmin tarihsel döneminde sınıflar, sınıf çelişmeleri ve sınıf mücadeleleri vardır. Sosyal yolla kapitalist yol arasındaki mücadele ve kapitalist restorasyon tehlikesi vardır. Bu mücadelenin uzun ve karmaşık yapısını tanımalıyız. Uyanıklığımızı artırmalıyız. Sosyalist eğitimi yönetmeliyiz. Sınıf çelişmelerini ve sınıf mücadelelerini doğru olarak anlamalı ve ele almalıyız. Bizlerle düşman arasındaki çelişmeleri, halk içindeki çelişmelerden ayırdetmeli ve bunları doğru olarak ele almalıyız. Yoksa, bizimki gibi bir sosyalist ülke karşısına dönüşür ve yozlaşır ve de kapitalist restorasyon oluşur.»

Görüldüğü gibi, Kültür Devrimi rastgele yapılmış ve tama-

men üst yapıyı ilgilendiren bir oluşum değil sosyalizmin ekonomik temelini ilgilendiren politik bir harekettir.

Kültür Devrimi 1966 yılında, programlanmış bir şekilde bütün yoğunluğuyla pratiğe geçirilmiştir. Partinin önderliğinde, «devrimi kavrayın», «üretimi artırın», «mücadele - eleştirici - dönüşüm» gibi ilkelerle Kültür Devrimi, eğitim imkânlarının en yeni biçimleri de kullanılarak sürdürülmüş ve karşı - devrimci revizyonist klik yönetimden uzaklaştırılmış, amaçlanan hedeflere yaklaşmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki bu mücadele bugün için bitmemiştir ve devam etmektedir.

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin hazırlanmasında ve gelişiminde, eğitiminde şu özellikler görülmüştür:

1. «Politik çalışma bütün çalışmanın candamarıdır» ilkesinden kalkınarak politik çalışma ekonomik temele hizmet eder. Yeterli ve gerekli ideolojik temeli olmayan ekonomik çalışmanın başarısızlığa mahkûm olduğu açıktır.

2. Sosyalist eğitim, devrimci pratik ile iç içedir. Eğitimi sınıf mücadelesi ve üretim mücadelesi ile birlikte sürdürür. Eğitimde yarı iş - yarı öğretim ilkesi başarıyla uygulanır.

3. Kitlelerin kendi eğitimi esastır. Kitlelerin eğitimi demokratik ikna yöntemi, eleştiri ve özeleştiri ve kitle eleştirisi yöntemleri ile gerçekleştirilir. Önderlik ile kitleler sıkı sıkıya birbirlerine bağlıdır ve bu ilişkide «kitlelerden kitlelere» ilkesi uygulanır. İdeolojik ve politik eğitimde «birlik - eleştiri - birlik» ilkesi uygulanır.

4. Sosyalist eğitim gerçeklere dayanır. Parti kadroları kitleler arasında yaşar, onların yaşama ve düşünme biçimlerini öğrenir. Eğitimde canlı öğretim araçları ve canlı yöntemler kullanılır.

S O N U Ç

II. DEŞ, dünyadaki çeşitli eğitim sistemlerini daha da ayrıntılı bir biçimde tartışmalı ve karşılaştırmalı bir sonuca varmalıdır. İçinde bulunduğumuz bu ortamda, bu bildiride ana kavramlarla ortaya koymağa çalıştığımız gerçeklerin ışığında ge-

nel olarak şimdiye kadar eğitimin devrimci görevleri konusunda yoğun çalışmalara girişmiş olan TÖS'e ve devrimci üyelerine aşağıdaki önerileri sunmakta yarar görüyoruz.

□ Öncelikle «devrim», «eğitim», «bilgi» kavramlarında açıklığa kavuşturulmalı, devrimcinin kim olduğu kesin olarak ortaya konmalı ve «DEVRİMCİNİN GÖREVİ DEVRİM YAPMAKTIR» ilkesine uyulmalıdır.

□ Devrim İçin Eğitim ilkesinin uygulanır olabilmesi için bu kavram içeriğinin bütün devrimci eğitimciler için gereği gibi anlaşılması ve uygulama taktiklerinin bilinmesi zorunluluğu vardır. Bu açıdan TÖS, örgüt içi eğitimi derinleştirmeli, yaygınlaştırmalı ve «Devrim için Eğitim» ilkesi doğrultusunda II. DEŞ'te alınan kararlar ışığında merkezden planlanmalıdır.

□ Yukarıdaki örgüt içi eğitimin gerçekleştirilmesi için sendikal mücadele yoğunlaştırılmalıdır. Devrimci düşünce ve davranışlarından dolayı baskı altında tutulanlara gösterilen destek sürdürülmeli, meslek dışı bırakılan, dolayısıyla TÖS üyeliği düşen devrimci öğretmenler, maddi ve manevi bakımdan yalnız bırakılmamalıdır.

□ TÖS, işçi, köylü, gençlik ve diğer devrimci meslek örgütleriyle sıkı ilişki kurmalı, dayanışma göstermeli, bu örgütlerin eğitim çalışmalarına en üst düzeyde katılmalı, bu örgütler ile ortak eylem birliğine girmeli, sürdürülen bütün devrimci eylemleri desteklemelidir.

□ Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredat programlarını ve öğretim biçimlerini daha ilerici bir düzeye çıkarabilme yolundaki mücadelesini sonuç alıcı bir biçimde daha da yoğunlaştırmalıdır.

□ TÖS bir yandan kendi üyelerinin bilgi düzeyini artıracak, öte yandan bilinçlenen işçi ve köylü kitlelerinin eğitimine yardımcı olacak yayınlar yapmak üzere bir «Devrimci Araştırma ve Yayın Komisyonu» oluşturmalı ve bu komisyon bütün yerel özellikleri dikkate alarak derhal çalışmalara başlamalıdır.

□ Eldeki müfredat programlarının olumsuzluğuna, karşı devrimci niteliğine, öğretmen biçimlerinin yetersizliğine ve gam-mazlayıcı yönetici ve müfettişlere rağmen devrimci öğretmen :

— Devrimci dünya görüşünün çizgisinde öğrencilerine ak-tarabileceği ilk bilgiler için kendine zaman ve ortam yaratma-lıdır.

— Emperyalizmin emrindeki kitle haberleşme araçlarının, özellikle film ve zararlı yayınların öğrenciler üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri yokedebilmek için üstün bir çaba göstermeli-dir.

— Okul öğretimi süresince Türkiye'deki devrimci müca-deleyi tanıtmalı, öğrenciye bu mücadeledeki görevinin ilk kı-ıvcımlarını vermeli, bu öğretim sırasında canlı örneklerden ve günlük olaylardan faydalanmalıdır.

— İşçi ve köylülerle en yakın bağları kurmalı, işçi ve köy-lü kitleleri arasında politik çalışmayı, kitle çalışmalarını ger-çekleştirmeli, işçi ve köylü kitleleri arasında devrimci düşünce-lerin yaygınlaşmasına çalışmalıdır.

— Bütün bunları gerçekleştirebilmek için devrimci öğret-men, kendini yetiştirme konusunda en üstün bir çabaya gir-melidir. Egemen sınıfları sarsıcı en ufak bir eyleme dahi giriş-medem korkuya düşmeyi bırakıp, ufak baskılardan bile şikâ-yet ederek etrafa yılgınlık yaratmaktan vazgeçip mücadelede devrimci yerini almalıdır.

İŞÇİ KÖYLÜ KİTLELERİ İLE KAYNAŞMALI, ONLARLA BİRLİKTE, BİR KÜÇÜK BURJUVA OLARAK DEĞİL DE, BİR İŞ-Çİ SINIFI AYDINI OLARAK ORTAK EYLEME GEÇMELİDİR.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÜRASI

Dursun AKÇAM
Talip APAYDIN
Avni AYTAN
Ali BOZKURT
Vahap ERDOĞDU

Devrim için Eğitim

Bildiri No: 6

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

Baskıdır yer :

TÖYKO
matbaası

Tel: 10 41 68

ANKARA

1971

DEVİRİM İÇİN EĞİTİM

GİRİŞ : Türkiye geri kalmış bir ülkedir. Geri kalmış ülkelerin kurtuluş yolu devrimdir.

Devrim, kısaca tanımlamak gerekirse, bir üretim biçiminden başka bir üretim biçimine geçmeye denir.

Devrim, küçük bir azınlığı değil, tüm toplumun yaşamını değiştirir ve düzenler. Devrimin başarısı bu amaca yaklaşabildiği oranda yüksek olur.

Toplumdaki üretim güçleri ile üretim ilişkilerinin tümüne birden üretim biçimi denir. Üretim güçleri, üretim araçları ve bu araçları yapan, kullanan insandan oluşur. İnsan, üretim gücünün temel unsurudur. Çünkü üretim araçlarını yapan çalıştıran, geliştiren ve gelecek kuşaklara aktaran insandır. İnsanın bilgi ve deneyleri, eğitim kapsamı içinde düşünülebilir. Öyle ise eğitim, devrime etki yapan önemli bir olaydır. Devrimi amaç alan eğitim, devrim sürecini çabuklaştırır. Üretim ilişkilerinin çözümünü ve toplumun rahata kavuşmasını sağlar.

Toplumların geçirdiği evrelere göre belli başlı beş çeşit üretim biçimi vardır. Toplumlar bu evrelerden geçerek gelişmişlerdir :

1. İkel komünal toplum,
2. Köleci toplum,
3. Feodal toplum,
4. Kapitalist toplum,
5. Sosyalist toplum.

Bu üretim biçimleri arasında başka çeşit üretim biçimleri olduğu gibi, bunların birkaçını bünyesinde taşıyan toplumlar da vardır. Zaten her üretim biçimi kendisinden önceki üretim biçiminin bünyesi içinde filizlenir, gelişir ,onu yok ederek yerine geçer. Toplumların üretim ilişkilerine yönelmeyen onun dışında kalan, çok zaman üst yapıda gerçekleştirilen değişiklikler devrim değildir.

"Devrim için eğitim" dediğimiz zaman, toplumun üretim ilişkilerini değiştirmeye yönelmiş bir eğitimi amaçlıyoruz. Toplumdaki üretim ilişkilerini değiştirmek, iktidar yolu ile olur. Bu amaçla eğitim ilkesi halka maledilmeli ve halk kendi oyu ile bunu sağlayacak bir iktidarın başına getirmelidir.

Fakat kurulu düzen kendi devamını sağlayacak bir eğitim anlayışını uygular. Sistemini, programını, kitabını ona göre düzenler. Türkiye öğretmenlerinin düzenle çelişkisi buradan gelmektedir. Türkiye ekonomik ve toplumsal yapısı ile geri bırakılmış ve sömürülmekte olan bir ülkedir. Dışa bağımlı yarı feodal, yarı kapitalist egemen sınıf, bu çürük yapıyı sürdürmek ister. Oysa Türkiye toplumu, her gün biraz daha gün ışığına çıkan bir rahatsızlık içindedir. Türkiye öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, halkın en yakınında bulunan aydınlar olarak, bu rahatsızlığı görmekte ve nedenini bilmektedirler.

Türkiye halkı, Mustafa Kemal'in önderliği altında, emperyalizme karşı dünyanın ilk Kurtuluş Savaşını vermiştir. Ve bu halk gerilikten, yoksulluktan, bilgisizlikten kurtulmak istemektedir. Bunun için önce iç ve dış sömürü düzenine son vermek gerekir. Oysa bizdeki siyasi iktidar sömürücü sınıfların temsilcileri olmuşlar ve devrimci öğretmenleri kendi düzenlerinin devamını sağlayacak bir eğitim yapmaya zorlamaktadırlar. Öğretmenler Atatürk devrimlerinin tamamlanmasını, Türk toplumunun yarı feodal, yarı kapitalist sömürü düzeninden kurtarılıp gerçek bir devrim yoluna girmesini istemektedirler.

TÜRKİYE'NİN DEVRİM İHTİYACI :

Türkiyemizin gerçek bir devrim ihtiyacı içinde olduğunu saptayabilmek için, genel olarak dünyamızın içinde bulunduğu koşulları ve özel olarak da Türkiye'nin koşullarını incelememiz gerekir.

Bugün dünyamızda iki yönetim sistemi vardır :

1. Sosyalist sistem,
2. Kapitalist ve onun son aşaması olan emperyalist sistem.

Bir de kısaca "Üçüncü dünya" diye adlandırılan iki büyük bloka da aynı uzaklıkta kalmaya dikkat ederek kendine özge kalkınma yolları arayan ülkeler.

1. Sosyalist Sistem :

Dünyamızın üçte birinden fazlasını meydana getiren bu dünya, bilindiği gibi, hızlı bir gelişme ve değişim içindedir. Teknolojik, ekonomik ve kültürel plânda büyük atılımlar yapmıştır. Geri kalmış birçok ülke, sosyalist bir yöntemle görülmemiş bir çabukluk için-

de kalkınmışlardır. Sömürünün durdurulması, tüm ülke varlığının, üretiminin toplum yararına çevrilmesi bu uluslarda açıkça görülen bir rahatlık yaratmıştır.

Bu gerçeği gözden saklamak için kapitalizmin egemen o'duğu ülkelerde her çeşit baskı yollarına başvurulmuş, fikirler yasaklanmış, kitaplar yakılmış ve yalan dolu, ahlâk dışı, çok kesif propogandalarla kitleler kendi çıkarına yabancılaştırılmıştır. Bu yolda uygulanan eğitim sistemi, işlerine yaramış, sömürülen ülkelerin halklarını uyutup kolay aldatılır, yarı canlı bir hale getirmişlerdir.

Bugün sosyalist sistemle kapitalizmin ve onun son aşaması olan emperyalizm, dünyamızın temel çelişkilerinden birisidir. Bu çelişkinin çözümü dünyanın her kesiminde sosyalizm lehine gelişmektedir.

2. Kapitalizm ve onun son aşaması olan emperyalizm :

Bu sistem iki kesimden oluşmuştur :

- a) Sömüren emperyalist ülkeler,
- b) Sömürülen yoksul ülkeler.

Sömüren emperyalist ülkeler bilindiği gibi XVIII. yüzyılın başlarından bu yana dünyayı haraca kesmiş, tüm dünyanın zenginliğini silâh zoruyla ele geçirmiş, fakat sonradan sömürülen ulusların kurtuluş savaşlarına başlamaları üzerine sömürme yöntemlerini değiştirmek zorunda kalmışlardır. Daha ılımlı yollar, politik metodlar uygulamışlardır. "Size yardım edeceğiz, sanayinizi kuracağız, kalkındıracağız, sizi dış tehlikelere karşı koruyacağız" demişlerdir. Fakat sömürme olanaklarından hiç vazgeçmemişlerdir. Yerli ortaklar bulmuşlar, komisyonlar verip adamlar satın almışlar, hükümet darbeleri yapmışlar, eğitime, maliyeye, millî savunmaya el atmışlar, borçlandırıp kendilerine bağlamışlar ve sömürmeye devam etmişlerdir. Bugün açık görüntü odur ki, dışarıya bağımlı hiçbir ülke kalkınmış, gerilikten, yoksulluktan kurtulmuş değildir. Sadece küçük bir azınlık, yoksul halk kitlelerinin omuzundan, haksız büyük kazançlar sağlamış, gece -konduların yanına başına gökdenler dikmiş, kağıtların geçtiği tozlu yollara son model kadillac arabalar sürmüştür. Türkiyemiz bu çelişkinin en keskin örneklerini yaşamaktadır. Minarelerle kuyular yanyana gelmiştir.

Kapitalizm ve onun son aşaması olan emperyalizm dünyanın dört bucağında sömürülen halkların dış gücütleriyle karşı karşıyadır. Asya'da, Afrika'da Lâtin Amerika'da emperyalizmin başı

derttodir. Fakat emperyalizm, oralarda daha fazla kalmak, daha çok sömürmek için azgınlaşmakta, nükleer silâhlarla saldırmakta, napalm bombaları yağdırmakta, savunmasız halklara, çocuklara, kadınlara kudurmuşçasına ölüm saçmaktadır.

Hiroşima'ya atılan atom bombası yüzüne yakın masum insanı bir anda öldürmüş, bir o kadar insanı sakat bırakmış, böylece emperyalizmin insanlık düşmanı zalim ve katil yüzünü tarihe geçirmiştir.

Yıllardır Vietnamlıları birbirine kırdıran, Kara Afrika'nın bağımsızlık isteyen halklarının karşısına dikilen, Lâtin Amerika'da kurduğu kukla hükümetlerle çeşitli oyunlar oynayan ve nihayet askerî ve ekonomik yardımlarla şişirilen İsrail'i Ortadoğu'da Arap halklarının üstüne saldırtan yine Amerikan emperyalizmidir.

Kısaca özetlediğimiz bugün dünyada Türkiye'nin yeri neresidir? Herhalde emperyalizme gözü kapalı, bağımlı bir uydu olmak değildir. 48 yıl önce emperyalizmi kapı dışarı etmiş bir ulus, bugün emperyalizmin uydusu haline getirilsin, sömürüye terkedilsin, bu anlaşılır bir durum değildir?

Bir yandan gelişen dünya koşulları, bir yandan içinde bulunduğumuz sosyal ve ekonomik çıkmazlar, Türkiye'yi devrimci bir çizgiye doğru çekmektedir.

Biz Türk öğretmenleri dünyanın gidişini ve ülkemizin içinde bulunduğu ters koşulları bilinçle değerlendiriyoruz. Ulusumuzun geleceğini, emperyalizmin sömürsünden kurtulmuş, hızlı bir kalkınma yoluna girmekte görüyoruz. Bunun için halkımızı, kendi uzmanlarımızın saptadığı devrimci bir eğitim sistemi ile bilinçlendirmek gerekir. Çünkü, geri bırakılmış sömürülmüş yoksullaştırılmış, uyutup aldatılmış ulusların kurtuluşunda devrimci eğitimin etkisi büyüktür. Biz öğretmenler egemen sınıfın çıkardığı her güçlüğü katlanacağız, fakat mutlaka halkımızı devrimci bilince ulaştıracacağız. Bu biçim tarihsel sorumluluğumuzdur.

Bugün halkımızın büyük çoğunluğu okur - yazar değildir. Öbür temel hakları gibi eğitim hakkı da kendisinden kasıtlı olarak esirgenmektedir. Kendi çocuklarını özel okullarda, kolejlerde, Avrupalarda okutan egemen sınıf, halka kırk yıldır bir alfabe bilgisi sağlayamamıştır. Doğru dürüst bir ilkokul açamamıştır. Daha çok uyutmak için bol bol Kur'an kursları, imam hatip okulları açmıştır. Çünkü halk eğitilip bilinçlendirilirse, kendi çıkarlarını kavratsa kolay aldatılamaz, sömürülemez. Onun için ya hiç eğitilmemektedir.

kendi haline bırakılmaktadır; ya da çağ dışı, uyutucu bir medrese eğitiminden geçirilmektedir. Okuyanlar kendi özel çabaları olmadan bilinçlenememektedir.

Bugün ülkemizde uygulanan eğitim hem yetersizdir, hem de yanlışır. Asla Türk halkının ihtiyacı olan eğitim değildir. Türk halkının ihtiyacı devrimci bir eğitimidir. Devrimci eğitim, yığınlarda devrim ihtiyacı uyandıracak, yığınlara politik bilinç verecek devrim için eğitimidir.

EĞİTİMİN DEVRİMDEKİ YERİ :

Eğitim, üretim güçlerinin gelişmesinde en önemli faktör olan insanın bilgi, deney ve teknolojiyi gelecek kuşaklara aktarmada seçtiği yoldur. İnsan alet yapar ve yaptığı aleti geliştirir. Deneyleri birbirine ekliyerek üretimi artırır. Aletlerin gelişmesi, üretim ilişkilerini değiştirir. Ve sonunda yeni bir üretim biçimi ortaya çıkarır. İnsanın üretim araçlarını ve üretim deneylerini geliştirmesi, bu gelecek kuşaklara aktarması eğitimle olur.

Eğitim, toplumun içinde bulunduğu üretim biçimine göre ayarlanır. Feodal düzende teokratik eğitim, kapitalist düzende klâsik eğitim ağır basar. Bu dönemde sanayi devriminin getirdiği teknolojik ilerlemeler, eğitimin önemini artırmıştır. Burjuva toplumunun gereksindiği teknisyenlerin yetiştirilmesi, burjuva toplumunu geliştiren devlet bürokrasisine gerekli elemanların hazırlanması, geniş eğitim yatırımları ile mümkün olabilmıştır. Kapitalizmin sömürgecilik döneminde, sömürge yönetimleri için gerekli olan eli kırbağı memurların, koloni subaylarının yetiştirilmesi, burjuva devletlerine büyük yatırımlar yaptırmıştır.

Kapitalizmin emperyalizme dönüştüğü dönemde ise, eğitim daha da büyük bir önem kazanmıştır. Bu dönemde sermayenin en uzak köşelere kadar sızması, emperyalizmin dünyaya yayılması, daha çok teknisyen uzman, ajan ve personel gerektirmiştir. Bunun için emperyalizm bir yandan kendi ülkesine büyük yatırımlarla üniversiteler, yüksek okullar, araştırma merkezleri açıp ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirirken, öbür yandan da sömürdüğü ülkelerden yetişkin, ya da yarı yetişkin personeli kendi ülkesine çekerek eğitmiştir. Bu eğitilen personelin bir kısmı yine emperyalist ülkelerin araştırma merkezlerinde, bilim kurallarında emperyalizm adına görev yaparken, bir kısmı da tekrar sömürülen ülkelere geri gönderilmekte ve

o ülkelerin kilit noktalarına yerleştirilerek, sömürü düzenine yataklık yaptırılmaktadır.

Emperyalizm bu alanda bununla da yetinmemektedir. Girdiği ülkelerde kendi okullarını açmakta ve ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirmektedir. Bunun yanı sıra emperyalizm, girdiği ülkelerde, çıkar birliği ettiği egemen sınıflarla el birliği yaparak eğitime şekil vermekte, feodal ve kapitalist sınıfın gelişmesine destek olacak bir eğitim sistemi uygulamaktadır. İmam hatip okulları, islâm enstitüleri, köylerde izinli izinsiz açılan onb'lerce Kuran kursları, emperyalizmin 1946'da etkinliğini göstermeye başlamasından sonra çoğalmıştır. Bugün bu kuruluşlar, Türk halkının uyutularak daha kolay sömürülmesini, devrimci fikirlerin bastırılmasını kolaylaştıran bir etkinlikte görev yapmaktadırlar. Emperyalizm, sömürüsünü sürdürebilmek için böylece bir eğitim uygulamasına ihtiyaç duymaktadır. Emperyalizm, tüm dikkatini öteki dünya işlerine çevirmiş, tek yanlı, nemelâzımcı, bencil insanların dünyadan habersiz tutumundan enine boyuna yararlanmaktadır. Sömürdüğü toplumun insanları böyle olursa işi kolaylaşmaktadır. Bu insan türü dünyayı yorumlamaktan, içinde bulunduğu toplum düzenini anlamaktan yoksun, belli sınırların içinde dondurulmuş robot insandır. Yüzlü geriye çevriktir, bağınaz ve bencildir. Satın alınabilir. Bu tür insanlarla hiçbir gelişme sağlanamaz.

Emperyalizm ve işbirlikçilerinin uyguladığı yanlış eğitim düzenine karşı, devrimci bir eğitim, ülkesinin sorunlarına sahip çıkacak yeni insanı yetiştirmek demektir. Bu yeni insan bütün karşı devrimci güçleri, sapmalara ve yanılmalara karşı çıkaracak, devrimi gerçekleştirecek insandır. Bu yeni insan kendi yeni toplumunu yaratacak, ülkesini emperyalizmin sömürsünden kurtarıp, kendi toplumu düzenini kuracaktır. Bütün olanaksızlıklara karşı, biz devrimci öğretmenler, gelecek Türkiye'nin sahibi yeni insanı bugünden yetiştirmekle yükümlüydük.

Devrim için Eğitim, devrimi yapacak kadroların devrim doğrultusunda yetiştirilmesi demektir. Bu zor, fakat başarılması gerekli bir ödevdir. Emperyalizm Devrim için Eğitim çabalarını önlemek ister. Bunun için akla gelebilecek her çareye başvurur. Köy Enstitülerini saptırır, bozar, devrimci öğrenci yetiştiren fakültelere düşman olur, yüksek öğretmen okullarını kapatmaya kalkar. Üniversiteye polist sokar, devrimci öğrencileri kurşunlatır. Tedbir üstüne tedbir düşünür, fikirleri baskı altına alıp boğmak ister. Gerici öğrenci derneklerini el altından, besler, onları devrimcilerin üstüne saldır-

o ülkelerin kilit noktalarına yerleştirilerek, sömürü düzenine yataklık yaptırılmaktadır.

Emperyalizm bu alanda bununla da yetinmemektedir. Girdiği ülkelerde kendi okullarını açmakta ve ihtiyaç duyduğu elemanları yetiştirmektedir. Bunun yanı sıra emperyalizm, girdiği ülkelerde, çıkar birliği ettiği egemen sınıflarla el birliği yaparak eğitime şekil vermekte, feodal ve kapitalist sınıfın gelişmesine destek olacak bir eğitim sistemi uygulamaktadır. İmam hatip okulları, islâm enstitüleri, köylerde izinli izinsiz açılan onb'lerce Kuran kursları, emperyalizmin 1946'da etkinliğini göstermeye başlamasından sonra çoğalmıştır. Bugün bu kuruluşlar, Türk halkının uyutularak daha kolay sömürülmesini, devrimci fikirlerin bastırılmasını kolaylaştıran bir etkinlikle görev yapmaktadırlar. Emperyalizm, sömürüsünü sürdürebilmek için böylesi bir eğitim uygulamasına ihtiyaç duymaktadır. Emperyalizm, tüm dikkatini öteki dünya işlerine çevirmiş, tek yanlı, nemelâzımcı, bencil insanların dünyadan habersiz tutumundan enine boyuna yararlanmaktadır. Sömürdüğü toplumun insanları böyle olursa işi kolaylaşmaktadır. Bu insan türü dünyayı yorumlamaktan, içinde bulunduğu toplum düzenini anlamaktan yoksun, belli sınırların içinde döndürülmüş robot insandır. Yüzü geriye çeviriktir, bağınaz ve bencildir. Satın alınabilir. Bu tür insanlarla hiçbir gelişme sağlanamaz.

Emperyalizm ve işbirlikçilerinin uyguladığı yanlış eğitim düzenine karşı, devrimci bir eğitim, ülkesinin sorunlarına sahip çıkacak yeni insanı yetiştirmek demektir. Bu yeni insan bütün karşı devrimci güçleri, sapmalara ve yanılmalara karşı çıkaracak, devrimi gerçekleştirecek insandır. Bu yeni insan kendi yeni toplumunu yaratacak; ülkesini emperyalizmin sömürsünden kurtarıp, kendi toplumu düzenini kuracaktır. Bütün olanaksızlıklara karşı, biz devrimci öğretmenler, gelecek Türkiye'nin sahibi yeni insanı bugünden yetiştirmekle yükümlüüz.

Devrim için Eğitim, devrimi yapacak kadroların devrim doğrultusunda yetiştirilmesi demektir. Bu zor, fakat başarılması gerekli bir ödevdir. Emperyalizm Devrim için Eğitim çabalarını önlemek ister. Bunun için akla gelebilecek her çareye başvurur. Köy Enstitülerini saptırır, bozar, devrimci öğrenci yetiştiren fakültelere düşman olur, yüksek öğretmen okullarını kapatmaya kalkar. Üniversiteye polist sokar, devrimci öğrencileri kurşunlatır. Tedbir üstüne tedbir düşünür, fikirleri baskı altına alıp boğmak ister. Gerici öğrenci derneklerini el altından, besler, onları devrimcilerin üstüne saldır-

tır. Fakat tarihsel gelişim durdurulamaz. Buna kimsenin gücü yetmez.

EĞİTİM ANLAYIŞININ GEÇİRDİĞİ AŞAMALAR :

Eğitim, toplumlardaki üretim biçimlerine göre düzenlenir. Her üretim biçimi kendi eğitimini birlikte getirir. Feodal üretim biçiminin hakim olduğu bir toplumda kapitalist üretim biçiminin imkân olmadığı gibi, kapitalist üretim biçiminin hakim olduğu bir toplumda da sosyalist üretim biçiminin eğitimine imkân verilmez. Özet olarak her üretim biçiminin egemen sınıfları, kendi düzenlerinin eğitimini uygulurlar. Bu kısa açıklamayı yaptıktan sonra çeşitli düzenlerin eğitim anlayışlarını özetliyeyim!

Eğitim insanın kişilik kazanma ve gelişme yolunda etkisi altında kaldığı işlem ve eylemlerin tümüne verilen addır. İnsanın yaratıcı gücünü belirten eğitim, doğumdan ölüme dek sürer. Bununla beraber en etkin dönemi çocukluk ve gençlik yıllarıdır.

Günlük dilimizde eğitim, gençlerin yetiştirilmesi, önceki kuşakların gençleri etkileme ve kendi hayatlarını onlarda sürdürme amacı ile kullandıkları ilke ve amaçların tümü anlamına gelir.

Eaşa bir tanımlama ile eğitim, ergin kişilerin, belirli bir toplumun ihtiyaçlarını karşılamak, düzenli ve barışçı bir biçimde, birlikte yaşamak için uyguladıkları üretme ve davranma metodlarını yeni yetişenlere öğretmeleri ve onların toplum yaşamına katılmalarını sağlamaktır.

Görülüyor ki eğitim, şu yada bu amaç için kullanılan en güçlü bir üst yapı kurumudur. Ama alt yapıyı etkileme olanağı en çok olan bir üst yapı kurumu. Geleneksel tutumu yıkmak için de, sürdürmek için de kullanılabilir. Fakat süregelen sonuna kadar sürdürme olanağı yoktur. Çünkü bu, devrim yasalarına ve diyalektiğe aykırı düşer.

İLKEK TOPLUMLARDA EĞİTİM :

(Kapitalizm öncesi eğitim): İlkel toplumlarda eğitim, genellikle öteden beri bilinen ve uygulanan teknik yolların, birtakım değer ölçülerinin, hiçbir değiştirme ve yenileştirme gereği duymaksızın genç kuşaklara öğretilmesidir.

Bu toplumlarda eğitim, çoğu zaman ana - baba, yada yaşlıların elindedir. Yetismekte olan gençlerden istenen, içinde bulunduğu toplumun kalıplarına kendisini uydurması ve zamanı gelince de öğrendiklerini kendi çocuklarına aktarmasıdır,

İkel toplumlardaki eğitim, genellikle ailede verildiğine göre çocuk büyüğüne hiç tartışmasız boyun eğdi. Çocuğun kişisel hiç bir isteği olamazdı. Ailenin verdiğini aynen kabul etmek zorundaydı. Buna uymayan kimselere daha doğrusu gençlere ölüme varınca-ya dek çeşitli cezalar verilirdi. Bugün de bu eğitimi uygulayan geri toplumlar vardır.

KAPİTALİST ÜRETİM BAĞIMINDE EĞİTİM :

(Burjuva eğitimi):

Kapitalizm, üretim araçlarının, yani fabrikaların, her türlü makina ve tezgâhların, bankaların, sigortaların, toprakların, madenlerin ve üretilen malın dağıtımının, yani iç ve dış ticaretin "özel teşebbüs" denilen bir sınıfın elinde bulunmasıdır. Böyle bir toplum da sermaye de gene aynı sınıfın elinde bulunur. Bütün bu üretim araçlarına ve sermayeye sahip olanlara kapitalist denir. Üretim araçlarını ve sermayeyi elinde bulunduran bu sınıf, iktidarı da elinde bulundurur. İktidar ya doğrudan kapitalistlerin, yada onların kuklalarının elindedir.

Bu düzende kol gücünden başka satacak birşeyi olmayan işçi sınıfı daima sömürülür. Bu sömürü sayesinde kapitalistler, emek sarfetmeden geçinir, zengin olurlar. İşçiler ise günlük geçimlerini zor sağlıyorlar ve bütün ömürleri boyunca sürünürler. Çünkü düzen kendilerinin düzeni değil, sömürücülerin düzenidir. Bu düzende onlara çok çalışıp ölmeyecek kadar ekmek parası kazanmak düşer. Bazen sömürücü sınıf onu ekmek parası kazanmağa da bırakmaz, işyerinden kovar.

Emperyalizm, büyük kapitalist devletlerin, çeşitli nedenlerle geri kalmış, milli sanayiini kuramamış, bu yüzden her bakımdan güçsüz kalmış ülkeleri siyasî ve ekonomik yönden sömürmesine, boyunduruk altına almasına denir. Emperyalizm, eskiden bir ülkeyi doğrudan doğruya silâh zoruyla işgal ederek, sömürürdü. Bugün ise, perde gerisinde siyasî dalavereler çevirerek, sermaye yatırarak, ülkenin içerisinde kendisiyle işbirliği yapacak zümreleri besleyerek ve satın alarak sömürmektedir. Sömürüsü tehlikeye düş-

tüğü anda ise ya Yunanistan örneği faşizmi getirmekte, yada Vietnam ve Kamboç örneği silâhlı müdahale yapmaktadır. Türkiye'de emperyalizmin yardımcıları komprador dediğimiz işbirlikçiler ve feodallerdir. Bütün dünyadaki geri bırakılmış uluslar gibi, Türkiye de emperyalizmin çemberini kırmak için savaşılmaktadır. Elbette ki bu savaş proleteryanın öncülüğünde yoksul köylüler, küçük esnaf, namuslu aydınlar yani emperyalizmden zarar gören sınıf ve tabakalar yapacaklardır, yapmaktadırlar.

Yurdumuz, emperyalizmin özellikle Amerikan emperyalizminin sultanı altındadır. Bu durumda olan bir ulusun eğitimi de elbetteki bağımsız, devrimci nitelikte olamaz. Çünkü her düzen kendi eğitimini uygular. Emperyalist ülkeler bağımlı ülkelere pazar olarak bakarlar. Son çeyrek yüzyıldan beri sadece pazar olarak da değerlendirmemektedirler. Bağımlı ülkenin işe yarar kalifiye işçisini, doktorunu, mühendisini, işleyen beyinlerini vb. kendisine çekmemektedir. Bağımlı ülke milli gelirinin önemli bir kısmını ayırarak eğittiği vatan çocuklarının büyük bir kısmını emperyalist ülkelere kaptırmaktadır. Türkiye'nin doktorlarının dörtte birinden fazlası, kalifiye işçilerinin yarısı dış ülkelerdedir. Yani emperyalist ülkelerde çalışmaktadır.

Emperyalist ülkelerin yardım adı altında bağımlı ülkelere yaptığı sermaye ihracı, kalkınmaya asla yardım etmemektedir. Emperyalistler girdiği ülkelerde önce kafaları sömürgeleştirmektedir. Örneğin, Türkiye'nin meselelerini, Türklerin çözemeyeceği yalanı, büyük bir doğru gibi kafalara yerleştirilmekte, kendilerine bağımlı iç güçler onun için "Amerikasız yaşayamayız" diye her gün yırtılmaktadırlar.

Fiyat kontrolleri yeni sömürgecilerin elinde olduğundan, mamül maddeler her yıl pahalılaşmakta, ham madde fiyatları ise düşürülmektedir. Bu fiyat farkından dolayı 1956 - 63 yılları arasında sadece Almanya, Afrika ve Asya'da geri bırakılmış ülkelere dört milyar mark kazanmıştır. Aynı yıllar arasında bu ülkelere yaptığı yardım, ise 900 milyon marktır.

Geri bırakılmış ülkelerde eğitim, emperyalizmin güdümündeki egemen sınıf ve zümrelerin bir sömürü aracı olarak kullanılmaktadır. Adı milli de olsa, eğitimin yönünü o ülkenin milli ihtiyaçları değil, bağımlı bulunduğu gelişmiş emperyalist ülkelerin ihtiyaçları tayin eder. Eğitim programlarında yer alan "devletin istediği vatandaş" aslında "işbirlikçi sermayenin, patronun istediği vatandaş"tır. Milli değil, gayri millidir.

Bu eğitim tarzı dikkatle incelenirse, görülür ki amaç toplumun mutluluğu değil, egemen sınıfın mutluluğudur. Burjuva eğitimini iyi inceleyen bir devrimci "Aslında burjuva elinde eğitim, sınıf yönetiminin bir aracıdır. Amacı kapitalistlere gönüllü köleler ve yetenekli işçiler yetiştirmektir." diyor. İkel toplumlardaki eğitimin tersine, kapitalist toplumlarda eğitim hizmetlerini kısmını harcarlar. Ülkemiz bütçesinde Millî Savunmadan sonra en çok para, Millî Eğitime ayrılmaktadır.

Yoksul halktan alınan bu paralarla uygulanan eğitim ise ancak öğrenciyi toplum gerçeklerine, doğaya ve kendi gerçeklerine yabancılaştırır, kişinin ve toplumun ihtiyaç duyuyacağı bilgiler öğretir. Temel eğitim konuları olan tüketim - üretim ilişkileri yerine, soluca ma iş organları öğretilir. Öğrenciye çevreyi tanımak, içinde yaşadığı toplumu öğretmek yerine, kutuplardaki fok balıklarının hayatı öğretilir.

Atom bombasının zararları öğretilmeden, atom fiziği öğretilir. Burjuva dine inanmadığı halde, din öğretimiyle halkın din duygularını sömürür. Ülkenin doktora, öğretmene, tarımcıya ihtiyacı varken, din adamı adı altında ruhan sınıfı yetiştirir.

Bu genellemeden sonra, bağımlı burjuva eğitiminin yurdumuzdaki bazı uygulamalarından örnekler verelim :

Amerikalı uzmanların yardımı ile hazırlanan 1968 ilkokul Programında millî eğitimin amaçları kısmından şu maddelere bakınız :

1 — Kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir anlayış içinde bilgisini geliştirir.

2 — Kanunlara ve nizamla ra karşı saygılıdır.

3 — Hayvanları sever.

4 — Teşebbüs kabiliyeti gelişmiştir.

5 — Büyüklere saygı, küçüklere sevgi geleneğimize gönülden bağlı olarak insanları sever sayar.

6 — Tutumludur, geçimini düzenlemeye muktedirdir, yatırım yapmanın kişisel değerini bilir.

Program, bazı toplumsal ilkeleri de amaçları arasında belirtmiştir.

Ancak ana amaç, sömürü düzeninde sömürülecek insanlar yetiştirmektir. Bu amaca yönelik uygulamalara gelince :

Sanayiini kurmamış bir ülkenin kalkınmasına olanak olmadığını her akli bağında insan bilir. Bunun böyle olduğunu bile bile "Türkiye ile de tarım ülkesidir, kalkınması tarım ve turizmle olacaktır," uydurması beyinlere yerleştirilir. Giderek bunu da uygulamazlar. Tarım ülkesi dedikleri yurdumuzda sadece 14 tarım okulu, buna karşılık birinci ve ikinci devresiyle 95 imam hatip okulu, 60000 Kuran kursu açmışlardır. Bir Eğitim Bakanı "Amacımız, her ilçede bir imam hatip okulu açmaktır." demiş ve eğitimi çıkmaza sokan bu Bakan sonra da Tarım Bakanlığına atanmıştır. Din adamlarıyla kalkınmış bir ülke görülmediği halde bilerek bu işi yaparlar. Çünkü sömürünün bir gereğidir bu. Bugün Türkiye'de dönmekte olan bozuk eğitim çarkının neresinden bakarsak bakalım hep egemen sınıfların ve sömürünün çıkarına döndüğünü görürüz. Bölgeler, yerleşme noktaları, cinsleri, etnik unsurlar arasında korkunç ayrılıklar vardır.

Bir örnek verelim yeter :

Ülkemizde bulunan 219 resmi lisenin 64 ünde Felsefe, 15 inde Tarih, 45 inde Biyoloji, 65 inde Fizik, 139 unda Kimya öğretmeni bulunmamaktadır. Devrimci öğretmenlerin büyük bir kısmı kıyılır, yurt dışına işçi olarak gönderilirken, elde kalan az sayıdaki öğretmenleri de mutlu azınlık çocuklarının okuduğu okullara yerleştirirler. Mardin, Şebinkarahisar, Pınarbaşı liselerinde tek bir Biyoloji öğretmeni bulunmazken, Çamlıca Kız Lisesinde haftada 22 saatlik Biyoloji dersini dört Biyoloji öğretmeni okutmaktadır. Eşit eğitim koşullarından yararlanamıyan öğrenciler eşit koşullarda sınava sokulur. Bunun için de Üniversite ve Yüksek okulların sınavlarını genellikle mutlu azınlık çocukları kazanmaktadır.

Amacı Amerikan uydusu eleman yetiştirmek olan Ankara Lisesine, açılışını izleyen ilk üç yılda yani 1964 - 65 - 66 yıllarında toplam 26096 öğrenci sınava girmiştir. Kazanan öğrenci sayısı 296 dir. Bunların 186 sı yani % 63'ü üç ilin (Ankara, İstanbul, İzmir) Liselerini bitirenlerdir.

Ülkemizde yabancı özel okulların durumu da bir başkadır. Eğitim sistemimizin sınıfsal niteliğini bu okullar kadar hiçbir şey belirleyemez. Osmanlı İmparatorluğu zamanında İmparatorluk sınırları içerisinde bulunan gayrimüslimlerin ayın özgürlüklerinin gerçekleştirilmesi için açtırılan ve bir nevi misyoner yetiştiren bu okullar, aynen kapitülasyonlar gibi, giderek başımıza belâ olmuşlardır. Lozan Anlaşmasıyla kaldırılarak tarihe karşan kapitülasyonlardan sonra, bu okulların da kaldırılması beklenirken, aksine Cumhuriyet devrin-

Bu eğitim tarzı dikkatle incelenirse, görülür ki amaç toplumun mutluluğu değil, egemen sınıfın mutluluğudur. Burjuva eğitimini iyi inceleyen bir devrimci "Aslında burjuva elinde eğitim, sınıf yönetiminin bir aracıdır. Amacı kapitalistlere gönüllü köleler ve yetenekli işçiler yetiştirmektir." diyor. İkel toplumlardaki eğitimin tersine, kapitalist toplumlarda eğitim hizmetlerini kısmım harcarlar. Ülkemiz bütçesinde Millî Savunmadan sonra en çok para, Millî Eğitime ayrılmaktadır.

Yoksul halktan alınan bu paralarla uygulanan eğitim ise ancak öğrenciyi toplum gerçeklerine, doğaya ve kendi gerçeklerine yabancılaştırır, kişinin ve toplumun ihtiyaç duymıyacağı bilgiler öğretir. Temel eğitim konuları olan tüketim - üretim ilişkileri yerine, solucanın iş organları öğretilir. Öğrenciye çevreyi tanımak, içinde yaşadığı toplumu öğretmek yerine, kutuplardaki fok balıklarının hayatı öğretilir.

Atom bombasının zararları öğretilmeden, atom fiziği öğretilir. Burjuva dine inanmadığı halde, din öğretimiyle halkın din duygularını sömürür. Ülkenin doktora, öğretmene, tarımcıya ihtiyacı varken, din adamı adı altında ruhan sınıfı yetiştirir.

Bu genellemeden sonra, bağımlı burjuva eğitiminin yurdumuzdaki bazı uygulamalarından örnekler verelim :

Amerikalı uzmanların yardımı ile hazırlanan 1968 ilkökul Programında millî eğitimin amaçları kısmından şu maddelere bakınız :

1 — Kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir anlayış içinde bilgisini geliştirir.

2 — Kanunlara ve nizamlara karşı saygılıdır.

3 — Hayvanları sever.

4 — Teşebbüs kabiliyeti gelişmiştir.

5 — Büyüklere saygı, küçüklere sevgi geleneğimize gönülden bağlı olarak insanları sever sayar.

6 — Tutumludur, geçimini düzenlemeye muktedirdir, yatırım yapmanın kişisel değerini bilir.

Program, bazı toplumsal ilkeleri de amaçları arasında belirtmiştir.

Ancak ana amaç, sömürü düzeninde sömürülecek insanlar yetiştirmektir. Bu amaca yönelik uygulamalara gelince :

Sanayini kurmamış bir ülkenin kalkınmasına olanak olmadığı-
nı her aklı başında insan bilir. Bunun böyle olduğunu bile bile "Tür-
kiye ille de tarım ülkesidir, kalkınması tarım ve turizmle olacaktır,"
uydurması beyinlere yerleştirilir. Giderek bunu da uygulamazlar.
Tarım ülkesi dedikleri yurdumuzda sadece 14 tarım okulu, buna
kargılık birinci ve ikinci devresiyle 95 imam hatip okulu, 60000 Ku-
ran kursu açmışlardır. Bir Eğitim Bakanı "Amacımız, her ilçede
bir imam hatip okulu açmaktır." demiş ve eğitimi çıkmaza sokan
bu Bakan sonra da Tarım Bakanlığına atanmıştır. Din adamlarıyla
kalkınmış bir ülke görülmediği halde bilerek bu işi yaparlar. Çünkü
sömürünün bir gereğidir bu. Bugün Türkiye'de dönmekte olan bozuk
eğitim çarkının neresinden bakarsak bakalım hep egemen sınıfların
ve sömürünün çıkarına döndüğünü görürüz. Bölgeler, yerleşme
noktaları, cinsleri, etnik unsurlar arasında korkunç ayrılıklar vardır.

Bir örnek verelim yeter :

Ülkemizde bulunan 219 resmi lisenin 64 ünde Felsefe, 15 inde
Tarih, 45 inde Biyoloji, 65 inde Fizik, 139 unda Kimya öğretmeni
bulunmamaktadır. Devrimci öğretmenlerin büyük bir kısmı kıyılır,
yurt dışına işçi olarak gönderilirken, elde kalan az sayıdaki öğret-
menleri de mutlu azınlık çocuklarının okuduğu okullara yerleştirir-
ler. Mardin, Şebinkarahisar, Pınarbaşı liselerinde tek bir Biyoloji
öğretmeni bulunmazken, Çamlıca Kız Lisesinde haftada 22 saatlik
Biyoloji dersini dört Biyoloji öğretmeni okutmaktadır. Eşit eğitim
koşullarından yararlanamayan öğrenciler eşit koşullarda sınava so-
kular. Bunun için de Üniversite ve Yüksek okulların sınavlarını ge-
nellikle mutlu azınlık çocukları kazanmaktadır.

Amacı Amerikan uydusu eleman yetiştirmek olan Ankara Lise-
sine, açılışını izleyen ilk üç yılda yani 1964 - 65 - 66 yıllarında top-
lam 26096 öğrenci sınava girmişti. Kazanan öğrenci sayısı 296 dır.
Eunların 186 sı yani % 63'ü üç ilin (Ankara, İstanbul, İzmir) Lise-
lerini bitirenlerdir.

Ülkemizde yabancı özel okulların durumu da bir başkadır. Eği-
tim sistemimizin sınıfsal niteliğini bu okullar kadar hiçbir şey be-
lirleyemez. Osmanlı İmparatorluğu zamanında İmparatorluk sınırla-
rı içerisinde bulunan gayrimüslimlerin ayin özgürlüklerinin gerçek-
leştirilmesi için açtırılan ve bir nevi misyoner yetiştiren bu okullar,
aynen kapitülasyonlar gibi, giderek başımıza belâ olmuşlardır. Lozan
Anlaşmasıyla kaldırılarak tarihe karşan kapitülasyonlardan sonra,
bu okulların da kaldırılması beklenirken, aksine Cumhuriyet devrin-

de de muhafaza edilmiş, hatta 28 Ağustos 1957 tarihli bir Bakanlar Kurulu Kararı ile Amerikan Koleji'ne bir de yüksek kısım, yani Üniversite eklenmiştir. Bunun da Anayasanın 120. maddesine yüzde yüz aykırı olduğunu herkes bilmektedir. Son zamanlarda işin sarpa saracağını anlayan Amerikalılarla, yerli işbirlikçiler Yüksek Kısmı kapamak yolları aramağa başlamışlardır. Bu durum ise Okulun öğrencilerini harekete geçirmiş, hiç olmazsa okulu devrimci niteliğe büründürmek için İstanbul ve Ankara'da yürüyüş yapmışlardır.

Yabancı özel okullarda özellikle Türkiye'nin kaymak tabakasının çocukları okumaktadır. Okullarda yabancı dille eğitim yapan, yani en az bir lisan öğrenen öğrenciler devlet okullarından mezun olanlara kıyasla daha çabuk ve daha iyi şartlarda iş bulmaktadırlar. Devlet okullarındaki yabancı dil öğretiminin yetersiz oluşu bu ayrıcalığı yaratmaktadır. Amerikan Koleji mezunlarının tümüne yakın kısmı Amerika'ya gitmekte, emperyalist eğitimden geçirildikten sonra beyinleri yıkanmış olarak yurdumuza gönderilmektedirler. Bugün Türkiye'de önemli mevkilerde bu okul mezunlarından çok sayıda insan vardır. Adamlar senin ülkende kendi okullarını kuruyorlar. Kendi eğitimlerini veriyorlar. Sonra da ülkelerine götürüp, şartlandırıp senin başına dikiyorlar. Yurtseverler, yabancı kültür emperyalizminin tam bir aracı olan bu okulların en kısa zamanda sınırlarımız dışında atılmasını sağlamaya çalışmalıdırlar.

1969 yılında üniversite sınavlarına giren 64.183 kişilen ancak 13 bini sınavı kazanmıştır. Bu, üniversiteye girmek isteyenlerin % 20'sidir. Geri kalan halk çocukları Anayasanın 120. maddesine aykırı olarak kurulan özel yüksek okullara gitmektedir. Bakkal dükkânı gibi büyük kentleri saran okul adı altındaki bu soygunhaneler, fakir halk çocuklarının alın terlerini son kuruşuna kadar sömürmektedir. Senato Araştırma Komisyonunun raporuna göre yetersiz oldukları saptanan ve Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasa'ya aykırı oldukları hükme bağlanan özel yüksek okulların devletleştirilmesi, yani devletçe satın alınması vurguncuya ödün vermek olur. Bu okulların doğrudan kapatılması gerekir.

Ders kitapları sorunu daha da yürekler acısındır. Her ders için beş-on kitap sürülmüştür piyasaya. Milli Eğitim Bakanlığı bunların hepsine de okutma izni vermiştir. Sınıfta kalacak öğrenci, gelecek yıl, aynı kitabı okuyamamakta yeni kitap almağa zorlanmaktadır. Kitaplar ayrıca yetersiz ve bilgi yanlışlarıyla doludur. Bakanlığın hazırladığı ders kitapları da yine uyutma ve sömürü politikasının aracı niteliğindedir. "Ali erken yat uyu, güzel güzel

uyu. Dede bize masal anlat" gibi kendi sınıf politikalarına uygun cümlelerle bağlamakta, giderek matematikte faiz ve ticaret problemleriyle devam etmektedir. Ders programlarından, Orta çağın karanlık düzenini yıkmaya katkısı olan reform ve rönesans hareketleri dahi çıkarılmıştır. İnsanlık tarihinin "Sınıflar mücadelesi tarihi" olduğu gerçeği inkâr edilerek, sultanların ve padişahların gönül eğlenceleri tarih diye yutturulmaya çalışılmıştır ve çalışılmaktadır.

Özetlersek, halen yurdumuzda uygulanmakta olan eğitim, klâsik burjuva eğitimi bile değildir. Burjuva eğitimi kendi tarihi kategorisi içinde devrimci bir sistemdir. Şöyle ki, burjuva düzeni feodal düzen içinden çıkmış, feodal düzeni tasfiye etmiş ve yerine kendi düzenini kurmuştur. Feodal düzene göre burjuva düzeni devrimci, ilerici bir düzendir. Bu düzenin ilerici ve devrimci tutumu eğitim alanında da kendisini göstermiş ve orta çağın gerici, teokratik eğitim düzeni yerine lâik, ilerici ve bireylerin kişisel kabiliyetlerini ve yaratıcı gücünü ortaya koyabileceği bir eğitim anlayışı getirmiştir. Örneğin, GALİLE, müspet bilimi teokratik anlayışın yerine oturtmak için birçok işkencelere katlanmıştır. DARVIN, insanın türeyişini, doğmatik, tutucu görüşün yanlışığundan kurtararak bilimsel görüşe oturtmuş ve ispat etmiştir. J. J. RUSSO Fransız burjuva demokratik devriminin hazırlanışında eğitim görüşleriyle ve çalışmalarıyla önemli görev yapmış, orta çağın teokratik eğitim görüşünün yıkılmasında baş rolü oynayanlardan birisi olmuştur.

Emperyalizm döneminin eğitim görüşü, devrimci, ilerici burjuva eğitim görüşünden de tamamen ayrılmış, eğitimi emperyalizmin baskı ve sömürü aracı durumuna getirmiştir. Bu dönemde burjuvazi devrimci, ilerici niteliğini yitirmiş, gerici, tutucu, karşı devrimci niteliğe bürünmüştür.

XIX. yüzyılın kinci yarısına kadar Osmanlı İmparatorluğunda eğitim sistemi tam anlamıyla feodal, teokratik bir eğitim sistemidir. XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı İmparatorluğu emperyalizmin sömürü alanına girmesiyle eğitimde de değişme olmuş, emperyalizmin eğitim sistemi giderek ağırlık kazanmaya başlamıştır. İmparatorluk sınırları içerisinde yabancı misyoner lâik okulları açılmaya başlanmıştır. Bir yandan teokratik eğitim sistemi devam ederken, bir yandan da emperyalist eğitim sistemi gelişmiş, bu durum Mustafa Kemal döneminde teokratik eğitim sistemi yerine lâik burjuva anlamlı ilerici eğitim anlayışını getirmiştir.

Mustafa Kemal'in ölümünden sonra Türkiye ekonomik ve politik yönden emperyalizmle tekrar bütünleşmeğe başladıkça eğitim alanında da emperyalist eğitim anlayışı ağırlık kazanmıştır. Emperyalist sistem kendi eğitim anlayışını Türk eğitimine empoze ederken, bir yandan da emperyalizmin varlığını dayandırdığı gerici sınıfların eğitim anlayışını yeniden canlandırmıştır. Giderek teoratik eğitim Türkiye eğitimi içinde ağır basmaya başlamıştır. Lâik okullara bile din dersleri sokulmuştur.

Tüm bu olumsuzluklara çıkmazlara rağmen ülkemizde devrim için eğitim yapma olanağı yok mudur? Elbetteki vardır. Ancak hayale kapılmadan, ülkenin politik, ekonomik, sosyal yapısını iyi bilecek, iyi değerlendirerek işe başlamak gerekmektedir. Halk devrimlerini yapmış ve yarım yüzyıl üzerinden geçmiş ulusların dahi eğitimde istenilen amaçları tam olarak gerçekleştirmemişken, çok daha gerilerde olan ülkemizde olmayacak şeyleri istemek hayaldir.

DEVİRİM İÇİN EĞİTİM:

Ülkemizin içinde bulunduğu koşulları kısaca anlattık. Şimdi bu koşullar altında nasıl bir eğitim uygulayabiliriz? Onları saptayalım ve işe önce Anayasamızdan başlayalım :

Anayasamızın eğitim alanındaki bazı emirleri şöyledir : Madde 2 — Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletidir. Madde 21/4 - Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim yerleri açılmaz. Madde 50 - Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddî imkândan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar... Madde 120 - Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idarî özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Devrimci eğitim için görüşler :

Mustafa Kemal Atatürk : "Efendiler, yet'şecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekleri eğitimin sınırı ne olursa olsun, ilkin ve herşeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığı, kendi benliğine ve milli geleneklere düşman olan bütün unsurlarla savaşmak lüzumu öğre-

tilmelidir. Uluslararası dünya durumuna göre böyle bir savaşın gerektiği ruhi unsurlarla donatılmış olmayan kimselerden meydana gelmiş toplumlara hayat ve bağımsızlık yoktur."

Ismail Hakkı Tonguç : "Eğitimde iş içinde, iş yoluyla, iş için ilkesinden hareketle, toplumu (köyü) öylesine eğitip bilinçlendirmeli ki, onu hiçbir kuvvet, yalnız kendi hesabına ve insafsızca istismar edemesin... Bedava, bilinçsiz çalışan birer iş hayvanı haline getirilmesin".

I. Devrimci Eğitim Şurasının kararına göre, "Devrimci Eğitim, toplumdaki düzensizliğin, ekonomik bağımlılığın, kültürel yozlaşmanın sorumluluğunu duyacak, kişilerin mutluluğunu sağlayıcı çağdaş uygarlık düzeni ile bağdaşan akılcı bir düzen getirmede eyleme geçecek öncü kuşakların yetiştirilmesine dönük eğitim düzenidir."

Dünyamız uzay çağını yaşamaktadır. Bu çağdaki devrimler, devrimci sınıf olan işçi sınıfının öncülüğünde yapılacak devrimlerdir. Devrimci sınıfın felsefesi ise bellidir. Bu, materyalist felsefedir. Materyalizm kısaca evreni bilim yolu ile açıklamak demektir. Tarih boyunca materyalistler bilgisizlikle savaşmışlardır. Bugün işçi sınıfının karşısında bulunan, onun yaptığı sınıfsal mücadeleye set çekmek isteyen burjuvazi, işçi sınıfının mücadelesini daima saptırmaya uğraşmış ve bunda zaman zaman da başarı sağlamıştır. İşçi sınıfının felsefesini çürütmek ve kitlelerden soyutlamak için çirkin tertiplerin içine girmişlerdir. Materyalistlerin maddeye taptıklarını, maddeden başka şey düşünmediklerini, hiçbir insanî ideallerinin olmadığını söylemişlerdir. Materyalistlerin maddî zevkleri için çırpındıkları, karıları dahil herşeyin ortak olmasını istedikleri yalanları yıllarca söylenmiştir. Çünkü kendi felsefeleri olan ve dünyayı ruh yoluyla açıklamaya çalışan idealist felsefe, materyalizm karşısında o kadar tutarsızdır ki, bu felsefede, "Dünya düşüncelerimizin ötesinde yoktur. Şeyleri yaratan bizim fikirlerimizdir" gibi bilimsel olmayan düşünceler savunulmaktadır. Yani her gün yediğim elma yok, içtiğim su yok, onlar ancak benim düşüncemde vardır.

İşte işçi sınıfı bu hayaleci felsefeye itibar etmez ve inanmaz. Onun felsefesi bilimseldir. Öyleyse en devrimci sınıf olan işçi sınıfının eğitimi de kendi felsefesi doğrultusunda olacaktır. Zaten devrimlerini yapmış ülkelerde bu böyledir. Halen ekonomik bakımdan bağımlı, politik bakımdan Filipin demokrasiciliği ile dünya emperyalist sisteminin sömürücü çemberi içinde işbirlikçi sermaye, feodal mütegalibenin yönetiminde bir ülke olan yurdumuzda toplumsal yönden Devrim için Eğitim temel ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

1 — Başta devrimci sınıfın felsefesi ve buna uygun olarak ekonomik dünya görüşü öğretilmelidir.

2 — Halkın devrimci, tutarlı örf ve adetleri gözönüne alınmadır. Sadece ona nder olmaya ve öğretmeye kalkışmadan, ondan öğrenme yolları araştırılıp saptanmalıdır.

3 — Kitlelere sınıf bilinci verilmeli, kişi bulunduğu düzen içinde kendi yerini ve sınıfını seçebilmelidir.

4 — Kişiye kendi toplumunun sosyal, politik, ekonomik durumunu kavratacak bilgiler verilmeli, kendi toplumunun, daha doğrusu kendi ulusunun ekonomik, sosyal ve politik durumunu, diğer dünya uluslariyle karşılaştıracak yeteneğe getirilmelidir.

5 — abuk kalkınmanın bilimsel yolları, dünyada başka uluslardan örnekler verilerek kavratılmalı, bağımlı ekonomi ile kalkınma olmayacağı kafalara yerleştirilmelidir.

6 — Dünyadaki öbür ulusların kültürü incelenmeli, bu inceleme ulusal kültürümüzün, ulusal ıkarımızın ışığında değerlendirilmeli, tercihler buna göre yapılmalıdır.

7 — Eğitimin, bilime, sanata, uygarlığa katkıda bulunacak yaratıcı ve yapıcı bir nitelik kazanması sağlanmalıdır.

8 — İnsan haklarına saygılı, toplumun yararını kişisel yararları üstünde tutabilen, barış sever insan tipi yetiştirmeye çalışmalıdır.

9 — Ulusal kaynakları koruyan, değerlendiren, bunları ulusunun yararına çalıştıran yurttaşlar yetiştirmek yolunda çaba harcamalıdır.

10 — Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu; dil, ırk, cinsiyet, din ve mezhep ayrılığı gözetmeksizin insanlara eşit davranmak gerektiğini öğrencilere kavratmalıdır.

11 — Toplumunu kesintisiz devrim prensibine uygun biçimde getiştirmek için pozitif bilimlere ve lâik eğitime önem verilmelidir.

12 — Yurttaşlar olarak yeraltı, yerüstü kaynaklarımızın, insan kaynağımızın emperyalist smrlden kurtarılmasına, ulusal çıkarlar yararına işletilmesi yolunda bilinç verilmesine çalışmalıdır.

13 — Egemen emperyalist kültürlerden kendini koruyacak, yurdunu bu kültürün etkisinden uzak tutacak yurttaşlar yetiştirme yolunda çaba harcanmalıdır.

14 — Öğrenciler, üretim ve devrimci eylem için eğitilmeli, ak-tarmacılıktan, ezbercilikten arınmış, yaparak - yaşayarak yetismeye önem verilmelidir.

DEVRİMCİ EĞİTİMİ YAPACAK OLANLARIN EĞİTİLMESİ

Türkiyemizde devrim için eğitimin uygulama alanına sokulabil-mesinin ilk ve ana koşulu, "DEVİRİM İÇİN EĞİTİM" yapacak olan-ların eğitilmesidir. Bu sorun halledilmedikçe "DEVİRİM İÇİN EĞİ-TİM" den söz etmek bir laf kalabalığından öte gidemez.

Devrim için Eğitimi kim yapar? Bu somut soru karşısında ilk aklımıza gelen elbetteki öğretmenler olacaktır. Öyle ise öğretmenin sosyal yapımızdaki sınıf karakteri olarak yerinin ve somut koşul-lar içerisinde tutumunun ne olması gerektiğini ve kendi örgüsü ge-reği çelişkilerini net olarak ortaya koymak ve tahlillerimiz ile bu konudaki çözüm noktalarımızı bu esasa oturtmak gerekir.

Devrim için Eğitimin saptanmış temel ilkelerini, toplumun her kesiminde uygulamakla doğrudan görevli öğretmen, küçük burjuva kökenli ve yapısı gereği bürokrat bir görünüm içerisindedir. Konu-ya sınıfsal açıdan bakıldığında, öğretmen bütün olarak bu nitelikleri taşır. Öyle ise öğretmen sınıfsal içerikli "Devrim için Eğitim"i na-sıl uygular? Nasıl bunun gereklerini yapar? Yüzeyden bir bakış el-betteki bizi olumsuz sonuçlara götürür. Oysaki öğretmenler % 92'si ile halkın içinden gelmiş, gerçek anlamı ile halk çocuklarıdır. Ve görevi gereği halkla ilişkisi olan, doğrudan halkın içinde görev yapan, yaşantısının her döneminde, objektif koşullar içerisinde halk-la bir ve beraber olan öğretmen, formüle sınıf yapısı içerisinde bü-tün olarak bulunması ve uyması gerektiği yeri değil, somut olarak gözlediği ve doğrudan yaşantısına bir anlamda ortak olduğu halkın yanında kişi olarak ve mesleksel örgüt olarak yerini almak durumu ile karşı karşıyadır. Bürokrat kesim içerisinde öğretmeni devrimci yapan ve böyle olmaya zorlayan nedenler de budur. Bu nedenlerdir ki öğretmen, bugüne kadar olduğu gibi, bugünden sonra da devrim ger-çekleşinceye dek ve kesintisiz devrim teorisi içerisinde onu, daha ileri aşamalara ulaştırmak için daha bilinçli olarak, Devrim için Eğitim ilkesini uygulayacaktır. İşbirlikçi, gerici yönetimlerin uygu-lamak istedikleri emperyalist içerikli kokmuş eğitim düzenine ve tüm kurumlarına karşı savaşını sürdürecektir. Yalnız bu eylemin bütünlüğü ve sürekliliği öğretmenin de devrimci bir bilince ulaşma-sına ve Devrim için Eğitim ilkesiyle eğitilmesine bağlıdır. Tüm öğ-

retmenlerin bu eğitim çemberinden geçmesi ve bunun pratik yollarının bulunması gereklidir.

Öğretmeni nasıl eğitebiliriz? İlk bakışta bu zor bir sorun. Oysaki Devrim için Eğitimin okullarda, halk içinde, örgütlerde uygulanması ve hele bunun burjuvaziye ve onun arkasındaki emperyalist güçlere karşı savaşı yanında öğretmenin eğitilmesi o kadar güç bir sorun olmaktan çıkıp, ciddi bir organize olma haline dönüşüyor. Bugün bunun olanakları da elimizdedir. TÖS örgün ve yaygın bir mesleksel örgüttür. Üyeleri genellikle bir disiplin içindedir. Uygulanacak olan merkezden çevreye doğru aşamalı bir eğitim programı bizi olumlu sonuca ulaştıracaktır.

Öğretmenin eğitiminde öğretmen çelişkilerinden yararlanmak ve o noktadan hareket etmek gereklidir. Öğretmen çelişkilerini iki ana grupta toplamak mümkündür.

1 — Öğretmenin halkla çelişkileri,

2 — Öğretmenin düzenle çelişkileri.

1. Öğretmenin halkla çelişkileri :

Öğretmenle halk arasındaki çelişkileri, bir tül perde ile örtmek sorunu halletmez. Çelişkileri birbir ortaya sermek ve bunlara devrimci bir görüş kazandırmak gerekir. Bu çelişkiler şöylece sıralanabilir :

a) Sınıfsal yapının gereği çelişkiler.

b) Yaşam koşullarının ayrıcalıkları gereği çelişkiler.

c) Eğitim ayrıcalıkları gereği çelişkiler.

ç) Gelenek görenek ayrıcalıkları gereği çelişkiler.

d) Çeşitli sübjektif şartlanma ayrıcalıkları gereği çelişkiler.

Bu çelişkilerin bir hamdele sifıra indirilmesi söz konusu değildir. Ancak asgariye indirmek mümkündür. Halkla öğretmen arasındaki bu çelişkileri asgariye indirecek metod ve pratikler mutlaka öğretmene kazandırılmalıdır.

2. Öğretmenin düzenle çelişkileri :

Öğretmen de bir fikir emekçisi olarak, elbetteki işvereni olan devletle yani devleti belirleyen egemen çevrelerle, onların çıkarlarını gözetip koruyan düzenle temelden çelişkileri vardır. Bu çelişkilerin, öğretmenin eğitiminde en belirgin çizgi olarak gözetilmesi gerekir.

Egemen çevreler bu çelişkiyi kesin hatlarıyla öğretmenin gözünden uzak tutmaya ve onun dikkatini ufak ve tali çelişkilere ve bünyesel bazı pürüzlere çekerek, sınıfsal bilincin gelişmesini engellemeyi sağlamaktadır. Öğretmen üzerinde çeşitli baskılar kurarak, büyük etkisini kırmaya çalışmaktadır. Öğretmenin Devrim için Eğitiminde, öğretmenin düzenle ve egemen çevrelerle olan ilişkisi ana çizgi olmalı ve bu çelişkiyi en kesin ve belirli hale getirmelidir.

OKULLARDA DEVRİM İÇİN EĞİTİM :

Devrim için Eğitim ilkesiyle eğitilmiş öğretmenin okullarda uygulaması gerekli eğitim yöntemlerini burada ayrıntıları ile saptamak bizi, ana ilkelerden uzaklaştırır. Hazır reçetelerle Devrim için Eğitim yapmanın olanağı yoktur. Zaten Devrim için Eğitim ilkesi doğrultusunda eğitilmiş öğretmen, çalışma yerinin, çevresinin ve bölgesinin somut koşullarına göre davranış yapıp, çalışma biçimini buna göre düzenler. Önemli olan, öğretmene bu bilincin verilmesidir. Ellinçli öğretmen, Devrim için Eğitimin gereklerini, okul bünyesinde ve sınıfı içinde yapar.

Her sınıfta, her derste, her öğretim kademesinde Devrim için Eğitimin, bugünkü programlardan ve yönetimlerden gelen engellemeler karşısında nasıl uygulanması gerektiğini, pratik olarak ve karşılaştırmalı ayrıntılarla anlatma olanağı yoktur. Herde, bilimsel bir çalışma ile, Şûra kararlarının ışığı ve emredici hükümleri içerisinde hazırlıklar yapılmalı, her sınıfta ve her öğretmenin kademesinde uygulanabilecek kılavuz kitapçıklar ve broşürler hazırlanmalı. Her öğretmen derslerinde bu kılavuz kitaplardan yararlanmalı. Bu eylem, disipline TÖS örgütü içerisinde mutlak yürütülmelidir. Şimdilik bizim çok kaba çizgilerle ve pratik bir önerme olarak diyebileceğimiz kısaca şunlardır:

1 — Tüm öğretim kademelerinde bugün uygulanmakta olan emperyalist muhtevalı ve egemen sınıfların düzenlerinin devamlılığını amaçlayarak hazırlanmış ders programları dikkatle gözden geçirilmeli. Programların genel amaçlarının bazıları ile derslerin özel amaçları tersine bir yorumla ele alınmalı. Derslerin işleniş ve uygulanacak olan metotlar bu yorumlardan çıkarılacak bir görüşe oturmalıdır.

2 — Programın öngördüğü konular daha önceden bir incelemeye ve Devrim için Eğitim açısından yoruma tabi tutulmalı. Her ko-

nuda nasıl bir tutum takınılacağı daha önceden saptanıp plânlanmalıdır.

3 — Özellikle matematik derslerinde çocuğu şartlandırmak amacı güden, ticaret, kâr, faiz hesapları, içyüzleri açıklanarak işlenmelidir. Bunun yerine, günlük yaşantımızı ve yurt gerçeklerini dile getiren konulara önem verilmelidir. Kâr amacı ile hileye başvurulmuş problemlerden (zeytin yağına parafin, sirkeye su katma, iyi pirinç ile kötü pirinci birbirine katma ve bu hilelerden doğacak kâr fazlalığını hesaplatma vb.) mümkün olduğu kadar yararlanarak, sermaye sahiplerinin halkı nasıl sömürdükleri somut örneklerle öğrencilere anlatılmalıdır. Matematik problemleri bu sömürünün sayıları ortaya çıkarılmasında bir araç olmalıdır.

4 — Tarih derslerinde, tarihi olaylarla tarihsel gelişim, sınıfsallık açısından değerlendirilmeli. İnsan topluluğunun geçirdiği devrim aşamaları, konular bütünlüğü içerisinde ve tarihi süreç çizgisinde verilmeli, öğrenciler aydınlatılmalıdır. Osmanlıların devlet düzeni, bu düzenin dayandığı kıyaslamalar yapılarak incelenmeli, işlenmelidir. Islahat devrinin kuru ve uyduruk lâfları değil, bu hareketin temel nedenleri incelenip işlenmeli, Tanzimat devriyle ekonomimizin nasıl bağımlı hale geldiği, empyrializmin Osmanlı İmparatorluğunu sömürsü alanına nasıl aldığı, bu devirde yapılan ikili ticaret ve kültürel anlaşmaların ülkemizi giderek nasıl bir bağımlılık içine soktuğunu tarihi belgeleriyle işlemelidir. Batılılaşma adı altında halkımızın nasıl bir boyunduruk altına sokulduğu kavratılmalıdır. Birinci Ulusal Kurtuluş Savaşımızın, dünya halklarının kurtuluşu bakımından önemi üzerinde durulmalı, Atatürk devrimlerinin temel nitelikleri ayrıntıları ile anlatılmalıdır. Mustafa Kemal'in tam bağımsızlık ilkesi öğrencilere şaşmaz bir ülkü olarak verilmelidir.

5 — Coğrafya derslerinde, öğrencilere yurdumuz tanıtırken, yurt gerçeklerimiz ve halkımızın içinde bulunduğu yaşam koşulları ayrıntılı olarak öğretilmelidir. Kalkınmamızın nedenleri anlatılmalıdır. Yeraltı ve yerüstü servetlerimizin ne denli sömürüldüğü, bu sömürünün nasıl durdurulabileceği açık seçik kavratılmalıdır. Tarımcılığımızın, hayvancılığımızın, ormancılığımızın durumu, yabancı ve kalkınmış ulusların durumları ile kıyaslanarak verilmeli, çözüm yolları gösterilmelidir. Toprak düzenimizin durumu ve toprak reformunun gereği kavratılmalıdır. Yabancı sermaye oyunları ile sanayileşemememizin nedenleri anlatılmalıdır.

6 — Yurttaşlık Bilgisi dersinde, yurttaşların hak ve özgürlükleri bütünü ile verilmeli, vergi adaletsizliği, kanun karşısında eşit

olma ilkeleri, yurt görevinde eşitlik prensipleri ayrıntılarıyla işlenmelidir. Sandıksal nitelikli Filipin tipi demokrasi ile gerçek demokrasi arasındaki büyük fark kavratılmalıdır. Siyasal partilerin yapısı ve tutumlarının eleştirileri yapılmalıdır. Toplumsal yaşantımıza ve toplumumuzun gelişip kalkınmasına etki yapan kurum ve kuruluşların, halkla ilişkilerinin ne olması gerektiği anlatılmalı, bugünkü tutumları ve işleyişleri gözler önüne serilmelidir.

7 — Felsefe ve Toplum Bilim derslerinde, bugün okullarda okutulmakta olan idealist felsefe yanında materyalist felsefe de okutulmalı, idealist felsefe ile materyalist felsefenin karşılaştırmaları yapılmalıdır. Burjuva toplum bilimi yanında, çağdaş materyalist toplum bilimi ilkeleri de öğrencilere her vesile ile tanıtılmalıdır.

8 — Okullarda işlenen ve öğrenciye kazandırılmaya çalışılan, formel mantık yerine, diyalektik mantığı getirmeli, öğrencilere bütün sorunlara diyalektik açıdan bakabilme yeteneği kazandırılmalıdır.

9 — Bütün bu uygulamaların yapılabilmesi için, TÖS "Devrim için Eğitim" ilkesine uygun ders kitapları hazırlatıp yayınlamalı, öğretmenleri bu konuda teşvik edici çabalara girişmelidir.

10 — Devrim için eğitim ilkesinin, sistematik bir düzen içerisinde yürüyebilmesi için, burjuva eğitimi içeren ve emperyalizmin etkisi altında hazırlanmış olan bugünkü Milli Eğitim Bakanlığı ders programlarına karşıt olarak, milli ve devrimci ders programları hazırlanmalıdır.

11 — Okullarda Devrim için Eğitimin uygulanabilmesi için bir takım engellerin aşılması ve mutlak başarıya ulaşılması gerekir. Bu engeller, kanun, yönetmelik, idareci, karşı devrimci öğretmenler ve öğretmenler, bilinçsiz çocuk velileridir. Devrim için Eğitim yapacak olan öğretmenler bunları iyi bilmeli, kendilerini buna göre hazırlamalıdır. Okul yöneticileri ile öğretmenlerle, öğrencilerle, öğrenci velileri ile çok sıkı ilişkiler kurmalı. Kendisine sağlam bir çevre yapmalı. Sevilen sayılan ve aranan bir kimse olmalı. Çevresinin desteğini her zaman yanında bulmalıdır.

HALK İÇİNDE DEVRİM İÇİN EĞİTİM :

Bu alanda yapılması gerekli işleri de, yine kalın çizgilerle şöylece sıralayabiliriz :

1 — Yukarıda da belirttiğimiz gibi öğretmen halktan soyutlanamaz. Halkın içinde ve yaşantısını genellikle halkla birlikte yürüten öğretmen halkla kendisi arasında doğal olarak var olan çelişkileri asgariye indirmelidir.

2 — Devrimci öğretmen iyi bir halk gözlemcisi olmalı. Halkın kendi iç çelişmesini saptamalı, bu iç çelişkileri halkın Devrim için Eğitiminde kendisine eylem kılavuzu yapmalı.

3 — Devrimci öğretmen halktan kendisine müttefikler bulmalı. Bu müttefikler titiz bir denemeden sonra saptanmalı. Bu müttefiklerle doğrudan yada dolaylı içten ilişkiler kurmanın, çevre pratiği içerisinde yollarını aramalı. Bu eylemini yaparken, allerjik davranışlardan sakınmalı.

4 — Devrimci öğretmen kendisine müttefikler kazanırken, eylemlerinin karşısına çıkabilecek kişi ve güçleri de en yanılmaz bir gözlemlerle saptamalı. O güçlerin ittifakını mutlak bir şekilde bozma yollarını aramalı. Bu eylemlerinde genellikle tarafsız kalabilecek asil kitlenin, karşı güçlerin yanına kaymasını önlemeli. Halk yararına gireceği somut eylem ve kişisel ilişkilerle onları kendi yanına çekmenin yollarını aramalı.

5 — Devrimci öğretmen halkı sevmeli, halkın arasına çok rahat katılmalı ve onların yaşantısına karışmalıdır. Devrimci öğretmen için ev ziyaretleri önem taşır. Halkın ve bireylerin acılarına ortak olmak, sevinçlerine katkıda bulunmak önem taşır. Bireylerin maddî ve manevî sınımlarında onların yanında bulunmak, onlara moralman dayanak olmak önem taşır. Bütün bunları yapabilmek için ise öğretmenin kişilerle olan ilişkisini, ölçülü ve sürekli gözleme dayanan bir metoda göre yürütülmeli.

6 — Devrimci öğretmen halkın güven ve sevgisini kazanmalı. Onlara karşı düşecek bütün tavır ve davranışlardan kaçınmalı.

7 — Devrimci öğretmen halkın kökleşmiş gelenek ve göreneklerini ve çevresel kültürünü çok iyi bilmeli. Sürekli olarak halktan öğrenmeye çalışmalı. Halktan öğrendiklerini de devrimci teoriye dönüştürerek, tekrar halka aktarmalı. Ve böylece halkın kendi örf - âdet ve kültürü ile Devrim için Eğitimin pratik metodlarını, çevre özelliklerine göre bulmalı.

8 — Devrimci öğretmen, halkın inançlarına karşı olmamalı. Sınıfsal nitelik taşımayan, üretim ilişkileri esasına dayanmayan soyut devrim kavramları uğruna halkla karşı karşıya gelmemelidir.

9 — Devrimci öğretmen halkın eğitiminde, çevresel ekonomik ilişkilerden yararlanmalı. Eylemlerini bu çelişki ve buna yandaş çelişkiler üzerine oturtmalı. Örneğin, o çevrede bütün en önemli ekonomik çelişki ise, eyleminin temel çizgisi bütün sorunu olmalı. Diğer halk ihtiyaçlarını da giderebilmenin davranışı ve hareketi içinde bulunmalı.

10 — Devrimci örgütlerle birlikte öğretmen her geçen gün pratiğini zenginleştirmeli, halktan öğrendiklerini tekrar halka uygulama tekniğini kavramalı ve devrimci bilgi ve kültürünü artırmak için sürekli olarak okumalı.

ÖRGÜTLERDE DEVRİM İÇİN EĞİTİM :

Devrimci öğretmenin en önemli görevlerinden biri de halk örgütlenmesine katkıda bulunmak, bu örgütlerin eğitilmesinde doğrudan yada dolaylı etkin olmaktır.

1 — Devrimci öğretmen, görev yaptığı çevrede, halkın ekonomik çelişkilerinin çözüme ulaşması için halk örgütlenmesinin önemini bilmeli, halk örgütsüz ise onları örgütlenme pratiklerini araştırmalı, örgütlenme eylemine girerek, bunu gerçekleştirmeli.

2 — Devrimci öğretmen, çevrede işçi, köylü yada herhangi elverişli bir örgüt varsa, bu örgütlerle doğrudan veya dolaylı ilişki kurmalı. Örgütün yönetici ve eylemci üyeleri ile dostluklar sağlamalı. Bu ilişki ve dostlukların gelişmesi yollarını aramalı.

3 — Devrimci öğretmen, çevredeki örgütün eylem ve yönetim biçimlerini yakından izlemeli. Örgütün yanlışları ve sapmaları varsa bunları saptayıp, bu sapmanın giderilmesi yollarını aramalı. Dostluk kurmuş olduğu yönetici ve eylemci üyelere, doğrular olumlu sonuç verinceye dek anlatılmalı. Devrimci doğru çizgiyi örgüt içinde mutlak hakim kılmalı.

4 — Örgütlerin eğitiminde, örgüte ve üyelere sınıf bilinci kazandırmak en önemli nokta olmalı. Sınıf bilincinden ve bunun gereği politik bilinçten yoksun örgütler sapmadan kendisini kurtaramazlar. Sapma içindeki örgütler ise, yararlı olmaktan çok zararlı olurlar.

5 — Devrimci öğretmen çevredeki örgütler arasında ilişkiler kurma yollarını aramalı, ortak eylem olanaklarını sağlamalıdır.

6 — Devrimci öğretmen çevresindeki halk örgütlerinin eğitiminde çalışırken kendi öz örgütünün de gözden uzak tutmamalıdır. Kendi örgütü olan TÖS'ün daha da güçlenmesini, TÖS'e üye olmayan öğretmenleri TÖS'e kazandırmasını ve TÖS felsefesini bu'unduğu çevreye kabul ettirmenin yollarını aramalı ve bunu sağlamalıdır.

DEVİRİM İÇİN EĞİTİMDE TÖS'ÜN YERİ :

Koordine ve sonuç alıcı eylemler, güçlü örgütlerle başılır. Devrim için Eğitim eyleminin, Türkiye'mizin bugünkü ortamında uygulanması çok güçtür. Bu uygulamayı yapacak öğretmenlerin önünde çetin engeller vardır. Zorlukların yenilmesi, engellerin aşılması güçlü bir mesleksel sendika ile mümkündür. Bu konuda en büyük görev TÖS'e düşmektedir. Bu görevler kısaca şunlar olabilir :

1 — TÖS Devrim için Eğitime örgüt olarak kendisini şimdiden hazırlamalı ve tüm şubelerini bu havanın içine hemen sokmalıdır.

2 — TÖS sürekli bir eğitim programı ile, kademeli olarak tüm üyelerini eğitecek çalışmalara girmeli, öğretmenlere devrimci bir bilinç ve davranış kazandırmalıdır.

3 — Her şube, çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını incelemeli. Çevre ilişkilerini saptamalı. Çevrede uygulanması gereken pratikleri belirlemeli ve incelemeli. Bu incelemeler genel merkezde toplanarak bir bilim kurulunca değerlendirilmeli. Devrim için Eğitimde, bu değerlendirme esas alınarak, uyulması gereken hususlar ve uygulanması gereken metotlar hakkında şubelere talimat verilerek, kesin eylem tavırları aldırılmalıdır.

4 — Devrim için eylem kılavuzları ve diğer kaynak kitapçık ve broşürleri anlaşılır ve uygulanabilir ve bir nitelikte hazırlayıp öğretmenlere ulaştırmalı. Bu kılavuz kitap ve broşürlerin uygulamadaki aksaklıkları ise zaman geçirilmeden düzeltilmeli. Öğretmenin pratikleri merkezî bir koordinasyonla zenginleştirilmelidir.

5 — Devrim için Eğitim mali olanakları gerektirecektir. Bu bakımdan TÖS mali olanaklarını geliştirmenin yollarını aramalı. Ödentileri artıracak tüzük değişikliğine gitmeli, başka ekonomik tedbirleri şimdiden almalıdır.

6 — TÖS Devrim için Eğitim yapacak öğretmenlerin meslek ve can güvenliğini sağlayıcı tedbirleri daha da güçlü olarak sağlamalıdır.

7 — TÖS, halkın TÖS'e karşı ters şartlanmalarını silecek girişimlerde bulunmalı. Devrim için Eğitim eyleminde ve diğer devrimci eylemlerinde halkın desteğini sağlayabilmnin yollarını aramalıdır.

8 — TÖS, tüm öğretim kademelerindeki yönetici kadrolarının, bilinçli ve Devrim için Eğitim eylemini savsatmadan sürdürececek militan öğretmenlerden oluşturmanın eylemine girmelidir.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI

2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI

Muammer AKSOY

Cahit ALİCAN

Hürrem ARMAN

Osman N. KOÇTÜRK

Cahit TALAS

Öğretmen Boykotu

Bildiri N: 8

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi Gazi M. Kemal Bul. No. 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

I — GENEL BOYKOTA KADAR, ÖĞRETMEN EYLEMLERİNİN KISA BİR TARİHÇESİ

Ülkemizde öğretmenlerin örgütlenmesi İmparatorluk döneminde ve I. Dünya Savaşı sırasında İstanbul'da başlamıştır. Daha önce, II. Abdülhamit'in yönetimi sırasında, İstanbul öğretmenlerinin sekiz ay, aylık alamamaları nedeniyle, bir örgütün öncülüğü olmadan, aylıkları ödeninceye kadar bir hafta süre ile, toptan, okullara gitmedikleri bilinmektedir.

I. Dünya Savaşı içinde kurulan (Muallimler Cemiyeti) özellikle işgal kuvvetlerine karşı bir direnç barikadı kurmuş ve öğretmenler antiemperyalist savaşta Mustafa Kemal'in İstanbul'daki dayanaklarından biri olma görevini başarmışlardır. İşgal altında ve bir sultanın yönetimindeki İstanbul'da, Anadolu Kurtuluş Savaşlarını açıkça ve yüreklilikle destekleyen ve (Sultanahmet Mitingleri) diye adlandırılan yüzbinlik toplantıları düzenleyenler öğretmenlerdir. Mustafa Necati, batı sınırında düşmana ilk kurşunu atanlar içinde olmasıyla ve İzmir bölgesinde öğretmenleri örgütlemesiyle dikkati çekmiştir. Bursa'nın geri alınması üzerine birçok tehlikeyi göze alarak bu ile gelen Mustafa Kemal'e bağlılıklarının bir kanıtı olarak, İstanbul'dan örgüte bağlı elli iki öğretmen Bursa'ya gelmiş, Mustafa Kemal yolculuğunu erteleyerek, öğretmenlerle ilk ve ilginç konuşmayı bu temsilcilerle yapmıştır. Mustafa Kemal'in, Kurtuluştan sonra da, uygulamaya geçmeden önce, en önemli devrimleri öğretmen derneklerinde anlattığı ve öğretmenleri devrimlerin doğal bir yayıcısı ve savunucusu olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Kurtuluş Savaşları içinde öğretmenler cephelerde savaşmış, okullarda ödev görmüş, halkı yüreklendirmede büyük başarılar sağlamışlardır. Savaş içinde, illerde (Maarif hisseleri) nin toplanamaması nedeniyle aylarca aylık almadan çalışmak zorunda kalan öğretmenlerin bazı il ve ilçelerde, geçimlerini sağlamak için başka işler tutmak zorunda kaldıkları ve buralarda okulların kısa

bir süre kapandığı görülmektedir. Öğretmenler bu durumu, Bakanlığa ve Büyük Millet Meclisine çektikleri acı ve üzüntülü telgraflarla bildirmişler, bunun üzerine 4 Aralık 1920 günü Meclis'te Milli Eğitim Bakanı Rıza Nur'a soru açılmış, Meclis ve Hükümetçe ivedilikle alınan tedbirlerle, öğretmenlerin birikmiş aylıkları da verilerek, kapalı olan yerlerde okulların açılması sağlanmıştır. Meclis'teki görüşmelerde öğretmenlerin bu eylemi için (grev) sözcüğü kullanılmış, en sıkışık bir ortamda bile öğretmenler haklı görülerek yaşamlarıyla ilgili istekleri yerine getirilmiş ve hiçbiri hakkında işlem yapılmamıştır. Bu olaydan sonra her yerde dernekler kurulmaya başlamıştır.

Kurulan İlk Birlik ve İlginç Bir Çağrı Bildirisi

Yurtta çok sayıda kurulan öğretmen derneklerini eylem beraberliğine sokmak amacıyla 7 Mayıs 1921 de merkezi Ankara'da olan (Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği) adı ile bir örgüt kurulmuştur. 9 Mayıs 1921 de (Hakimiyeti Milliye) gazetesinde yayınlanan birlik tüzüğü'nün 2. maddesinde amaç şöyle saptanmıştır : «Muallimlik mesleğini korumak, muallime ve muallimlerin içtimai vaziyetlerini yükseltmek ve bu gayesine iktisadi ve ilmi vasıtalarla ulaşmak.»

İlk genel kurulda geçici yönetim kurulu başkanlığına Bursa Milletvekili Muhittin Baha (Pars), üyeliklere İzmir Milletvekili Mahmut Esat (Bozkurt), Kütahya Milletvekili Cevdet, İktisat Müdürü Vehbi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Vasıf (Çınar), Öğretmen Sadri Ethem ve Ankara Kız Öğretmen Okulu Öğretmeni Bayan Leman seçilmişlerdir. Bu yönetim kurulunun önemli özelliği yurdumuzda ilk kez, erkeklerle beraber bir bayanın yönetime katılmış olmasıdır.

Bu yönetim kurulu yurdumuzda ilk kez, anlamlı ve ilginç bir çağrı bildirisiyle öğretmenleri devrimci eyleme çağırmış ve gerici çevrelerin saldırısına uğramıştır.

Çok uzun olan bildiri «Türkiye Muallime ve Muallimlerine Beyanname» başlığını taşımakta ve «Kardeşlar» diye başlamaktadır. Sakarya Savaşlarının başında yayınlanan ve 26 Haziran 1922 tarihini taşıyan bildiri, yurdun içinde bulunduğu koşulları, nedenleri, savaşı ve savaş gücünü özetledikten sonra : «Türk, bugünkü bü-

yük davasıyla bütün bir mazlumlarda dünyasına hürriyet ve istiklâl devrini açmaya doğru gidiyor .... bugünün esir milletleri yarının, adına esir dünyasının kurtuluş günleri diyeceklerdir .... Batı Türklüğü, kendisini Mütarekenin başlangıcında her bucağından buram buram kıvılcımlı dumanlar saçan bir yangın harabesinin içinde buldu. Burada emperyalistler eliyle Türklüğün varlığı yanıyordu .... Türkiye muallime ve muallimleri memleketlerine karşı ifa edecekleri vazifenin, canlı ve değerli nice hareketin en büyük günlerinde bulunuyorlar. Almanya, Rusya, Bulgaristan gibi büyük ufak milletlerin yenileşen istiklâl ve hürriyet kavgalarında en büyük hareketi yine irfan teşkilâtı meydana getirdi .... Rusya'da uzun ve aralıksız devrimleri irfan ve fikir gücünün soylu timsali olan muallime ve muallimler ve aydınlar yaptı. Bulgarlar bugünkü varlıklarını (Daskallarına) öğretmenlerine borçludurlar .... Almanya, Gohte'lerin, Schiller'lerin, Karl Marx'ların, Bebel'lerin, Lassal'lerin ve daha kafiye kafiye filozofların, ediplerin, hakimlerin yaratıkları medeniyet, hürriyet ve istiklâli bahşetti. İlim hareketinin başında muallime ve muallim safları en şerefli rolü ifa etti .... Cebert timsali Çarların dize geldiği Rus devriminin başında yine muallime ve muallimler bu roldelerdi .... Türkiyemiz bugün yirminci yüzyılın anlamıyla bir devrim mücadelesi içindedir .... Türk tarihi muallime ve muallimlerinden harekete geçmelerini bekliyor .... Devrimciliğe aykırı düşen ve ölüme mahkûm bütün kötü ve batıl fikirleri devirmek ve bunun yerine doğunun, batının uluorta dağılmış âdetlerini değil, milli şartlarıyla uyuşabilecek yeni müesseselerini kuracaktır .... Gazi Reisimiz 1922 yılında Millet Meclisinin yıldönümü gününde iratettiği nutukta «Türkiye'nin efendisi ve sahibi köylüdür» demişti. Bu hitap Türkiye'nin devrim saatini çaldı .... Birlik İdare Heyeti bütün Türkiyeli muallime ve muallimleri birlik ve beraberliğe, milli mücadeleyi destekleme yolunda harekete, vatanın büyük kurtuluş günlerinde fikri ve şuurlu kıyama (ayaklanmaya) davet ediyor. Türkiye devrimi muallime ve muallimlerin birlik ve beraberliği ile kazanılacaktır. İleri.....»

Ana çizgileriyle aldığımız bu bildirin, yayınlayanların kendisine yakınlığı bilindiği için, Mustafa Kemal'in onayı ile yayımlandığı kesindir. Yurt çapında büyük ve olumlu yankılar yapan, mektup ve telgraflarla onaylanan bu bildiri gerici çevrelerin saldırılarına uğramıştır. Bu çevrelerin sözcüsü olduğu anlaşılan Ka-

rahisar-ı Sahip Milletvekili Şükrü Efendi 1 Temmuz 1922 de İçişleri, Milli Eğitim ve Şer-ıye Vekillerinin cevaplandırmaları isteğiyle Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir soru önergesi vermiştir. Yarım yüzyıl önce bugünkülerle tam bir benzerlik içinde bulunan bir karşı devrim sözcüsünün B. M. M.'sine verdiği bu soru önergesini olduğu gibi almakta yarar görmekteyiz :

«Yüksek Başkanlığa;

Hakimiyeti Milliye gazetesinin 26 Haziran 1922 tarih ve 541 numaralı nüshasında Muallim ve Muallimler Derneği heyeti iadresinin bir beyannameyi yayınlanmıştır. İlmî olmaktan ziyade siyasi mahiyet taşıyan bu beyanname Almanya ve Rusya'daki devrimleri takdîrkar sözlerle andıktan sonra (asriliğe ve inkılâpçılığa muhalif düşen) ölmeye mahkûm bütün eskimiş ve batıl fikirleri devirerek, yirminci yüzyılın manasına yaraşacak bir yükselme ve devrim hareketi meydana getirmek için Türkiye'deki bütün muallim ve muallimleri kıyama (ayaklanma) davet ediyor. İkibuçuk sütunu ihtiva eden ve bir kelimesinde olsun islâmiyetten bahsetmeyen, aksine islâmî esaslara karşı mezhep ve siyasi görüş kurucularını (Karl Marx) ve saire gibi Almanya'da, Rusya'da meydana gelen yirminci yüzyıl devrimlerini (ki sosyalizm ve bolşevizimden ibarettir) takdirle bahseden bu beyanname her tarafta ve hattâ birçok muallimler arasında yanlış anlayışlara sebebiyet vermektedir. Bu sebeple :

1 — Bu cemiyetin, Cemiyetler Kanununa göre kurulup kurulmadığını,

2 — Böyle bir devrime hükûmetin taraftar olup olmadığını,

3 — Büyük Millet Meclisinin temel yasasına aykırı bulunan bu hareket hakkında gerek hükûmete karşı husule gelmesi mümkün güvensizlik bakımından, gerek maarifin temel yönünden tayini noktasından, gerekse islâm esasatı noktasından İçişleri, Maarif ve Şer-ıye Vekâletlerinden sülâ.....»

Bu soruya zamanın İçişleri Bakanlığı Vekili Mehmet Ata'nın verdiği yazılı cevap ta, soru kadar ilginçtir. Bu üç sorunun yalnız birincisine, Cemiyetler Kanununa uygun olduğu konusuna uzun bir cevap verilmiş, diğer sorulara hiçbir karşılık verilmemiştir. Cevabın sonunda : «... ancak, muallime ve muallimlerin bir arada bir cemiyette beraber çalışmaları gerek Maarif Vekâletince ve gerekse Ankara Vilâyetince muvafık görülmediği gibi bunun cevabına da kanunda açık hüküm bulunmadığı bildirilir» denilmektedir.

Bu olaylardan bir süre sonra bu birliğin dağıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet Döneminde

Cumhuriyetin kurulması ve özellikle devrimlerin yapıldığı dönemlerde öğretmen dernekleri çoğalmış ve hepsi birer kültür merkezi olarak çalışmaya başlamışlardır.

1936 yılında, Recep Peker'in C.H.P. Genel Sekreterliği döneminde, diğer sosyal derneklerle birlikte, öğretmen dernekleri de kapatılmıştır.

Çok Partili düzeni getiren, Cemiyetler Kanunundaki değişiklikten sonra Ankara'da ve yurdun her yerinde (öğretmenler yardımlaşma dernekleri) açılmış ve 1946 yılında merkezi Ankara olan (Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu) kurulmuş ve hemen bütün öğretmen dernekleri bu örgüte federe olmuşlardır. 27 Mayıs Devrimine kadar genellikle iktidarların bir uydusu niteliğinde görünen Federasyon, özellikle bu dönemde, Köy Enstitülerinde çalışanlara ve bu kurumlardan çıkanlara uygulanan büyük çaptaki ve insanlık dışı kıyım karşısındaki olumsuz ve pasif tutumu ile dikkati çekmektedir. Bu dönemde yapılan piyangolar ve takvim gelirleriyle İstanbul Burgaz adada ve Ankara'da birer bina alınmış ve Birlik Dergisi yayınlanmıştır. Bunlardan başka olumlu bir eylemi görülmeyen bu kuruluşun başkanı bulunanların özel çıkarlar peşinde oldukları ve öğretmenleri kullanarak Milletvekili olma çabası içine girdikleri ve üç genel başkanın da bunu sağladıkları bilinmektedir.

27 Mayıs'tan Sonra, Genel Öğretmen Boykotuna Kadar Görülen Eylemler

27 Mayıs Devriminin getirdiği canlılık ve özgürlük havası içinde, Ankara'dan başlayarak bütün Türkiye'de öğretmen dernekleri ve Federasyon devrimci öğretmenlerin yönetimine geçmiş, örgütler bütün üyelerini Mustafa Kemal Atatürk ve 27 Mayıs Devrimi ilkelerini halka - köylüye anlatmak için seferber etmişlerdir. Yeni Anayasa'nın tanıtılmasında ve kabulünde öğretmen örgütlerinin büyük payı vardır.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu kısa bir süre içinde, 110 derneğe bağlı 800 üyeden 450 dernek ve 65 bin üyeye ulaşmıştır. Kurtuluş Savaşları ve devrimlerin tanıtılması, irtica

ile yapılan savaşlardan sonra, kendi sorunları içinde kaldığı görülen ve on yıl süre ile kapatılmış bulunan dernekler, 27 Mayıs'tan sonra, Federasyon'un öncülüğünde, meslek ve meslekdaş sorunları yanında ve bunlarla beraber yurt sorunlarının çözümünde, diğer devrimci örgütlerle de işbirliği yaparak eylemlere girişmiştir.

1962 Şubatında, bu anlamda ilk yürüyüşü Kırıkkale Öğretmenler Derneği Ankara'da yapmıştır. İzin almayı gerektiren 27 Mayıs öncesi Gösteri Yürüyüşleri Kanununa rağmen, ikiyüz öğretmen, Kızılay'dan Anıtkabre kadar, yurt sorunlarını kapsayan dövizlerle yürümüş ve beş öğretmen mahkemeye verilmiştir. Mahkeme be-
raatle sonuçlanmıştır.

20 Şubat 1963 te Federasyonun öncülüğünde, Ankara'da ülkenin her yönünden gelen öğretmen temsilcileri ile, onyedi bin kişi ile yapılan mitingte meslek sorunları yanında yurt sorunları üzerinde etkinlikle durulmuş ve somut sonuçlar alınmıştır. Bu mitingten sonra Millî Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu istifa zorunda kalmış, ilköğretim ödeneği kabul edilmiş, eğitimcilerle haklar tanıyan kanun çıkarılmış ve ek ders ücretleri iki katına yükselmiştir. (Bak : Büyük Eğitim Mitingi kitabı, TÖDMF yayını, 1964 Şubat)

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu'nun ileriye görüşle düzenlediği ve Kızılay binasında yapıldığı için (Kızılay Toplantıları) diye anılan (Atatürkçü otuzüç Derneğin Gericilikle Savaş) anlamlı ve bugün için de gerekli ve geçerli bir eylem niteliğini taşımaktadır. TÖDMF'nin bu konuda yaptığı çağırılara otuzüç dernek olumlu cevap vermiş ve ilk toplantı 1 Nisan 1964 gününde Kızılay binasında yapılmıştır. Ankara'da Sıkıyönetim altında yapılan bu toplantı, içten, kendilerine Atatürkçülüğü yakıştıran maskeli karşı devrimciler tarafından sabote edilmek ve dıştan da basılmak istenmiştir. Baskın önlenmiş fakat türlü yönlerden gelen sabotaj önlenememiştir. Bu toplantıda seçilen Geçici Komisyonun hazırladığı öneriler ve ortak bildirinın görüşülmesi için, bir hafta sonra aynı binada ikinci bir toplantı yapılmış, içteki sabotörler daha yoğun bir çalışma ile bu eylemi yozlaştırmak istemişler fakat toplantıdan uzaklaştırılmışlardır. İkinci toplantıda gericilikle savaş için bir sürekli komisyon seçilmiş, yirmi dört derneğin imzaladığı ortak bildiri yayınlanmıştır.

(Atatürk İlkelerine Bağlı Dernekler Ortak Bildirisi) adıyla yayınlanan bu bildiri şöyle başlamaktadır: «İkiyüz yıldır süren batılılaşma ve modernleşme çabalarımıza rağmen Türkiyemizi ortaçağ karanlıkları içinde yaşatmak isteyen geri zihniyetin hâlâ yok edilemediğine ve bir kısım sorumsuz politikacılarla din ve maneviyat sömürücülerinin, kendi menfaat düzenlerini bir parça daha sürdürmek amacıyla Atatürk ilkelerine ihanet ettiklerini gören biz Atatürkçü teşekküller, bütün gericilik kaynaklarını kurutmak ve Türkiyemize demokrasi ve çağdaş uygarlık kapılarını kesin şekilde açmak için derinlemesine bir mücadeleye karar vermiş bulunuyoruz.»

Uzun olan bildiride ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları ve durumu incelenmekte, gericiliğin yüzeyde ve derinliğine nedenleri saptanmakta ve sonuç şöyle bağlanmaktadır: «Atatürkçü teşekküller mücadeleyi koordine edecek ve yürütecek bir (Atatürkçü Dernekler Daimi Komitesi) kurduğumuzu bildirir ve bütün Atatürkçüleri, şahıs ve teşekkül olarak, bu uygarlık savaşına olanca güçleriyle katılmaya çağırırız.) Bu atılım, karşı devrimciliğin dışlı müttefiklerince durdurulmuş ve yürütülememiştir.

Kızılay toplantıları, tabii senatörlerin Senato'da ve bir muhalefet milletvekilinin Mecliste açtığı genel görüşmelerde (Bak: Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 33 numaralı ciltler; Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 39 numaralı ciltler, 1967) Meclislerdeki karşı devrimciler tarafından önemle ele alınmış ve TÖDMF aleyhine kullanılmak istenmiştir. Bu oturumlar, karşı devrimcilerin öğretmenlerden ne kadar ürktüklerinin ve TÖDMF'nin olumlu eylemlerinin belirlediği ilginç toplantılar olarak örgüt tarihimize geçecek niteliktedir.

TÖDMF'nin en başarılı eylemi, kuşkusuz, daha 1962 yılından başlayarak yaptığı hazırlıklarla, TÖS'ü kurması olmuştur. TÖS, TÖDMF tarafından çağırılan 92 temsilcinin Ankara'da toplanmasıyla, 8 Temmuz 1965 te O günden bugüne kadar TÖS'ün yaptığı atılımları ve herbiri derinliğine incelenmeğe değer eylemleri burada ele alma olanağımız yoktur. Bunların ancak birkaçına değinerek geçeceğiz.

TÖS kurulduktan sonra, 12 Temmuz 1965 te, Sakarya'da başlayan TÖDMF toplantısında bu örgüte seçilen yöneticilerin, önceden kesinlikle verilmiş kararlara rağmen, TÖS'ün yanında TÖDMF'

yi feshetmiyerek, yürütmeyi sağlamaları üzerinde 1968 yılında yapılan TÖDMF Genel Kurulunda TÖS merkez yöneticileri, bu örgüte de adaylıklarını koyarak seçildiler. Ancak bu yolla ve bir yıl sonraki Genel Kurulda TÖDMF kendisini feshetme olanağına ulaştı. Bu olumlu eylem, para ve lokal israf ve ayrılıklarını ortadan kaldırarak, TÖS'ün üye ve şube sayısınınca ve eylem bakımından da dev bir örgüt durumuna gelmesini sağladı.

TÖS 4-8 Eylül 1968 tarihleri arasında, 1. Devrimci Eğitim Şûrasını topladı. Bu şûra ile öğretmenler ilk kez ve bilimsel olarak kendi sorunlarına sahip çıkıyorlar ve doğal olarak bunların kökünde bulunan yurt sorunlarını ele alıyorlardı. Bu şûrada kabul edilen (Devrim için Eğitim) sloganı özel bir önem taşımakta ve TÖS'ün bundan sonraki eylemlerinin yönünü belirlemekte idi. (Bak : Devrimci Eğitim Şûrası kitabığ 1969, TÖS yayını)

(Devrim için Eğitim) sloganının en geniş çaplı, etkin uygulaması 15 Şubat 1969 da Ankara'da yurdun her yerinden gelen 32 bin öğretmen ve 8 bin devrimci örgüt ve halk temsilcilerinin katılmasıyla yapılan (Büyük Eğitim Yürüyüşü) oldu. (Bak : Büyük Eğitim Yürüyüşü kitabı, 1969, TÖS yayını)

Bu yürüyüşün türlü etkileri yanında, TÖS Balıkesir Şubesinin mahkemeye götürülen 2 Şubat 1969 günlü yürüyüşü üzerine, konu, mahkemece Anayasa Mahkemesine verildi ve 624 sayılı kanunun 14/1 maddesi bu yüksek mahkemece iptal edilerek memurlara yasaklanan gösteri yürüyüşü hakkı alındı.

TÖS'ün, bütün öğretmenleri, tek işverene karşı tek örgütte birleştirilmeleri konusunda çok çaba harcadığı görülmektedir. Gerçekten de kumanda, kasa ve lokal birliği tüm hakların alınması ve devrimci savaş için büyük önem taşımaktadır. TÖS'ün, birleşmek için yaptığı atılımlar ve bunun için yaptığı fedakârlıklar övülmeye değer niteliktedir.

(Genel Öğretmen Boykotu) na ulaşıncaaya kadar, örgütlü, örgütsüz, öğretmenlerin eylemlerinin kısa bir tarihçesini sunmuş bulunuyoruz. Öğretmen örgüt ve eylemlerinin —derinliğine ve genişliğine— incelenerek, bu konuda tam ve ayrıntılı bir tarihçenin hazırlanması gerektiğine inanmaktayız. TÖS'ün bu konuyu ele almasını öneririz.

II — BOYKOTU DOĞURAN KOŞULLAR ve BOYKOTUN AMAÇLARI

Boykottan önceki durum

Öğretmenler ve eğitimciler, boykota gitmeden önce ne durumdaydılar sorusunu cevaplandırmak, boykotun nedenlerini kavrama bakımından çok önemlidir.

TÖS'ün çeşitli yayınlarında (özellikle Devrimci Eğitim Şûrasının raporlarında, 1967-1969 faaliyet yılı raporunda) dile getirdiği gerçekleri, başka deyimlerle tekrarlamak lüzumunu duyuyoruz :

1 — Anayasanın «sosyal devlet ilkesine», «bütün kişilere (hele çalışanlara) insan onuruna yaraşır yaşama şartlarının sağlanması», «ücretlerin adaletli olması ilkeleri» ne rağmen, öğretmenlere hele eğitimcilerle, yıllardır hayat asgarisinin altında ücret verilmektedir.

Bu durum, gerek psikolojik, gerek maddi bakımdan öğretmenlerin meslek görevlerini gereği gibi yerine getirmelerine engel olmuştur. O kadar ki, çocuklarına ve eşlerine karşı en doğal görevlerini bu yüzden yerine getiremeyen binlerce öğretmen, görevlerinden istifa etmek zorunluğunda kalmıştır. Yalnız 6000'i aşkın öğretmen, Almanya'ya işçi olarak gitmiştir. Birçok öğretmen ise şoförlükten, bakkallığa kadar çeşitli ek görevlerle yaşantılarını devam ettirmeye çalışmakta; böylece enerjilerini ve zamanlarını, asıl mesleklerine hasretememektedirler.

Öğretmenlerin çoğunluğu yalnız gülünç denilecek ücretler almakla kalmıyor, sosyal yardım kurumlarından da pek az faydalanabiliyorlar. Bu nedenle öğretmenlerimiz, ve aile bireyleri, doktor, ilaç ve hele hastanede yatak olanağından yoksundurlar. Birçok öğretmen, çocuğunu okutamamakta, bir meslek için yetiştirememektedir.

Öğretmenlerin kötü durumu, yalnız onların gelirlerinde ve mali olanaklarında kendisini göstermiyor,

2 — Öğretmenlerin mesleki güvenceden yoksun bırakılmaları : Anayasamızın ilgili hükümlerine rağmen, birçok kamu görevlisi, (özellikle AP iktidarı döneminde) kanunî güvenceden yoksun bırakılmış, savunma hakkını bile kullanmalarına imkân verilmeden disiplin cezasına çarptırılmıştır.

Ya Bakanlık emrine alınmış, ya meslekten çıkarılmış, yahut ta bir ceza niteliğinde olmak üzere (en kötü iklim koşulları içinde) koşulları iyi olan yerden koşulları kötü olan çok uzak yerlere gönderilmiştir. AP iktidarının bu davranışı, öğretmenler bakımından, hiç bir meslekte rastlanmayan bir yoğunluğa ulaşmıştır.

Sorun sayı bakımından incelendiği zaman görülür ki, Türkiye'de AP iktidarı zamanında disiplin cezasına çarptırılan kamu görevlilerinin, belki başka bütün meslek alanlarındaki toplamı kadar haksız işlem, öğretmenlere karşı reva görülmüştür. Bu davranış öğretmeni büyük ölçüde huzursuz hale getirmiştir. Yarın hangi bahane ile, ne gibi bir ceza ile karşılaşacağını bilmiyen ve arkadaşlarının başına gelen olayları görerek kendisine ne zaman sıra geleceğini düşünen öğretmenlerin, hele bunlardan evli ve çocuk sahibi olanların, bu koşullar içinde iç huzuruna kavuşabilmelerinin imkânsızlığı tartışma götürmez. Bu tutum, aynı zamanda, eğitim görevinin gereği gibi yerine getirilmesini de engelleyici niteliktedir; ve engellemiştir.

Öğretmenlerin böyle tahrik edici bir biçimde haksızlığa uğramaları, hattâ zaman zaman hakaret sayılacak nitelikte haksızlıklara çarpılmaları, onların mevcut düzene ve iktidara karşı olan güvenini ve saygısını daha da yitirmelerine sebep olmuş ve çeşitli biçim ve ölçülerde tepkilerde bulunmaları sonucunu yaratmıştır.

Bunun yanında, öğretmenler arasındaki bazı zayıf karakterlilerin varlığından da, iktidar azamî derecede faydalanarak; memleketçi, Atatürkçü, bağımsızlıkçı, toplumcu, kısaca devrimci öğretmenlerin aleyhine (Abdülhâmit devri jurnalcılığını da aşmak suretiyle) şu veya bu bahane ile ceza tertipleri yaratmaktan da geri kalmamıştır.

Öğretmenlerin Danıştaya yaptıkları başvurular, hiç bir zaman onların karşılaştıkları haksız işlemlerin sayısını gösterme bakımından bir ölçü sayılamaz. Çünkü çeşitli nedenlerden ötürü, birçok öğretmen, —özellikle iktidarın hisşını biraz daha artırmak-

tan kaçındıkları için— kendilerine karşı yapılan bazı haksızlıklara ses çıkarmamayı tercih etmişlerdir. Bu nedenle de Danıştaya, haksızlıklara uğrayanların ancak mütevazı bir oranı gitmiştir. Danıştaya götürülen olayların onda 9'u, öğretmenlerin lehine sonuçlanmış, böylece iktidarın öğretmene karşı ne derece haksız ve hukuk dışı bir davranış içinde olduğu, en yüksek idari mahkemenin kararlarıyla da tescil edilmiştir.

TÖS'ün ve feshedilmeden önce TÖS ile birlikte Federasyonun çeşitli uyarımları (bildirileri, toplantıları, gösteri yürüyüşleri, birinci Devrimci Eğitim Şurası, Cumhurbaşkanına yazılı ve sözlü olarak başvuruları, nihayet boykot ve ondan sonra Milli Güvenlik Kurulunun asker üyelerine başvurusu iktidarda, tuttuğu yanlış yolu düzeltme doğrultusunda olumlu hiçbir tepki yaratmamıştır. Çünkü iktidarın devrimci öğretmene karşı tutumu, tesadüflere, şu veya bu Milli Eğitim Bakanının zihniyetine, şu veya bu partinin telkinine yada tamamen kişisel davranışına dayanmamaktadır.

Devrimci öğretmenle iktidar arasındaki bu çatışma, (daha doğrusu iktidarın devrimci öğretmeni hukuk dışı metodlarla da olsa saf dışı edebilme çabası) her ikisinin birbiriyle bağdaşmaz birer toplum ve dünya görüşüne sahip olmalarının kaçınılmaz sonucudur. Birbiriyle çatışan ve birbiriyle asla bağdaşmayacak nitelikte olan bu dünya ve hayat felsefeleri, ne yazık ki iktidarın devrimci Türk öğretmenini devamlı ve sistemli olarak yıpratma, yıldırma ve gerekirse meslekten uzaklaştırmak için her araca başvurusu sonucuna sürüklemektedir. Bir tek cümle ile kıyım, AP iktidarının Anayasaya ve Türk toplumunun tartışma götürmez yararlarına karşı bulunuşunun; ve devrimci öğretmenin de, Türk toplumunun hayati yararları ve Anayasanın gerekleri için mücadeleye keskin kararlı oluşunun kaçınılmaz sonucudur.

Başka deyimle, bütün bu kısımların nedeni, «iç ve dış sömürü düzenini benimsemiş olan AP iktidarı»nın karşısında, «Anayasa düzenini kabul etmiş, iç ve dış sömürünün ortadan kalkması için Türk halkını uarmayı ve uyandırmayı kendisine amaç edinmiş öğretmenler ordusu»nun varlığıdır. İşte böyle bir öğretmenler ordusu, AP iktidarı için 1 numaralı hasım sayıldığından, bu iktidar ne pahasına olursa olsun, kendisinin —memleket zararına olan egemenliğini uzun vadede kesinlikle ortadan kaldıracak— bu

gücü yok edebilmek amacıyla, öğretmenleri yıldırarak, teslim alabilmek (onları dize getirebilmek) için, elinde bulunan bütün olanaklardan faydalanmayı (onları durmadan zarara uğratmayı) kendisi için önemli bir mücadele yöntemi saymıştır ve saymak zorunludur.

Bunun karşısında, «kendisini yetiştiren Türk halkına karşı olan namus borcunu, Atatürk'e karşı olan sözünü, Anayasaya karşı görevini ve nihayet tarihsel sorumluluğunu unutmıyan devrimci Türk öğretmeni» de, AP iktidarının gittiği yolun ters doğrultusunda gitmek zorunludur. Bu nedenle 2 gücün birbiriyle sürekli olarak çatışması adeta kaçınılmaz niteliktedir. «Ancak bu çatışma, AP iktidarı Anayasaya karşıdır, Türk toplumunun ve halkının yararlarına karşıdır, Atatürk'e karşıdır ve en önemlisi tarihin akışına karşıdır. Türk öğretmeni ise, Türk halkının yararına, Anayasa doğrultusunda, Atatürk'ün direktiflerine uygun olarak ve tarih akışı doğrultusunda bir çaba içindedir.»

AP iktidarının davranışı hukuk dışıdır. Devrimci öğretmenin tutumu ve mücadelesi ise, tamamen meşru, Anayasaya uygun bir mücadeledir. İşte nitelikleri böyle olan bir mücadelede, AP iktidarı haksız durumunu açıkça ortaya koyacak (itiraf edecek) cesarete ve bu kadar dürüst bir zihniyet ve hayat felsefesine de sahip olmadığından, gerçeği tersine çevirecek birtakım demogojilerden faydalanma zorunluğu duymuştur :

Öğretmenlerin halktan yana, Anayasaya uygun, hattâ öğretimin temel ilkeleri ve amaçlarına uygun görüş ve eylemlerinden ötürü cezalandırıldıklarını, itiraf edememiş, tam aksine öğretmenleri karalayabilmek için, gerçeklere taban tabana zıt yuvarlak laflardan, hattâ zaman zaman iftirallardan faydalanmıştır. Bu alanda AP iktidarının devamlı olarak başvurduğu iki can kurtaran simidinden (iki aldatmacadan) birisi, «öğretmenin siyaset yaptığı», öteki de «öğretmenin komünistlik propagandası yaptığı» yalanıdır. Bunlardan her ikisinin de gerçeklere aykırı olduğu, çeşitli örneklerle kesin olarak saptanmıştır. Devrimci öğretmenin «yasak anlamda bir politika» ile uğraşmadığını, bugüne kadar birçok olayda (hattâ AP iktidarının Adliyeye intikal ettirdiği birçok olayda) bilim adamı olan bilirmişler, ortaya koymuşlardır. Belirtmişler-

dir ki, yurt sorunları üzerine eğilmek, onları yetişen kuşakların ve geniş halk kitlelerinin anlayacağı biçimde açıklamak, yasak anlamda siyaset yapmak sayılmaz. Bu yoldaki çalışmalar, öğretmenin hakkıdır; hattâ bizim gibi geri kalmış bir ülkede kaçınılmaz gerevidir.

Özet olarak belirtmek gerekiyor ki : Siyasal iktidarların partizanca ve zümresel yada kişisel çıkarları koruma amacıyla verdiği direktifleri değil, Anayasayı, kanunları, yurdun ve halkın yararlarını üstün tutan öğretmenler, mükâfatlandırılacak yerde cezalandırılmaktadır. Buna karşılık AP iktidarının çeşitli temsilcilerinin emirlerini, direktiflerini arzu ve heveslerini, en üstün kural sayarak Anayasaya, kanunlara, halkımızın ve toplumumuzun yararlarına zıt eylemler içinde olan (yani yasak anlamda siyasetle meşgul olan) bazı öğretmenler ise, cezalandırılmak şöyle dursun, açıkça mükâfatlandırılmakta, hem de aşırı biçimde...

Komünistlik propagandası yolundaki yalana gelince

Burada da yine çeşitli örneklerle, gerek mahkeme kararlarında, gerek bilirkişi raporlarında ortaya konulmuştur ki, iktidarın hayat felsefesini, ekonomik sistemini kabul etmiyen görüşler ve bu doğrultudaki her türlü eylem, AP iktidarı tarafından kolayca Ceza Kanununun 141-142 nci maddeleri kapsamı içerisine giren komünistlik propagandası sayılıvermektedir. Kapitalist sistemi benimsememek, AP iktidarınca, suç teşkil edecek bir düşünüş ve eylem içinde bulunmak demektir. Öyle örnekler vardır ki, bunlar da ilgili öğretmenin suçu, sadece açıkça AP'yi tutmamaktan ibarettir. Komünizmi telin gösterileri tertip etmiş öğretmenler bile, sonunda komünistlik şüphesi ile Bakanlıkça cezalandırılabilmişlerdir.

Öğretmenin can güvenliğine karşı tertiplenen saldırılar, her geçen ay artmıştır. Bu saldırılar karşısında iktidarın tutumu, en hafifinden seyirci kalmaktır. Bazı bundan öteye giden sorumlu davranışlar da söz konusu olmaktadır.

Öyle tutumlar vardır ki, bunları en azından teşvik olarak nitelendirmek gerekir. Zaten Konya olayından beri birbirini izleyen seri halinde kaba kuvvete başvurma ve kitle halinde saldırma olayları yaygın bir hal almıştır. İktidarın bu olaylar karşısında göre-

vinden kaçtığı, sadece tarafsız ve memleketçi basınının yayınları ile değil, mahkeme kararlarıyla da kanıtlanmıştır.

Danıştayın ve ceza mahkemelerinin bu yolda verdiği kararlar vardır. Üzüntü ile belirtmek gerekir ki, Konya olayından bu yana 2 düzineye yakın çok ciddi irtica hareketi, öğretmene karşı yönelmiştir. Bu irtica hareketlerinde, ön planda, dinsel bağnazlık görülürse de temelde yatan gerçek etkenin ekonomik ve siyasal irtica, yani sömürü hevesi olduğunu belirtmek gerekir. İç ve dış sömürücüler, dinsel bağnazlıktan, devrimci öğretmenleri ezebilme hevesinin uygulanmasında, sadece bir araç olarak faydalanmışlardır. Aslında bütün bu hareketlerde tahrik ve teşvikleri yapanlar, sömürüden faydalanan güçlerdir. Bunun en korkunç ve iğrenç örneğine Kayseri olayında rastlamaktayız. Öğretmenlerin camileri bombaladığı görüntüsünü yaratabilmek için sistemli olarak tertipler tezgâhlanmış; ve görevliler, gerçek suçluları, yani ipleri oynatan elleri meydana çıkaracak adımı atmamışlar, bu bombaları kimlerin patlattığı üzerinde bugüne kadar durmamışlardır. Dahası var: Basın toplantısı yaparak öğretmenlerin gebertileceğini açıkça söyleyen AP Parlamento üyeleri hakkında da bugüne kadar kanunî hiç bir işlem yapılmamıştır. Kayseri olayı, bir kaç sahife ile geçilecek olaylardan değildir. Kayseri olayı, bir ulusun hayatında eşine yüzyıllarda bir rastlanabilecek büyük facialardan, unutulmaz yüz karalarından biridir. Başlı başına bu olay ve onun karşısında iktidarın tutumu, öğretmenler topluluğunun her araca başvurarak direnme yapma hakkına sahip olması için yeter de artar bile. Bir şehrin göbeğinde 800 öğretmen temsilcisine karşı 2,5 saat sürdü-rülen saldırıya ve bunları benzinle yakma teşebbüsüne karşı, devlet güçleri —iktidarın emrine bağlı kişilerin tutumundan ötürü— seyirci kalmıştır. Çok daha acısı, öğretmenler, hem anayasal haklarını kullanmaktan hem de Kayseri'de bile kalma hakkından yoksun bırakılmışlar, otellere bile uğramadan Kayseri'yi terketmeğe zorlanmışlardır. Saldırganlar, böylesine bir hoş görü ile; ve saldırıya uğrayanlar da iktidarın katmerli haksızlığı ile karşılaştıkları için, Kayseri olayından sonra, birçok küçük, orta ve büyük çaptaki saldırı olayları birbirini kovalamıştır.

Böylece, öğretmenler, yalnız Anayasanın bütün kişilere vadettiği insan onuruna yaraşır maddî olanaklardan meslekî alanda da Anayasal güvencelerden yoksun bırakılmakla yetinilmemiş, en il-

kel toplumlarda bile artık kişilere tanınan can güvenliği dahi ondan esirgenmiştir.

Öğretmenlerin Anayasa düzeni dışına atılması, yani Anayasanın bütün insanlara (vatandaşlara) tanıdığı haklardan yoksun bırakılışı, bununla da kalmamış, öğretmenler lehine verilmiş olan birçok Danıştay kararı doğrudan doğruya veya dolaylı (dolanlı) yoldan kâğıt üstünde bırakılmıştır; mahkeme kararları öğretmenlerin zararına olarak yok sayılmıştır. Bu da hukuk devletinin ve Anayasa düzenimizin, öğretmenler zararına başka bir çiğnenişidir.

Mahkeme kararlarının uygulanmamasının, ne kadar vahim hukuksal sonuçlar doğuracağını ise, ayrıca belirtmeğe bile ihtiyaç yoktur. Mahkeme kararlarının uygulanmadığı yerde, yalnız hukuk devleti değil, genellikle Çağdaş Devlet dahi bir ölçüde yok sayılmak zorunluğundadır. İşte devrimci öğretmenlerle mücadelede, iktidar, böylesine tehlikeleri ve devlet için son derece zararlı yollara sapmaktan bile kaçınmamaktadır.

Nihayet bütün bu haksızlıkları, kanunsuzlukları ve toplum için zararlı işlem ve eylemleri kamu oyunun gözü önüne serme olanağını sağlayan resmî tek yol olan Parlamento denetimi de, —öğretmenlerin zararına— işlemez hale gelmiştir. Bazı muhalif Parlamento üyelerinin veya Tabii Senatörlerin «Meclis soruşturması», «gensoru», «genel görüşme» ve «Meclis araştırması» önermeleri, (kıscacı : öğretmen kıyımı ve eğitim alanındaki bozukluk ve aksaklıkları ortaya çıkaracak olan Parlamento denetimi türlerine ilişkin çeşitli önerileri), iktidar partisinin sandalya çokluğuna dayanılarak, reddettirilmiştir. Hattâ bunların gündeme alınıp alınmamasına ilişkin görüşmelerin 5 dakika ile sınırlanması gibi, bu kurumlarla, Anayasa kurallarıyla ve kamu oyu ile açıkça alay etme anlamına gelen davranışlardan da kaçınılmamıştır. İşte boykottan önce (ve boykottan sonra), öğretmenlerin karşılaştıkları hukuka aykırı (hukuk dışı) işlemler, ana hatlarıyla bunlardan ibarettir.

Ancak öğretmen boykotunun nedenleri arasında başka bir tanesi daha vardır ki, bu, «öğretmene karşı doğrudan doğruya bir haksızlık» olarak nitelendirilemezse de, «öğretmenin görevini gereği gibi yerine getirmesine engel olucu» ve «onu, kendi toplumuna karşı ihanet sayılacak bir tutum ve çalışma içinde bırakıcı» niteliktedir. Bununla, eğitim alanındaki bozuklukla mücadeleyi kas-

tediyoruz :

Evet, boykotun nedenlerinden biri de, «gerçekten milli ve halka dönük bir eğitim reformunu gerçekleştirmek ve kültür emperyalizminin Türk toplumuna verdiği zararları giderici adımların atılmasını sağlamaktır. Bugün Türk eğitiminde dört başlı bir bozukluk vardır ki, böyle bozuk bir eğitim düzeni içinde çalışmak, öğretmen için «manen bir yıkım» teşkil etmekte ve bozukluğun düzeltilmesinde savaşılmamayı, devrimci (Atatürkçü) öğretmen, kendi halkına ve toplumuna karşı bir ihanet saymaktadır.

İşte halk için eğitim esasının geçerli hale gelmesi amacıyla savaşılan öğretmen, karşısında, «halka sırt çevirmiş ve sadece bir avuç insanın çıkarına olan bu eğitim sisteminin savunucusu olan AP iktidarı» nı bulmaktadır.

Yine lüzumsuz ton ton bilgi ile öğrencilerin kafasını işlemez hale getiren üretime sırt çevirmiş, kişilik sahibi kuşaklar yetiştirme yeteneğinden yoksun, ezbere dayanan tüketime yönelmiş bir eğitim düzeni, Türk halkının zararına olduğu için, öğretmen bununla da savaşmak zorunluğuna karşısında kalmaktadır.

Bundan başka milli eğitimin yabancıların etkisinden ve vesayetinden kurtulması doğrultusunda bir savaş vermek de yeni emperyalizmin birinci silahı olan kültür emperyalizmiyle savaşma zorunluğundaki devrimci, memleketçi, Atatürkçü öğretmen için kaçınılmaz bir görev haline gelmiştir.

Kültür emperyalizminin yürütücülerince beslenen barış gönüllüleri ve buna benzer hileli ve zararlı araçların niteliğini açıkça ilân edegelmiş devrimci öğretmen, yıllardanberi Türk halkının bağımsızlık bilincini körletme amacına yönelmiş bu yöntemlerden vaz geçilmemesi karşısında mücadelesini bu alana da sıçratmak durumunda kalmıştır.

4 üncü bozukluk olarak, çağdaş uygarlığa ulaştırıcı tek yol olan lâik eğitimden gittikçe uzaklaşılması ve dinsel eğitimin ön plana alınması yolundaki tertibi belirtmek isteriz.

Zamanımızın iktidarı, Kur'an kurslarından, İmam Hatip Okullarından yetişen kimselerin, yalnız din görevlerini değil, dünya işlerini de üzerlerine almalarını amaç edinmiştir. Anayasanın 21 inci maddesinin son fıkrasına açıkça aykırı olan «sübyan ve mahalle okulları» niteliğindeki çağdaş bilim ve eğitimi yöntemlerine zıt

kurslara göz yumarak lâik eğitimin temelini dinamit koyduğundan, Anayasa ve Atatürk doğrultusunda lâik ve tekleşmiş bir eğitim sistemi için mücadele de öğretmenler için kaçınılmaz hale gelmiştir. Böylece meslek ve genel kültür için insan yetiştiren eğitimi yuvalarının, lâik ve dinsel eğitim kuruluşları olarak ikiye bölünmesine, Atatürk'ün getirdiği eğitimde birlik esasının çiğnenmesine karşı harekete geçme zorunluğu da boykotun nedenleri arasında yer almaktadır.

İşte toplumumuza karşı olan sorumluluğun bilincine ulaşmış devrimci öğretmen, bu 4 başlı eğitim bozukluğu ile savaşmak zorunluğunda kaldığı içindir ki, AP iktidarı eğitimde bir 5 inci bozukluğu buna eklemiştir : O da, Türk eğitiminin devrimci, ülkücü öğretiminden yoksun bırakılması; iktidarın bu öğretmenleri çeşitli yollarla saf dışı ederek, şartlandırılmış bir eğitimi robotlar eliyle yürütme arzusu ve onu uygulama çabası içinde oluşudur. Toparlarsak : Boykotun nedenleri arasında, «öğretmenin maddî alandaki yoksulluğu» nu, «öğretmenin mesleki alanda güvenceden tamamen yoksun bırakılması» nı, «can güvenliğinin bile ortadan kalkmış olması» nı, «öğretmen yararına verilmiş olan Danıştay kararlarının çiğnenmesi» ni, «bütün bu bozuklukları meydana çıkartacak olan Parlamento denetiminin işlemeyişi» ni ve nihayet «Türkiye'nin kalkınmasını ve Türk halkının eğitimle bir meslek sahibi olmasını engelliyen halka sırt çevirmiş, hayata yabancı, dışarıdan (yabancılarca) yöneltilen ve yabancı sömürücülerin ihtiyaçlarına cevap veren ve nihayet lâik temelden uzaklaşarak dinsel bir nitelik kazandırılmak istenilen bozuk eğitim düzeninin devamında iktidarca direnilmesi» olduğunu söyleyebiliriz.

Nihayet öğretmenlerle ilgili olarak, öğretmen kuruluşlarına karşı AP iktidarının takındığı olumsuz, hattâ düpedüz düşmanca durum üzerinde de durmak gerekir : İktidar, Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunu ve hele sendikasını (TÖS) açıkça red ve inkâr etmiştir. Öğretmen sendikalarına meslekî alanda hiç bir suretle temsil yetkisi tanınmamıştır. Ne öğretmenlerin özlük işlemlerinin yürütülmesinde, ne de öğretim politikasıyla ilgili konularda öğretmen kuruluşlarının görüşüne ve iradesine yer bırakılmamıştır. Oysa UNESCO'nun 1966 da Paris'te düzenlediği hükümetler seviyesindeki kongrede dahi bütün bu alanlarda, öğretmen kuruluşlarıyla işbirliği yapılması, özellikle karar altına alınmıştır. Bütün bunlara rağmen, öğretmen sendikaları (ve genellikle örgüt-

leri) iktidar tarafından söz sahibi bir kuruluş olarak, hiç bir alanda tanınmamış; iktidar, öğretmen sendikalarını muhatap saymamıştır. (Boykottan önce olduğu gibi boykottan sonra da durum böyledir...)

Bundan başka sendika temsilcileri, Genel Başkanları başta olmak üzere, sırf sendikal alandaki çalışmalarından ötürü cezalandırılmış, görevlerine devam edememeleri için hukuk dışı tedbir ve tertiplere başvurulmuştur. Bu ise, hem hukukumuzla ve hem de uluslararası anlaşmalara aykırıdır.

İşte öğretmenler, meslekî haklarını kabul ettirebilmek ve Anayasanın 46 ncı maddesinde kendilerine tanınan Anayasal hakkın uygulanmasını sağlayabilmek için, iktidarla mücadele etme zorunluğunda bırakılmışlardır.

İktidar açıkça «ben vatandaş olarak öğretmeni» ve bir de devleti tanıyorum; bunların arasında yer alacak kuruluşları tanımak zorunluğunda değilim. Olsa olsa, iktidara tamamen tabi olmayı kabul etmiş bazı kukla öğretmen kuruluşlarını, öğretmenlerin temsilcisi olarak sayabilirim» anlamına gelen bir tutum içerisinde.

İktidarın TÖS yöneticilerine karşı takındığı bu olumsuz tutum, boykot sırasında ve özellikle boykottan sonra da artarak sürmüştür.

Boykotun amaçlarının ne olduğu meselesine gelince : Bu noktada yapılacak açıklamaların uzun olmasına hiç ihtiyaç yok. Boykotun amaçları, «boykottan önce öğretmenlere ve eğitim düzenimize ilişkin durumun zıttı olan durumu yaratmak» tır. Daha somut konuşacak olursak, eğitim düzeninde geniş halk kitlelerine dönük bir eğitim, geniş halk kitlelerinin eğitime hattâ meslek eğitimine kavuşabilmesini sağlayacak bir eğitim düzeni.

Hayata ve üretime dönük bir eğitim sistemi. Hayat için hiç bir faydası olmayan lüks (ve ancak çok ilerlemiş ülkelerde faydalanılabilecek, bizim bakımımızdan ise hayata yabancı düşecek) birtakım bilgiler yerine, toplumumuzun gerçeklerini gözönünde tutan ve onu bir an önce içinde bulunduğu geri kalmışlıktan kurtarmağa dayanan bir eğitim düzenini yaratmağa yönelmiş, fonksiyonel ve pratik değere sahip bilgilere ve böyle bilgilerle donatılmış bir kuşak yetiştirmek (yaşları ilerlemiş olan vatandaşların da,

hem memleket sorunlarını kavramaları ve hem de kendi meslek çalışmalarını daha verimli hale getirebilmek) için «halka ve hayata hizmet eden bir eğitim düzeni» ne kavuşmak.

Bundan başka, gerçekten milli, Türkler tarafından ve Türkiye'nin kalkınmasını, sömürüden kurtulmasını, sanayileşmesini sağlayacak bir eğitim programının (sisteminin) uygulanması. Nihayet bir eğitim sistem düzenini yeniden kurmak. Öğretmenleri saldırmaya lâik vatandaşlar gibi görme yolundaki sapık bir görüşten, iktidarın kurtulması, kurtarılması. Dinî öğretimin ancak dini hizmetlerin görülmesi alanına hasredilmesi, yoksa İmam Hatip Okullarının dünya işlerini gören kişileri yetiştiren birer genel öğretim kuruluşu olmaktan çıkarılması. İşte eğitime ilişkin bu amaçları sağlarken de, yabancı uzmanları, barış gönüllülerini, kısacası kültür emperyalizmini ve yeni emperyalizmin kanserli parçalarını ülkemizden uzaklaştırmak.

Öğretmenlerle doğrudan doğruya ilgili amaçlar da şunlardır : Öğretmenlerin insan onuruna yaraşır ve çalışmalarıyla topluma verdikleriyle, orantılı ve mesleklerinin onuruna yaraşır bir hayat seviyesine ulaşabilecek maaş ve sosyal yardım imkânlarına kavuşmaları.

İkincisi, hukuk prensiplerine, objektif esaslara dayanan, keyfilikten uzak, bir özlük işleri yürütülüşü; yani atamalarda, terfilerde nakillerde veya disiplin cezalarının verilmelerinde, mesleğin gereklerinin ve hukuk prensiplerinin esas alınması, partizan her türlü musallat oluşların önlenmesi, idarî görevlere tayinde objektif ve önceden belli birtakım ölçülerin yürürlüğe konması. Ve bütün bu özlük işlerinde ve mesleğe ilişkin konularda olduğu gibi, eğitim sistemlerinde yapılacak düzeltme ve reformlarda da, en geniş ölçüde meslek kuruluşlarının, öğretmen sendikalarının, temsil yetkileri ile orantılı olarak görüşlerinin alınması, iradelerine saygı gösterilmesi.

Öğretmenlerle ilgili disiplin cezaları veya özlük işlemlerinde, son sözün Anayasaya uygun olarak, gerçekten Danıştaya ait olması; ve iktidarın Danıştay kararlarına karşı takındığı olumsuz ve hukuka ters düşen tutumun tamamen ortadan kalkması. Danıştay kararlarını dolanlı yoldan kâğıt üstünde bırakmak için hukuk devletini çiğneyen utanç verici bir tutumdan iktidarın kendisini kur-

tarması. Özellikle öğretmenlere karşı, geniş ve masum halk kitlelerini aldatarak tahrik eden (ve onları can güvenliğini ortadan kaldıran saldırganlar haline getiren) siyaset adamlarının ve ekonomik çıkar sahibi olan zümrelerin bu eylemlerinin iktidarca ciddi bir surette izlenmesi ve bunların zabıtaca adliyyeye verilmesinin sağlanması. Öğretmenlere karşı her hangi bir saldırı veya saldırı başlangıcı kendisini gösterdiği zaman, zabıta kuvvetlerinin derhal kanunlara ve hukuka uygun olarak müdahale etmesinin, artık iktidarca kabul edilmesi. Nihayet boykotun amaçlarından birisi de, iktidarın gerek hükümet olarak, gerek Parlamento çoğunluğu olarak, öğretmene karşı yapılan haksızlıklar üzerine eğilmesi ve sistemli olarak kendisine karşı uygulanan haksız işlemleri gözden geçirecek ve onu gözden geçirmesini sağlayacak olan anayasal kurumların yeniden işletilmesini kabul ettirmektir. Başka deyişle, iktidarın sandalya çoğunluğuna dayanarak bunu önlemesi yolundaki, zararlı, yanlış ve demokrasinin ruhu ile bağdaşmaz olan bir tertipten, bir uygulamadan kendisini kurtarması için boykot ile baskı yapmak!

Boykotun bu ayrıntılı ve ön plandaki hedeflerinin arkasında, bütün bu hedeflerin hepsinin birden devamlı ve sürekli olarak gerçekleşebilmesini sağlayacak olan genel bir amaca da yönelmiş olduğunu kabul etmek gerekir. O da, zaten boykotun amaçlarını açıklayan bildiride yer almıştır: Türkiye'de Anayasa düzenimizin tüm olarak gerçek hayatta uygulanmasını sağlamaktır. Başka bir deyimle, Türk halkını bir an önce refaha ve mutluluğa kavuşturacak olan ekonomik reformların ve yapı değişikliğinin gerçekleşmesini ve kalkınmayı sağlayacak olan «Anayasa düzenimizin kâğıt üstünden artık hayata geçişini sağlamak» tır. Demek ki, alt yapı reformları dediğimiz ve toplumda sağlam bir ekonomik hayatın gelmesini sağlayacak yapı değişikliğini, Anayasaya uygun olarak bir an önce gerçekleştirmek ve dış sömürüye sebep olan bütün ilişkilerden arınma konusunda da, gerek iktidarın gerek diğer partilerin ve bütün Türk halkının dikkatini çekmek onu uyarmak ta boykotun arka plandaki büyük amacını teşkil etmektedir.

III — BOYKOT BİLDİRİSİ

BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA!..

Sayın Türkiye Öğretmenleri ve Kamuoyuna

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Genel Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 Pazartesi'nden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek, bütün okullarda 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 Cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TÖS Genel Yürütme Kurulunun Kararı Şöyledir

Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi biktirmiştir. Bugüne kadar yapılan her uyarıyı ve düzeltici her uygulamayı, türlü çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarıcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp, kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta, oradan diploma aldırılmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süt tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, «milli» bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

Bunun yanında, yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz, sınıflara girmekten, sokağa çıkmaktan utanır hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret, her gün

artan hayat pahalılığına yetişmek şöyle dursun, yaklaşmayı bile başaramamaktadır. Ayın onbeşinden sonra öğretmen resmen aç ve yılın her ayında borçludur. Büyük çoğunluğu, resmî bilim kurumlarının 1968 Temmuzunu için saptadığı 1941 lira aylık geçim derecesinden iki, üç, dört kat daha az aylık almaktadır. Bu yüzden mesleğini ve memleketini geçici olarak bırakıp Almanya'ya işçi olarak giden öğretmenler vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 6 bini aşkındır. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bırakanların sayısı da, son birkaç yılda, 3500'e çıkmıştır.

Gerek bu durumu, gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış, susup sinmeyenler, geceleyin çarşıdan evine giderken döğdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış cahil yurttaşlara kongre ve lokaller bastırılmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi, mesleğin 800 resmî temsilcisi yaktırlamak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Millî Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir geçmiş olsun bile dememişlerdir.

Bundan daha acı ve ağır olanı, haklı direncinde ve kutsal savasında dağ başlarında yapayalnız, bakımsız, baskı altında ve bin bir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanunla çalışan sendikası, sanki kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, horlanmış ve bugüne kadar resmen muhatap olarak alınmamıştır. Genel Başkanı dahi bugün Genel Merkezden uzak bir yerde görev yapmak durumunda bırakılan bu temsil örgütü her fırsatta karalanmış, halkın gözünden düşürülmek istenmiştir. Hükümet, 5 Ekim 1966'da Paris'te imzaladığı «Uluslararası Öğretmenler Statüsü»nü öğretmenlerden ve kamuoyundan saklamış, oradaki yükümlerinden hiçbirini uygulamamıştır. Özel sektörü desteklemek uğruna, Anayasaya aykırı olarak büyük milyonlar harcanmış. Personel Kanunu uygulaması için küçük milyonlar bulunamamıştır. Yıllardır sözü edilen «Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanunu da çıkarılamamıştır. Üstelik bu kurumun kanun tasarısı üzerinde öğretmen temsilcilerinin görüşü de alınmamıştır.

Bu durumda, mesleğinin şerefini ve gururunu duyan ve hepsi de ağır ve oturaklı olan öğretmenlerimize yakışan tutum, önce dış-

lerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezaket ve ciddiyetle uyarmak ve onların müzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini beklemek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde bu kapıları defalarca aşındırıldığı halde, yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenlerimize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

Çünkü :

Öğretmen yalvarmaz.

Öğretmen boyun eğmez.

Öğretmen el açmaz.

Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi çöpçü gitmez.

Öğretmen döğülmez.

Öğretmen yakılmaz.

Öğretmen kıyılmaz.

Öğretmen sürülmez.

Öğretmen DERS verir.

Öğretmen eline teslim edilmiş çocukları ve milletin kendisini

EĞİTİR.

Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

Her milletin terbiyesinde varolan saygı kuralı, Türk milletin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural, yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmalıdır. Artık buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluk vardır.

Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinde başlayan bojkotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususları bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oybirliğiyle karar verdik :

1 — Bütün Türkiye'de ve her dereceli okulda öğretmenler, eğitimciler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahından 18 Aralık 1969 Perşembe akşamına kadar dört gün ders vermeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 Cuma sabahı başlayacaktır.

2 — Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı takdirde, genel mahiyete

ve daha uzun süreli fiili durumlara gidilmesi, vakit geçirilmeden ayrıca düşünülecektir.

3 — İsteklerimiz şunlardır :

a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

b) Bu protokolda ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirleyici niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.

c) Bu protokolde, bütün öğretmen, eğitmen ve eğitim görevi yapanlara ödenen maaşların günün koşullarına denk duruma getirilmesi için hazırlanmış tasarıların hemen görüşme konusu yapılarak kanunlaştırılacağı belirtilmelidir.

d) Bu protokolde, özellikle «Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanun tasarısının, öğretmen temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, en seri şekilde Meclise verileceği ve kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

e) Bu protokolde Anayasaya aykırı 624 sayılı kanunun değiştirilmesi ve kamu personeli için de özgür sendikacılık olanaklarının sağlanacağı belirtilmelidir. Bu haklar arasında grev hakkının da bulunduğu zikredilmelidir.

f) Bu protokolde, sendikal çalışmalarından, kanunların suç saymadığı davranış ve görüşlerinden ötürü cezalandırılmış, sürülmüş, çıkarılmış veya kendi isteğiyle ayrılmak zorunda bırakılmış öğretmenlerin, sendikamızca verilecek listelere göre, eski yerlerine veya razı oldukları başka bir göreve döndürülecekleri belirtilmelidir.

g) Bu protokolde, yedi yıldır toplanmayan resmî Milli Eğitim Şûrasının toplanma tarih ve biçimi, temsilcilerimizle görüşülerek ilân edileceği belirtilmelidir.

h) Bu protokolde, bundan böyle, eğitim öğretim sorunlarını resmî öğretmen temsilcileriyle konuşularak karara bağlanacağı ve uygulanacağı bir ilke olarak benimsenmeli ve bunun kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

i) Bu protokolde, bu boykotlar dolayısıyla mesleki şeref ve gururunu ortaya koymuş olan öğretmenlerimize idarece ceza uygulaması yoluna gidilmeyeceği ilkesi de yer almaktadır.

4 — Dört günlük boykotun disiplin içinde yürütülmesi için Bölge Temsilcilerimiz, Şube Yönetim Kurullarımız görevli ve yetkilidirler. Sloganlarımız, öğretmenlere ve halkımıza duyurulmalıdır.

- Gerçekten milli bir eğitim istiyoruz.
- Eğitimin yönetiminde söz hakkı istiyoruz.
- Zam değil, âdil ücret istiyoruz.
- Baskı değil, âdil yönetim istiyoruz.
- Özgür sendikacılık olanakları istiyoruz.
- Bütün öğretmenler kol kola.
- Bütün öğretmenler uygun adım, tek ses!
- Bütün öğretmenler halkla yan yana, can cana!

IV — BOYKOTUN YÖNETİMİ

Boykota başlamadan önce ülkenin çeşitli yerlerinde TÖS şubelerince boykot eylemine girilmeye başlanmıştır. Birçok şubede boykota gireceklerini Genel Merkeze bildirmişlerdir. Bunun üzerine, TÖS Genel Yürütme Kurulu 10 Aralık 1969 da olağanüstü bir toplantı yaparak 15 Aralık 1969 Pazartesi gününden başlamak üzere bütün Türkiye'de 4 günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. Boykot tüm öğretim kademelerini kapsamaktadır. Bu durum telle şubelere iletilmiştir.

TÖS'ün boykot kararı yayımlandıktan sonra Türkiye İlkokul Öğretmenleri Sendikası da katılma kararı almıştır. Bunun üzerine ortak bir «Botkot Merkez Komitesi» kurulmuştur. Bu komite boykotun amaçlarını kamu oyuna ve öğretmenlere basın ve yayın yoluyla açıklamıştır. —Bu amaçlar aşağıda açıklanacaktır— «Merkez Boykot Komitesine» Paralel olarak TÖS ve İLKSEN şubelerinde de «Botkot Komiteleri» kurulmuştur. Merkez Komitesi ile şube komiteleri sürekli olarak, ulaşım araçlarından yararlanmak suretiyle, birbirleriyle ilişki kurmuşlardır. «Merkez Boykot Komitesi» radyoya konan boykotla ilgili yayın yasağından ötürü daha çok basın yoluyla kamu oyunu aydınlatmış, PTT'den yararlanmıştır.

«Merkez Boykot Komitesi» şube boykot komitelerine çalışma biçimi üzerine genelgeler gönderdi. Ayrıca merkezi bölgelerde toplantılar düzenliyerek boykotun amaçları ve yapılış şekli üzerinde açıklamalar yaptı. Telle, telefonla sorulan sorular görevli elemanlar yoluyla cevaplandırıldı.

Alınan kararlar basın, PTT yoluyla, gerekli hallerde eleman göndermek suretiyle kamu oyuna ve halka iletildi. Gerektiği hallerde ters tutumlu yöneticilere telle baskı yapılmaya çalışıldı. Aynı konuda bildiriler çıkarıldı ve basına dağıtıldı. Bu bildirilerde belli ölçülerle yöneticilere baskı görevini yaptı.

Boykotun amacı, kime karşı olduğunu açıklayan bildirileri gerek Genel Merkez, gerekse şubeler yayınladılar. Bildiriler genel ola-

rak Genel Merkezin açıkladığı amaçlar doğrultusunda yayınlanmıştır. Hemen her şubenin kendi olanakları içerisinde bildiri yayınladığı görülmektedir. Şube yöneticileri yayınladıkları bildirin yanında köyleri ve mahalleleri tarıyarak öğretmenlere ve halka boykotun amaçlarını anlatmışlardır. Bu yüzden de halk tarafından geniş çapta desteklenmiştir. Ne var ki sağcı bazı kuruluşların kışkırtması ile yer yer boykot kırıcı olaylara ve öğretmenlere saldırılara rastlanmıştır.

«Merkez Boykot Komitesi» boykot başlamadan önce boykot kararını ve biçimini şubelere çeşitli yollardan yararlanarak bildiriler halinde nasıl duyurmuşsa, boykot başladıktan sonra da bu duyuru işlemini sürdürmüştür. Her gün boykot hakkındaki bilgiler bildiriler şeklinde şubelere, üyelere ve halka duyurulmuştur. Ayrıca telefon ve telgraf irtibatı sürekli olarak sağlanmıştır. Basın yoluyla kamu oyu aydınlatılmış, boykotun amaçları sürekli olarak verilmiştir.

Şubeler, boykot başlamadan önce niçin boykota gidildiğini bildiriler halinde kamu oyuna duyurmuşlardır. Boykot sırasında da kamu oyunu aydınlatmaya çalışmışlardır. Bir yandan Genel Merkezdən alınan haberleri yayınlarken, bunun yanı sıra kendi çevrelerindeki boykotla ilgili haberleri de bildirilerle kamu oyuna duyuruyorlardı.

Boykot yapılacağı kararı verildiği andan başlayarak boykotun son gününe kadar öğretmen kuruluşunun dışında çeşitli kuruluşlar destekleme çabaları yapmışlardır. Başta köylüler ve işçiler olmak üzere, öğrenci kuruluşları, işçi sendikaları, memur sendikaları vb. telefonla, telgrafla, mektupla ve TÖS Genel Merkezi ile şubelerini ziyaret ederek boykotu desteklediklerini bildirmişlerdir.

Büyük çapta yapılan bu destekleme çabalarının yanında bazı kösteklemeler de olmuştur. Boykotun ilk günü oldukça sakin geçmiştir. Akşama doğru yer yer olaylar çıkmaya başlamıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü günlerde bu tip olaylar daha da çoğalmıştır. Olayları doğrudan AP Milletvekilleri organize etmişlerdir. Ankara'da bölgelerine dağılan milletvekilleri AP'li müfritleri harekete geçirmişler ve öğretmenleri boykottan alıkoymak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ölümle tehdit, lokallerin basılması, sınıfa girmeye zorlama gibi... Olayların boykot arefesinde yada ilk günde olmayıp ikinci gününden başlaması organize edilmiş olmanın yanıtıdır.

V — BOYKOT DENEYİNİN ÖĞRETTİKLERİ

Boykot, çalışan insanın hakkını alabilmesi yolunda kullandığı önemli silahlardan biridir. Hele bu silah öğretmen gibi halkla içiçe olan bir kesimde yapılırsa, önemi daha da artar. Daha boykot başlamadan hükümet çevrelerinin telâşu da bunu kanıtlamıştır. Radyoya konulan sansür, Bakanların, valilerin ve öteki görevlilerin telâşu da bize konunun önemini göstermektedir.

Boykot olayında şu üç ana konuda değerlendirme yapmak gerekir :

- a) Yönetime ilişkin
- b) Öğretmenlere ve eğitime ilişkin
- c) Halka ilişkin

konularda.

a) Yönetime ilişkin olarak üzerinde tartışılması gereken yanlar vardır. Öğretmen kesiminde bir kamu oyunun yaratıldığı ve bunun belirtilerinin açıkça görüldüğü bir ortam içerisinde yapılması zamanın iyi seçildiğini göstermektedir. 100 binin üzerinde öğretmenin boykota katılması da bu durumu kanıtlayıcı niteliktedir.

Ülkemizde ilk olarak yapılan bu büyük eylemin gerek Genel Merkezce ve gerekse şubelerce büyük bir başarı ve disiplinle yürütüldüğü görülmektedir. Geceli gündüzlü bir çalışma ile görev başında bulunan yöneticiler, her konuda anında aldıkları tedbirlerle başarıyı sağlamışlardır.

b) Öğretmenlere ve eğitime ilişkin konularda :

1 — Kamu oyunun gözü öğretmenlere ve eğitime çevrilmiştir.

2 — Öğretmenlerin isteklerinin kişisel çıkarlar olmayıp aslında halkın mutluluğu için alınması gerekli tedbirler olduğu kamu oyuna duyurulmuş, bir kere daha ve çok güçlü olarak öğretmenlerin emekçi halktan yana olduğu ortaya konmuştur.

3 — Halkın eğitim sorunlarını tartışmasına zemin hazırlanmıştır.

4 — Özellikle köylerde öğretmenler halka genel eğitim sorunlarını anlatmışlardır. Şubeler bildirileriyle bunları desteklemişlerdir. Böylece halkla öğretmen, bütün karşı çabalara rağmen, daha da içiçe olmuştur.

5 — Boykot süresince öğrenciler de öğretmenlerini desteklemişlerdir.

6 — Öğretmenler ortak davalarını çözümliyebilmek için birlik olmaları gerektiğine inanmışlardır.

7 — Öğretmenlerin yalnız olmadığı, emekçi halkın çoğunluğunun öğretmenlerin yanında olduğu ortaya çıkmıştır. Bütün kışkırtmalara, tertiplere rağmen boykot süresince ancak üç-beş olayın meydana gelmesi, onun da daha çok çıkarıcılar tarafından yaratılmış olması halkın öğretmenlerin yanında olduğunu göstermektedir.

c) Halka ilişkin konularda :

Türkiye'de ilk kez, kamu görevlileri kesiminde yapılan boykot tüm Türkiye çapında olduğu için, etkisi o derece büyük olmuştur. Öğretmenlik mesleğinin gereği öğrenci ve velilerle sürekli ilişki kurmaları etkiyi artıran bir başka nedendir. Devrimci öğretmenin görevi işçi ve köylüleri bilinçlendirmektir. Boykotun iki yönlü amacı vardı. Birincisi öğretmeni bilinçlendirmek. İkincisi de işçi ve köylüleri bilinçlendirmek. Aslında toplumsal olaylar birbirini etkilemektedir. Öğretmen boykotu hem kendi amacı içinde oluşundan, hem de ülke çapında yapılışından ötürü çok olumlu sonuçlara ulaşmıştır.

Boykot eylemi öğretmeni düşünmeye zorlamıştır. Çünkü boykotun amaçları son derece yüce, halkın mutluluğu içindir. Acaba yönetimde bulunanlar niçin halkın mutluluğu için eylem yapan öğretmenleri cezalandırmaktadır? Bu konuyu düşünmesi bile onu bilinçlenmeye iten başlangıç noktası olmuştur. Geniş emekçi halk kitleleri de karşıt propagandaya rağmen öğretmenlerin kendi çıkarları için çaba harcadıklarını anlayacaklardır. Bu anlayış onların da bilinçlenme başlangıcı olacaktır.

Örnek oluşu açısından da olumlu sonuçlar elde edilmiştir. 1969 Genel Öğretmen Boykotundan sonra köylü ve işçi hareketleri yoğunluk kazanmıştır. Toprak işgalleri uyanışın bir sonucudur. Fabrika işgalleri işçi kesiminin bilinçlenme yolunda olduğunu belgeleyen olaylardır. Konya - Ereğli köylüleri Milli Eğitim Bakanlığının İvriz İlköğretmen Okulunu kapatması üzerine yaptığı yürüyüş halkın eğitim konularına eğilmeye başlamasının güzel bir örneğidir.

Türkiye'de kamu görevlilerinin seslerini yükseltmeye başlaması yer yer eylemlere girişmesi öğretmen boykotundan sonra olan olaylardır. Bu kesimde, boykotumuzun kesinlikle etkili olduğunu söyleyebiliriz. Boykottan sonra devrimci öğrencilerle öğretmenler arasında dayanışma artmıştır. Öğrenci hareketleri ise daha belirgin olarak bu sömürü düzenine karşı olmuştur. Yoğunluk kazanmasına etkili olduğunu da söyleyebiliriz.

Özetleyecek olursak «1969 Genel Öğretmen Boykotu» yönetim, bilinçlenme, halka örnek olma, devrimci güçlerle ilişki kurma açılarından son derece etkili olmuştur. İşçi ve köylü eylemleri, özellikle köylü eylemleri yoğunluk kazanmıştır. Kamu görevlileri kesimiyle ilişki kurulmuş onların da devrimci yönde eylem yapmasında etkili olmuştur. Bilinçlenme yolunda etkili eğitim çalışmaları yapılması gerektiği de iyice anlaşılmıştır.

VI — BOYKOTA KATILMA ORANI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Boykota katılan öğretmen sayısı ve bu yüzden çeşitli biçimlerde ceza alanlarının durumları şöyledir :

DÖRT GÜNLÜK GENEL ÖĞRETMEN BOYKOTUNA KATILANLAR VE KIYIMA UĞRAYANLAR

Boykota katılan öğretmen sayısı	:	109.000
Boykota dört gün tam katılanlar	:	88.000
Birinci gün katılmayıp, son üç günde katılanlar	:	12.100
Birinci gün katıldığı halde, sonraki günler katılmayanlar	:	9.500
Boykota hiç katılmayanlar	:	47.000
Adli kovuşturmayla uğrayanlar	:	50.300
Takipsizlik kararı	:	19.250
Boykotta açığa alınan	:	2.118

Bakanlık emrine alınan	:	65
1 - 2 - 3 - 4 maaş kesimi cezası verilenler	:	45.520
1 ve üç yıllık kıdem indirimi	:	3.900
İl dışı sürgün	:	590
İl içinde yer değiştirme	:	6.600
Okul müdürlükleri alınanlar	:	400
Derece indirme	:	1.200
İhraç	:	11

VII — BOYKOTUN HUKUKSAL SONUÇLARI

Şimdi bir de, boykottan sonra iktidarın, savcılarının ve yargı yerlerinin bu eylemi hukuki açıdan nasıl değerlendirdiği konusunda saptamalar yapmak isteriz :

Önce belirtmek gerekir ki, iktidar, boykottan sonra hattâ boykot hareketi başlamadan önce (sadece boykot kararı ilân edildikten sonra) kendisini tamamen Anayasanın, yasaların ve hukuk prensiplerinin dışında (daha doğrusu üstünde) saymış; ve her türlü araca başvurarak, öğretmenlerle gayri meşru bir mücadeleye girişmiştir. Sonradan Danıştay kararıyla da kanıtlandığı üzere, Anayasanın ve 359 sayılı kanunun açık hükmüne aykırı olarak ve hukuki kavramları hiçe sayarak milli güvenlik endişesinden söz etmek suretiyle, boykota ilişkin haberlerin TRT'den verilmesini önlemiştir. Öte yandan iktidar sözcüleri, gerek radyodan gerek televizyondan öğretmenleri tehdit eden yayınlar yapmak suretiyle, hukuk kurallarını ve kanunları çiğneyerek boykota katılmayı önleme veya hiç değilse katılanların oranını düşürebilme çabasına girişmiştir.

Bu tutum, şüphesiz ki, «hukuk dışı bir iktidar karşısında bulunulduğunun açık bir kamtı» dır. Öğretmen boykotunun, sadece «kanuna aykırı olduğunu ileri sürmek suretiyle gayri meşru olduğunu iddia eden bir iktidarın, bizzat kendisinin çeşitli Anayasa ve kanun hükümlerini hiçe sayması», en azından bindiği dalı kesmesi ve meşruiyet temelini zedelemesi anlamına gelir. Nitekim bu gerçek, birçok yazar, üniversite öğretim üyesi ve Parlamento üyesi tarafından da belirtilmiştir.

olma ilkeleri, yurt görevinde eşitlik prensipleri ayrıntılarıyla işlenmelidir. Sandıksal nitelikli Filipin tipi demokrasi ile gerçek demokrasi arasındaki büyük fark kavratılmalıdır. Siyasal partilerin yapısı ve tutumlarının eleştirileri yapılmalıdır. Toplumsal yaşantımıza ve toplumumuzun gelişip kalkınmasına etki yapan kurum ve kuruluşların, halkla ilişkilerinin ne olması gerektiği anlatılmalı, bugünkü tutumları ve işleyişleri gözler önüne serilmelidir.

7 — Felsefe ve Toplum Bilim derslerinde, bugün okullarda okutulmakta olan idealist felsefe yanında materyalist felsefe de okutulmalı, idealist felsefe ile materyalist felsefenin karşılaştırmaları yapılmalıdır. Burjuva toplum bilimi yanında, çağdaş materyalist toplum bilimi ilkeleri de öğrencilere her vesile ile tanıtılmalıdır.

8 — Okullarda işlenen ve öğrenciye kazandırılmaya çalışılan, formel mantık yerine, diyalektik mantığı getirmeli, öğrencilere bütün sorunlara diyalektik açıdan bakabilme yeteneği kazandırılmalıdır.

9 — Bütün bu uygulamaların yapılabilmesi için, TÖS "Devrim için Eğitim" ilkesine uygun ders kitapları hazırlatıp yayınlamalı, öğretmenleri bu konuda teşvik edici çabalara girişmelidir.

10 — Devrim için eğitim ilkesinin, sistematik bir düzen içerisinde yürüyebilmesi için, burjuva eğitimi içeren ve emperyalizmin etkisi altında hazırlanmış olan bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı ders programlarına karşıt olarak, millî ve devrimci ders programları hazırlanmalıdır.

11 — Okullarda Devrim için Eğitimin uygulanabilmesi için bir takım engellerin aşılması ve mutlak başarıya ulaşılması gerekir. Bu engeller, kanun, yönetmelik, idareci, karşı devrimci öğretmenler ve öğrenciler, bilinçsiz çocuk velileridir. Devrim için Eğitim yapacak olan öğretmenler bunları iyi bilmeli, kendilerini buna göre hazırlamalıdır. Okul yöneticileri ile öğretmenlerle, öğrencilerle, öğrenci velileri ile çok sıkı ilişkiler kurmalı. Kendisine sağlam bir çevre yapmalı. Sevilen sayılan ve aranan bir kimse olmalı. Çevresinin desteğini her zaman yanında bulmalıdır.

HALK İÇİNDE DEVRİM İÇİN EĞİTİM :

Bu alanda yapılması gerekli işleri de, yine kalın çizgilerle şöyle sıralayabiliriz :

1 — Yukarıda da belirttiğimiz gibi öğretmen halktan soyutlanamaz. Halkın içinde ve yaşantısını genellikle halkla birlikte yürüten öğretmen halkla kendisi arasında doğal olarak var olan çelişkileri asgariye indirmelidir.

2 — Devrimci öğretmen iyi bir halk gözlemcisi olmalı. Halkın kendi iç çelişmesini saptamalı, bu iç çelişkileri halkın Devrim için Eğitiminde kendisine eylem kılavuzu yapmalı.

3 — Devrimci öğretmen halktan kendisine müttefikler bulmalı. Bu müttefikler titiz bir denemeden sonra saptanmalı. Bu müttefiklerle doğrudan yada dolaylı içten ilişkiler kurmanın, çevre pratiği içerisinde yollarını aramalı. Bu eylemini yaparken, allerjik davranışlardan sakınmalı.

4 — Devrimci öğretmen kendisine müttefikler kazanırken, eylemlerinin karşısına çıkabilecek kişi ve güçleri de en yanılmaz bir gözlemle saptamalı. O güçlerin ittifakını mutlak bir şekilde bozma yollarını aramalı. Bu eylemlerinde genellikle tarafsız kalabilecek asıl kitlenin, karşı güçlerin yanına kaymasını önlemeli. Halk yararına gireceği somut eylem ve kişisel ilişkilerle onları kendi yanına çekmenin yollarını aramalı.

5 — Devrimci öğretmen halkı sevmeli, halkın arasında çok rahat katılmalı ve onların yaşantısına karışmalıdır. Devrimci öğretmen için ev ziyaretleri önem taşır. Halkın ve bireylerin acılarına ortak olmak, sevinçlerine katkıda bulunmak önem taşır. Bireylerin maddi ve manevi sıkıntılarında onların yanında bulunmak, onlara moralman dayanak olmak önem taşır. Bütün bunları yapabilmek için ise öğretmenin kişilerle olan ilişkisini, ölçülü ve sürekli gözleme dayanan bir metoda göre yürütülmeli.

6 — Devrimci öğretmen halkın güven ve sevgisini kazanmalı. Onlara karşıt düşecek bütün tavır ve davranışlardan kaçınmalı.

7 — Devrimci öğretmen halkın kökleşmiş gelenek ve göreneklerini ve çevresel kültürünü çok iyi bilmeli. Sürekli olarak halktan öğrenmeye çalışmalı. Halktan öğrendiklerini de devrimci teoriye dönüştürerek, tekrar halka aktarmalı. Ve böylece halkın kendi örf-âdet ve kültürü ile Devrim için Eğitimin pratik metodlarını, çevre özelliklerine göre bulmalı.

8 — Devrimci öğretmen, halkın inançlarına karşıt olmamalı. Sınıfsal nitelik taşımayan, üretim ilişkileri esasına dayanmayan soyut devrim kavramları uğruna halkla karşı karşıya gelmemelidir.

9 — Devrimci öğretmen halkın eğitiminde, çevresel ekonomik çelişkilerden yararlanmalı. Eylemlerini bu çelişki ve buna yandaş çelişkiler üzerine oturtmalı. Örneğin, o çevrede bütün en önemli ekonomik çelişki ise, eyleminin temel çizgisi bütün sorunu olmalı. Diğer halk ihtiyaçlarını da giderebilmenin davranışı ve hareketi içinde bulunmalı.

10 — Devrimci örgütlerle birlikte öğretmen her geçen gün pratiğini zenginleştirmeli, halktan öğrendiklerini tekrar halka uygulama tekniğini kavramalı ve devrimci bilgi ve kültürünü arttırmak için sürekli olarak okumalı.

ÖRGÜTLERDE DEVRİM İÇİN EĞİTİM :

Devrimci öğretmenin en önemli görevlerinden biri de halk örgütlenmesine katkıda bulunmak, bu örgütlerin eğitilmesinde doğrudan yada dolaylı etkin olmaktır.

1 — Devrimci öğretmen, görev yaptığı çevrede, halkın ekonomik çelişkilerinin çözüme ulaşması için halk örgütlenmesinin önemini bilmeli, halk örgütsüz ise onları örgütlenme pratiklerini araştırmalı, örgütlenme eylemine girerek, bunu gerçekleştirmeli.

2 — Devrimci öğretmen, çevrede işçi, köylü yada herhangi elverişli bir örgüt varsa, bu örgütlerle doğrudan veya dolaylı ilişki kurmalı. Örgütün yönetici ve eylemci üyeleri ile dostluklar sağlamalı. Bu ilişki ve dostlukların gelişmesi yollarını aramalı.

3 — Devrimci öğretmen, çevredeki örgütün eylem ve yönetim biçimlerini yakından izlemeli. Örgütün yanlışları ve sapmaları varsa bunları saptayıp, bu sapmanın giderilmesi yollarını aramalı. Dostluk kurmuş olduğu yönetici ve eylemci üyelere, doğrular olumlu sonuç verinceye dek anlatılmalı. Devrimci doğru çizgiyi örgüt içinde mutlak hakim kılmalı.

4 — Örgütlerin eğitiminde, örgüte ve üyelerine sınıf bilinci kazandırmak en önemli nokta olmalı. Sınıf bilincinden ve bunun gereği politik bilinçten yoksun örgütler sapmadan kendisini kurtaramazlar. Sapma içindeki örgütler ise, yararlı olmaktan çok zararlı olurlar.

5 — Devrimci öğretmen çevredeki örgütler arasında ilişkiler kurma yollarını aramalı, ortak eylem olanaklarını sağlamalıdır.

6 — Devrimci öğretmen çevresindeki halk örgütlerinin eğitiminde çalışırken kendi öz örgütünün de gözden uzak tutmamalıdır. Kendi örgütü olan TÖS'ün daha da güçlenmesini, TÖS'e üye olmayan öğretmenleri TÖS'e kazandırmasını ve TÖS felsefesini bu unduğu çevreye kabul ettirmenin yollarını aramalı ve bunu sağlamalıdır.

DEVİRİM İÇİN EĞİTİMDE TÖS'ÜN YERİ :

Koordine ve sonuç alıcı eylemler, güçlü örgütlerle başanlır. Devrim için Eğitim eyleminin, Türkiye'mizin bugünkü ortamında uygulanması çok güçtür. Bu uygulamayı yapacak öğretmenlerin önünde çetin engeller vardır. Zorlukların yenilmesi, engellerin aşılması güçlü bir mesleki sendika ile mümkündür. Bu konuda en büyük görev TÖS'e düşmektedir. Bu görevler kısaca şunlar olabilir :

1 — TÖS Devrim için Eğitime örgüt olarak kendisini şimdiden hazırlamalı ve tüm şubelerini bu havanın içine hemen sokmalıdır.

2 — TÖS sürekli bir eğitim programı ile, kademeli olarak tüm üyelerini eğitecek çalışmalara girmeli, öğretmenlere devrimci bir bilinç ve davranış kazandırmalıdır.

3 — Her şube, çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını incelemeli. Çevre çelişkilerini saptamalı. Çevrede uygulanması gereken pratikleri belirlemeli ve incelemeli. Bu incelemeler genel merkezde toplanarak bir bilim kurulunca değerlendirilmeli. Devrim için Eğitimde, bu değerlendirme esas alınarak, uyulması gereken hususlar ve uygulanması gereken metotlar hakkında şubelere talimat verilerek, kesin eylem tavrı aldırılmalıdır.

4 — Devrim için eylem kılavuzları ve diğer kaynak kitapçık ve broşürleri anlaşılır ve uygulanabilir ve bir nitelikte hazırlayıp öğretmenlere ulaştırmalı. Bu kılavuz kitap ve broşürlerin uygulamadaki aksaklıkları ise zaman geçirilmeden düzeltilmeli. Öğretmenin pratikleri merkezi bir koordinasyonla zenginleştirilmelidir.

5 — Devrim için Eğitim mali olanakları gerektirecektir. Bu bakımdan TÖS mali olanaklarını geliştirmenin yollarını aramalı. Ödentileri artıracak tüzük değişikliğine gitmeli, başka ekonomik tedbirleri şimdiden almalıdır.

6 — TÖS Devrim için Eğitim yapacak öğretmenlerin meslek ve can güvenliğini sağlayıcı tedbirleri daha da güçlü olarak sağlamalıdır.

7 — TÖS, halkın TÖS'e karşı ters şartlanmalarını silecek girişimlerde bulunmalı. Devrim için Eğitim eyleminde ve diğer devrimci eylemlerinde halkın desteğini sağlayabilmnin yollarını aramalıdır.

8 — TÖS, tüm öğretim kademelerindeki yönetici kadrolarının, bilinçli ve Devrim için Eğitim eylemini savsatmadan sürdürececek militan öğretmenlerden oluşturmanın eylemine girmelidir.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI

2. DEVRİMCI EĞİTİM ŞURASI

Muammer AKSOY
Cahit ALICAN
Hürrem ARMAN
Osman N. KOÇTÜRK
Cahit TALAS

Öğretmen Boykotu

Bildiri N: 8

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi Gazi M. Kemal Bul. No. 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

I — GENEL BOYKOTA KADAR, ÖĞRETMEN EYLEMLERİNİN KISA BİR TARİHÇESİ

Ülkemizde öğretmenlerin örgütlenmesi İmparatorluk döneminde ve I. Dünya Savaşı sıralarında İstanbul'da başlamıştır. Daha önce, II. Abdülhamit'in yönetimi sırasında, İstanbul öğretmenlerinin sekiz ay, aylık alamamaları nedeniyle, bir örgütün öncülüğü olmadan, aylıkları ödeninceye kadar bir hafta süre ile, toptan, okullara gitmedikleri bilinmektedir.

I. Dünya Savaşı içinde kurulan (Muallimler Cemiyeti) özellikle işgal kuvvetlerine karşı bir direnç barikatı kurmuş ve öğretmenler antiemperyalist savaşta Mustafa Kemal'in İstanbul'daki dayanaklarından biri olma görevini başarmışlardır. İşgal altında ve bir sultanın yönetimindeki İstanbul'da, Anadolu Kurtuluş Savaşlarını açıkça ve yüreklilikle destekleyen ve (Sultanahmet Mitingleri) diye adlandırılan yüzbinlik toplantıları düzenleyenler öğretmenlerdir. Mustafa Necati, batı sınırında düşmana ilk kurşunu atanlar içinde olmasıyla ve İzmir bölgesinde öğretmenleri örgütlemesiyle dikkati çekmiştir. Bursa'nın geri alınması üzerine birçok tehlikeyi göze alarak bu ile gelen Mustafa Kemal'e bağlılıklarının bir kanıtı olarak, İstanbul'dan örgüte bağlı elli iki öğretmen Bursa'ya gelmiş, Mustafa Kemal yolculuğunu erteleyerek, öğretmenlerle ilk ve ilginç konuşmayı bu temsilcilerle yapmıştır. Mustafa Kemal'in, Kurtuluştan sonra da, uygulamaya geçmeden önce, en önemli devrimleri öğretmen derneklerinde anlattığı ve öğretmenleri devrimlerin doğal bir yayıcısı ve savunucusu olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Kurtuluş Savaşları içinde öğretmenler cephelerde savaşmış, okullarda ödev görmüş, halkı yüreklendirmede büyük başarılar sağlamışlardır. Savaş içinde, illerde (Maarif hisseleri) nin toplanamaması nedeniyle aylarca aylık almadan çalışmak zorunda kalan öğretmenlerin bazı il ve ilçelerde, geçimlerini sağlamak için başka işler tutmak zorunda kaldıkları ve buralarda okulların kısa

bir süre kapandığı görülmektedir. Öğretmenler bu durumu, Bakanlığa ve Büyük Millet Meclisine çektikleri acı ve üzüntülü telgraflarla bildirmişler, bunun üzerine 4 Aralık 1920 günü Meclis'te Milli Eğitim Bakanı Rıza Nur'a soru açılmış, Meclis ve Hükümetçe ivedilikle alınan tedbirlerle, öğretmenlerin birikmiş aylıkları da verilerek, kapalı olan yerlerde okulların açılması sağlanmıştır. Meclis'teki görüşmelerde öğretmenlerin bu eylemi için (grev) sözcüğü kullanılmış, en sıkışık bir ortamda bile öğretmenler haklı görülerek yaşamlarıyla ilgili istekleri yerine getirilmiş ve hiçbiri hakkında işlem yapılmamıştır. Bu olaydan sonra her yerde dernekler kurulmaya başlamıştır.

Kurulan İlk Birlik ve İlginç Bir Çağrı Bildirisi

Yurtta çok sayıda kurulan öğretmen derneklerini eylem beraberliğine sokmak amacıyla 7 Mayıs 1921 de merkezi Ankara'da olan (Türkiye Muallimler ve Muallimeler Cemiyeti Birliği) adı ile bir örgüt kurulmuştur. 9 Mayıs 1921 de (Hakimiyeti Milliye) gazetesinde yayınlanan birlik tüzüğüünün 2. maddesinde amaç şöyle saptanmıştır : «Muallimlik mesleğini korumak, muallime ve muallimlerin içtimai vaziyetlerini yükseltmek ve bu gayesine iktisadi ve ilmi vasıtalarla ulaşmak.»

İlk genel kurulda geçici yönetim kurulu başkanlığına Bursa Milletvekili Muhittin Baha (Pars), üyeliklere İzmir Milletvekili Mahmut Esat (Bozkurt), Kütahya Milletvekili Cevdet, İktisat Müdürü Vehbi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Vasıf (Çınar), Öğretmen Sadri Ethem ve Ankara Kız Öğretmen Okulu Öğretmeni Bayan Leman seçilmişlerdir. Bu yönetim kurulunun önemli özelliği yurdumuzda ilk kez, erkeklerle beraber bir bayanın yönetime katılmış olmasıdır.

Bu yönetim kurulu yurdumuzda ilk kez, anlamlı ve ilginç bir çağrı bildirisiyle öğretmenleri devrimci eyleme çağırmış ve gerici çevrelerin saldırısına uğramıştır.

Çok uzun olan bildiri «Türkiye Muallime ve Muallimlerine Beyanname» başlığını taşımakta ve «Kardaşlar» diye başlamaktadır. Sakarya Savaşlarının başında yayınlanan ve 26 Haziran 1922 tarihini taşıyan bildiri, yurdun içinde bulunduğu koşulları, nedenleri, savaşı ve savaş gücünü özetledikten sonra : «Türk, bugünkü bü-

yük davasıyla bütün bir mazlumlar dünyasına hürriyet ve istiklâl devrini açmaya doğru gidiyor .... bugünün esir milletleri yarının, adına esir dünyasının kurtuluş günleri diyeceklerdir .... Batı Türklüğü, kendisini Mütarekenin başlangıcında her bucağından buram buram kıvılcımlı dumanlar saçan bir yangın harabesinin içinde buldu. Burada emperyalistler eliyle Türklüğün varlığı yanıyordu .... Türkiye muallime ve muallimleri memleketlerine karşı ifa edecekleri vazifenin, canlı ve değerli nice hareketin en büyük günlerinde bulunuyorlar. Almanya, Rusya, Bulgaristan gibi büyük ufak milletlerin yenileşen istiklâl ve hürriyet kavgalarında en büyük hareketi yine irfan teşkilâtı meydana getirdi .... Rusya'da uzun ve aralıksız devrimleri irfan ve fikir gücünün soylu timsali olan muallime ve muallimler ve aydınlar yaptı. Bulgarlar bugünkü varlıklarını (Daskallarına) öğretmenlerine borçludurlar .... Almanya, Gohte'lerin, Schiller'lerin, Karl Marx'ların, Bebel'lerin, Lassal'lerin ve daha kafile kafile filozofların, ediplerin, hakimlerin yaratıkları medeniyet, hürriyet ve istiklâli bahşetti. İlim hareketinin başında muallime ve muallim safları en şerefli rolü ifa etti .... Cebert timsali Çarların dize geldiği Rus devriminin başında yine muallime ve muallimler bu rodelere .... Türkiyemiz bugün yirminci yüzyılın anlamıyla bir devrim mücadelesi içindedir .... Türk tarihi muallime ve muallimlerinden harekete geçmelerini bekliyor .... Devrimciliğe aykırı düşen ve ölüme mahkûm bütün kötü ve batıl fikirleri devirmek ve bunun yerine doğunun, batının uluorta dağılmış âdetlerini değil, milli şartlarıyla uyusabilecek yeni müesseselerini kuracaktır .... Gazi Reisimiz 1922 yılında Millet Meclisinin yıldönümü gününde iratettiği nutukta «Türkiye'nin efendisi ve sahibi köylüdür» demişti. Bu hitap Türkiye'nin devrim saatini çaldı .... Birlik İdare Heyeti bütün Türkiyeli muallime ve muallimleri birlik ve beraberliğe, milli mücadeleyi destekleme yolunda harekete, vatanın büyük kurtuluş günlerinde fikri ve şuurlu kıyama (ayaklanmaya) davet ediyor. Türkiye devrimi muallime ve muallimlerin birlik ve beraberliği ile kazanılacaktır. İleri.....»

Ana çizgileriyle aldığımız bu bildirinin, yayınlayanların kendisine yakınlığı bilindiği için, Mustafa Kemal'in onayı ile yayımlandığı kesindir. Yurt çapında büyük ve olumlu yankılar yapan, mektup ve telgraflarla onaylanan bu bildiri gerici çevrelerin saldırılarına uğramıştır. Bu çevrelerin sözcüsü olduğu anlaşılan Ka-

rahisar-ı Sahip Milletvekili Şükrü Efendi 1 Temmuz 1922 de İçişleri, Milli Eğitim ve Şer-ıye Vekillerinin cevaplandırmaları isteğiyle Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir soru önergesi vermiştir. Yarım yüzyıl önce bugünkülerle tam bir benzerlik içinde bulunan bir karşı devrim sözcüsünün B. M. M.'sine verdiği bu soru önergesini olduğu gibi almakta yarar görmekteyiz :

«Yüksek Başkanlığa;

Hakimiyeti Milliye gazetesinin 26 Haziran 1922 tarih ve 541 numaralı nüshasında Muallim ve Muallimler Derneği heyeti iadresinin bir beyannamesi yayınlanmıştır. İlmî olmaktan ziyade siyasi mahiyet taşıyan bu beyanname Almanya ve Rusya'daki devrimleri takdîr-kâr sözlerle andıktan sonra (asriliğe ve inkılâpçılığa muhalif düşen) ölmeye mahkûm bütün eskimiş ve batıl fikirleri devirerek, yirminci yüzyılın manasına yaraşacak bir yükselme ve devrim hareketi meydana getirmek için Türkiye'deki bütün muallim ve muallimleri kıyama (ayaklanma) davet ediyor. İkibuçuk sütunu ihtiva eden ve bir kelimesinde olsun islâmiyetten bahsetmeyen, aksine islâmî esaslara karşı mezhep ve siyasi görüş kurucularını (Karl Marx) ve saire gibi Almanya'da, Rusya'da meydana gelen yirminci yüzyıl devrimlerini (ki sosyalizm ve bolşevizimden ibarettir) takdîrle bahseden bu beyanname her tarafta ve hattâ birçok muallimler arasında yanlış anlayışlara sebebiyet vermektedir. Bu sebeple :

1 — Bu cemiyetin, Cemiyetler Kanununa göre kurulup kurulmadığını,

2 — Böyle bir devrime hükûmetin taraftar olup olmadığını,

3 — Büyük Millet Meclisinin temel yasasına aykırı bulunan bu hareket hakkında gerek hükûmete karşı husule gelmesi mümkün güvensizlik bakımından, gerek maarifin temel yönünden tayini noktasından, gerekse islâm esasatı noktasından İçişleri, Maarif ve Şer-ıye Vekâletlerinden sual.....»

Bu soruya zamanın İçişleri Bakanlığı Vekili Mehmet Ata'nın verdiği yazılı cevap ta, soru kadar ilginçtir. Bu üç sorunun yalnız birincisine, Cemiyetler Kanununa uygun olduğu konusuna uzun bir cevap verilmiş, diğer sorulara hiçbir karşılık verilmemiştir. Cevabın sonunda : «... ancak, muallime ve muallimlerin bir arada bir cemiyette beraber çalışmaları gerek Maarif Vekâletince ve gerekse Ankara Vilâyetince muvafık görülmediği gibi bunun cevazına da kanunda açık hüküm bulunmadığı bildirilir» denilmektedir.

Bu olaylardan bir süre sonra bu birliğin dağıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet Döneminde

Cumhuriyetin kurulması ve özellikle devrimlerin yapıldığı dönemlerde öğretmen dernekleri çoğalmış ve hepsi birer kültür merkezi olarak çalışmaya başlamışlardır.

1936 yılında, Recep Peker'in C.H.P. Genel Sekreterliği döneminde, diğer sosyal derneklerle birlikte, öğretmen dernekleri de kapatılmıştır.

Çok Partili düzeni getiren, Cemiyetler Kanunundaki değişiklikten sonra Ankara'da ve yurdun her yerinde (öğretmenler yardımlaşma dernekleri) açılmış ve 1946 yılında merkezi Ankara olan (Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu) kurulmuş ve hemen bütün öğretmen dernekleri bu örgüte federe olmuşlardır. 27 Mayıs Devrimine kadar genellikle iktidarların bir uydusu niteliğinde görünen Federasyon, özellikle bu dönemde, Köy Enstitülerinde çalışanlara ve bu kurumlardan çıkanlara uygulanan büyük çaptaki ve insanlık dışı kıyım karşısındaki olumsuz ve pasif tutumu ile dikkati çekmektedir. Bu dönemde yapılan piyangolar ve takvim gelirleriyle İstanbul Burgaz adada ve Ankara'da birer bina alınmış ve Birlik Dergisi yayınlanmıştır. Bunlardan başka olumlu bir eylemi görülmeyen bu kuruluşun başkanı bulunanların özel çıkarlar peşinde oldukları ve öğretmenleri kullanarak Milletvekili olma çabası içine girdikleri ve üç genel başkanın da bunu sağladıkları bilinmektedir.

27 Mayıs'tan Sonra, Genel Öğretmen Boykotuna Kadar Görülen Eylemler

27 Mayıs Devriminin getirdiği canlılık ve özgürlük havası içinde, Ankara'dan başlayarak bütün Türkiye'de öğretmen dernekleri ve Federasyon devrimci öğretmenlerin yönetimine geçmiş, örgütler bütün üyelerini Mustafa Kemal Atatürk ve 27 Mayıs Devrimi ilkelerini halka-köylüye anlatmak için seferber etmişlerdir. Yeni Anayasa'nın tanıtılmasında ve kabulünde öğretmen örgütlerinin büyük payı vardır.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu kısa bir süre içinde, 110 derneğe bağlı 800 üyeden 450 dernek ve 65 bin üye ulaşmıştır. Kurtuluş Savaşları ve devrimlerin tanıtılması, irtica

ile yapılan savaşlardan sonra, kendi sorunları içinde kaldığı görülen ve on yıl süre ile kapatılmış bulunan dernekler, 27 Mayıs'tan sonra, Federasyon'un öncülüğünde, meslek ve meslekdaş sorunları yanında ve bunlarla beraber yurt sorunlarının çözümünde, diğer devrimci örgütlerle de işbirliği yaparak eylemlere girişmiştir.

1962 Şubatında, bu anlamda ilk yürüyüşü Kırıkkale Öğretmenler Derneği Ankara'da yapmıştır. İzin almayı gerektiren 27 Mayıs öncesi Gösteri Yürüyüşleri Kanununa rağmen, ikiyüz öğretmen, Kızılay'dan Anıtkabre kadar, yurt sorunlarını kapsayan dövizlerle yürümüş ve beş öğretmen mahkemeye verilmiştir. Mahkeme be-
raatle sonuçlanmıştır.

20 Şubat 1963 te Federasyonun öncülüğünde, Ankara'da ülkenin her yönünden gelen öğretmen temsilcileri ile, onyediy bin kişi ile yapılan mitingte meslek sorunları yanında yurt sorunları üzerinde etkinlikle durulmuş ve somut sonuçlar alınmıştır. Bu mitingten sonra Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu istifa zorunda kalmış, ilköğretim ödeneği kabul edilmiş, eğitimcilerle hakları tanıyan kanun çıkarılmış ve ek ders ücretleri iki katına yükselmiştir. (Bak : Büyük Eğitim Mitingi kitabı, TÖDMF yayını, 1964 Şubat)

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu'nun ileriye görüşle düzenlediği ve Kızılay binasında yapıldığı için (Kızılay Toplantıları) diye anılan (Atatürkçü otuzüç Derneğin Gericilikle Savaş) anlamlı ve bugün için de gerekli ve geçerli bir eylem niteliğini taşımaktadır. TÖDMF'nin bu konuda yaptığı çağırığa otuzüç dernek olumlu cevap vermiş ve ilk toplantı 1 Nisan 1964 gününde Kızılay binasında yapılmıştır. Ankara'da Sıkıyönetim altında yapılan bu toplantı, içten, kendilerine Atatürkçülüğü yakıştıran maskeli karşı devrimciler tarafından sabote edilmek ve dıştan da basılmak istenmiştir. Baskın önlenmiş fakat türlü yönlerden gelen sabotaj önlenememiştir. Bu toplantıda seçilen Geçici Komisyonun hazırladığı öneriler ve ortak bildirisinin görüşülmesi için, bir hafta sonra aynı binada ikinci bir toplantı yapılmış, içteki sabotörler daha yoğun bir çalışma ile bu eylemi yozlaştırmak istemişler fakat toplantıdan uzaklaştırılmışlardır. İkinci toplantıda gericilikle savaş için bir sürekli komisyon seçilmiş, yirmi dört derneğin imzaladığı ortak bildiri yayınlamıştır.

(Atatürk İlkelerine Bağlı Dernekler Ortak Bildirisi) adıyla yayınlanan bu bildiri şöyle başlamaktadır : «İkiyüz yıldır süren batilaşma ve modernleşme çabalarımıza rağmen Türkiyemizi ortaçağ karanlıkları içinde yaşatmak isteyen geri zihniyetin hâlâ yok edilemediğine ve bir kısım sorumsuz politikacılarla din ve maneviyat sömürücülerinin, kendi menfaat düzenlerini bir parça daha sürdürmek amacıyla Atatürk ilkelerine ihanet ettiklerini gören biz Atatürkçü teşekküller, bütün gericilik kaynaklarını kurutmak ve Türkiyemize demokrasi ve çağdaş uygarlık kapılarını kesin şekilde açmak için derinlemesine bir mücadeleye karar vermiş bulunuyoruz.»

Uzun olan bildiride ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları ve durumu incelenmekte, gericiliğin yüzeyde ve derinliğine nedenleri saptanmakta ve sonuç şöyle bağlanmaktadır : «Atatürkçü teşekküller mücadeleyi koordine edecek ve yürütecek bir (Atatürkçü Dernekler Daimî Komitesi) kurduğumuzu bildirir ve bütün Atatürkçüleri, şahıs ve teşekkül olarak, bu uygarlık savaşına olanca güçleriyle katılmaya çağırırız.) Bu atılım, karşı devrimciliğin dışlı mütefekflerince durdurulmuş ve yürütülememiştir.

Kızılay toplantıları, tabii senatörlerin Senato'da ve bir muhafet milletvekilinin Mecliste açtığı genel görüşmelerde (Bak : Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 33 numaralı ciltler; Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 39 numaralı ciltler, 1967) Meclislerdeki karşı devrimciler tarafından önemle ele alınmış ve TÖDMF aleyhine kullanılmak istenmiştir. Bu oturumlar, karşı devrimcilerin öğretmenlerden ne kadar ürktüklerinin ve TÖDMF'nin olumlu eylemlerinin belirlediği ilginç toplantılar olarak örgüt tarihimize geçecek niteliktedir.

TÖDMF'nin en başarılı eylemi, kuşkusuz, daha 1962 yılından başlayarak yaptığı hazırlıklarla, TÖS'ü kurması olmuştur. TÖS, TÖDMF tarafından çağırılan 92 temsilcinin Ankara'da toplanmasıyla, 8 Temmuz 1965 te O günden bugüne kadar TÖS'ün yaptığı atılımları ve herbiri derinliğine incelenmeğe değer eylemleri burada ele alma olanağımız yoktur. Bunların ancak birkaçına değinerek geçeceğiz.

TÖS kurulduktan sonra, 12 Temmuz 1965 te, Sakarya'da başlayan TÖDMF toplantısında bu örgüte seçilen yöneticilerin, önceden kesinlikle verilmiş kararlara rağmen, TÖS'ün yanında TÖDMF'

yi feshetmiyerek, yürütmeyi sağlamaları üzerinde 1968 yılında yapılan TÖDMF Genel Kurulunda TÖS merkez yöneticileri, bu örgüte de adaylıklarını koyarak seçildiler. Ancak bu yolla ve bir yıl sonraki Genel Kurulda TÖDMF kendisini feshetme olanağına ulaştı. Bu olumlu eylem, para ve lokal israf ve ayrılıklarını ortadan kaldırarak, TÖS'ün üye ve şube sayısınca ve eylem bakımından da dev bir örgüt durumuna gelmesini sağladı.

TÖS 4-8 Eylül 1968 tarihleri arasında, 1. Devrimci Eğitim Şûrasını topladı. Bu şûra ile öğretmenler ilk kez ve bilimsel olarak kendi sorunlarına sahip çıkıyorlar ve doğal olarak bunların kökünde bulunan yurt sorunlarını ele alıyorlardı. Bu şûrada kabul edilen (Devrim için Eğitim) sloganı özel bir önem taşımakta ve TÖS'ün bundan sonraki eylemlerinin yönünü belirlemekte idi. (Bak : Devrimci Eğitim Şûrası kitabığ 1969, TÖS yayını)

(Devrim için Eğitim) sloganının en geniş çaplı, etkin uygulaması 15 Şubat 1969 da Ankara'da yurdun her yerinden gelen 32 bin öğretmen ve 8 bin devrimci örgüt ve halk temsilcilerinin katılımıyla yapılan (Büyük Eğitim Yürüyüşü) oldu. (Bak : Büyük Eğitim Yürüyüşü kitabı, 1969, TÖS yayını)

Bu yürüyüşün türlü etkileri yanında, TÖS Balıkesir Şubesinin mahkemeye götürülen 2 Şubat 1969 günlü yürüyüşü üzerine, konu, mahkemece Anayasa Mahkemesine verildi ve 624 sayılı kanunun 14/1 maddesi bu yüksek mahkemece iptal edilerek memurlara yasaklanan gösteri yürüyüşü hakkı alındı.

TÖS'ün, bütün öğretmenleri, tek işverene karşı tek örgütte birleştirilmeleri konusunda çok çaba harcadığı görülmektedir. Gerçekten de kumanda, kasa ve lokal birliği tüm hakların alınması ve devrimci savaş için büyük önem taşımaktadır. TÖS'ün, birleşmek için yaptığı atılımlar ve bunun için yaptığı fedakârlıklar övülmeye değer niteliktedir.

(Genel Öğretmen Boykotu) na ulaşınca kadar, örgütlü, örgütsüz, öğretmenlerin eylemlerinin kısa bir tarihçesini sunmuş bulunuyoruz. Öğretmen örgüt ve eylemlerinin —derinliğine ve genişliğine— incelenerek, bu konuda tam ve ayrıntılı bir tarihçenin hazırlanması gerektiğine inanmaktayız. TÖS'ün bu konuyu ele almasını öneririz.

II — BOYKOTU DOĞURAN KOŞULLAR ve BOYKOTUN AMAÇLARI

Boykottan önceki durum

Öğretmenler ve eğitimciler, boykota gitmeden önce ne durumdaydılar sorusunu cevaplandırmak, boykotun nedenlerini kavrama bakımından çok önemlidir.

TÖS'ün çeşitli yayınlarında (özellikle Devrimci Eğitim Şurası'nın raporlarında, 1967 - 1969 faaliyet yılı raporunda) dile getirdiği gerçekleri, başka deyimlerle tekrarlamak lüzumunu duyuyoruz :

1 — Anayasanın «sosyal devlet ilkesine», «bütün kişilere (hele çalışanlara) insan onuruna yaraşır yaşama şartlarının sağlanması», «ücretlerin adaletli olması ilkeleri» ne rağmen, öğretmenlere hele eğitimcilerle, yıllardır hayat asgarisinin altında ücret verilmektedir.

Bu durum, gerek psikolojik, gerek maddi bakımdan öğretmenlerin meslek görevlerini gereği gibi yerine getirmelerine engel olmuştur. O kadar ki, çocuklarına ve eşlerine karşı en doğal görevlerini bu yüzden yerine getiremeyen binlerce öğretmen, görevlerinden istifa etmek zorunluğunda kalmıştır. Yalnız 6000'i aşkın öğretmen, Almanya'ya işçi olarak gitmiştir. Birçok öğretmen ise şoförlükten, bakkallığa kadar çeşitli ek görevlerle yaşantılarını devam ettirmeye çalışmakta; böylece enerjilerini ve zamanlarını, asıl mesleklerine hasredememektedirler.

Öğretmenlerin çoğunluğu yalnız gülünç denilecek ücretler almakla kalmıyor, sosyal yardım kurumlarından da pek az faydalanabiliyorlar. Bu nedenle öğretmenlerimiz, ve aile bireyleri, doktor, ilaç ve hele hastanede yatak olanağından yoksundurlar. Birçok öğretmen, çocuğunu okutamamakta, bir meslek için yetiştirememektedir.

Öğretmenlerin kötü durumu, yalnız onların gelirlerinde ve mali olanaklarında kendisini göstermiyor.

2 — Öğretmenlerin meslekî güvenceden yoksun bırakılmaları :

Anayasamızın ilgili hükümlerine rağmen, birçok kamu görevlisi, (özellikle AP iktidarı döneminde) kanunî güvenceden yoksun bırakılmış, savunma hakkını bile kullanmalarına imkân verilmeden disiplin cezasına çarptırılmıştır.

Ya Bakanlık emrine alınmış, ya meslekten çıkarılmış, yahut ta bir ceza niteliğinde olmak üzere (en kötü iklim koşulları içinde) koşulları iyi olan yerden koşulları kötü olan çok uzak yerlere gönderilmiştir. AP iktidarının bu davranışı, öğretmenler bakımından, hiç bir meslekte rastlanmayan bir yoğunluğa ulaşmıştır.

Sorun sayı bakımından incelendiği zaman görülür ki, Türkiye'de AP iktidarı zamanında disiplin cezasına çarptırılan kamu görevlilerinin, belki başka bütün meslek alanlarındaki toplamı kadar haksız işlem, öğretmenlere karşı reva görülmüştür. Bu davranış öğretmeni büyük ölçüde huzursuz hale getirmiştir. Yarın hangi bahane ile, ne gibi bir ceza ile karşılaşacağını bilmiyen ve arkadaşlarının başına gelen olayları görerek kendisine ne zaman sıra geleceğini düşünen öğretmenlerin, hele bunlardan evli ve çocuk sahibi olanların, bu koşullar içinde iç huzuruna kavuşabilmelerinin imkânsızlığı tartışma götürmez. Bu tutum, aynı zamanda, eğitim görevinin gereği gibi yerine getirilmesini de engelleyici niteliktedir; ve engellemiştir.

Öğretmenlerin böyle tahrik edici bir biçimde haksızlığa uğramaları, hattâ zaman zaman hakaret sayılacak nitelikte haksızlıklara çarpılmaları, onların mevcut düzene ve iktidara karşı olan güvenini ve saygısını daha da yitirmelerine sebep olmuş ve çeşitli biçim ve ölçülerde tepkilerde bulunmaları sonucunu yaratmıştır.

Bunun yanında, öğretmenler arasındaki bazı zayıf karakterliğin varlığından da, iktidar azami derecede faydalanarak; memleketçi, Atatürkçü, bağımsızlıkçı, toplumcu, kısaca devrimci öğretmenlerin aleyhine (Abdülhâmit devri jurnalcılığını da aşmak suretiyle) şu veya bu bahane ile ceza tertipleri yaratmaktan da geri kalmamıştır.

Öğretmenlerin Danıştaya yaptıkları başvurular, hiç bir zaman onların karşılaştıkları haksız işlemlerin sayısını gösterme bakımından bir ölçü sayılamaz. Çünkü çeşitli nedenlerden ötürü, birçok öğretmen, —özellikle iktidarın hışmını biraz daha artırmak-

tan kaçındıkları için— kendilerine karşı yapılan bazı haksızlıklara ses çıkarmamayı tercih etmişlerdir. Bu nedenle de Danıştaya, haksızlıklara uğrayanların ancak mütevazî bir oranı gitmiştir. Danıştaya götürülen olayların onda 9'u, öğretmenlerin lehine sonuçlanmış, böylece iktidarın öğretmene karşı ne derece haksız ve hukuk dışı bir davranış içinde olduğu, en yüksek idarî mahkemenin kararlarıyla da tescil edilmiştir.

TÖS'ün ve feshedilmeden önce TÖS ile birlikte Federasyonun çeşitli uyardmaları (bildirileri, toplantıları, gösteri yürüyüşleri, birinci Devrimci Eğitim Şûrası, Cumhurbaşkanına yazılı ve sözlü olarak başvurmaları, nihayet boykot ve ondan sonra Millî Güvenlik Kurulunun asker üyelerine başvuruşu iktidarda, tuttuğu yanlış yolu düzeltme doğrultusunda olumlu hiçbir tepki yaratmamıştır. Çünkü iktidarın devrimci öğretmene karşı tutumu, tesadüflere, şu veya bu Millî Eğitim Bakanının zihniyetine, şu veya bu partilinin telkinine yada tamamen kişisel davranışına dayanmamaktadır.

Devrimci öğretmenle iktidar arasındaki bu çatışma, (daha doğrusu iktidarın devrimci öğretmeni hukuk dışı metodlarla da olsa saf dışı edebilme çabası) her ikisinin birbiriyle bağdaşmaz birer toplum ve dünya görüşüne sahip olmalarının kaçınılmaz sonucudur. Birbiriyle çatışan ve birbiriyle asla bağdaşmayacak nitelikte olan bu dünya ve hayat felsefeleri, ne yazık ki iktidarın devrimci Türk öğretmenini devamlı ve sistemli olarak yıpratma, yıldırma ve gerekirse meslekten uzaklaştırmak için her araca başvurmaşu sonucuna sürüklemektedir. Bir tek cümle ile kıyım, AP iktidarının Anayasaya ve Türk toplumunun tartışma götürmez yararlarına karşı bulunuşunun; ve devrimci öğretmenin de, Türk toplumunun hayatî yararları ve Anayasanın gerekleri için mücadeleye kesinkes kararlı oluşunun kaçınılmaz sonucudur.

Başka deyimle, bütün bu kısımların nedeni, «iç ve dış sömürü düzenini benimsemiş olan AP iktidarı»nın karşısında, «Anayasa düzenini kabul etmiş, iç ve dış sömürünün ortadan kalkması için Türk halkını uyardırmayı ve uyandırmayı kendisine amaç edinmiş öğretmenler ordusu»nun varlığıdır. İşte böyle bir öğretmenler ordusu, AP iktidarı için 1 numaralı hasım sayıldığından, bu iktidar ne pahasına olursa olsun, kendisinin —memleket zararına olan egemenliğini uzun vadede kesinlikle ortadan kaldıracak— bu

gücü yok edebilmek amacıyla, öğretmenleri yıldırarak, teslim alabilmek (onları dize getirebilmek) için, elinde bulunan bütün olanaklardan faydalanmayı (onları durmadan zarara uğratmayı) kendisi için önemli bir mücadele yöntemi saymıştır ve saymak zorunluğundadır.

Bunun karşısında, «kendisini yetiştiren Türk halkına karşı olan namus borcunu, Atatürk'e karşı olan söziünü, Anayasaya karşı görevini ve nihayet tarihsel sorumluluğunu unutmıyan devrimci Türk öğretmeni» de, AP iktidarının gittiği yolun ters doğrultusunda gitmek zorunluğundadır. Bu nedenle 2 gücün birbiriyle sürekli olarak çatışması adeta kaçınılmaz niteliktedir. «Ancak bu çatışma, AP iktidarı Anayasaya karşıdır, Türk toplumunun ve halkının yararlarına karşıdır, Atatürk'e karşıdır ve en önemlisi tarihin akışına karşıdır. Türk öğretmeni ise, Türk halkının yararına, Anayasa doğrultusunda, Atatürk'ün direktiflerine uygun olarak ve tarih akışı doğrultusunda bir çaba içindedir.»

AP iktidarının davranışı hukuk dışıdır. Devrimci öğretmenin tutumu ve mücadelesi ise, tamamen meşru, Anayasaya uygun bir mücadeledir. İşte nitelikleri böyle olan bir mücadelede, AP iktidarı haksız durumunu açıkça ortaya koyacak (itiraf edecek) cesarete ve bu kadar dürüst bir zihniyet ve hayat felsefesine de sahip olmadığından, gerçeği tersine çevirecek birtakım demogojilerden faydalanma zorunluğu duymuştur :

Öğretmenlerin halktan yana, Aayasaya uygun, hattâ öğretimin temel ilkeleri ve amaçlarına uygun görüş ve eylemlerinden ötürü cezalandırıldıklarını, itiraf edememiş, tam aksine öğretmenleri karalayabilmek için, gerçeklere taban tabana zıt yuvarlak lâflardan, hattâ zaman zaman iftiralarından faydalanmıştır. Bu alanda AP iktidarının devamlı olarak başvurduğu iki can kurtaran simidinden (iki aldatmacadan) birisi, «öğretmenin siyaset yaptığı», öteki de «öğretmenin komünistlik propagandası yaptığı» yalamıdır. Bunlardan her ikisinin de gerçeklere aykırı olduğu, çeşitli örneklerle kesin olarak saptanmıştır. Devrimci öğretmenin «yasak anlamda bir politika» ile uğraşmadığını, bugüne kadar birçok olayda (hattâ AP iktidarının Adliyeye intikal ettirdiği birçok olayda) bilim adamı olan bilirkişiler, ortaya koymuşlardır. Belirtmişler-

dir ki, yurt sorunları üzerine eğilmek, onları yetişen kuşakların ve geniş halk kitlelerinin anlayacağı biçimde açıklamak, yasak anlamda siyaset yapmak sayılamaz. Bu yoldaki çalışmalar, öğretmenin hakkıdır; hattâ bizim gibi geri kalmış bir ülkede kaçınılmaz görevidir.

Özet olarak belirtmek gerekiyor ki : Siyasal iktidarların partizanca ve zümresel yada kişisel çıkarları koruma amacıyla verdiği direktifleri değil, Anayasayı, kanunları, yurdun ve halkın yararlarını üstün tutan öğretmenler, mükâfatlandırılacak yerde cezalandırılmaktadır. Buna karşılık AP iktidarının çeşitli temsilcilerinin emirlerini, direktiflerini arzu ve heveslerini, en üstün kural sayarak Anayasaya, kanunlara, halkımızın ve toplumumuzun yararlarına zıt eylemler içinde olan (yani yasak anlamda siyasetle meşgul olan) bazı öğretmenler ise, cezalandırılmak şöyle dursun, açıkça mükâfatlandırılmakta, hem de aşırı biçimde...

Komünistlik propagandası yolundaki yalana gelince

Burada da yine çeşitli örneklerle, gerek mahkeme kararlarında, gerek bilirkişi raporlarında ortaya konulmuştur ki, iktidarın hayat felsefesini, ekonomik sistemini kabul etmiyen görüşler ve bu doğrultudaki her türlü eylem, AP iktidarı tarafından kolayca Ceza Kanununun 141 - 142 nci maddeleri kapsamı içerisine giren komünistlik propagandası sayılırvermektedir. Kapitalist sistemi benimsememek, AP iktidarınca, suç teşkil edecek bir düşünüş ve eylem içinde bulunmak demektir. Öyle örnekler vardır ki, bunlar da ilgili öğretmenin suçu, sadece açıkça AP'yi tutmamaktan ibaretir. Komünizmi telin gösterileri tertip etmiş öğretmenler bile, sonunda komünistlik şüphesi ile Bakanlıkça cezalandırılabilmişlerdir.

Öğretmenin can güvenliğine karşı tertiplenen saldırılar, her geçen ay artmıştır. Bu saldırılar karşısında iktidarın tutumu, en hafifinden seyirci kalmaktır. Bazı bundan öteye giden sorumlu davranışlar da söz konusu olmaktadır.

Öyle tutumlar vardır ki, bunları en azından teşvik olarak nitelendirmek gerekir. Zaten Konya olayından beri birbirini izleyen seri halinde kaba kuvvete başvurma ve kitle halinde saldırma olayları yaygın bir hal almıştır. İktidarın bu olaylar karşısında göre-

vinden kaçtığı, sadece tarafsız ve memleketçi basın yayınları ile değil, mahkeme kararlarıyla da kanıtlanmıştır.

Danıştayın ve ceza mahkemelerinin bu yolda verdiği kararlar vardır. Üzüntü ile belirtmek gerekir ki, Konya olayından bu yana 2 düzineye yakın çok ciddi irtica hareketi, öğretmene karşı yönelmiştir. Bu irtica hareketlerinde, ön planda, dinsel bağnazlık görülürse de temelde yatan gerçek etkenin ekonomik ve siyasal irtica, yani sömürü hevesi olduğunu belirtmek gerekir. İç ve dış sömürücüler, dinsel bağnazlıktan, devrimci öğretmenleri ezebilme hevesinin uygulanmasında, sadece bir araç olarak faydalanmışlardır. Aslında bütün bu hareketlerde tahrik ve teşvikleri yapanlar, sömürüden faydalanan güçlerdir. Bunun en korkunç ve iğrenç örneğine Kayseri olayında rastlamaktayız. Öğretmenlerin camileri bombaladığı görüntüsünü yaratabilmek için sistemli olarak tertipler tezgâhlanmış; ve görevliler, gerçek suçluları, yani ipleri oynatan elleri meydana çıkaracak adımı atmamışlar, bu bombaları kimlerin patlattığı üzerinde bugüne kadar durmamışlardır. Dahası var : Basın toplantısı yaparak öğretmenlerin gebertileceğini açıkça söyleyen AP Parlamento üyeleri hakkında da bugüne kadar kanunî hiç bir işlem yapılmamıştır. Kayseri olayı, bir kaç sahife ile geçilecek olaylardan değildir. Kayseri olayı, bir ulusun hayatında eşine yüzyıllarda bir rastlanabilecek büyük facialardan, unutulmaz yüz kararlarından biridir. Başlı başına bu olay ve onun karşısında iktidarın tutumu, öğretmenler topluluğunun her araca başvurarak direnme yapma hakkına sahip olması için yeter de artar bile. Bir şehrin göbeğinde 800 öğretmen temsilcisine karşı 2,5 saat sürdürülen saldırıya ve bunları benzinle yakma teşebbüsüne karşı, devlet güçleri —iktidarın emrine bağlı kişilerin tutumundan ötürü— seyirci kalmıştır. Çok daha acısı, öğretmenler, hem anayasal haklarını kullanmaktan hem de Kayseri’de bile kalma hakkından yoksun bırakılmışlar, otellere bile uğramadan Kayseri’yi terketmeğe zorlanmışlardır. Saldırganlar, böylesine bir hoş görü ile; ve saldırıya uğrayanlar da iktidarın katmerli haksızlığı ile karşılaştıkları için, Kayseri olayından sonra, birçok küçük, orta ve büyük çaptaki saldırı olayları birbirini kovalamıştır.

Böylece, öğretmenler, yalnız Anayasanın bütün kişilere vadettiği insan onuruna yaraşır maddî olanaklardan meslekî alanda da Anayasal güvencelerden yoksun bırakılmakla yetinilmemiş, en il-

kel toplumlarda bile artık kişilere tanınan can güvenliği dahi ondan esirgenmiştir.

Öğretmenlerin Anayasa düzeni dışına atılması, yani Anayasanın bütün insanlara (vatandaşlara) tanıdığı haklardan yoksun bırakılışı, bununla da kalmamış, öğretmenler lehine verilmiş olan birçok Danıştay kararı doğrudan doğruya veya dolaylı (dolanlı) yoldan kâğıt üstünde bırakılmıştır; mahkeme kararları öğretmenlerin zararına olarak yok sayılmıştır. Bu da hukuk devletinin ve Anayasa düzenimizin, öğretmenler zararına başka bir çığnenişidir.

Mahkeme kararlarının uygulanmamasının, ne kadar vahim hukuksal sonuçlar doğuracağını ise, ayrıca belirtmeğe bile ihtiyaç yoktur. Mahkeme kararlarının uygulanmadığı yerde, yalnız hukuk devleti değil, genellikle Çağdaş Devlet dahi bir ölçüde yok sayılmak zorunluğundadır. İşte devrimci öğretmenlerle mücadelede, iktidar, böylesine tehlikeleri ve devlet için son derece zararlı yollara saptırmaktan bile kaçınmamaktadır.

Nihayet bütün bu haksızlıkları, kanunsuzlukları ve toplum için zararlı işlem ve eylemleri kamu oyunun gözü önüne serme olanağını sağlayan resmi tek yol olan Parlamento denetimi de, —öğretmenlerin zararına— işlemez hale gelmiştir. Bazı muhalif Parlamento üyelerinin veya Tabii Senatörlerin «Meclis soruşturması», «gensoru», «genel görüşme» ve «Meclis araştırması» önergeleri, (kısacası : öğretmen kıyımı ve eğitim alanındaki bozukluk ve aksaklıkları ortaya çıkaracak olan Parlamento denetimi türlerine ilişkin çeşitli önerileri), iktidar partisinin sandalya çokluğuna dayanılarak, reddettirilmiştir. Hattâ bunların gündeme alınıp alınmamasına ilişkin görüşmelerin 5 dakika ile sınırlanması gibi, bu kurumlarla, Anayasa kurallarıyla ve kamu oyu ile açıkça alay etme anlamına gelen davranışlardan da kaçınılmamıştır. İşte boykottan önce (ve boykottan sonra), öğretmenlerin karşılaştıkları hukuka aykırı (hukuk dışı) işlemler, ana hatlarıyla bunlardan ibarettir.

Ancak öğretmen boykotunun nedenleri arasında başka bir tanesi daha vardır ki, bu, «öğretmene karşı doğrudan doğruya bir haksızlık» olarak nitelendirilemezse de, «öğretmenin görevini gereği gibi yerine getirmesine engel olucu» ve «onu, kendi toplumuna karşı ihanet sayılacak bir tutum ve çalışma içinde bırakıcı» niteliktedir. Bununla, eğitim alanındaki bozuklukla mücadeleyi kas-

tediyoruz :

Evet, boykotun nedenlerinden biri de, «gerçekten milli ve halka dönük bir eğitim reformunu gerçekleştirmek ve kültür emperyalizminin Türk toplumuna verdiği zararları giderici adımların atılmasını sağlamaktır. Bugün Türk eğitiminde dört başlı bir bozukluk vardır ki, böyle bozuk bir eğitim düzeni içinde çalışmak, öğretmen için «manen bir yıkım» teşkil etmekte ve bozukluğun düzeltilmesinde savaşmamayı, devrimci (Atatürkçü) öğretmen, kendi halkına ve toplumuna karşı bir ihanet saymaktadır.

İşte halk için eğitim esasının geçerli hale gelmesi amacıyla savaşan öğretmen, karşısında, «halka sırt çevirmiş ve sadece bir avuç insanın çıkarına olan bu eğitim sisteminin savunucusu olan AP iktidarı» nı bulmaktadır.

Yine lüzumsuz ton ton bilgi ile öğrencilerin kafasını işlemez hale getiren üretime sırt çevirmiş, kişilik sahibi kuşaklar yetiştirme yeteneğinden yoksun, ezbere dayanan tüketime yönelmiş bir eğitim düzeni, Türk halkının zararına olduğu için, öğretmen bununla da savaşmak zorunluğu karşısında kalmaktadır.

Bundan başka milli eğitimin yabancıların etkisinden ve vesayetinden kurtulması doğrultusunda bir savaş vermek de yeni emperyalizmin birinci silahı olan kültür emperyalizmiyle savaşma zorunluğundaki devrimci, memleketçi, Atatürkçü öğretmen için kaçınılmaz bir görev haline gelmiştir.

Kültür emperyalizminin yürütücülerince beslenen barış gönüllüleri ve buna benzer hileli ve zararlı araçların niteliğini açıkça ilân edegelmiş devrimci öğretmen, yıllardanberi Türk halkının bağımsızlık bilincini körletme amacına yönelmiş bu yöntemlerden vaz geçilmemesi karşısında mücadelesini bu alana da sıçratmak durumunda kalmıştır.

4 üncü bozukluk olarak, çağdaş uygarlığa ulaştırıcı tek yol olan laik eğitimden gittikçe uzaklaşılması ve dinsel eğitimin ön plana alınması yolundaki tertibi belirtmek isteriz.

Zamanımızın iktidarı, Kur'an kurslarından, İmam Hatip Okullarından yetişen kimselerin, yalnız din görevlerini değil, dünya işlerini de üzerlerine almalarını amaç edinmiştir. Anayasanın 21 inci maddesinin son fıkrasına açıkça aykırı olan «sübyan ve mahalle okulları» niteliğindeki çağdaş bilim ve eğitimi yöntemlerine zıt

kurslara göz yumarak lâik eğitimin temelini dinamit koyduğundan, Anayasa ve Atatürk doğrultusunda lâik ve tekleşmiş bir eğitim sistemi için mücadele de öğretmenler için kaçınılmaz hale gelmiştir. Böylece meslek ve genel kültür için insan yetiştiren eğitim yuvalarının, lâik ve dinsel eğitim kuruluşları olarak ikiye bölünmesine, Atatürk'ün getirdiği eğitimde birlik esasının çiğnenmesine karşı harekete geçme zorunluğu da boykotun nedenleri arasında yer almaktadır.

İşte toplumumuza karşı olan sorumluluğun bilincine ulaşmış devrimci öğretmen, bu 4 başlı eğitim bozukluğu ile savaşmak zorunluğunda kaldığı içindir ki, AP iktidarı eğitimde bir 5 inci bozukluğu buna eklemiştir : O da, Türk eğitiminin devrimci, ülkücü öğretiminden yoksun bırakılması; iktidarın bu öğretmenleri çeşitli yollarla saf dışı ederek, şartlandırılmış bir eğitimi robotlar eliyle yürütme arzusu ve onu uygulama çabası içinde oluşudur. Toparlarsak : Boykotun nedenleri arasında, «öğretmenin maddi alandaki yoksulluğu» nu, «öğretmenin meslekî alanda güvenceden tamamen yoksun bırakılması» nı, «can güvenliğinin bile ortadan kalkmış olması» nı, «öğretmen yararına verilmiş olan Danıştay kararlarının çiğnenmesi» ni, «bütün bu bozuklukları meydana çıkartacak olan Parlamento denetiminin işlemeyişi» ni ve nihayet «Türkiye'nin kalkınmasını ve Türk halkının eğitimle bir meslek sahibi olmasını engelliyen halka sırt çevirmiş, hayata yabancı, dışarıdan (yabancılarca) yöneltilen ve yabancı sömürücülerin ihtiyaçlarına cevap veren ve nihayet lâik temelden uzaklaşarak dinsel bir nitelik kazandırılmak istenilen bozuk eğitim düzeninin devamında iktidarcı direnilmesi» olduğunu söyleyebiliriz.

Nihayet öğretmenlerle ilgili olarak, öğretmen kuruluşlarına karşı AP iktidarının takındığı olumsuz, hattâ düpedüz düşmanca durum üzerinde de durmak gerekir : İktidar, Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonunu ve hele sendikasını (TÖS) açıkça red ve inkâr etmiştir. Öğretmen sendikalarına meslekî alanda hiç bir suretle temsil yetkisi tanınmamıştır. Ne öğretmenlerin özlük işlemlerinin yürütülmesinde, ne de öğretim politikasıyla ilgili konularda öğretmen kuruluşlarının görüşüne ve iradesine yer bırakılmamıştır. Oysa UNESCO'nun 1966 da Paris'te düzenlediği hükümetler seviyesindeki kongrede dahi bütün bu alanlarda, öğretmen kuruluşlarıyla işbirliği yapılması, özellikle karar altına alınmıştır. Bütün bunlara rağmen, öğretmen sendikaları (ve genellikle örgüt-

leri) iktidar tarafından söz sahibi bir kuruluş olarak, hiç bir alanda tanınmamış; iktidar, öğretmen sendikalarını muhatap saymamıştır. (Boykottan önce olduğu gibi boykottan sonra da durum böyledir...)

Bundan başka sendika temsilcileri, Genel Başkanları başta olmak üzere, sırf sendikal alandaki çalışmalarından ötürü cezalandırılmış, görevlerine devam edememeleri için hukuk dışı tedbir ve tertiplere başvurulmuştur. Bu ise, hem hukukumuza ve hem de uluslararası anlaşmalara aykırıdır.

İşte öğretmenler, meslekî haklarını kabul ettirebilmek ve Anayasanın 46 ncı maddesinde kendilerine tanınan Anayasal hakkın uygulanmasını sağlayabilmek için, iktidarla mücadele etme zorunluğunda bırakılmışlardır.

Iktidar açıkça «ben vatandaş olarak öğretmeni» ve bir de devleti tanyorum; bunların arasında yer alacak kuruluşları tanımak zorunluğunda değilim. Olsa olsa, iktidara tamamen tabi olmayı kabul etmiş bazı kukla öğretmen kuruluşlarını, öğretmenlerin temsilcisi olarak sayabilirim» anlamına gelen bir tutum içerisinde.

Iktidarın TÖS yöneticilerine karşı takındığı bu olumsuz tutum, boykot sırasında ve özellikle boykottan sonra da artarak sürmüştür.

Boykotun amaçlarının ne olduğu meselesine gelince : Bu noktada yapılacak açıklamaların uzun olmasına hiç ihtiyaç yok. Boykotun amaçları, «boykottan önce öğretmenlere ve eğitim düzenimize ilişkin durumun zıttı olan durumu yaratmak»tır. Daha somut konuşacak olursak, eğitim düzeninde geniş halk kitlelerine dönük bir eğitim, geniş halk kitlelerinin eğitime hattâ meslek eğitimine kavuşabilmesini sağlayacak bir eğitim düzeni.

Hayata ve üretime dönük bir eğitim sistemi. Hayat için hiç bir faydası olmayan lüks (ve ancak çok ilerlemiş ülkelerde faydalanılabilecek, bizim bakımımızdan ise hayata yabancı düşecek) birtakım bilgiler yerine, toplumumuzun gerçeklerini gözönünde tutan ve onu bir an önce içinde bulunduğu geri kalmışlıktan kurtarmağa dayanan bir eğitim düzenini yaratmağa yönelmiş, fonksiyonel ve pratik değere sahip bilgilere ve böyle bilgilerle donatılmış bir kuşak yetiştirmek (yaşları ilerlemiş olan vatandaşların da,

hem memleket sorunlarını kavramaları ve hem de kendi meslek çalışmalarını daha verimli hale getirebilmek) için «halka ve hayata hizmet eden bir eğitim düzeni» ne kavuşmak.

Bundan başka, gerçekten milli, Türkler tarafından ve Türkiye'nin kalkınmasını, sömürüden kurtulmasını, sanayileşmesini sağlayacak bir eğitim programının (sisteminin) uygulanması. Nihayet bir eğitim sistem düzenini yeniden kurmak. Öğretmenleri saldırmaya lâik vatandaşlar gibi görme yolundaki sapık bir görüşten, iktidarın kurtulması, kurtarılması. Dinî öğretimin ancak dinî hizmetlerin görülmesi alanına hasredilmesi, yoksa İmam Hatip Okullarının dünya işlerini gören kişileri yetiştiren birer genel öğretim kuruluşu olmaktan çıkarılması. İşte eğitime ilişkin bu amaçları sağlarken de, yabancı uzmanları, barış gönüllülerini, kısacası kültür emperyalizmini ve yeni emperyalizmin kanserli parçalarını ülkemizden uzaklaştırmak.

Öğretmenlerle doğrudan doğruya ilgili amaçlar da şunlardır: Öğretmenlerin insan onuruna yaraşır ve çalışmalarıyla topluma verdikleriyle, orantılı ve mesleklerinin onuruna yaraşır bir hayat seviyesine ulaşabilecek maaş ve sosyal yardım imkânlarına kavuşmaları.

İkincisi, hukuk prensiplerine, objektif esaslara dayanan, keyfilikten uzak, bir özlük işleri yürütülüşü; yani atamalarda, terfilerde nakillerde veya disiplin cezalarının verilmelerinde, mesleğin gereklerinin ve hukuk prensiplerinin esas alınması, partizan her türlü musallat oluşların önlenmesi, idarî görevlere tayinde objektif ve önceden belli birtakım ölçülerin yürürlüğe konması. Ve bütün bu özlük işlerinde ve mesleğe ilişkin konularda olduğu gibi, eğitim sistemlerinde yapılacak düzeltme ve reformlarda da, en geniş ölçüde meslek kuruluşlarının, öğretmen sendikalarının, temsil yetkileri ile orantılı olarak görüşlerinin alınması, iradelerine saygı gösterilmesi.

Öğretmenlerle ilgili disiplin cezaları veya özlük işlemlerinde, son sözün Anayasaya uygun olarak, gerçekten Danıştaya ait olması; ve iktidarın Danıştay kararlarına karşı takındığı olumsuz ve hukuka ters düşen tutumun tamamen ortadan kalkması. Danıştay kararlarını dolanlı yoldan kâğıt üstünde bırakmak için hukuk devletini çiğneyen utanç verici bir tutumdan iktidarın kendisini kur-

tarması. Özellikle öğretmenlere karşı, geniş ve masum halk kitlelerini aldatarak tahrik eden (ve onları can güvenliğini ortadan kaldıran saldırganlar haline getiren) siyaset adamlarının ve ekonomik çıkar sahibi olan zümrelerin bu eylemlerinin iktidarca ciddi bir surette izlenmesi ve bunların zabıtaca adliyeye verilmesinin sağlanması. Öğretmenlere karşı her hangi bir saldırı veya saldırı başlatıcı kendisini gösterdiği zaman, zabıta kuvvetlerinin derhal kanunlara ve hukuka uygun olarak müdahale etmesinin, artık iktidarca kabul edilmesi. Nihayet boykotun amaçlarından birisi de, iktidarın gerek hükümet olarak, gerek Parlamento çoğunluğu olarak, öğretmene karşı yapılan haksızlıklar üzerine eğilmesi ve sistemli olarak kendisine karşı uygulanan haksız işlemleri gözden geçirecek ve onu gözden geçirmesini sağlayacak olan anayasal kurumların yeniden işletilmesini kabul ettirmektir. Başka deyişle, iktidarın sandalya çoğunluğuna dayanarak bunu önlemesi yolundaki, zararlı, yanlış ve demokrasinin ruhu ile bağdaşmaz olan bir tertipten, bir uygulamadan kendisini kurtarması için boykot ile baskı yapmak!

Boykotun bu ayrıntılı ve ön plandaki hedeflerinin arkasında, bütün bu hedeflerin hepsinin birden devamlı ve sürekli olarak gerçekleşebilmesini sağlayacak olan genel bir amaca da yönelmiş olduğunu kabul etmek gerekir. O da, zaten boykotun amaçlarını açıklayan bildiride yer almıştır: Türkiye'de Anayasa düzenimizin tüm olarak gerçek hayatta uygulanmasını sağlamaktır. Başka bir deyimle, Türk halkını bir an önce refaha ve mutluluğa kavuşturacak olan ekonomik reformların ve yapı değişikliğinin gerçekleşmesini ve kalkınmayı sağlayacak olan «Anayasa düzenimizin kâğıt üstünden artık hayata geçişini sağlamak» tır. Demek ki, alt yapı reformları dediğimiz ve toplumda sağlam bir ekonomik hayatın gelmesini sağlayacak yapı değişikliğini, Anayasaya uygun olarak bir an önce gerçekleştirmek ve dış sömürüye sebep olan bütün ilişkilerden arınma konusunda da, gerek iktidarın gerek diğer partilerin ve bütün Türk halkının dikkatini çekmek onu uyarmak ta boykotun arka plandaki büyük amacını teşkil etmektedir.

III — BOYKOT BİLDİRİSİ BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA!..

Sayın Türkiye Öğretmenleri ve Kamuoyuna

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Genel Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 Pazartesi'nden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek, bütün okullarda 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 Cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TÖS Genel Yürütme Kurulunun Kararı Şöyledir

Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi bıktırmıştır. Bugüne kadar yapılan her uyarıyı ve düzeltici her uygulamayı, türlü çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarıcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp, kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta, oradan diploma aldılmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süt tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, «milli» bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

Bunun yanında, yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz, sınıflara girmekten, sokağa çıkmaktan utanır hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret, her gün

III — BOYKOT BİLDİRİSİ

BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA!..

Sayın Türkiye Öğretmenleri ve Kamuoyuna

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Genel Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 Pazartesi'nden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek, bütün okullarda 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 Cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TÖS Genel Yürütme Kurulunun Kararı Şöyledir

Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi biktirmiştir. Bugüne kadar yapılan her uyarıyı ve düzeltici her uygulamayı, türlü çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarıcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp, kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta, oradan diploma aldırılmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süt tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, «millî» bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

Bunun yanında, yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz, sınıflara girmekten, sokağa çıkmaktan utanır hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret, her gün

artan hayat pahalılığına yetişmek şöyle dursun, yaklaşmayı bile başaramamaktadır. Ayın onbeşinden sonra öğretmen resmen aç ve yılın her ayında borçludur. Büyük çoğunluğu, resmî bilim kurumlarının 1968 Temmuzunu için saptadığı 1941 lira aylık geçim derecesinden iki, üç, dört kat daha az aylık almaktadır. Bu yüzden mesleğini ve memleketini geçici olarak bırakıp Almanya'ya işçi olarak giden öğretmenler vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 6 bini aşkındır. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bırakanların sayısı da, son birkaç yılda, 3500'e çıkmıştır.

Gerek bu durumu, gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış, susup sinmeyenler, geceleyin çarşıdan evine giderken döğdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış cahil yurttaşlara kongre ve lokaller bastırılmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi, mesleğin 800 resmî temsilcisi yaktırılmak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Millî Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir geçmiş olsun bile dememişlerdir.

Bundan daha acı ve ağır olanı, haklı direncinde ve kutsal savaşında dağ başlarında yapayalnız, bakımsız, baskı altında ve bin bir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanunla çalışan sendikası, sanki kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, horlanmış ve bugüne kadar resmen muhatap olarak alınmamıştır. Genel Başkanı dahi bugün Genel Merkezden uzak bir yerde görev yapmak durumunda bırakılan bu temsil örgütü her fırsatta karalanmış, halkın gözünden düşürülmek istenmiştir. Hükümet, 5 Ekim 1966'da Paris'te imzaladığı «Uluslararası Öğretmenler Statüsü»nü öğretmenlerden ve kamuoyundan saklamış, oradaki yükümlerinden hiçbirini uygulamamıştır. Özel sektörü desteklemek uğruna, Anayasaya aykırı olarak büyük milyonlar harcanmış. Personel Kanunu uygulaması için küçük milyonlar bulunamamıştır. Yıllardır sözü edilen «Millî Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanunu da çıkarılamamıştır. Üstelik bu kurumun kanun tasarısı üzerinde öğretmen temsilcilerinin görüşü de alınmamıştır.

Bu durumda, mesleğinin şerefini ve gururunu duyan ve hepsi de ağır ve oturaklı olan öğretmenlerimize yakışan tutum, önce dış-

lerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezaket ve ciddiyetle uyarmak ve onların müzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini beklemek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde bu kapıları defalarca aşındırıldığı halde, yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenlerimize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

Çünkü :

Öğretmen yalvarmaz.

Öğretmen boyun eğmez.

Öğretmen el açmaz.

Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi çöpçü gitmez.

Öğretmen döğülmez.

Öğretmen yakılmaz.

Öğretmen kıyılmaz.

Öğretmen sürülmez.

Öğretmen DERS verir.

Öğretmen eline teslim edilmiş çocukları ve milletin kendisini
EGİTİR.

Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

Her milletin terbiyesinde varolan saygı kuralı, Türk milletinin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural, yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmalıdır. Artık buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluk vardır.

Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinde başlayan boykotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususları bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oybirliğiyle karar verdik :

1 — Bütün Türkiye'de ve her dereceli okulda öğretmenler, eğitimciler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahından 18 Aralık 1969 Perşembe akşamına kadar dört gün derse girmeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 Cuma sabahı başlayacaktır.

2 — Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı takdirde, genel mahiyete

lerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezaket ve ciddiyetle uyarmak ve onların müzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini beklemek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde bu kapıları defalarca aşındırıldığı halde, yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenlerimize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

Çünkü :

Öğretmen yalvarmaz.

Öğretmen boyun eğmez.

Öğretmen el açmaz.

Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi çöpçü gitmez.

Öğretmen döğülmez.

Öğretmen yakılmaz.

Öğretmen kıyılmaz.

Öğretmen sürülmez.

Öğretmen DERS verir.

Öğretmen eline teslim edilmiş çocukları ve milletin kendisini

EĞİTİR.

Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

Her milletin terbiyesinde varolan saygı kuralı, Türk milletinin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural, yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmalıdır. Artık buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluk vardır.

Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinde başlayan boykotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususları bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oybirliğiyle karar verdik :

1 — Bütün Türkiye'de ve her dereceli okulda öğretmenler, eğitimciler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahından 18 Aralık 1969 Perşembe akşamına kadar dört gün ders vermeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 Cuma sabahı başlayacaktır.

2 — Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı takdirde, genel mahiyete

ve daha uzun süreli fiili durumlara gidilmesi, vakit geçirilmeden ayrıca düşünülecektir.

3 — İsteklerimiz şunlardır :

a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

b) Bu protokolda ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirleyici niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.

c) Bu protokolde, bütün öğretmen, eğitmen ve eğitim görevi yapanlara ödenen maaşların günün koşullarına denk duruma getirilmesi için hazırlanmış tasarıların hemen görüşme konusu yapılarak kanunlaştırılacağı belirtilmelidir.

d) Bu protokolde, özellikle «Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanun tasarısının, öğretmen temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, en seri şekilde Meclise verileceği ve kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

e) Bu protokolde Anayasaya aykırı 624 sayılı kanunun değiştirilmesi ve kamu personeli için de özgür sendikacılık olanaklarının sağlanacağı belirtilmelidir. Bu haklar arasında grev hakkının da bulunduğu zikredilmelidir.

f) Bu protokolde, sendikal çalışmalarından, kanunların suç saymadığı davranış ve görüşlerinden ötürü cezalandırılmış, sürülmüş, çıkarılmış veya kendi isteğiyle ayrılmak zorunda bırakılmış öğretmenlerin, sendikamızca verilecek listelere göre, eski yerlerine veya razı oldukları başka bir göreve döndürülecekleri belirtilmelidir.

g) Bu protokolde, yedi yıldır toplanmayan resmî Milli Eğitim Şûrasının toplanma tarih ve biçimi, temsilcilerimizle görüşülerek ilân edileceği belirtilmelidir.

h) Bu protokolde, bundan böyle, eğitim öğretim sorunlarını resmî öğretmen temsilcileriyle konuşularak karara bağlanacağı ve uygulanacağı bir ilke olarak benimsenmeli ve bunun kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

i) Bu protokolde, bu boykotlar dolayısıyla mesleki şeref ve gururunu ortaya koymuş olan öğretmenlerimize idarece ceza uygulaması yoluna gidilmeyeceği ilkesi de yer almalıdır.

4 — Dört günlük boykotun disiplin içinde yürütülmesi için Bölge Temsilcilerimiz, Şube Yönetim Kurullarımız görevli ve yetkilidirler. Sloganlarımız, öğretmenlere ve halkımıza duyurulmalıdır.

- Gerçekten milli bir eğitim istiyoruz.
- Eğitimin yönetiminde söz hakkı istiyoruz.
- Zam değil, âdil ücret istiyoruz.
- Baskı değil, âdil yönetim istiyoruz.
- Özgür sendikacılık olanakları istiyoruz.
- Bütün öğretmenler kol kola.
- Bütün öğretmenler uygun adım, tek ses!
- Bütün öğretmenler halkla yan yana, can cana!

IV — BOYKOTUN YÖNETİMİ

Boykota başlamadan önce ülkenin çeşitli yerlerinde TÖS şubelerince boykot eylemine girilmeye başlanmıştır. Birçok şubede boykota gireceklerini Genel Merkeze bildirmişlerdir. Bunun üzerine, TÖS Genel Yürütme Kurulu 10 Aralık 1969 da olağanüstü bir toplantı yaparak 15 Aralık 1969 Pazartesi gününden başlamak üzere bütün Türkiye'de 4 günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. Boykot tüm öğretim kademelerini kapsamaktadır. Bu durum telle şubelere iletilmiştir.

TÖS'ün boykot kararı yayımlandıktan sonra Türkiye İlkokul Öğretmenleri Sendikası da katılma kararı almıştır. Bunun üzerine ortak bir «Botkot Merkez Komitesi» kurulmuştur. Bu komite boykotun amaçlarını kamu oyuna ve öğretmenlere basın ve yayın yoluyla açıklamıştır. —Bu amaçlar aşağıda açıklanacaktır— «Merkez Boykot Komitesine» Paralel olarak TÖS ve İLKSEN şubelerinde de «Botkot Komiteleri» kurulmuştur. Merkez Komitesi ile şube komiteleri sürekli olarak, ulaşım araçlarından yararlanmak suretiyle, birbirleriyle ilişki kurmuşlardır. «Merkez Boykot Komitesi» radyoya konan boykotla ilgili yayın yasağından ötürü daha çok basın yoluyla kamu oyunu aydınlatmış, PTT'den yararlanmıştır.

«Merkez Boykot Komitesi» şube boykot komitelerine çalışma biçimi üzerine genelgeler gönderdi. Ayrıca merkezi bölgelerde toplantılar düzenliyerek boykotun amaçları ve yapılış şekli üzerinde açıklamalar yaptı. Telle, telefonla sorulan sorular görevli elemanlar yoluyla cevaplandırıldı.

Alınan kararlar basın, PTT yoluyla, gerekli hallerde eleman göndermek suretiyle kamu oyuna ve halka iletildi. Gerektiği halde ters tutumlu yöneticilere telle baskı yapılmaya çalışıldı. Aynı konuda bildiriler çıkarıldı ve basına dağıtıldı. Bu bildirimlerde belli ölçülerle yöneticilere baskı görevini yaptı.

Boykotun amacı, kime karşı olduğunu açıklayan bildirimleri gerek Genel Merkez, gerekse şubeler yayınladılar. Bildiriler genel ola-

rak Genel Merkezin açıkladığı amaçlar doğrultusunda yayınlanmıştır. Hemen her şubenin kendi olanakları içerisinde bildiri yayınladığı görülmektedir. Şube yöneticileri yayınladıkları bildirin yanında köyleri ve mahalleleri taryarak öğretmenlere ve halka boykotun amaçlarını anlatmışlardır. Bu yüzden de halk tarafından geniş çapta desteklenmiştir. Ne var ki sağcı bazı kuruluşların kışkırtması ile yer yer boykot kırıcı olaylara ve öğretmenlere saldırılara rastlanmıştır.

«Merkez Boykot Komitesi» boykot başlamadan önce boykot kararını ve biçimini şubelere çeşitli yollardan yararlanarak bildiriler halinde nasıl duyurmuşsa, boykot başladıktan sonra da bu duyuru işlemini sürdürmüştür. Her gün boykot hakkındaki bilgiler bildiriler şeklinde şubelere, üyelere ve halka duyurulmuştur. Ayrıca telefon ve telgraf irtibatı sürekli olarak sağlanmıştır. Basın yoluyla kamu oyu aydınlatılmış, boykotun amaçları sürekli olarak verilmiştir.

Şubeler, boykot başlamadan önce niçin boykota gidildiğini bildiriler halinde kamu oyuna duyurmuşlardır. Boykot sırasında da kamu oyunu aydınlatmaya çalışmışlardır. Bir yandan Genel Merkezdten alınan haberleri yayınlarken, bunun yanı sıra kendi çevrelerindeki boykotla ilgili haberleri de bildirimlerle kamu oyuna duyuruyorlardı.

Boykot yapılacağı kararı verildiği andan başlayarak boykotun son gününe kadar öğretmen kuruluşunun dışında çeşitli kuruluşlar destekleme çabaları yapmışlardır. Başta köylüler ve işçiler olmak üzere, öğrenci kuruluşları, işçi sendikaları, memur sendikaları vb. telefonla, telgrafla, mektupla ve TÖS Genel Merkezi ile şubelerini ziyaret ederek boykotu desteklediklerini bildirmişlerdir.

Büyük çapta yapılan bu destekleme çabalarının yanında bazı kösteklemeler de olmuştur. Boykotun ilk günü oldukça sakin geçmiştir. Akşama doğru yer yer olaylar çıkmaya başlamıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü günlerde bu tip olaylar daha da çoğalmıştır. Olayları doğrudan AP Milletvekilleri organize etmişlerdir. Ankara'da bölgelerine dağılan milletvekilleri AP'li müfritleri harekete geçirmişler ve öğretmenleri boykottan alıkoymak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ölümle tehdit, lokallerin basılması, sınıfa girmeye zorlama gibi... Olayların boykot arefesinde yada ilk günde olmayıp ikinci gününden başlaması organize edilmiş olmanın yanıtıdır.

V — BOYKOT DENEYİNİN ÖĞRETTİKLERİ

Boykot, çalışan insanın hakkını alabilmesi yolunda kullandığı önemli silahlardan biridir. Hele bu silah öğretmen gibi halkla içiçe olan bir kesimde yapılırsa, önemi daha da artar. Daha boykot başlamadan hükümet çevrelerinin telâşu da bunu kanıtlamıştır. Radyoya konulan sansür, Bakanların, valilerin ve öteki görevlilerin telâşu da bize konunun önemini göstermektedir.

Boykot olayında şu üç ana konuda değerlendirme yapmak gerekir :

- a) Yönetime ilişkin
- b) Öğretmenlere ve eğitime ilişkin
- c) Halka ilişkin

konularda.

a) Yönetime ilişkin olarak üzerinde tartışılması gereken yanlar vardır. Öğretmen kesiminde bir kamu oyunun yaratıldığı ve bunun belirtilerinin açıkça görüldüğü bir ortam içerisinde yapılması zamanın iyi seçildiğini göstermektedir. 100 binin üzerinde öğretmenin boykota katılması da bu durumu kanıtlayıcı niteliktedir.

Ülkemizde ilk olarak yapılan bu büyük eylemin gerek Genel Merkezce ve gerekse şubelerce büyük bir başarı ve disiplinle yürütüldüğü görülmektedir. Geceli gündüzlü bir çalışma ile görev başında bulunan yöneticiler, her konuda anında aldıkları tedbirlerle başarıyı sağlamışlardır.

b) Öğretmenlere ve eğitime ilişkin konularda :

1 — Kamu oyunun gözü öğretmenlere ve eğitime çevrilmiştir.

2 — Öğretmenlerin isteklerinin kişisel çıkarlar olmayıp aslında halkın mutluluğu için alınması gerekli tedbirler olduğu kamu oyuna duyurulmuş, bir kere daha ve çok güçlü olarak öğretmenlerin emekçi halktan yana olduğu ortaya konmuştur.

3 — Halkın eğitim sorunlarını tartışmasına zemin hazırlanmıştır.

4 — Özellikle köylerde öğretmenler halka genel eğitim sorunlarını anlatmışlardır. Şubeler bildirimleriyle bunları desteklemişlerdir. Böylece halkla öğretmen, bütün karşı çabalara rağmen, daha da içiçe olmuştur.

5 — Boykot süresince öğrenciler de öğretmenlerini desteklemişlerdir.

6 — Öğretmenler ortak davalarını çözümliyebilmek için birlik olmaları gerektiğine inanmışlardır.

7 — Öğretmenlerin yalnız olmadığı, emekçi halkın çoğunluğunun öğretmenlerin yanında olduğu ortaya çıkmıştır. Bütün kışkırtmalara, tertiplere rağmen boykot süresince ancak üç-beş olayın meydana gelmesi, onun da daha çok çıkarıcılar tarafından yaratılmış olması halkın öğretmenlerin yanında olduğunu göstermektedir.

c) Halka ilişkin konularda :

Türkiye'de ilk kez, kamu görevlileri kesiminde yapılan boykot tüm Türkiye çapında olduğu için, etkisi o derece büyük olmuştur. Öğretmenlik mesleğinin gereği öğrenci ve velilerle sürekli ilişki kurmaları etkiyi artıran bir başka nedendir. Devrimci öğretmenin görevi işçi ve köylüleri bilinçlendirmektir. Boykotun iki yönlü amacı vardı. Birincisi öğretmeni bilinçlendirmek. İkincisi de işçi ve köylüleri bilinçlendirmek. Aslında toplumsal olaylar birbirini etkilemektedir. Öğretmen boykotu hem kendi amacı içinde oluşundan, hem de ülke çapında yapılışından ötürü çok olumlu sonuçlara ulaşmıştır.

Boykot eylemi öğretmeni düşünmeye zorlamıştır. Çünkü boykotun amaçları son derece yüce, halkın mutluluğu içindir. Acaba yönetimde bulunanlar niçin halkın mutluluğu için eylem yapan öğretmenleri cezalandırmaktadır? Bu konuyu düşünmesi bile onu bilinçlenmeye iten başlangıç noktası olmuştur. Geniş emekçi halk kitleleri de karşıt propagandaya rağmen öğretmenlerin kendi çıkarları için çaba harcadıklarını anlayacaklardır. Bu anlayış onların da bilinçlenme başlangıcı olacaktır.

Örnek oluşu açısından da olumlu sonuçlar elde edilmiştir. 1969 Genel Öğretmen Boykotundan sonra köylü ve işçi hareketleri yoğunluk kazanmıştır. Toprak işgalleri uyanışın bir sonucudur. Fabrika işgalleri işçi kesiminin bilinçlenme yolunda olduğunu belirleyen olaylardır. Konya - Ereğli köylüleri Milli Eğitim Bakanlığının İvriz İlköğretmen Okulunu kapatması üzerine yaptığı yürüyüş halkın eğitim konularına eğilmeye başlamasının güzel bir örneğidir.

Türkiye'de kamu görevlilerinin seslerini yükseltmeye başlaması yer yer eylemlere girişmesi öğretmen boykotundan sonra olan olaylardır. Bu kesimde, boykotumuzun kesinlikle etkili olduğunu söyleyebiliriz. Boykottan sonra devrimci öğrencilerle öğretmenler arasında dayanışma artmıştır. Öğrenci hareketleri ise daha belirgin olarak bu sömürü düzenine karşı olmuştur. Yoğunluk kazanmasına etkili olduğunu da söyleyebiliriz.

Özetleyecek olursak «1969 Genel Öğretmen Boykotu» yönetim, bilinçlenme, halka örnek olma, devrimci güçlerle ilişki kurma açılarından son derece etkili olmuştur. İşçi ve köylü eylemleri, özellikle köylü eylemleri yoğunluk kazanmıştır. Kamu görevlileri kesimiyle ilişki kurulmuş onların da devrimci yönde eylem yapmasında etkili olmuştur. Bilinçlenme yolunda etkili eğitim çalışmaları yapılması gerektiği de iyice anlaşılmıştır.

VI — BOYKOTA KATILMA ORANI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Boykota katılan öğretmen sayısı ve bu yüzden çeşitli biçimlerde ceza alanlarının durumları şöyledir :

DÖRT GÜNLÜK GENEL ÖĞRETMEN BOYKOTUNA KATILANLAR VE KIYIMA UĞRAYANLAR

Boykota katılan öğretmen sayısı	:	109.000
Boykota dört gün tam katılanlar	:	88.000
Birinci gün katılmayıp, son üç günde katılanlar	:	12.100
Birinci gün katıldığı halde, sonraki günler katılmayanlar	:	9.500
Boykota hiç katılmayanlar	:	47.000
Adli kovuşturmayla uğrayanlar	:	50.300
Takipsizlik kararı	:	19.250
Boykotta açığa alınan	:	2.118

Bakanlık emrine alınan	:	65
1 - 2 - 3 - 4 maaş kesimi cezası verilenler	:	45.520
1 ve üç yıllık kıdem indirimi	:	3.900
İl dışı sürgün	:	590
İl içinde yer değiştirme	:	6.600
Okul müdürlükleri alınanlar	:	400
Derece indirme	:	1.200
İhraç	:	11

VII — BOYKOTUN HUKUKSAL SONUÇLARI

Şimdi bir de, boykottan sonra iktidarın, savcılarının ve yargı yerlerinin bu eylemi hukukî açıdan nasıl değerlendirdiği konusunda saptamalar yapmak isteriz :

Önce belirtmek gerekir ki, iktidar, boykottan sonra hattâ boykot hareketi başlamadan önce (sadece boykot kararı ilân edildikten sonra) kendisini tamamen Anayasanın, yasaların ve hukuk prensiplerinin dışında (daha doğrusu üstünde) saymış; ve her türlü araca başvurarak, öğretmenlerle gayri meşru bir mücadeleye girişmiştir. Sonradan Danıştay kararıyla da kanıtlandığı üzere, Anayasanın ve 359 sayılı kanunun açık hükmüne aykırı olarak ve hukukî kavramları hiçe sayarak milli güvenlik endişesinden söz etmek suretiyle, boykota ilişkin haberlerin TRT'den verilmesini önlemiştir. Öte yandan iktidar sözcüleri, gerek radyodan gerek televizyondan öğretmenleri tehdit eden yayınlar yapmak suretiyle, hukuk kurallarını ve kanunları çiğneyerek boykota katılmayı önleme veya hiç değilse katılanların oranını düşürebilme çabasına girişmiştir.

Bu tutum, şüphesiz ki, «hukuk dışı bir iktidar karşısında bulunulduğunun açık bir kanıtı»dır. Öğretmen boykotunun, sadece «kanuna aykırı olduğunu ileri sürmek suretiyle gayri meşru olduğunu iddia eden bir iktidarın, bizzat kendisinin çeşitli Anayasa ve kanun hükümlerini hiçe sayması», en azından bindiği dalı kesmesi ve meşruiyet temelini zedelemesi anlamına gelir. Nitekim bu gerçek, birçok yazar, üniversite öğretim üyesi ve Parlamento üyesi tarafından da belirtilmiştir.

Bundan başka, boykota katılan öğretmenlerin yıldırılması amacıyla, gerek iktidarın, gerekse iktidar partisinin yöresel temsilcileri (ileri gelenleri), yurt düzeyinde bir kışkırtma kampanyasına girişmişler; ve masum halk kitlelerini, öğretmenlere karşı kaba kuvvet kullanmaya itelemişlerdir.

Yurdumuzun birçok yerinde, üzücü olayların ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. Bundan başka, boykotun geniş ölçüde başarı göstermesinden hiddete kapılan iktidar, gerek öğretmen teşekküllerinin temsilcilerini, gerek yüzlerce ve binlerce öğretmeni çeşitli cezalara çarptırmak suretiyle, yıldırma yoluna sapmıştır. Danıştayın bu haksız işlem ve eylemler karşısında öğretmenin lehine vermiş olduğu kararları da, —Danıştay kararlarını açıkça çiğnemek suretiyle— uygulamamıştır. Hattâ Danıştay kararlarını dolanlı olarak çiğnemenin belki başka hiç bir ülkede rastlanmayacak korkunç örneklerini vererek, Danıştayın verdiği kararı uyguladığı gün, ikinci bir idari kararla Danıştay kararlarını kâğıt üstünde bırakır bir yol tutulmuştur: Önce birçok öğretmene işten el çektirmiş, bu işten el çektirme kararlarına karşı yürütmenin durdurulması kararları alınca, işe başlattığı gün ve hattâ bir saat sonra, birçok öğretmeni bu kez de Bakanlık emrine almıştır. Bakanlık emrine alma kararlarına karşı yürütmenin durdurulması kararı alınca da, bir kaç gün veya bir gün sonra, o öğretmen yine başka bir yere nakledilmiş veya üzerindeki yöneticilik görevi alınmıştır. Bu işlemlere karşı da yürütmenin durdurulması kararları alınca, bu kez de o öğretmen meslekten çıkarılmıştır. Sadece bu tutum dahi, iktidarın bir yandan hukuk ve Anayasa prensiplerine karşı ne derece saygısız olduğunun, öte yandan da öğretmenle mücadele ederken AP iktidarının hiç bir sınır tanımayacağını ortaya koymaktadır; ve bu çok anlamlıdır.

Çeşitli yargı yerlerinin, öğretmen boykotuna ilişkin olarak verdiği kararlar ise çok ilginçtir: Pek değerli birçok yargıcımız, «boykotun, hiç bir suretle suç sayılacak bir eylem olmadığı», bunun Anayasamızın 20 nci maddesinde ilân edilen düşünce özgürlüğünün uygulanmasına ilişkin türlerden birisi sayılması gerektiği» ni belirterek, boykota katılan öğretmenler hakkında beraat kararı vermiştir. Bu kararlar içerisinde, hukuk tarihimize geçecek değerli kararlar vardır. Yine bazı mahkemelerimiz, boykot ile grev eylemi arasında bir ayrım gözetmemiş; fakat «çeşitli kanunlarda sözü

edilen memur grevi yasağının, 1961 Anayasasının ışığı altında değerlendirildiği zaman, Anayasaya aykırı düşeceği» ni, çünkü «bizim Anayasamızın ilkeleri ve hükümleri göz önünde tutulursa, memurların (hiç değilse öğretmenler gibi üstün egemenlik yetkilerini kullanma durumunda olmayan memurların) grev hakkını tanımının zorunlu olduğu» sonucuna ulaşmışlardır. Bu değerli yargıçlar, en azından «1961 Anayasasının, 1969 yılındaki amaçlı bir yorumlanışının ve Anayasa kurallarının gelişen toplum ihtiyaçlarına ve değişen şartlara uygun bir biçimde yorumlama» halinde, öğretmenlerin grevlerinin suç sayılmayacağı, hattâ herhangi bir disiplin cezasını gerektirecek haksız bir eylem sayılmayacağı sonucuna ulaşılacağı görüşünü savunmuşlardır. Başka bir deyimle, 1961 Anayasasında yasaklanmamış olan bu öğretmen (memur) grevinin, en azından 1969 yılındaki koşullar altında, caiz bir eylem sayılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Bundan başka, Anayasanın 46 ncı maddesinde, kamu görevlileri için de tanınmış olan sendika hakkının, amacına uygun bir biçimde değerlendirilmesi halinde, grev hakkını da kapsayacağı belirtilmektedir.

Ayrıca greve ilişkin Anayasa hükümlerinde, memurların grevini **yasaklayan** bir hükmün bulunmayışının, hiç değilse belli bir oluşumdan sonra, memurların grev yapmalarının bir hak olarak tanınmasına elverişli olduğu görüşü, hâkimlerimizce benimsenmiştir.

İlim adamlarımızın —hele Anayasayı hazırlayan Anayasacılarımızın İdare Hukuku ve Ceza Hukuku uzmanlarımızın büyük çoğunluğu, sendika ve grev hakkı konusunda uzman olan birçok öğretim üyesi ve yardımcısı—, Türk Hukuk Hurumunun daveti üzerine ortaklaşa kaleme aldıkları tarihsel önemdeki bir raporda, ne öğretmen boykotunun, ne de öğretmenlerin grev yapmasının, 1969-1970'lerdeki koşullar ve toplumsal ihtiyaçlar ışığında (amaçlı bir yorum çerçevesi içinde) suç ve yasak bir eylem sayılmayacağı görüşünü, kesin bir biçimde dile getirmişlerdir.

Anayasayı hazırlayan Komisyonlar üyelerinin de çoğunluğunu teşkil eden bu bilim adamları, görüşlerini böylece kesin bir biçimde dile getirerek, kanımızca, Anayasamızın uygulanmasındaki gelişmeye bu konuda büyük hizmet etmişler ve gerçek hukukçuluğun

«kelime oyunculuğu» olmanın çok ötesinde toplumun ihtiyaçlarına dönük (ve bir içeriği hedef almış) bir sanat olduğunu da isbatlamışlardır (göstermişlerdir).

Anayasa Mahkememizin kararı, üyelerin çoğunluğu bakımından olumsuz olmuş ise de, bu, —hiç bir zaman— Anayasa Mahkememizin ileride vereceği kararların, aksi (yani olumlu) sonuca ulaşamayacağı anlamına gelemez. Zaten azınlıkta kalan üyeler, daha bugünden amaççı bir yorumla «kamu görevlilerinin grev hakkının, Anayasamızın ilkeleri ve kapsamı içerisinde bulunduğunu» teslim etmektedirler.

Arada yapılan çeşitli yayınlar ve konuyu aydınlatan incelemeler ve eserlerin gözönünde bulundurulmasından ve kamu oyunundaki gelişmeden sonra, sorunu başka bir olay münasebetiyle inceleme konusu yapabilecek olan Anayasa Mahkememizin, başka bir yoruma ulaşacağını umuyoruz: Doğru yol olan amaççı yorum ile «sosyal devlet, insan hakları temeline dayanmış devlet olma ilkelerini açıkça ilân eden Anayasamızın ruhuna en uygun düşen çözümün, kamu görevlilerinin grev hakkının Anayasamızca kabul edilmiş olduğu yolundaki bir yorumlamayı benimseyeceği kanısındayız.

46 ve 47 nci maddelerin kelimeci değil amaççı yani doğru bir biçimde yorumlanması da, bu görüşü destekleyici niteliktedir. Nitekim 46 ncı madde, açıkça kamu görevlileri için de sendika hakkını tanımıştır. Halbuki kamu görevlisinin yönetime katılma hakkının tanınmadığı bir hukuk düzeninde, grev hakkı da reddedilecek olursa, **kamu görevlilerinin sendika kurma hakkının Anayasada açıkça ilân edilmesinin** hiç bir anlamı kalmaz. Çünkü böyle bir sendika, (yani kamu görevlilerinin bütün özlük işlerinde idare ile birlikte söz sahibi olmıyan, yönetime katılmıyan, bir sendika) aynı zamanda grev hakkına da sahip olmazsa, sadece **bir dernekten** ibaret kalır. Memurları dernek kurma hakkı ise, 29 uncu madde ile Anayasada genel olarak kabul edildiğine, onun bir de 46 ncı maddede ayrıca belirtilmesi için hiç bir neden düşünülemez. 46 ncı maddede böyle bir hüküm yer aldığına göre, onun akla uygun bir anlamı olmak gerekir. İşte bu anlam, toplumumuzdaki ve zamanımızdaki koşullar altında, ancak grev hakkının varlığı yolunda değerlendirilebilir.

47 nci maddede, grev hakkından söz edilirken, «işçilerin grev hakkının mevcut olduğunun belirtilmesi» ne rağmen kamu görevlilerinin grev hakkından söz edilmemesi, hiç bir suretle bu hakkın kamu görevlilerine tanınmadığı anlamına alınamaz. Bu çözüm, kamu görevlilerinin grev hakkının şu veya bu nedenle **açıkça ilân edilmediğini** gösterir. Anayasanın açıkça ilân etmediği temel hakların, yok olduğu yolunda bir kural mevcut değildir. Toplumun gelişmesi belli bir düzeye ulaştığı zaman, yeni temel hakların varlığı toplum için bir ihtiyaç haline gelirse, o hakların düzenin içinde var olduğu kabul edilir. Meğer ki Anayasa bunu hiç bir yoruma yer bırakmayacak kadar açık biçimde yasaklamış ola!

İnsan hakları (temel haklar) listesi, «numerus clausus» denilen «sınırlı adetler esası» na dayandırılmamıştır. Anayasada yer alan temel haklar (insan hakları), temel hakların en tanınmış ve tartışmasız olarak daha şimdiden benimsenen örnekleridir. Zaten Anayasanın, «işçilerin grev hakkı» ndan söz ettikten sonra, «kamu görevlilerinin grev hakkından söz etmemesi», «ileride kendisini gösterecek oluşmalara uygun düşecek yorumlamaları mümkün kılabilmek» için seçilmiş bir yoldur. Daha somut konuşursak : Kurucu Meclis zamanında, grev hakkının ülkemizde o ana kadar hiç uygulanmamış bir hak olması ve bu nedenle «kamu görevlileri grev hakkına sahip olacak mıdır, olmayacak mıdır; ve olursa ne gibi sınırlar ortaya çıkar» gibi sonucu belli olmıyan lüzumsuz bir tartışma ile birçok saat ve günlerin heba edilmesi önlenmek istenmiştir. Çünkü Anayasa belli bir günde çıkarılamadığı takdirde, hükümlerin, tümünün tehlikeye düşmesi söz konusu idi. Bu nedenle Anayasamızın hazırlanmasında lüzumsuz tartışmalardan titizlikle kaçınıldığı içindir ki, o anda Kurucu Meclis üyelerinin hiç değilse büyük çoğunluğunun tereddütsüz kabul ettiği «işçilerin grev hakkı» açıkça ilân edilmiş, buna karşılık kamu görevlilerinin grev hakkı, olumlu yada olumsuz bir açık hükme bağlanmamıştır. Başka deyimle, bu nokta Anayasada (Anayasa düzenimizde) **boş bırakılmıştır**. O halde kamu görevlilerinin grev hakkı, «Anayasada grev ilişkisi hiç bir hüküm bulunmasa idi, ne yolda hareket edilecektiyse, ona göre işleme tabi tutulacak» tır. Anayasada grev ilişkisi hiç bir hüküm bulunmasa idi, «Anayasanın sosyal devlet lkesi», «insan hakları temelinde dayanan devlet olma niteliği» ve bir de «hukuk devleti olma niteliğinin kamu görevlileri zararına zedelenmiş bulunması olgusu ve böylece Anayasa dengesinin kamu görev-

lileri zararına bozulmuş olması» gözönünde bulundurulunca, yargı yerlerinin ve en başta Anayasa Mahkemesinin 1969'larda (ve 1970'lerde) Anayasanın sendika ve greve ilişkin hükümlerini «bu hakkın bütün çalışanlara ve bu arada kamu görevlilerine de tanındığı yolunda yorumlaması gerekir.

Nitekim Batıda birçok Anayasada, grev hakkı hiç yer almadığı halde, belli bir aşamadan sonra, Anayasa Mahkemeleri veya ilgili mahkemeler, bu hakkın zamanımızda bütün çalışanlar için var olduğu esastan hareket etmek gerektiği» görüşünü benimsemişlerdir.

Nihayet «grev hakkı konusunda hiç bir anayasal hüküm mevcut olmasaydı böyle bir sonuca ulaşılabilirdi, fakat mademki işçilerin grev hakkının bulunduğu Anayasada açıkça söylenmiştir, o halde böyle bir kayıt, kamu görevlilerinin grev hakkının aleyhine bir hüküm olarak değerlendirilmek zorunluğundadır; yani işçilerden açıkça söz edilmiş olmasından ötürü, kamu görevlilerinin grev hakkının da sırf Anayasa hükümlerine dayanılmak suretiyle yorumlama sayesinde Anayasadan çıkarılamayacağı, ancak kanunun bu hakkı kamu görevlilerine açıkça tanıması halinde bu görüşe ulaşılabilirdi» tezini savunmanın sakat olduğunu da belirtmek isteriz. Bu görüş, sadece «karşıt kavram yoluyla sonuca ulaşma» esasına dayanmaktadır ki, karşıt kavram yoluyla sonuca ulaşmak her zaman sağlam bir yöntem değildir. Kanun koyucu veya Anayasa koyucu her zaman, özel bir kategori için öngörölmüş bir çözümden söz ederken, başka gurubun muhakkak aksi bir çözümlerle karşılaşması gerektiğini ifade etmek istemiyebilir. Hukuk literatüründe bunun birçok örnekleri vardır. Doğru olan yorum, en azından grev hakkı ve 1961 Anayasasının değerlendirilmesi bakımından şöyle olmak gerekir: İşçiler için grev hakkının varlığı, kanunla ortadan kaldırılamaz; kesindir, tartışmasızdır. Daha 1961'lerden itibaren bu hakkın varlığı kesinlikle Anayasada süküt ile geçilmiş olan kamu görevlileri bakımından ise, bu hak, **amaççı yorumun gerektirdiği anda ve ölçüde** vardır. Ve onların grev hakkı, işçilerden farklı birtakım sınırlamalara bağlanabilir. Ayırım gözetilmesi ile, kapsam bakımından ayrı birtakım çözümlerin getirileceği ortaya konulmak istenmiştir.

Eğer Anayasa koyucusu, kamu görevlileri bakımından bu hakkın **ancak «kanunun tanıdığı andan itibaren var olabileceği»** ni istemiş olsaydı, bu çözümün Anayasada çok başka biçimde dile ge-

tirilmesi (formüle edilmesi) gerekirdi : Anayasa koyucusu bu takdirde kamu görevlilerinin grev hakkı konusu Anayasada sükûtle (susma ile) geçmez; «kamu görevlileri bakımından grev hakkı, kanunun tanınması halinde ve kanundaki koşullar altında söz konusu olabilir» derdi. Bu noktadaki «susuş», «hukuk kurallarının gerektirdiği yorumlama esaslarına göre hareket edebilme serbestisinin, yargı organları için saklı tutulduğunu» gösterir.

Nihayet son olarak, batı dünyasında bu hakkın ne ölçüde tanınmış olduğuna da kısaca değinmek isteriz : Kanada'sından İsrail'e, İsveç ve Norveç'den İtalya'ya kadar, batı demokrasisi ülkelerinde, artık bu hak, ya açıkça yeni kanunlarla, yada bu kanunlar gelmeden mahkeme içtihatlarıyla kamu görevlileri için tanınmaktadır. Ceza Kanununda açıkça «memurların grev hakkı yasaktır» diyen batı ülkelerinde bile, bu yasağın zamanımızda ancak «yüksek egemenlik yetkileri ile donatılmış memurları hedef alabileceği» görüşü benimsenmekte; dar yorumlama yöntemi ile, öğretmenler gibi memurların grev ve boykotları suç sayılmamakta ve başkaca bir yoldan (örneğin disiplin cezası gerektirir bir eylem sayılmak suretiyle) cezalandırılmamaktadır.

1961 Anayasasını ve ilgili kanun hükümlerini, mahkemelerimizin de bu yolda uygulayacağını beklemek, onların adaletine ve hukuk bilgisine inanan öğretmenlerin ve kamu oyunun hakkıdır.

Bunun yanında, muhalefetin de, bir an önce kamu görevlilerinin grev hakkını düzenleyen bir kanun teklifini Meclise getirmesini beklemekteyiz. Böyle bir görevden kaçmak, muhalefetin demokrasi inancı ile bağdaşamaz.

VI — BOYKOTUN ULAŞTIRDIĞI BAZI SONUÇLAR

Boykottan, yalnız öğretmenler değil, Türk toplumu (özellikle Türk kamu görevlileri) çok şey öğrenmiştir. Bunların başında, boykotun öğretmenlere ve diğer kamu görevlilerine acı bir gerçeğin bilincine yeteri kadar ulaşmayı sağlamış olması gelir : Öğretmenler ve öteki memurlar görmüşlerdir ki, AP iktidarının ve onun gibi halka sırtını çevirmiş sadece bir avuç mutlu azınlığın savunucusu ve temsilcisi olan iktidarlardan hak almanın tek yolu, birleşip kuvvetli hale gelmek ve hakkının bilincine ulaşmak ve nihayet cesaretle isteyip direnmektir. Demokrasi, ancak baskı gruplarının kendi hakları için savaştığı oranda olumlu sonuçlar yaratabilmek-

tedir. İktidarlar da, ancak o zaman ve o oranda hukuka saygılı olmayı öğrenmektedirler.

İkincisi, halk kitleleri, iktidarların ellerindeki birçok olanakların etkisiyle, başlangıçta en haklı davayı haksız sanarak baltalayabilir. Fakat «haklılık» ve «toplumun yararı doğrultusunda hareket etmiş olma» gerçeği ona satırla ve onun kolayca anlayabileceği somut açıklamalarla anlatılacak olursa, halk inadı ve bağınazlığı bir yana bırakarak, haklı davayı desteklemektedir.

Üçüncüsü : Kamu görevlileri içinde bilinçli bir grup, haklarını gereği gibi arar ve yurt yararlarını hakkıyla savunursa, bu mücadelenin kısa zamanda başka çevrelerce de örnek olarak benimsenmesi olağandır. Nitekim öğretmenlerimizin boykotu sayesinde, toplum polisine ve valilere varıncaya kadar, pek çok kamu görevlileri grubu, haksızlığa karşı «hayır» demesini; ve «kapu kulu» daha doğrusu «parti kulu» olmayı kabul etmeyeceklerini, «Devletin ve halkın emrinde» ve «hukuk çerçevesi içinde işlem görmeyi» iktidardan istemesini öğrenmişlerdir.

Kısacası diyebiliriz ki, Türk kamu görevlisinin kişiliğine kavuşması (bu alanda bilince ulaşma), öğretmen boykotundan sonra ve bu boykotun yarattığı tartışma ve kavga içinde oluşmuştur.

Öğretmenlerin kendi güçlerinin bilincine ulaşmaları veya bu bilincin doruğuna varması da, bu boykot sayesinde gerçekleşmiştir. Bütün öğretmenlerin «tek sendika içinde kenetlenmesi» halinde, kendilerinin görüşüne başvurulmadan (diktatörlüklerde olduğu gibi) tek taraflı düzenlemelerin olanaksız duruma geleceği pek iyi anlaşılmıştır. Yine boykot olayı göstermiştir ki, öğretmenler, hattâ öteki kamu görevlileri, pısrık (sarı veya uydu) sendikaları yada böyle kuruluşları değil, «hak uğrunda savaş» vermeye hazır ve sendika adına lâıyk kuruluşları istemektedirler.

Nihayet öğretmen boykotu, bir yandan iktidarın ve ortaklarının (egemen güçlerin) «devrimci öğretmeni ezmek için başvurmayacağı gayri meşru yöntemin bulunmadığı» nı isbatladığı gibi, haklı davanın mücadelesinde cesaretle yardıma (göreve) koşacak birçok gücün ve kişinin de var olduğu ortaya konmuştur.

Özellikle yeni yetişen hukukçu kuşağı içinde, hukuksal sorunlara çağdaş hattâ devrimci açıdan bakabilen bir hukukçu kuşağının yetişmekte olduğu, iftiharla saptanmıştır. Gerçekten, devrimlerin savunucusu, Atatürkçü hâkimlerin ve savcılarının varlığını ve onların medenî cesaretini saptamak, toplumumuz bakımından çok değerli bir olay teşkil etmektedir.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI

Talip APAYDIN
Adnan BINYAZAR
Mehmet CIHANGİR
Haşim KANAR
Cevdet KUDRET

DEVİRİM İÇİN EDEBİYAT

BİLDİRİ NO : 9

(Genel Kurul'da tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bulvarı No : 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

DEVİRİM İÇİN EDEBİYAT

Genellikle edebiyat, düşüncelerin, isteklerin, duygu ve hayallerin sözlü ve yazılı olarak, güzel ve etkili bir biçimde anlatım sanatı olarak tanımlanır.

Toplumcu görüşe göre edebiyat, toplumun aynasıdır. Toplum zıtlıklarının birliği olduğuna göre, edebiyatta gelişmenin gidişini zıtlıklar arasındaki çelişme belirler. Edebiyatın konusu insan yaşamının iyi deyimlenmesi, söz ve yazı ile temsil edilmesidir. Edebiyat yapıtı insan yaşamını temsil eder. Edebiyat son çözümlemede toplumsaldır.

Edebiyatın toplumsal yanı

Edebiyat, özü yönünden toplumsal ortama bağlıdır. Edebiyat, yazarla halk arasındaki ilişkide oluşan bir toplumsal olaydır. Her temelin, kendine uygun bir üst yapısı vardır. Bütün sömürü düzenlerinde, düzeni savunan bir edebiyat da bulunur. Bu edebiyat düzenin üst yapısıdır. Bunun yanı sıra bir de ileri edebiyat vardır. Yeni temel, eskisinin yerini aldığı zaman, bu edebiyatın bir üst yapı olması söz konusudur. Bu edebiyat her türlü sömürünün olanak dışı olduğu sosyalist düzende üst yapı olacaktır.

Gerçekte edebiyat yapıtı toplumsal yapıda yanlardan birini tutar. Edebiyat yapıtı yalnız bir ayna değil, bir savaş aracıdır. İlerici edebiyat, yüzyıllar boyu yaşamak üzere doğar ve insanlığın kültür birikimlerine yeni değerler kazandırır. İlerici edebiyat, bunu tüm halkın sözcülüğünü yaparak başarır. Çünkü ölümsüz olan yalnız halktır.

Edebiyatın sınıfsal yanı

Çeşitli çıkar kümelerine bölünmüş bir toplumda edebiyat sınıfsal bir özellik gösterir. Sınıflı bir toplumda edebiyat

toplumsal sınıfların eğilimlerini ve ruhsal durumlarını de-
yimler. Ve bu toplumlarda sınıflar, sanatı kendi yararları için
kullanmaya çalışırlar. Bu bakımdan, sanatta anlatım gereksi-
nimleri ve yolları sınıf gerçeği ile koşulludur.

Toplumun iki temel sınıfından biri olan burjuvazi, bütün
dünyada devrim yapma gücünü ve görevini yitirmiştir. Bur-
juvazinin kendine özgü yeteneği tükenmiştir. Burjuvazi bir
zamanlar kendisini soylularla eşit saydırmak için kardeşliği,
eşitliği; kazanç tutkusuna yol açmak için özgürlüğü savundu.
Bu isteklerini tüm insanlık içinmiş gibi göstermeğe çalıştı.
Egemen sınıf haline gelir gelmez, asıl yüzünü gösterdi. Burju-
vazi bugün rahatı ve huzuru için milyonlarca insanı öldür-
mek, yüzbinlerce kitabı yasaklamak, yok etmek hakkını ken-
dinde görmektedir. Burjuvazi bilimi, tekniği, edebiyatı emek-
çi halkı, sömürmek için kullanmaktadır.

Devrim yapmak, dünyayı değiştirmek görevi, sonuna de-
ğin devrimci olan, bütün değerleri ve uygarlıkları yaratan
emekçi sınıfınınındır. Bu nedenle devrim için edebiyatın yeri,
emekçi sınıfının ve bu sınıfın ülküsünün yanındır.

Edebiyatın ülkü, politika ve düzenle bağlantısı

Edebiyatın, belli bir toplumun ekonomik politığının ideo-
lojik yansımasıdır. Örneğin, sanat için sanat görüşü, burjuva
toplum düzenine yakından bağlıdır. Sanat için sanat, düzen
gereği, para için sanat haline gelir. Burjuva toplum düzeni-
nin edebiyat akımları olan Romantizm, gerçekçilik, izlenimci-
lik, doğalcılık, simgecilik, gizemcilik, toplumu değiştirmeyi
amaç edinmemiştir Umutsuzluk (Nihilizm) burjuva edebiyatı-
nın ayrı bir özelliğidir. Burjuva ülküsü, edebiyattan oyala-
ma, uyuşturma görevi istemiştir. Bir burjuva devletin emek-
çi halkın yararına olacak kültür eğitimini amaç edindiği gö-
rülmemiştir. Burjuva düzeni, emekçilere, işine geldiği kadar
kültür verir. Burjuva ülküsü bireycidir. Burjuva ülküsünün
özgürlük dediği şey, burjuvanın kazanç, sömürme özgürlüğü,
emekçi sınıfın yoksul kalma özgürlüğüdür. Burjuva düzenin-
de özgür edebiyat denilen edebiyat, mutlu azınlığın isteklerine
boyun eğer.

Burjuva ülküsünün ve politikasının karşısına, emekçi sınıflara açıkça ve korkusuzca bağlı, gerçekten özgür bir edebiyat çıkarmak gerekir. Bu edebiyat, gücünü, emekçi sınıfının görüşünden ve bu sınıfa olan sevgisinden alacaktır. Kapitalist düzende, emekçi sınıfın öz örgütüne koşut ve yandaşlık eden edebiyat, burjuvaziye köle olmaktan kurtulur ve gerçekten önde giden ve sonuna değin devrimci olan sınıfın hareketiyle kaynaşabilir.

Burjuva humanizma anlayışı ile toplumcu humanizma arasında ancak sözcük benzerliği vardır. Burjuva kültürünün ilkesi olan humanizma günümüzde silinip gidiyor. İşçileri kurşunlatan, işçileri ve önderlerini tutuklatan, işinden eden, işçiden yana aydınlara ağır cezalar giydiren bir düzenin humanizmadan söz etmesi bir yanıltmacadır. Burjuva edebiyatı «düşmüş olan kimseye yardım etmeyi» öğütler, ama bu düşmüş kimseler soyulan, yere serilen, çamura batırılan kimselerdir. Gerçek insanlık sevgisi «İmtiyazsız sınıfsız» toplumlar da gerçekleşir. Bunu ise, emekçi sınıfının ülküsü ve yönetim biçimi sağlar. Bu yönetim biçimi devrimle gerçekleşir.

Devrimin tanımı

Devrim, emekçi halkın iktidarında, geri bir üretim biçiminden daha ileri bir üretim biçimine geçmek, üretim biçim ve ilişkilerini ve tümü ile alt yapıyı değiştirmektir.

Geniş anlamıyla kültür devrimi, devrimi gerçekleştirecek sınıfın iktidarı ele almasından sonra, bir başka deyimle, ekonomik devrimden sonra gerçekleşebilir. Devrim gerçekleşmeye değin devrim yolunda yapılacak eğitim nasıl «Devrim için Eğitim» ise, bu yolda yaratılacak edebiyat da «Devrim için Edebiyat» özelliğini taşır. Toplumumuzun somut durum ve koşulları Devrim için Edebiyatı gerekli kılmaktadır.

Devrim gerçekleştikten sonra, yeni temelin üst yapısı haline gelecek olan bugünkü Devrim için Edebiyat, toplumcu edebiyatın özelliklerini taşır.

Edebiyatın gerçekçilik ve eleştirel özelliği

Devrim için Edebiyatın önemli özelliklerinden biri, gerçek-

çi olmasıdır. Yalnız, kapitalist gerçekçilik ile toplumcu gerçekçiliği birbirinden ayırt etmek gerekir. Kapitalist dünyadaki edebiyatçılar çevrelerindeki toplumsal gerçeklere karşı çıkmışlar, fakat toplumcu edebiyatın gereklerini yeterince yerine getirememişlerdir. İnsanın çevresine, kendisine yabancılaşması kapitalizmde çok ağır basmaktadır. Yararcılık, ve sömürü, yaratıcı insanlarda kapitalist düzene karşı tepki yaratmıştır. Kapitalist gerçekçilikte toplumun o günkü durumuna karşı eleştirel bir tutum vardır. Bu tutum ya aşağılayıcı, ya alaycı, ya dönüştürücü, yada umutsuzluk olarak belirir. Kapitalist gerçekçi yazarların en belirgin yanları, burjuva topluma karşı bireysel, romantik bir tutumları oluşudur.

Toplumcu gerçekçilikte ise, yazar, emekçi sınıfın toplumcu düzeninin amaçlarıyla temelde anlaşmış durumdadır. Yazarın seçtiği görüş açısı, toplumsal gelişmelerle uyumludur. Toplumun gerçekçilikte bugün ile birlikte hem geçmiş, hem de gelecek vardır. Toplumcu yazar, emekçi sınıfında kapitalizmi yenecek, sınıfsız bir toplumu ve onun üretim güçlerini geliştirecek, insan kişiliğini özgürlüğe kavuşturacak başlıca güçün kaynağını görür. Büyüme süreci içinde bulunan toplumcu düzenle kendi arasındaki uyumluluğu kurar, egemen burjuva sınıfı ile bağlarını koparır. Bu sınıfı ve bu sınıfın düzenini emekçi sınıfının ülküsü açısından korkusuzca eleştirir. Toplumcu gerçekçilik, gerçeği devrimci oluşumun içinde, gerçek olarak betimlemeğe dayanır.

Edebiyatın dil özelliği

Yalnız kapitalist düzende değil, sosyalist düzende de edebiyat, ulusal bir özellik taşımak durumundadır. Özü bakımından toplumcu olan edebiyat, biçim bakımından ulusal özelliğini korur. Ulusal kültürlerin bağımsızlığı ilkesi ayırıcı değil, tersine, birleştirici bir ilkedir. Uluslararası sevginin temeli başka halklara sevgi ve saygıdır. Böyle olunca, kendi öz halkını sevmeyen kimselerin başka halkları sevmesine olanak yoktur. Ulusal edebiyat geleneğini oluşturan öğelerin başında dil gelir. Dil edebiyatın başlıca öğelerinden biridir. Edebiyat ulusal dili saptar, onu birleştirir ve kültürel birliği deyimler,

Dilin yaratıcısı ve taşıyıcısı halktır. Görevi uyandırmak, birleştirmek ve eyleme geçirmek olan Devrim için Edebiyat, yazı dilini belli koşullar içinde düzeltir; halkın konuşma dilini kullanmaya çalışır. Çünkü Devrim için Edebiyat konusunda emekçi halk bitip tükenmez bir zenginlik kaynağıdır. Devrim için Edebiyat, yabancılaşma, yozlaşma belirtisi olan yabancı sözcüklerin kullanılmasına kesinlikle karşı çıkar. Emekçi halkın bilinçlenme aracı olan dili arılaştırmaya önem verir. Bu hiçbir zaman aşırı ulusçuluk anlamına gelmez. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakları ilkesinin içeriğine uygun düşer. Devrim için Edebiyat, ezilmiş kitlelerin dil ve edebiyatının gelişmesine yardım eder. Burjuvaya karşı yürütülecek eleştirileri her ulusun kendi dilinde yaymak zorunluğu dillerin eşitliğini gerektirir.

Halk edebiyatı

Bizim geçmişimizde, ezen sınıfın edebiyatına, biçimlerine ve diline karşı, ezilen halk, kendi dilinde, kendine özgü biçimlerle ayrı bir halk edebiyatı geliştirmiştir. Hattâ Karagöz, egemen sınıfın dışardan alarak öykündüğü sözcük ve kalıplarla alay etmiştir.

Kitleleri daldıkları uykudan uyandırmak, sarstmak için halk edebiyatımızda bol örnekler vardır. Halk edebiyatımızda kafa tutan dizelerle, kadere boyun eğen dizeler alt alta bulunabilir.

«Ballar balını buldum, balım yağma olsun» diyen bir Yunus'umuz; «Ferman Padişahın, dağlar bizimdir» diyen bir Daldaloğlu'muz; halkı ezen beylere «Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır» diye gürleyen bir Köroğlu'muz; «Kalkın canlar bir olalım, yoksulun hakkın alalım» diyen ve bu uğurda canını veren bir Pir Sultan Abdal'ımız vardır. Hele son zamanlarda emekçi sınıfının ülküsünü benimsemiş halk ozanları, âşıkları «Ezenlere ezilenin hakkını ver, demenin zamanıdır dostlar» demektedir, sömürücülere «yuh» çekmekte, gümbür gümbür devrim türküleri yakmakta, devrim ateşini tutuşturmuşlardır. Siyasal iktidar sınıfsal niteliği dolayısıyla, bunlara görülmemiş derecede baskı yapmaktadır.

Günümüz Türk edebiyatı

Ülkemizde burjuvalar, güçlü yapıtlar yaratmış olabilirler. Ama bugün, işbirlikçi burjuva, edebiyat alanında yaratma gücünü yitirmiştir. Emekçi sınıfın öğretisini benimsemiş, bu yüzden yaşamlarının en değerli yıllarını zindanlarda geçirmiş büyük ozanlar, büyük öykücüler, romancılar, tiyatro yazarları yetiştirmiştir Ülkemiz. Bunlar Türk halkının eşğinde bulunduğu devrimin habercileridir. Ülkemizdeki devrimci birikim, az sıkıntıya, az acıya, az cana mal olmamıştır. Siyasal iktidarın yazarlara sınıfsal yapısı dolayısıyla çektiği acılar, devrimin oluşmasına katkı olacaktır.

Devrim için Edebiyattan beklenenler

Devrim için Edebiyat, halkın çıkarlarından başka çıkarı olmayan bir edebiyattır. Bu edebiyat, kitleleri eğitecek, yüreklendirecek ve onları devrimin gerçekleştirilmesine doğru götürecektir.

Devrim için Edebiyat, yan tutan bir edebiyattır. Burjuva çıkarlarına ve sömürü düzeyine karşı, emekçi sınıftan yana bir edebiyat ilkesini izler ve geliştirir.

Devrim için Edebiyat, devrime yönelmiş eylemle aynı yönde ilerler. Bu edebiyatın ürünleri, işçilerin, köylülerin, aydınların birleşmelerine, ilerlemelerine, hep birlikte çaba göstermelerine, geriliklerden kurtulmalarına yardım etmeli, hiçbir zaman bunların tersi bir etkide bulunmamalı, aralarında yararlı bir iletişim doğmasını sağlamalıdır.

Hiçbir şey yaratıcı eylemin yerini tutamaz. Eski ve yabancı yapıtları hiçbir eleştirici süzgeçten geçirmeksizin aktarmak, onlara öykünmek, sanat ve edebiyatta en kısır, en zararlı saplantıya sürüklenmektir.

Sanat ve edebiyat yapıtlarında toplumsal zıtlıkların ifadesinde halk kitlelerini uyandıracak, çöştüracak, içinde yaşadıkları koşulları değiştirmek için birleşme çabası göstermeğe yöneltecek bir güç vardır. Böyle bir sanat ve edebiyat olmadan, bu görevler yerine getirilemez.

Bir yazar halk kitleleriyle sıkı bir bağ kurarak, onların yaşantılarını yansıtarak, onların sözcüsü olabilir. Ancak böyle bir sanatçı halkı eğitebilir, kitlelerin öğrencisi olduktan sonra onlara öğretmenlik edebilir.

Sanat değeri olmayan yapıtlar, politik bakımdan ne kadar ileri olursa olsunlar, hiçbir etki yapamazlar. Onun içindir ki devrimciler, hem hatalı politik görüşleri ifade eden sanat yapıtlarına karşıdırlar, hem de politik görüşleri doğru olup sanat gücünden yoksun propaganda yapıtları vermek eğilimine karşıdırlar.

Devrimden yana olan yazar, dünyayı, toplumu, sanat ve edebiyatı diyalektik ve tarihsel maddecilik bakımından ele alır ve düşünür. Ülkesinin somut durumunu ve koşullarını bu açıdan değerlendirir. Diyalektik ve tarihsel maddecilik, kapitalizmi, burjuvaziyi, liberalizmi, bireyciliği, feodal kalıntıları yadsır, sanat için sanat ilkesinin, soyluların çürümüş, karamsar yaratma eğilimlerinin, halkçı ve emekçi olmayan her çeşit tutumunun yerine yeni bir yapı kurmayı gerektirir. Devrim için Edebiyat insanlık tarihini yaratan emekçi halkın tüküsünü söyler.

Devrim için Edebiyat konusunda neler yapılmalı?

1. Aralarından yarının yazarları çıkacak bugünün gençlerine Devrim için Edebiyat konusunda nasıl bir eğitim ve öğretim uygulanacağı konu dışında sayılmaz. Bunun için önce tıpkı yazarlar gibi öğretimi yürütecek olanlar da devrimci öğretiyi derinliğine incelemek, bilmek durumundadırlar. Öğretiyi iyi kavramış öğretmen kuşkusuz bu konuda kendisine özgü yollar bulacaktır. Bugünkü yönetim ve programlar, Devrim için Edebiyat öğretimini önleyici bir tutum içindedir. Buna karşın öğretmen öğrencilerine Devrim için Edebiyat yapıtlarını salık verebilir. Yazılı anlatım konularını Devrim için Edebiyat gereksinimlerine uygun olarak seçer. Öğrencilerinde bu yönde yapıt vermeleri için istek uyandırır. Umut verici bulunduğu denemeleri yayınlama olanakları arar. Devrim için Edebiyat yapıtları üzerinde tartışmalar yaptırır. Ders kitapla-

rındaki parçalardan bu yolda yararlanma olanaklarını araştırır. Tüketici ve sömürücü sınıflara karşı uyanıklık yaratmak için burjuva edebiyatından yararlanma yoluna gider. Sorun önce, öğretmenin gerekli bilince varması sorunudur.

Genel olarak edebiyatı, kendi dilimizin oluşumu içinde düşünmek gerekir. Bu nedenle, kitaplardan, bizim dil beğenimize uymayan metinleri çıkarmak zorunlu görülmeli. Halktan gelen dil ortamı, toplumun her kesiminin kendini bulabileceği bir düşünce ve duygu iletişiminin doğmasını gerçekleştirir. Böyle bir ortamda öğrenci, kendini, çevresini, ulusunu, bütün insanlığın çözüm bekleyen sorunlarını tanıma olanağı bulur.

Öğretmenlerin, Devrim için Edebiyat öğretiminde tutumları şöyle olabilir: Ders kitaplarındaki metinler, eleştirel bir yöntemle incelenir. Öğrenciler kalıplaşmış değerlendirme yöntemlerinden kurtarılır. Onlara, okuduklarını daha iyi anlayabilecek, dil ve düşünce değerlendirmesini gerçekleştirecek alışkanlıklar kazandırılır. Bu da, eleştirel düşünmeyi kavramakla gerçekleştirilebilir. İncelenen metinleri, yaşamla, toplum sorunlarıyla bağdaştırarak incelemek gerekir.

Devrim için Edebiyat açısından ele alındığında görülür ki, öğretmenin görevi, kitaptaki metinleri aktarmak değil, onları yönlendirmektir. Devrimcilik gerçeğini kavramış öğretmen, hangi metin olursa olsun, eleştirici bir yöntemle, onu, devrim amaçlarının gerçekleşmesi yolunda geliştirebilir. Sözgelimi, Nabi'nin, ders kitaplarına alınmış şu dizeleri, gerek dil beğenisi, gerekse düşünce içeriği yönünden değerlendirilebilir. Dizelerin dil yönünden yabancılığına değinilirken, düşünce içeriğinin toplumsal ortamla bağlantısı kurulabilir. Nabi'nin dizeleri şunlar:

**Çok da mağrur olma ki meyhane-i ikbâlde
Biz hezâran mest-i mağrurun humârın görmüşüz.**

Bu dizeler, yurdu, sarhoşça yönetmek isteyenlerin tutumunu, nesnellikle eleştirmektedir. Ama bu dizelerin, dilin yabancılığı yönünden, yeterince anlaşılmadığı gerçeğine değinmeden geçilmemelidir.

Özetle belirtmek gerekirse, bütün birikimlerimizi devrimci açıdan değerlendirmek, onların toplumsal yönünü eleştirmek sağlam bir yöntemdir. Bu alışkanlıklar kazandırılırsa, öğrenci, hiçbir şey öğretmeyen «ezberci öğretim» den kurtulur, yazılar üzerinde, kendi yaratıları ve buluşlarıyla değerlendirmelere gidebilir. Böyle bir değerlendirmede, toplumun ileriye doğru atan nabzını sürekli olarak duyabilir.

1. TÖS, Devrim için Eğitim yapacak öğretmen üyelerine temel öğretiyi kavratıcı, benimsetici yardımlarda bulunmalıdır.

2. TÖS, Devrim için Edebiyat yapıtı veren sanatçıları destekleyici bir ortamın gelişmesine çalışmalıdır.

3. TÖS, Devrim için Edebiyat yapıtlarının yayılması, üyelerine ve halka ulaştırılması konusunda çaba göstermelidir.

4. Yazarlarda Devrim için Edebiyat yapıtı vermek konusunda istek uyandırıcı etkinliklerde bulunmalı, bu türlü yapıtları ödüllendirme yoluna gitmelidir.

5. Emekçi sınıf için edebiyatın, bazı kişi yada kümeler elinde bir zenginleşme aracı olmasına, emekçi sınıfının genel sorunlarından bağımsız bir ticaret işi haline getirilmesine engel olmaya çalışmalıdır.

6. Emekçi halka seslenen bir dergi yayınlamayı düşünmeli, bu yolda çalışacaklara destek olmalıdır. Bu konuda büyük eğitimci İsmail Hakkı TONGUÇ'un yayınlamayı düşündüğü «KÖYÜN ÇOCUĞU» adlı dergiyi gerçekleştirmeye çalışmalıdır.

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
2. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI

Mehmet BAŞARAN
Azra ERHAT
Sabahattin EYUBOĞLU
Vedat GÜNYOL

Devrim İçin Eğitim Açısından

DİL SORUNU

Bildirisi No: 11

(Genel Kurulda tartışılmak için geçici baskı)

TÖS Genel Merkezi : Gazi M. Kemal Bul. 14/1 - 12
Yenişehir - ANKARA

1. Matbaacılık ve Ticaret
Ankara — 1971

DEVİRİM İÇİN EĞİTİM AÇISINDAN DİL SORUNU

Dilin bir iletişim, bir anlaşma aracı oluşu, ilkçağdan bu yana tüm filozoflara toplumsal yaşayışın düzenlenmesine «dilden» başlanması gerektiğini düşündürmüştür. İster feodal, ister kapitalist, ister sosyalist toplum olsun, oluşturduğu değerler dolaşımı dille olacak, dayandığı dünya görüntüsünü yeni kuşaklara dille verecektir.

Dil, özellikle «ulusların» ortaya çıktığı dönemde ayrı bir önem kazanmış, toplumu «ulus» yapan öğelerin başında sayılmıştır. Ulusal benliğinin bilincine varan her toplum önce anadilini «kültür dili» durumuna yüceltme çabasına girmiştir. Lâtincenin yada komşu dilin etkisinden kurtulup kendi öz dilini geliştirmiştir. Avrupa toplumları, rönesansın, reformun yarattığı ortamdan yararlanarak bu işi daha kolay başarmıştır. Halkın dili kültür dili olmağa başlamış, matbaanın bulunmasıyla yazı dili olarak gelişmiştir. Fransız burjuva devrimini hazırlayan düşünceler, Fransız çoğunluğunun anlayabileceği bir dille yaygınlaşıyordu. Rus sosyalist devrimini hazırlayan düşünce de Puşkin'ini yetiştirmiş bir rusçayla yayılma olanağına ulaşmıştı. Ama türkçenin bu dillerden çok farklı bir gelişim çizgisi vardı. İmparatorluk içinde türkçeyi bir kültür dili yapma gereği çok geç duyulmuştu. O kadar ki halkı aydınlatma amacı güdenler, halkın anlayamayacağı ve bugün de ancak çeviri yoluyla anlaşılacak bir dille yazıyorlardı.

Emperyalizme yönelmiş kapitalizm karşısında dinse!-feodal temele dayalı Osmanlı toplumunun yaşayamayacağı anlaşılmalı, temelden bir yön değiştirme zorunluğu doğmuştu. Emperyalizmin çıkarlarıyla bağdaşan imparatorluğu sürdürme kaygıları yüzünden yapı değişikliğine gidilemedi. Yalnız yüzeyde kalan bir takım de-

gişiklikler yapıldı. Bununla beraber «Tanzimat» yine de başka bir uygarlık çevresine geçme çabasıydı. O güne değin imparatorluğun kültür dili arapça, farsça, türkçe karması «osmanlıca» ydı. Dar bir çevrenin diliydi osmanlıca, doğru dürüst anlaşılması arapça, farsça öğrenmeye bağlıydı. Halkın günlük dili olarak kalan türkçe, halk sanatçılarınca işlenen «halk edebiyatının» kaynağı olmuştı.

Batıya öykünme, yeni düşünceler, kavramlarla karşılaşma, yeni uygarlık çevresiyle bağlantı kurma olayı «dile» de yansımıştı. Gazetede yazmağa, sahne eserleriyle seyirciye seslenmeğe kalkışan, yeni edebiyat türlerini deneyen tanzimat aydını «anlaşılmaq», «okunmaq» zorunluğunu duymağa başlıyor, şiirindeki ağdalı dili kullanamıyordu pek.

Özellikle ikinci meşrutiyetten sonra, batının «uluslaşma», «aydınlanma» ilkelerinin etkileri yoğunlaşmış, çözülen imparatorluk içinde biz de «türklüğümüze» sarılmayı kurtuluş çaresi olarak görmüştük. Ziya Gökalp: «Türk milletinden, islâm tümnetinden, Avrupa medeniyetindenim» formülüyle açıklıyordu eriştiğimiz aşamayı.

Genç Kalemler «dilde ihtilâl» yapmaktan sözediyorlardı. Gene de kültürün içinde oluştuğu nesnel ortam değişmediği için ulusal dile geçilemiyordu. Birkaç öncü edebiyatçının çabalarıyla sürdürülüyordu türkçecilik akımı...

Kurtuluş savaşından sonra durum değişti. İmparatorluk yıkılmış, yeni bir Türk devleti doğmuştu. Emperyalizme karşı savaşan toplum ulusal bilince eriyordu. Varlığını sürdürebilmesi anadilini kültür dili durumuna getirmesine, Atatürk'ün deyiimiyle, «dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmasına» bağlıydı.

Arapçanın, Farsçanın seslerine uyan alfabe bırakıldı; dilimize uyan, eğitimi kolaylaştıran yeni bir alfabe kabul edildi. «Tevhid-i tedrisat - öğretim birliği» kanunu ile ikili öğretim kaldırılıyor, Anayasa ilköğretimi zorunlu sayıyordu. Yeni değerler yetişenlere anadille aktarılacaktı. Medreselerin kapatılması, eğitimin lâikleşmesi,

türkçenin gelişme ortamını hazırlıyordu. Bütün terimlerin yeniden yapılması gerekiyordu. Bu çalışmalarda Avrupa uluslarının dillerini kültür dili yapmada kullandıkları yöntemlere başvuruldu: dil anıtları tarandı, derlemeler yapıldı, türkçenin öbür kollarından sözcükler alındı. Türkçe: «Bu ülkenin insanını uygar dünyada yok-sulluğun yanında ikinci utanç sayılan bilgisizlikten kurtarmak, onu aydın, haysiyetli bir kişi yapmak yolunda bir araç»⁽¹⁾ olmalıydı.

Dil devrimi çağdaş bir ulus olma, halkçı bir devlet oluşturma zorunluğundan doğmuştu, yeni bir dil yaratılmıyordu bu devrimle. Halktan kopuk bir sarayın uydurma ve halka kapalı yazı dilini kitaplara bırakıp, halkımızla birlikte yüzyıllardır hor görülen «Türkçe» nin yüceltilerek kitapların, yasaların, bilimin, sanatların tek dili olmasına yol açılıyordu. Din elden gidiyor diye lâikliğe karşı gelenler kadar, dil elden gidiyor diye dil devrimine karşı ko-yanlar da halkı aldatmakta, bilerek bilmeyerek, eski düzenin çıkarıcı ve sömürücü kalıntılarına hizmet etmektedirler.

Dil devrimi Atatürk'ün sağlığında da, sonradan da aşırılıklara düşmemiş, halkın tepkilerine uğramamış değildir. Ama bütün devrimlerin ve savaşların ister istemez düştükleri aşırılıklar gibi, bunlar da, halkın sağduyusuyla törpülenip türkçenin gelişmesine yararlı olmuşlardır. Daha dün uydurma diye alay edilen nice türkçe deyim ve terimlerin arapça, farsça karşılıkları unutulmuş gibidir. Yirmi beş yıldır süren hükümetlerin tutucu davramışları; Köy Enstitülerini kapatan, dinsel eğitime kapıları açan güçlerin dil devrimine açıkça karşı komaları, bir ara Anayasa'yı bile Teşkilâtı -esasiye'ye çevirmeleri, eğitim dilini bulandırmaları, anadili savunan öğretmenlerle uğraşmaları düşünülürse, türkçenin bir ulus dili, halk dili olarak ne değin hızla geliştiği anlaşılır. Bugün en gerici yazar bile gülünç olmadan üçgen yerine müselles, kan dolaşımı yerine deveran-ı dem, kış günleri yerine eyyamı - şita, sonradan yerine bilâhare, dopdolu yerine mâlâ mâl, uzman yerine mütehassis, böbrek yerine kilye, uçak yerine tayyare, devrim yerine inkılâp dememektedir artık.

Dili sanatçılar işler, geliştirir. Bugün «Türkçe» genç sanatçılar elinde öbür kültür dillerinin yanında «ses bayrağını» dalgalandırır duruma gelmiştir (?). Halk diliyle yaratılan yeni edebiyat Türk edebiyatının varlığını dünyaya kabul ettirmiştir. Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu çeşitli baskılara karşın bilimsel çalışmalarla gelişime öncülük etmekte, özerk radyo, —yine baskılara karşın— türkçenin inceliğinin, zenginliğinin okulu olarak çalışmaktadır. Dil devriminin amacı daha geniş bir anlaşma olanağı yaratmak, daha geniş bir toplum etkilemek olduğuna göre bu da doğaldır. Özellikle 1961 Anayasasının dil devrimine yeni bir hız kazandırdığını belirtmeliyiz. Yine de hukuk dilimiz halkın dili olmaktan çok uzaktır.

Uluslaşmayı engelleyici ilişkilerin sürdürülmesini isteyen egemen güçler dil devrimine karşıdırlar. Türkçenin kültür dili olarak gelişmesini durdurmak ellerinde değilse de türlü yollarla, saldırılarla engellemeye çalışmaktadırlar. Mutluluklarını mutsuz bir çoğunluğun varlığına borçlu olduklarından, çabaları, çıkarları gereğidir. Halk dilinin kültür dili olması sömürülenlerin sömürünlere karşı bir zaferidir. Türkçeyi yüceltip, halkın kendi diliyle aydınlanmasını sağlamak elbette devrimci bir eylemdir. Ancak yine halkı hor görerek yeni bir azınlık dili yaratmak isteyenleri desteklemek zorunda değiliz. Yabancı sözcüklerden arınma, bilimsel yöntemlere uygun olmalıdır. Diller birbirlerinden sözcükler alarak zenginleşirler; bu zenginleşme alınan sözcüğün anadilin kurallarına aynası, halkça benimsenmesiyle olur. Anadolu türkçesinde çok değişik uygarlıkların izleri vardır. Türkçe değildir diye dilimize mal olmuş sözcükleri atmağa kalkışmak gereksizdir. Kaldı ki kullandığımız sözcüklerin kaynaklarını bilir durumda değiliz. Anadolu halkının konuştuğu türkçenin kaynak-bilim sözlükleri henüz yapılmamıştır.

Birinci Devrimci Eğitim Şûrası Devrim için Eğitim : «Toplumdaki düzensizliğin, ekonomik bağımsızlığın, kültürel yozlaşmanın

sorumluluğunu duyacak; kişilerin mutluluğunu sağlayıcı çağdaş uygarlık düzeniyle bağdaşan, akılcı bir düzeni getirmede eyleme geçecek öncü kuşakların yetiştirilmesine dönük eğitim» diye tanımlamaktadır. İnsanı uyandırmada, devrimci tavırlı, yapıcı, yaratıcı duruma getirmede en etkin güç, edebiyat ve sanat eğitimidir. Bugün emperyalizme bağımlı duruma getirilen ülkemizde ulusallığını yitiren eğitim; resmi ve özel okullarda edebiyat eğitiminde öğrenciyi yozlaştırıcı, toplumsal değerlerimize yabancılaştırıcı bir yol izlemektedir. «İnsana, doğa sevgisini ve toplum sorumluluğunu aşılama yeteneğinden yoksun bu edebiyat eğitimi, çağımızın tamamen dışında kalmıştır.» (1)

Oysa Papirüs dergisinde yayımlanan 600 edebiyatçının biyografileri üstünde yapılmış bir inceleme, Tanzimatçılardan 1900 doğumlulara değin edebiyatımızı da, fikir hayatımızı da İstanbul doğumlu yazarların yönettiği, 1900 den sonra bütün illeri, ilçeleriyle Anadolu'nun edebiyatımıza girdiği, 1923 ten sonra ise köy doğumlulara değin uzandı ve gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu gerçek, dilimizin edebiyat dili durumuna geldiğini doğrulamakta, edebiyat öğretiminde tutulacak yolu da aydınlatmaktadır.

Dil devrimine karşı çıkanlar aslında ileri düşüncelere karşı çıkmakta, kendi çıkarlarına işleyen düzenin sürüp gitmesini istemekte dirler. Ölü değerlere dayandırılan Türkçe-Edebiyat öğretimiyle düşünmeyi, gelişmeyi engellemek, diplomalı kara cahilleri çoğaltmak çabasında dırlar. Bir zamanlar dilimizi, düşüncemizi dünyaya açan klâsik eserlerin cevri lişi daha olumlu yönde geliştirileceğine yozlaştırılmış, «Bin Temel Eser» yayıncılığıyla gerçek niyetler açığa vurulmuştur.

Zaman zaman «dil akademisi kuracaklarından» söz edenler, resmi yazılarıyla anadilin gelişimini, eğitimini engellemekte. Dil Kurumunun çalışmalarını gölgelemeğe kalkışanlar uluslaşmaya, ulusal dile karşı çıkanlardır.

Yeni bir yaşama düzenine geçmenin özlemini dile getirenler, bu bilinci yaratmağa çalışanlar; tüm yasaların, hukukun, bilim dilinin halkın en kolay anlayıp benimseyebileceği ulusal dil olmasına çalışmışlardır. Kısacası, devrimci eğitim açısından dil sorunu : Devrimci kültürü yayma, toplumda aydınlık düşüncenin, sağlıklı duyarlığın sıcak dolaşımını sağlama sorunudur.

---

(1) Macit Gökberk, Yeni Dergi, 1967.

(2) Fazıl Hüsnü Dağlarca, «Türkçem, benim ses bayrağım».

(3) Prof. Kemal Karpat, Türk Edebiyatında Sosyal Konular.